

M. Tipp.

Wittidaga Piibli-Lugu.

Neljas trükk.

Tallinnas

August Busch'i kirjastus.

1909.

K. S. J. J. J.

Piltidega Confirmation
Sonnähts 1911.

Piibli-Sugu.

Oma „Koolilaste piiblitoo“

järele lühemalt kokku seadnud

M. Lipp,

Uõo õpetaja.

Mitme lisa ja Palästinamaa kaardiga.

Meijas trükk.

Fr. R. Kreiswaldh
nim. ENSV Riiklis
Raamatukegu

2-154.792 x

Tallinnas

August Busch'i kirjastus
1909.

Къ напечатанію сей книги со стороны Лифляндской Еванг.-Лютер.
Консистеріи препятствій не имѣется.

Рига,
20 Іюня 1902.

№ 183

Г. Эрнъ
Вице-президентъ Консистеріи.

E e s l õ n a.

Mitmevõrdse soovi pääle ilnuvad siin piiblilood lühemas kujus, kui nad „**Koolilaste piibliloo**“ üles tähendatud. Need on alama järgu jaoks arvatud, ka koolide jaoks, kus aja puuduse pärast endise piibliloo materjali liiafs peaks arvatama. Siiski on eesolevas „**Viltidega piibliloo**“ sedasama jutustuse järge püütud finni pidada, nagu ta „**Koolilaste piibliloo**“ ja enne seda „**Seletustega piibliloo**“ ära märgitud. Nõnda käiwad siis kõik kolm nimetatud piiblitugu, mis raamatu kirjutaja wälja annud, oma siisu korralduse poolest täiesti kokku. Seda korda on nimelt selle pärast finni peetud, et sellegi raamatu tarwitamise juures kooliõpetaja ennast takistamata wõiks „**Seletustega piibliloo**“ loo järele ette walnustada ja lapsel ülemineks wähemast piiblitugude raamatust suurema juure takistust ei teeks. Sellepärast on siin raamatus ka weel see § ära tähendatud, mille all iga lugu suuremas raamatus seisab.

Et pääle selle weel soowi awaldatud, eesolewat raamatut ka kordamiseks leerilaste juures tarwitada, siis on siia weel mõnele piibli jutustusele ruumi antud, mida nooremad lapsed tarwitama ei saa. Nende wäljajätmine alama järgu juures ei saa muidugi kellelegi lapse õpetajale raskest tegema.

Piibli jutustustele on kulufandja weel hää jao **piltisid** kuulsate meistrite järele, nagu nad nimelt uues Soome pildi-piiblis ja Saksa-keelses Lutheruse juubeli-piiblis aastalt 1883 aset leidnud, juure lisanud. Need saawad wististi nooremaid õppijaid rõõmustama. Ka on pääle muu seletus **pühast maast ja pühamaa kaart** raamatule lisana juurde antud. Looituse järele saawad uue piibliloo tarwitajad ka sellega rahul olema.

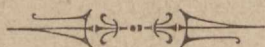
Uga helde Jumal ise, kes oma sõna meile annud, õnnistagu sedagi kirjakest oma riigi kasuks meie kodus ja koolis!

Seda soowib südamest

Raamatu kirjutaja.

Nõo kirikumõisas,

14. Saani kuu päewal 1902.

Juhataja.

Eesjõna

Wana Seaduse lugu.

I. Maailma loomise kuni Abrahamini.

Algusest aastani 2000 e. Kr.

		Lehekülg.
§ 1.	I. järk. Maailma loomine	1
" 2.	Esimised inimesed paradüsi atas	2
" 3.	I. " Patu langemine	3
" 4.	I. " Kain, Habel ja Sett, Kaini sugu ja Seti sugu	5
" 5.	I. " Weeuputus	6
" 6.	Noa sugu ja Paabeli torn	8

II. Pääwanemad ehk patriarhid.

Aastast 2000—1500 e. Kr.

§ 7.	I. järk. Abrami kutsumine	9
" 8.	Abrami ust	11
" 9.	II. " Soodom ja Komorra	12
" 10.	I. " Isaaki sündimine, Ismaeli wäljaajamine ja Isaaki ohwerdamine	13
" 11.	Isaaki naesewõtmine	15
" 12.	II. " Jaakob ja Eesaw	17
" 13.	II. " Jaakobi põgenemine ja teenistus Laabani juures	18
" 14.	II. " Jaakobi kojutulemine	20
" 15.	I. " Joosep ja tema vennad	22
" 16.	I. " Joosep wangihoones	23
" 17.	I. " Joosepit tõstetakse suureks isandaks	25
" 18.	I. " Joosepi wendade teekonnad Egiptusemaal	26
" 19.	I. " Joosep annab ennast wendadele tunda	28
" 20.	II. " Jaakob ja tema pojad Egiptusemaal	29
" 21.	Eija. Hiitob	30

III. Mooses. Israeli rahwa-lugu algab.

1500 e. Kr.

§ 22.	I. järk. Moosese sündimine ja põgenemine	33
" 23.	I. " Moosese kutsumine	35
" 24.	Mooses Waarao ees	37
" 25.	I. " Israeli pääseb Egiptusest	38
" 26.	II. " Kõrbe teekond kuni Siinai mäeni ja kásu andmine	39

		Lehekülg.
§ 27.	II. järf.	Kuldwaſikas 42
"	28.	Eiſa. Püha koda, jumalateenistus ja pühad ajad 43
"	29.	Kõrbe-rändamine 47
"	30.	Eiſa. Piileam. 49
"	31. II. järf.	Mooseſe wiimsed kõned ja surm 51

IV. Joofua ja kohtumõiftjate aeg.

Hastaft 1450—1095 e. Kr.

§ 32.	II. järf.	Joofua 51
"	33. II. "	Eſimeſed kohtumõiftjad 53
"	34. II. "	Simſon 54
"	35.	Eiſa. Rut 56
"	36. II. järf.	Eeli ja Saamuel 57

V. Kuningate aeg lahutamata riigi üle.

Hastaft 1095—975 e. Kr.

§ 37.	II. järf.	Saul jaab kuningaks 60
"	38. II. "	Saul langeb, Taawet tõuseb 61
"	39. I. "	Taawet ja Koljat 62
"	40. II. "	Taawet ja Joonatan. Saul kiufab Taawetit taga ja sureb 63
"	41.	Taawet jaab kuningaks (1055—1015) ja langeb raskesti 65
"	42. II. "	Abjalom. Taaweti wiimsed elupäewad. 67
"	43. I. "	Saalomoni walitſus. 1015—975 69

VI. Kuningad lahutatud riigi üle.

Hastaft 975—588 e. Kr.

§ 44.		Riigi lahutamine 72
"	45. II. järf.	Prohwtet Eelias ja Ahab. Eelias Sareptas ja Karmeli mäel. 900 a. e. Kr. 73
"	46. II. "	Eelias Hoorebi mäel. Naaboti wiinamägi 75
"	47. II. "	Eliiſa 76
"	48. II. "	Prohwtet Joonas. 800 a. e. Kr. 77
"	49. II. "	Prohwtetid Jeſajas ja Miika. Iſraeli riigi ots. Jeſaja aeg Juuda riigis. (§ 50. 51.) 78
"	50. II. "	Juuda riigi ots a. 588. Prohwteti Jeremia aeg (§ 52 ja 53.) 80

VII. Daabeli wangipõlmeſ Malakiani.

Hastaft 588—400 e. Kr.

§ 51.	II. järf.	Prohwtet Taaniel Nebukadneetsfari ajal (§ 55.) 81
"	52. II. "	Taaniel Pelſatſfari ja Tariiufe ajal (§ 56.) 84
"	53.	Eiſa. Eſter 85
"	54.	Daabeliſt tagaſtulemine ja wiimsed prohwtetid (§ 58.) 86

VIII. Melisada aastat ootamise aega.

Malaftast Funni Kristuseni.

Lehekülg.

§ 55.	Juuda rahwas kolmanda maailmariigi ehk Kreeka riigi all (§ 59.)	88
„ 56.	Juuda Rooma riigi all. Tema sifemine elu ja õlu. Waade paganate pääle (§ 60.)	89

Uue Seaduse lugu.

Esimene piir.

Jeesuse, meie Innessaja, püha elu.

I. Selläija ja meie Jõsanda kuulutamise ja sündimise. Jõsanda lapsedõlv.

§ 1.	Safarias ja Eliisabet	91
„ 2.	Maria, meie Õnnistegija ema	92
„ 3. II. järf.	Ristija Johannese sündimine	93
„ 4. I. „	Jeesuse Kristuse sündimine	94
„ 5.	Lapsuse nime panemine	96
„ 6. I. „	Hommitumaa targad	97
„ 7. I. „	Jeesus kalstõistõlmmend aastat wana	99

II. Õnnistegija õpetus ja teend.

§ 8.	Ristija Johannese jutlus ja ristimine	102
„ 9.	Jeesust kuusatakse kuradist (Juudamaal)	103
„ 10.	Johannese tunnistus. Jõsanda estmesed fõngrib (Juudamaal.) Kaana pulmad (Kalileamaal)	104
„ 11. II. järf.	Jeesus Juudamaal, puhastab templit ja räägib Afto- deemusega	105
„ 12.	Jeesus ja Samaaria naene	107
„ 13.	Jeesus Naatsareti fogudusekojas (Kalileamaal)	109
„ 14. II. „	Apostlite ametise seadmine (Kalileamaal)	111
„ 15.	Jõsanda mäejutlus (Kalileamaal)	113
„ 16.	Kapernauma päälif. Halwatud mees (Kalileamaal)	115
„ 17. II. „	Jõsand teeb mere waifjeks ja ajab roojased wainud wälja.	117
„ 18. I. „	Naini noormees. Jairuse tütar ja haige naene. (Kalileamaal)	117
„ 19. II. „	Haige Petesda tiigi juures	119
„ 20.	Ristija Johannese wangipõlv ja surm (Kalileamaal)	120
„ 21.	Jõsand jõõdab kõrbes 5000 meest ja kõnnib mere pääl (Kalileamaal) (§ 22.)	121
„ 22.	Seitse tähenduse-õõna taewariigist (Kalileamaal) (§ 23.)	122

§ 23.	Kananea-maa naesest ja keeletumast kurdist (Wõniikia ja nelivürsti Wilippuse maal.) (§ 24.)	124
„ 24.	Peetruse tunnistus. Jesand kuulutab esimest korda oma kannatamist ette; teda muudetakse (nelivürsti Wilippuse maal.) (§ 25.)	125
„ 25.	Pime sündinud (Juudamaal.) (§ 26.)	126
„ 26. II. järf.	Halastaja Samaaria mees. Marta ja Maria (Juudamaal.) (§ 28.)	128
„ 27. II. järf.	Ärakadunud lambast ja trahma rahast. Ärakadunud pojast (Kaliseamaal.) (§ 29.)	129
„ 28.	Tähendusefõna juurest õhtusöömaajast. Kümnestuhanded talendist ehk tigatedast lülastest (§ 30.)	131
„ 29. II. „	Rikas mees ja waene Laatsarus. Wariseer ja tõlnõr (Kaliseamaal.) (§ 31.)	132
„ 30.	Jeesus lasle sõber. (I. j.) Rikas noormees. Töötegijad wlinamäel (§ 32.) I. j.	134
„ 31. II. „	Laatsaruse ülesäratanine (Juudamaal.) (§ 33.)	136
„ 32.	Kümme sõbralitõbist. Tõine kannatamise ettekuulustus. Pime Jeesiko tee ääres. Sakkeus. Jeesuse wõidmine Petaanias (§ 34.)	139

III. Jesanda ülemapreestri omest ehk tema kannatamisest ja surm.

§ 33. I. järf.	Jesand sõidab Jeruusalemma ja nutab inna värast. Tõine templi puhastamine (§ 35.)	141
„ 34.	Tähendusefõna funingapoja pulmast. Kohturahast (§ 36.)	143
„ 35.	Kõige ülemast käsust. Waese lesenaese aruist. Jesanda ettekuulutamised (§ 37.)	144
„ 36.	Kümnest neitsist. Lammaste ja lillude lahutamisest ehk wiimsest otsast (§ 38.)	146
„ 37. II. järf.	Surma nõu Jesanda wasta, paejalale sõimine ja jalgade pesimine (§ 39.)	147
„ 38.	Äraandja saab awalikuks. Püha õhustõõrmaeg. Jesanda lahutamise kõned (§ 40.)	149
„ 39. I. järf.	Jesanda wõitlemine ketsemane aias (§ 41.)	150
„ 40. II. „	Jeesus wõetakse kinni ja wihatakse Herma ette. Peetrus jalgab teda ära (§ 42.)	152
„ 41. I. „	Jeesus ülemapreestri Kaiwa ja suure kohtu ees. Juuda ots (§ 43.)	154
„ 42.	Jeesus Pilatuse ja Heroodesse ees (§ 44.)	155
„ 43. I. „	Pilatus mõistab Jeesuse surma (§ 45.)	156
„ 44. I. „	Jeesuse ristilöömine (§ 46.)	158
„ 45. I. „	Jeesuse wiimsed sõnad ja surm (§ 47.)	160
„ 46. II. „	Jeesuse matmine (§ 48.)	162

IV. Jesanda auurikas ülestõusmine ja taewaminemine.

§ 47. I. järf.	Jeesuse ülestõusmine (§ 49.)	163
„ 48. II. „	Jeesuse esimesed ilmumised (§ 50.)	164

		Lehekülg.
§ 49.	Emmanse jüngrid (§ 51.)	166
„ 50.	Jeesus näitab ennast veel Jeruusalemas jüngritele ja Toomale (§ 52.)	167
„ 51. II. järl.	Jeesus ilmub jüngritele Kafileamaal (§ 53.)	168
„ 52. I. „	Jeesuse taewaminemine (§ 54.)	169

Teine piir.

Issanda kirik ehk ühendatud kuninga kogudus kui Püha Waimu töowäli.

I. Ewangeliumi kuulutatase Jundamaa piirides. Apostel Peetrus.

§ 53. II. järl.	Püha Waimu väljawalamine (§ 55.)	171
„ 54.	Peetrus ja Johannes teewad jalutama terweks (§ 56 ja 58.)	173
„ 55. II. „	Tehwanus 34 a. p. Kr. f. (§ 59.)	175
„ 56.	Samaaria rahwas ja Mooramaa suur isand saawad ustlikuks (§ 60.)	176
„ 57. II. „	Sauluse ümberpöörmine. Umbes 35 a. p. Kr. f. (§ 61.)	177
„ 58. II. „	Wäepäälis Kornelius (§ 62.)	178

II. Ewangeliumi Jundamaa piirides. Peetrus, paganate apostel,

§ 59. II. järl.	Antiohkie kogudus. Jakobuse surm. Peetrus pääseb wangitornist (§ 63.)	180
„ 60. II. „	Pauluse esimene ja teine missioni-teenfond. Liidia, Wilippi linna wangihoidja (§ 64 ja 65.)	181
„ 61. II. „	Pauluse kolmas missioni-teenfond, wangipõlw ja wiimne tegerus	182

I t t a.

I.	Püha maa	184
II.	Piibli raamatud	186
III.	Meie ristiusu õpetuse wiis päätükki	188

Wana Seaduse lugu

ehf

Meie õndsuse ettevalmistamine.

I. Maailma loomisest kunni Abrahamini.

Algusest aastani 2000 e. Kr.

§ 1. Maailma loomine.

1. Moos. 1.

I. järk.

1. Alguses lõi Jumal taewa ja maa. Ja maa oli tühi ja paljas ja pimedus oli sügavuse pääl. Ja Jumala Waim oli lehwitamas wee pääl.

2. Ja Jumal ütles: „Saagu walgus!“ ja walgus sai. Ja Jumal nimetas walguse päewaks ja pimeduse ööks. Siis sai õhtu ja hommiku esimeseks päewaks. — Ja Jumal ütles: „Saagu lautus kess wett!“ Ja Jumal tegi wahе wee wahel, mis ülewal, ja wee wahel, mis all. Ja see sündis nõnda. Ja Jumal nimetas lautuse taewaks. Siis sai õhtu ja hommiku teiseks päewaks. — Ja Jumal ütles: „Wesi kogugu taewa all ühte paika, et kuiva näilse.“ Ja see sai nõnda. Ja Jumal nimetas kuiva maaaks ja weekogu mereks. Ja Jumal ütles: „Maast tärkaku noor rohi üles, rohud, mis seemet kannawad ja wiljalised puud.“ Ja see sai nõnda. Siis sai õhtu ja hommiku kolmandaks päewaks.

3. Ja Jumal ütles: „Saagu walgused taewa lautusesse! Et nemad wahet teewad päewa ja öö wahel.“ Ja see sai nõnda. Ja Jumal tegi kaks suurt walgust, suurema, mis päewal pidi walitsema ja wähema, mis ööse pidi walitsema, ja tähed. Siis sai õhtu ja hommiku neljandaks päewaks. — Ja Jumal ütles: „Wesi sigitagu elawaid hingesid ja linnud lennaku taewa all.“ Ja Jumal lõi suured walaskalad ja muud kalad ja lin-

nud. Siis sai õhtu ja hommiku wiendaks päewaks. Ja Jumal ütles: „Maa toogu välja elavaid hingesid: lojusseid, roomajaid ja metselajaid.“ Ja see sai nõnda. Ja siis ütles Jumal: „Tehkem inimese eneste näu järele eneste sarnaseks, et nemad walitsewad kalade üle, mis meres ja lindude üle, mis taewa all, ja üle kõigi lojuste ja üle kõige maa!“ Ja Jumal lõi inimese oma näu järele, Jumala näu järele lõi teda. Ja tema lõi neid meheks ja naaseks. Ja Jumal waatas kõige pääle, mis ta oli teinud, ja waata, see oli wäga hää. Siis sai õhtu ja hommiku kuuendaks päewaks.

4. Nõnda on taewas ja maa ja kõik nende wägi walmis saanud. Ja Jumal hingas seitsmendal päewal kõigest omast tegemisest, ja õnnistas seitsmendat päewa ja pühitjes teda pühapäewaks.

Enne kui mäed sündisid, ja kui maa ja maailm loodi, oled sina, Jumal, igawesest igawesti. Laaw. I. 90, 2.

Katolismus: 1. õpetus. 3 lüst.

Laul nr. 168 (48). Wihil: Oh, wõitlejad, et käige pääle, 141.

Oh Jumal, wägew walitseja. Sind Seerawimid tiidawad, Sa kõige asja toimetaja. Sind taewa inglid teeniwad: Et waata siis ta heldesti Mu waele pääle lahkesti.

§ 2. Inimesed inimesed paradiiši aias.

1. Moos. 2.

1. Inimese loomine sündis aga nõnda: Jehoowa Jumal walmistas inimese, kes põrm on, mullast ja puhus tema ninasse elawat õhku; nõnda sai inimene elawaks hingeks. Ja tema nimi oli Adam. — Ja Jehoowa Jumal ehitas rohuaia Eedenisse ehk Paradiişi ja pani inimese sinna, keda tema oli walmistanud. Ja Issand lastis maast tõusta kõiksugu puid, mis armsjad oliwad päält näha ja hää neist süüa, ja elupuu kesk aeda, ja hää ja kurja tundmise puu. Ja Eedenist läks jõgi välja seda rohuaeda kastma ja sai neljaks haruks. Sinna aeda pani Jumal inimese seda harima ja hoidma. Ja Jehoowa Jumal käskis inimest ja ütles: „Kõigist aia puist wõid ja küll süüa, aga hää ja kurjatundmise puust ei pea ja mitte sööma, sest mil päewal sina sest sööd, pead sina surma surema.“

2. Ja Jehoowa Jumal saatis kõiksugu elajad ja kõik linnud inimese juure, et ta neile nimed annaks. Ja inimene andis neile igale ühele nende nime. Aga tema oli üksi maa pääl. Ja nende keskel ei olnud abi temale mitte leida.

Inimese loomine ja tema õnnis eluase.

Tema awaldab oma waltisust loomade üle.

Jesand
annab
mehele abi-
lise ja
asutab
abielu.

3. Siis ütles Jehoowa: „See ep ole hää, et inimene üksi on, ma tahan temale abi teha, mis temale kohane on.“ Ja Jumal las- kis raske une inimese pääle tulla, ja ta vinus magama. Ja Jesand wöttis ühe tema küljeluißt, ja ehitas selle nae- seks ja saatis Nadama juure. Ja Adam ütles: „See on luu minu luißt ja liha minu lihast: teda peab mehe naeseks hüütama, sest et ta mehesl on wõetud. Seepärast jätab mees isa ja ema maha ja hoiab oma naese poole.“ Ja Jumal õnnistas neid ja ütles: „Olge sugulifud ja teid saagu palju! Täitke maa ja saatke eneste alla, ja walitsege üle kõigi elajate, mis maa pääl liiguwad.“ Ja ne- mad oliwad mõlemad alasti, Adam ja tema naene, ja ei häbe- nenud mitte.

Armastagem teda, sest ta on meid enne armastanud.

1. Joh. 4, 19.

Seletus: Adam = pörm, inimene, kes pörmu si wõetud.

Ratel.: 1. õpetuse seletus: „Mina usun, et Jumal mind...“ 6. käst: „ja et igauks peab oma abikaasat armastama ja auustama.“

Paul nr. 258 (258). Dmal wiitil. 335.

Oh hinge söber, õnnis olen Su armastuses hingates, kui mure orust wälja tulen Su armu sülle kippudes! Kõik kurbtus kaub ära minust kui taewalikku rõõmu sinust Su armu läbi maitsen ma: Siis olen maa päält taewa saanud, kui sa mind, Jesand, kosutanud Siin oma rohke armuga.

Ettepanne ei langenud, waid inimel
§ 3. Patu langemine. *langes*

1. Moos. 3.

I. järk.

1. Aga madu oli kawalam, kui kõik elajad, mis wälja pääl. Ja tema ütles naese wasta: „Kas see on nõnda, et Jumal ütelnud: teie ei pea üheskõi rohuata puust sööma?“ Ja naene ütles: „Küll meie sööme rohu- aia puude wiljast; aga selle puu wiljast, mis kesk aeda, on Ju- mal ütelnud: Teie ei pea mitte sest sööma ega tema külge puu- tuma, et teie ei sure!“ Siis ütles madu: „Teie ei saa mitte surma surema! Waid Jumal teab, mil päewal teie sest sööte, siis saawad teie filmad lahti ja saate kui Jumal ja tunnete hääd ja kurja.“ Ja naene nägi, et puu hää oli roaks, ja et ta filmadele himu tegi, ja et puu armas oli, et ta targaks pidi tegema. Siis wöttis ta tema wiljast ja söi, ja andis oma mehele, ja tema söi ka.

Süüblas-
ie ülestu-
lamine.

2. Siis saiwad nende filmad lahti ja nad tundsi- wad endid alasti olewat. Ja nemad õmblesiwad wiigi- lehti kofku ja tegiwad enestele põlled. Ja nemad kuul- siwad Jehoowa häält ja pugesiwad tema palge eest

rohuaiia puude seffa. Ja Jehooma hüüdis Adamat ja ütles: „Kus sa oled!“ Adam vastas: „Ma kuulsin su häält rohuaias, ja kartsin, sest mina olen alasti. Seepärast pugegin ma eest ära.“ Aga Jehooma ütles: „Kes on sulle teada annud, et sa alasti oled? Oled sa sõõnud sest puust, kellest ma find keelasin sõõmasti?“ Adam ütles: „Naene, keda ja mulle abi-

Adam ja Eeva aetasse Paradiisist välja.

taasaks andsid, andis mulle sest puust, ja mina sõin!“ Siis ütles Jumal naese vastu: „Miks sa seda oled teinud?“ Ja naene ütles: „Madu pettis mind, ja mina sõin.“

Statis-
tus.

3. Ja Jehooma Jumal ütles mau vastu: „Et sa seda oled teinud, siis oled sina äraneetud kõigi loomade seast. Ma tahan vihawaenu tõsta

sinu ja naese wahale; sinu seemne ja tema seemne wahale; seesama peab sinu pää rõhuma, aga sina wõtad temale kanda rõhuda." — Aga naese wastu ütles Jumal: „Ma tahan sulle wäga palju walu saata, ja mees peab sinu üle walitsema.“ Ja Adamale ütles Jumal: „Ära neetud on maa sinu pärast. Ribumitsu ja ohakaid peab ta sulle kaswatama. Oma palehigi sees pead sina leiba sööma, seni kui sa jälle nullaks saad, kust ja oled wõetud.“ Ja Adam pani oma naesele nimi Gewa, et ta kõigi elawate emaks saanud. Ja Jehoowa Jumal ajas neid Gedeni rohuaiast wälja, ja pani Gedeni aia ette Keerubi möögaga.

Seft surm on patu palk, aga igawene elu on armu- and Kristuse Jeesuse sees. Room. 6, 23.

Selet.: Gewa = eluandja, eluhoidja.

Katel.: 6. palwe. Käsklute löpp.

Paul nr. 268 (404). Omal wiisil. 200.

Su poole, Jssand, südamest Ma tõstan oma hääle, Mind päästa patu häda seest Ja haldas mu pääle! Seft kui sa tahad arwata Kõil wõlga, mis mul teadmata, Kes siis ju ees wõib seissta?

§ 4. Rain, Aabel ja Sett, Raini sugu ja Seti sugu.

1. Moos. 4. 5.

I. järk.

1. Adam ja Gewa andsiwad oma esimesele pojale nime Rain, aga tõisele Aabel. Rain oli põllumees, aga Aabel oli lojuste karjane. Nüüd tõi Rain Jehoowale roahwrit maa wiljast, aga Aabel oma lojuste esimesest joost. Aga Jehoowa waatas armuga Aabeli ja tema ohwri pääle, aga Raini ja tema ohwri pääle ei waadanud ta mitte. Siis süttis Raini wiha põlema ja ta nägu muutus. Aga Jssand ütles: „Miks ja wihastad? Eks ole nõnda, kui sa hääd teed, siis saad sina andeks. Aga kui sina hääd ei tee, siis magab patt sinu ukse ees ja tema himu käib sinu pääle; aga sina pead tema üle walitsema.“

2. Siis rääkis Rain oma wenna Aabeligo, ja kui nemad wälja pääl oliwad kippus tema oma wenna Aabeli pääle, ja iappis teda ära. Aga Jehoowa ütles Raini wasta: „Kus on sinu wend Aabel?“ Ja Rain wastas: „Ei mina tea! Olen mina oma wenna hoidja.“ Aga Jumal ütles: „Mis sina oled teinud? Sinu wenna were hääl kisenab minu poole maa päält. Ära neetud olgu sina! Gulkumas ja põgenemas pead

Rain ja
Aabel.

Wenna
were
walanti-
ne ja sei-
le fatis-
tus.

šina olema." Raim ütles: „Minu ülekohus on suurem, kui et seda andeks saaks."

3. Ja Raim läks ära Jehoowa palge eest, ja elas Raimi sugu. Noodimaal, hommitu pool Eedenit. Ja Raimi sugu kasvas ikka suuremaks. Ja tema sai tähtsaks kõigesuguse ilmaliku tarkuse ja osavuse poolest. Aga ka patt sai tema keskel ikka suuremaks ja hirmsamaks. Neid nimetati inimese lasteks.

4. Madamale tõi tema naene jälle poja ilmale, ja ta pani talle nime Setti. Setti sugu kartis Jumalat ja teda nimetati Jumala lasteks. Üks neist oli Heenok. See oli waga ja kõndis alati Jumalaga. Ja Jumal wõttis teda ära, et ta surma ei näinud. (Hebr. 11, 5.) Madam suri, kui ta 930 aastat wanaks oli saanud. Heenoki poeg oli Metuusala. See oli kõige wanem inimene, ja sai 969 aastat wanaks. Selle pojapoeg oli waga Noa. Kui ta sündis, ütles tema isa: „See peab meid trööstima meie waewas maa pääl, mis Jehoowa on ära neednud."

Sgaüks, kes oma wenda wihtab, see on inimese tapja, ja teie teate, et ühelgi inimese tapjal ei ole igawest elu enese siise jääwat. 1. Joh. 3, 15.

Selet.: Raim = sõjariis; Nabel = õht; Setti = asemil, talle Jumal Nabeli asemele annud; Noa = kosutaja, trööstija.

Rat.: 5. läst.

Saul nr. 280 (879). Dimal wiisil. 112.

1. Oh kuhu lähem ma nüüd patu loormaga? Kust pean armu leidma? Kes saab mul abiks jõudma? Kui kõik ilm appi tuleks, Mul siiski häda oleks!

§ 5. Weeuputus.

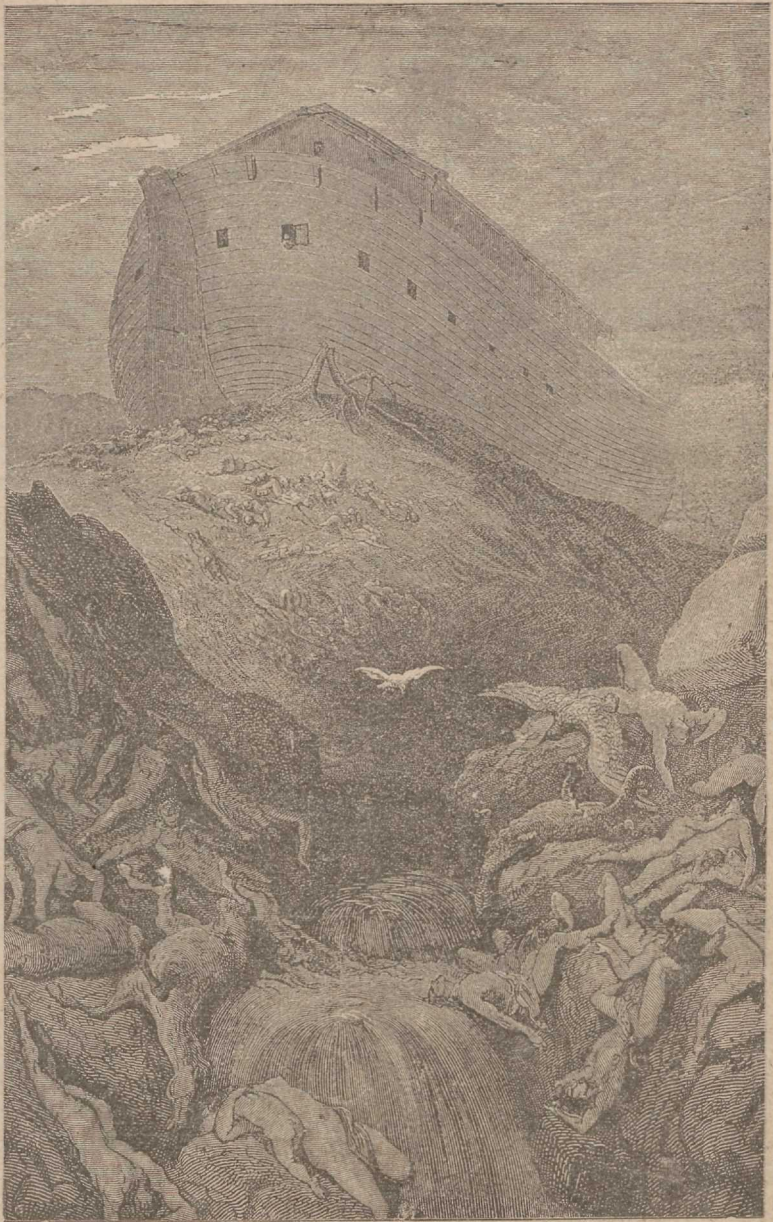
1. Moos. 6—9.

1. järk.

1. Kui inimesi hakkas maa pääl palju saama, siis unustasiwad nemad Issanda, oma Jumala ära. Ja nende kurjus sai suuremaks maa pääl ja nende mõtlemised oliwad kurjad iga päew. Ja Jehoowa kahetses, et ta inimese maa pääle oli teinud, ja ütles: „Minu Waim ei pea mitte igawesti inimeste sees noomima, sest nemad on liha. Ma tahan neid maa päält ära kaotada, aga enne tahan ma neile weel aega anda sada ja kakskümmend aastat."

2. Aga Noa oli täiesti waga ja leidis armu Jehoowa ilma ees. Ja Jumal ütles: „Tee enesele laew, palju kambrite ja kolme laega; ja tõrwa teda seest ja wäljast poolt pigiga. Sest ma tahan weeuputuse maa pääle saata ja kõik liha ära kaotada. Aga sinuga tahan mina oma seaduse teha. Siis mine nüüd laewa, sina ja sinu pojad, ja sinu naene ja sinu poegade naesed sinuga. Ja sa

Noa laewa ehitus.

Noa lasseb tuitese laevast välja.

pead laeva võtma kõigist loomadest ühe paari. Ja ka rooga pead sina kaasa võtma, et sinul ja neil söömaega on." Ja Noa tegi kõik, mis Jehooma oli käskinud.

Uputuse
tulmine
ja Noa
kõige
nime

3. Kui Noa oli 600 aastat wanaks saanud, lõhkesiwad sügawuse hallikad, ja taewa luugid tehti lahti ja sadu tuli maa pääle 40 päewa ja 40 ööd. Ja wesi wõttis wõimust, nii et kõik kõrged mäed kaetud saiwad. Siis heitis kõik liha hinge, mis maa pääl liikus. Üksi Noa jäi järele ja mis temaga laewas oli. Ja wesi seisus maa pääl 150 päewa. Siis mõtles Jumal Noa pääle ja laskis tuult käia üle maa, ja wesi alanes ära. Ja Noa laew jäi Urarati mägede pääle seisma. Neljakümne päewa pärast tegi Noa laewa afna lahti ja laskis ühe kaarna wälja. See lendas sinna tänna, jenni kui wesi ära kuivas. Siis laskis tema ühe tuike wälja, et näha, kas wesi ära kahanenud. Aga tuike ei leidnud mitte hingamise maad ja tuli tema juure tagasi. Ja seitsme päewa pärast laskis tema jälle tuike wälja. See tuli õhtu ajal tema juurde tagasi, ja waata, õlipuu leht oli tema suus. Sellest tundis Noa, et wesi oli maa pealt ära kahanenud. Ja seitsme päewa pärast laskis ta weel ühe tuike wälja, aga see ei tulnud enam tema juurde tagasi. Siis wõttis Noa laewa katuse ära, ja waata, maa oli tahe.

Noa tänu
ja Su-
mala ar-
muleping
Noaga.

4. Ja Noa läks laewast wälja kõige oma pere ja loomadega, ja ehitas Jehoomale altari üles, ja ohwerdada põletamise ohwrit. Ja Jehooma ütles: „Ei pea edespidi kõigil maailma päiwil lõpma ei seemendamise ega lõikus, ei külm ega palaw, ei sui ega talwe, ei päew ega öö.“ Ja Jumal õnnistas Noat ja tema poegi, ja ütles: „Waata, ma teen oma seaduse teiega, et wesi enam uputuseks ei pea saama. Oma wikerkaare olen mina pilwesse pannud, ja see peab seaduse täheks olema minu ja maa wahel.“

Küll mäed liiguwad ja mäe künkad kõiguwad, aga minu heldus ei pea mitte sinust liikuma, ega mu rahu seadus kõikumata, ütleb Jehooma su halastaja. Jes. 54, 10.

Ratel.: Rästude lõpp.

Laul nr. 430 (857). Wiisil: Nüüd, ristitrahwas, laulage. 208.

Oh, Issand, suut on sinu arm, see tuleb imets panna, Et oleme sinu muld ja põrm, Sa wõtad muret lenda; Eht turjust küll on ilma peal, Meid süügi sina laitsed weel, Ei taha hulka saata!

§ 6. Noa sugu ja Baabeli torn.

1. Moosj. 9—11.

Semt õn-
nustus
suuri
neede.

1. Noa oli põllumees ja istutas enesele wiinamäe ja elas pääle weeuputuse weel 350 aastat. Ja tema pojad oliwad Sem, Ham ja Jaawet. Ja kui ta

viinast oli joonud, sai ta segaseks, ja tegi ennast paljaks oma selgiks. Ja Ham nägi oma isa paljast ihu ja ta naeris selle üle. Aga Sem ja Jaamet läksivad tagapidi ja katsivad oma isa palja ihu riidega kinni. Kui nüüd Noa üles ärkas ja kuulis, mis Ham oli teinud, needis ta teda ja tema poega Kanaani ära. Aga Semi õnnistas Noa ja ütles: „Jumal aidaku Jaametit ja tema sugu elagu Semi telkide sees!“

Noa 2. Noa elas pääle weeuputuse weel 350 aastat, ja sai wanaks, kui ta suri, 950 aastat. Tema soost on kõif rahwas maa pääle laiali lautatud saanud.

3. Kõif inimesed olivad aga sel ajal weel üks rahwas ja neil oli üks keelemurre ja keel. Ja nad jäiwad Siinearimaale elama ja ütlesiwad üksteise wasta: „Ehitagem enestele linna ja torni, kelle ots taewa ligi ulatab ja tehkem enestele nime, et meid üle kõige maa laiali ei pilluta.“ Aga see ei olnud Jehoowa meele pärast ja ta ütles: „Et läki alla ja segagem nende keelemurre ära, et nemad tõine tõise keelt ei mõista!“ Ja Jehoowa pillas neid laiali üle kõige maa, ja nad jätsiwad linna üles ehitamata. Seepärast pandi temale nimi Babel. See tähendab: arasegamine.

Oh seda Jumala rikkuse ja tarkuse ja tundmise sügawust! Kuis äraarwamata on tema kohtumõistmised ja aramõistmata tema wiisid. Room. 11, 33.

Selet.: Semi soost on Israeli rahwas, Jaameti soost Euroopa rahwad, ristiluguduse lii'med, kes Israeli õnnistuse pärinud, Hami soost Kanaani rahwas ja Afrika maa rahwad.

Rat.: 4 lüft; lüftude lõpp.

Laul nr. 433 (25). Wiisil: Mu elu Kristus ise. 9.

Oh meile, Issand Jeesus, Jää oma armuga. Et pahareti kurjus Meid tiujata ei saa.

II. Pääwanemad ehk patriarhid.

Aastast 2000—1500 e. Kr.

§ 7. Abrami kutsumine.

1. Moos. 12.

1. Uuri linnas Kaldeamaal elas Taara, Semi soost. Sellel oli kolm poega: Abram, Nahor ja Haran. Aga Taara teenis juba wõeraid jumalaid. Siis ütles Jehoowa Abrami wasta: „Mine wälja oma!t

Jumala
talt ja
idutus.

maalt ja oma isa kojast sinna maale, mis ma sulle näitan. Ma tahan sind suureks rahwaks teha ja sinu sees peawad kõik suguwõrsad maa pääl õnnistatud jaama. Aga Abramil ja tema naesel Sarail polnud last.

Abrami
wäl-
minef ja
leppit
meel
Loti
wasta.

2. Ja Abram oli seitsekümmend ja viis aastat wana ja läks Mesopotamiamaalt wälja oma naese Sarai ja oma wennapoja Loti ja kõige oma waraga. Ja ta tuli Kanaanimaale, kus Hami sugu Kanaani rahwas elas. Ja kui ta Seefemisje, Moore tammiku kohale oli saanud, näitas ennast Jehoowa Abramile ja ütles: „Sinu soole tahan mina sellesama maa anda.“ Ja Abram ehitas Jehoowale altari üles ja kuulutas Jumala nime. Ja ta oli väga rikas lojustest, hõbedast ja kullast. Aga Lotil, Abrami wennapojal, oli ka pudulujukseid ja weisid ja telka. Ja maa ei suutnud neid mitte enam ühes kanda; ja seepärast oli Abrami ja Loti karjaste wahel alati riid. Siis ütles Abram Loti wasta: „Argu olgu riidu minu ja sinu wahel, minu ja sinu karjaste wahel. Sest meie oleme wennaksed. Lahku minust nüüd ära! Lähed ja wassakut kätt, lähen ma paremat kätt; lähed ja paremat kätt, siis lähen ma wassakut kätt.“ — Ja Lott walitses omale kõik Jordani lageda koha, mis oli kui Jehoowa rohuaed, ja pani oma telgid üles Soodomast saadik. Aga Soodoma mehed oliwad väga hõelad ja waewasiwad Lotti oma ülekohutuse eluga. Aga Abram jäi elama Mamre tammikusse Hebroni juure, ja ehitas sinna Jehoowale altari üles.

Abram
saab
õnnis-
tufets ja
teda
aauus-
tataffe
juure
nimega.

3. Aga Kedorlaomer, Gelami kuningas, pidas sõda Soodoma ja Komorra kuningate wasta. Ja ta sai wõidu nende pääle ja wõttis ka Loti kõige ta pere ja waraga wangi. Abram sai seda kuulda ja saatis kohe oma 318 õpetatud sõjameest wälja. Ja nad löiwad waenlase maha ja ta tõi kõik waranduse tagasi, ka Loti ja tema pere ja muu rahwa. Ja Melkiseedel, Saalemi kuningas, kõige kõrgema Jumala preester, wiis leiba ja wiina Abramile wasta ja õnnistas teda. Ja Abram andis talle kümnest kõigest, mis ta oli saanud. Aga Soodoma kuningas ütles Abrami wasta: „Anna waimud mulle tagasi, aga warandus jäägu sulle.“ Aga Abram wastas: „Ei ma taha üht lõngatõlja kõigest sest, mis sinu päralt on, et ja ei wõi welda: Mina olen Abrami rikkaks teinud.“

Nõudke esiti Jumala riiki ja tema õigust, siis seda kõik peab teile päälegi autama. Matt. 6, 33.

Selet.: Gelam = Berikamaa, Saalem = Rahu, pärsastine Jeruusalema linn. Melkiseedel = õiguse kuningas, tähendab Kristust eite, kes õige õiguse kuningas oli.

Katel.: 1. ja 5. läl. 2. õpetus.

Laul nr. 175 (517). Wõistl: Nüüd hing'wad intimesed. 117.

Nii sündku minu ast, Nii läigu minu läsi, Kui Jumal ise teeb; Kui tema muret kannab, Ja ise nõuu mull' annab, Küll siis kõik hästi lorda läeb.

§ 8. Abrami usk.

1. Moos. 15—18.

1. Pärast seda lugu ütles Jehooma Abramile: Abrami
usk. „Ära kardada, Abram, mina olen sinu kilp ja sinu väga suur palk.“ Aga Abram ütles: „Jssand, mis sa tahad mulle anda? Mina olen ilma lapseta.“ „Siis käsib Jehooma teda välja minna ja ütles: „Vaata taewa poole ja loe neid tähti, kas sa wõid neid lugeda? Nõnda peab su sugu olema.“ Abram uskus Jehoomat ja ta arwas seda õiguseks. Aga Sarai pani, et tal last ei olnud, oma ümmardaja Haagari Abramile teisets naisets. See tõi talle poja ilmale ja ta pani talle nime Jsmael. Aga see ei olnud mitte tõutatud poeg.

2. Abram oli 99 aastat wana ja Jehooma näitas Sumala
leping
Abra-
miga. ennast temale jälle ja ütles: „Mina olen kõige wägewam Sumal, käi minu palge ees ja ole täiesti waga. Ma tahan oma lepingu sinuga teha ja sind üpris waga siigitada. Sinu nimi ei pea ka mitte enam Abram, waid Abraham, ja sinu naese nimi ei pea enam Sarai, waid Saara olema. Sest ma tahan teda õnnistada, et ta sulle poja ilmale toob. Ja tema joost peawad kuningad sündima.“

3. Abraham istus Mamre tammikus oma Ra Sa-
rai las-
mata-
tasse
usufe. telgi ukse ees, kui päew palaw oli ja Jehooma ilmus talle uuesti. Sest kui ta omad silmad üles tõstis, nägi ta kolm meest tulewat. Ta jooksis neile wasta, kummardas maani ja ütles: „Jssand, kui ma armu leiari sinu silma ees, siis ära mine mitte oma sulasest mööda. Ma tahan teile leiwapalufest tuua, kinnitage oma südant ja siis wõite teie edasi minna.“ Ja nemad ütlesiwad: „Tee nõnda kui ja oled rääkinud.“ Ja Abraham ruttas Saara juure ja ütles: „Wõta jahu ja tee kookisid.“ Tema ise jooksis weiste juure, wõttis hää wafika ja laskis jeda walmistada. Ja ta wõttis weel wõid ja piima ja pani ka seda nende ette. Ja tema ise seisis puu all ja nemad sõiwad. Siis ütles Jssand: „Aasta pärast tahan ma jälle sinu juure tulla ja Saaral, su naesel, peab poeg olema.“ Seda kuulis Saara telgi ukse tagant ja naeris. Sest nad oliwad mõlemad ju wanad. Aga Jehooma ütles: „Miks naerab Saara? Kas peaks niisugust imeasja olema, mis Jehooma ei jõuaks teha?“ Siis tõusiwad mehed üles ja Abraham läks neid saatma.

Aga usk on kindel lootus nende asjade pääle, mis weel oodatakse ja nende asjade märguandmine, mis weel ei nähta. Hebr. 11, 1.

Selet : Abram = kõrge isa, Abraham = hullude isa; Sarai = minu wärstiemand, Saara = wärstiemand, walitseja üleüldse.

Rat.: 1. lüft. 3. õpetus.

Eaul nr. nr. 371 (419), 1. Wistl: Ma tahan jätta maha. 246.

Kes mõib mind hukka mõista, Kui Jumal on mu pooll? Kes tahab wastu seista, kui tema kannab booll? Kui tema armu wari Mu ümber järgeste, Mis wihameste kari Wõib teha minule?

§ 9. Soodom ja Komorra.

1. Moosf. 19.

II. järk.

1. Jehooma ütles: „Kisendamise hää! Soodomast ja Komorrast on suur, ja nende patud on väga ras-
 ked, ja mina tahan alla minna waatama, kas asi nõnda on.“ Ja kaks ingliti pöörasivad säält Soodoma poole, aga Abraham jäi weel Jehooma ette seisma, ja küsis: „Kas sa tahad õiget ühes hõelatega ära hukata? Ehk on wähest 50 õiget säält linnas?“ Jehooma wastas: „Kui ma säält 50 õiget leian, siis tahan mina nende pärast kõige see paigale andeks anda.“ Aga Abram ütles jälle: „Et waata, ma olen ette mõtnud Issandaga rääkida, kes ma põrn ja tuhk olen. Ehk leitakse säält wähest 40 õiget?“ Ja Issand kostis: „Ei ma taha seda mitte teha ka neljakümne pärast.“ Nõnda palus ja kostis Abraham weel edasi Soodoma eest ja ütles wiimaks: „Ehk wähest leitakse säält kümme õiget?“ Ja Jehooma ütles: „Ei ma taga neid mitte ära rikkuda kümne pärast“ — ja läks ära. Ja Abraham läks tagasi oma paika.

Abraham Jumala sõber ja preestertelit eestpaluja.

2. Ja kui need kaks ingliti, kes Abrahami juurest ära läinud, õhtuks Soodoma oliwad saanud, istus Lott linna wärawa juus. Tema tõusis üles nende wasta, kummardas neid ja ütles: „Et tulge, isandad, oma sulase kotta ja mõlke õõmaja.“ Ja ta käis väga nende pääle, ja nemad tuliwad ja ta walmistas neile söömist. Aga nemad ei olnud weel mitte maha heitnud, siis tuliwad Soodoma linna mehed, ja tahtsivad nendega ülekohut teha. Aga Lott läks nende juure wälja, pani ukse enese taga lukku ja ütles: „Ma palun, mu wennad, ärge tehke mitte kurja.“ Aga nemad kippusiwad väga Loti pääle, ja püüdsiwad uft lahti murda. Aga inglid tõmbasiwad Loti eneste juure kotta, paniwad ukse lukku, ja löiwad Soodoma mehed pimedusega, et nad ära wäsisiwad uft otsimast.

Soodoma walu mõõt saab ilka täie mals.

3. Siis ütlesiwad inglid Loti wasta: „Kas sul siin weel keegi sinu suguseltsist on, siis wii neid siit paigast ära, sest meie tahame seda ära rikkuda.“ Ja Lott rääkis seda oma wäimestele, aga see oli nende meelest nagu heidaks tema nalja. Ja kui mitma hakkas, siis ütlesiwad inglid Loti wasta: „Katsu, et sa oma hingega pääsed! Ära waata mitte enese taha, ja ära jää ka mitte lageda pääle“

Kartsufe tohus.

seisma. Ratsu, et sa pääsed sinna mäele!" Lott kuulis sõna ja Issanda ingel wiis teda ja tema kaks tüdart Soari linna. Ja päike oli tõusnud, kui Lott Soarisse sai. Aga Jehoowa lastis Soodoma ja Romorra pääle weewlit ja tuld taewaft sadada, ja löi need linnad ümber ja kõik nende rahwa. Ja ta tegi nende miljarikka oru Soola= ehk Surnumereks. Aga Loti naene waatas tagasi, ja sai soolasambaks.

Urge effige mitte, Jumal ei anna ennast mitte pilgata, sest mis inimene tial lülwab, seda tema ka löikab. Kal. 6, 7.

Katel.: Rästude löpp: „Jumal ahwardab nuhelda.“

Laul nr. 246 (386). Wiisil: See aeg on tõest utse ees. 202.

Ma tahan oma pattudest Su pool, Issand, pöördä, Sels nõuu ja abi omast läest, Oh Jumal, ära teela: Waid waimu wäega heldeste, Kes annab uue südame, Nüüd appi mulle jõua!

§ 10. Jsaaki sündimine, Issmaeli wäljaajamine ja Jsaaki ohwerdamine.

1. Moos. 21. 22.

I. jark.

Jsaaki sündimine ja Issmaeli wäljaajamine.

1. Abraham oli sada aastat wana, siis andis Jumal Saarale poja, nagu ta tõutanud ja Abraham pani oma pojale nimeks Jsaak. Aga Issmaeli, ümmardaja poja, pidi Abraham Jehoowa käsju pääle kojast wälja ajama, sest Issmael oli pillkaja.

Ka Jsaakit on Abraham walmis ohwerdama.

2. Pärast seda kiusas Jumal Abrahami ja ütles: „Wõta oma poeg Jsaak, kes sinu ainus, keda sina armastad, ja mine Mooriamaaale, ja ohwerda teda sääl põletamise ohwriks ühe mäe pääl, mis ma sulle tahan näidata.“ Ja Abraham tõusis wara hommiku üles,

pani oma eesli sadulasse ja wõttis kaks oma noort meest enesega, ja oma poja Jsaaki, ja lõhkus puid põletamise ohwriks, ja läks sinna paika, mis Jumal oli öelnud. Kolmandal päewal tõstis Abraham omad silmad üles ja nägi seda paika kaugel. Ja ta ütles oma noorte meeste wasta: „Jääge teie eesliga siia, ja meie läheme poisiga sinna, ja tahame kummardada, ja jälle teie juure tagasi tulla.“ Ja Abraham pani ohwripuud oma poja selga, aga enese kätte wõttis tema tule ja noa. Ja kui nad nüüd ühtlast läksiwad, ütles Jsaak: „Waata, siin on tuli ja puud, aga kus on tal põletamiseohwriks?“ Aga Abraham kostis: „Küllap Jumal kutsjub enesele talle põletamise ohwriks, mu poeg!“

Tema sõnatulmiste paik.

3. Ja kui nemad sinna paika oliwad saanud, mis Jumal oli ütelnud, tegi Abraham altari, seadis puud walmis, ja sidus oma poja Jsaaki nende pääle kinni. Ja ta sirutas läe wälja, ja wõttis noa, et oma poega

ära tappa. Aga Jehoowa ingel hüüdis: „Abraham, Abraham! Ära pista oma kätt poisi külge, ega tee talle midagi! Sest nüüd tean mina, et sina Sumalat kardad, ja ei ole oma ainust poega mulle mitte keelanud.“ — Siis tõstis Abraham omad silmad üles ja nägi, et üks jääb tema selja taga rägadifus farwist

Abraham lähleb Izaakit ohwerdama.

finni oli, ja ta ohwerdas selle põletamiseohwriks oma poja asemel. Ja Jehoowa ütles Abrahami wasta: „Ma tahan sinu sugu nii paljaks teha, kui tähti taewas ja liiva mere ääres. Ja sinu seemne sees peawad õnnistatud saama kõik maailma rahwas, et sina minu sõna oled kuulda wõtnud.“

— Nõnda õnnistatud läks Abraham oma poja ja sulastega tagasi, ja elas Beersabas Kaanaanimaal.

Õnnis see mees, kes kiusatusi kannatab, sest kui tema saab läbi katsutud saanud, siis peab ta elukrooni saama, mis Issand on tõotanud neile, kes teda armastavad. Ja: Iob. 1, 12. Wilipp. 2, 8. Matt. 10, 37. Laam. I. 73, 25. 26.

Selet.: Issa^a = naerja, rõõmurikas.

Katel.: 1 läsu seletus.

Baul nr. 172 (508). Wiisil: Ma tahan jätta maha. 245.

Mis iial võtad ette Ja mis sul muret teeb. Kõik anna Issa kätte, Kes taemas valitseb: Kes pilvi, tuuli peab, Kui Issand omas käes, See sinu teegi seab, Et läia võid ta ees.

§ 11. Issaaki naesewõtmine.

1. Moos. 24.

1. Saara oli 127 aastat wana, kui ta suri, ja Abraham mattis teda Matpeela koopasse, mis ta oma soole matmise paigaks oli ostanud. — Aga Abraham oli ka ise wana ja elatanud, ja Jehooma oli teda palju õnnistanud. Ja ta ütles oma wanema sulase Elieeseri wasta: „Wannu mulle Jehooma nime juures, et sa mu pojale naist ei võta Kanaanimaa tütrist, waid et sa lähed minu kodumaale, ja et sa minu suguseltist temale naese võtad.“ Ja Elieeseri wandus seda, ja wõttis 10 kamelit ja palju wara enesega, ja läks Mesopotamiamaaale Nahori linna. Ja kui ta õhtu ajal sinna oli saanud, lastis ta oma kamelid ühe kaewu juure maha heita, sel ajal kui naesed wälja tuliwad wett tooma, ja palus: „Jehooma Jumal, tee seda hääd mu isandale Abrahamile! Kui linna rahwa tütreid tulewad wett tooma, ja ma ütlen ühe wasta: lase oma ämber maha, et ma joon! — ja ta ütleb: joo sina, ja ma tahan sinu kamelid joota! et see olgu seesama, keda sa oma sulasele Issaakile oled tähendanud!“

2. Ja see sündis, enne kui ta lõppis rääkimast, waata, siis tuli Rebekka wälja, neitsit, wäga ilusa näuga, Beetueli tütar, kes oli Nahori, Abrahami wenna poeg, ämber õla pääl, ja ta läks hallita juure, ja täitis sääl oma ämbri weega. Nüüd ütles Elieeser: „Anna mulle pisut wett oma ämbrist!“ Ja neitsit ütles: „Joo, mu isand, — ja ma tahan ka sinu kamelid joota!“ Siis küsis Elieeser: „Kelle tütar sina oled? Ja kas on suu isamajas maad meile õomajaks?“ Ja Rebekka ütles tema wasta: „Ma olen Beetueli, Nahori poja tütar, ja meil on maad küll õomajaks.“ Siis heitis mees Jehooma ette filmili maha ja ütles: „Kiidetud olgu Jehooma, kes oma heldust on üles näidanud, ja mind mu isanda wendade

Balwe
tuulmine.

totta on saatnud!" Ja ta andis Rebekkale kuld-ehteid oma isanda warast. Ja neitsit jooksis koju ja jutustas kõik, mis oli sündinud. Siis tuli ka Laaban, Rebekka wend, wälja hallika juure ja wiis teda oma kotta.

Rebekka ja Eliezer taewu käres.

3. Ja Eliezer ütles sääl: „Kui teie nüüd tahate
Koskimine heldust ja usku üles näidata mu isanda wasta, siis
ja andke mulle seda teada.“ Laaban ja Beetuel aga kost-
tojutulef. siwad: „See asi on Jehoowast tulnud! Waata, Re-
bekka on sinu ees, wõta teda ja mine, et ta saaks Issaaki naesjeks.“

Ja tõisel hommikul sõitis tema Glieeseriga kamelite seljas ära ja tema sai Jsaakile naeseks, ja Jsaak võttis teda armastada. — Aga kõik oma waranduse andis Abraham Jsaakile. Ja kui ta 175 aastat wanaks oli saanud, heitis ta hinge. Ja tema pojad mat- jiwad teda maha Matpeela koopasse ta naese Saara kõrwale.

Beereta Jehoowa pääle oma teed ja looda tema pääle, küll Ta toimetab kõik hästi. Laaw. I. 35, 5. Jes. 65, 24.

Katel.: 6. läsu seletus: „igauks peab oma abikaalat armastama ja auustama.“

Laul nr. 176 (517), 9. Wiisil: Müüd hing'wad inimesed. 117.

Siis ole, süda, roh'k, Mis ial juhtub sinul, Sa ära muretse; Sest sin' Jsa taewas Teab nõuu küll kõiges waewas: Suur arm on temal tõestel!

§ 12. Jsaakob ja Gesaw.

1. Moos. 25—27.

II. järk.

Gesaw
müüb
oma esi-
mese sün-
dimise õi-
guse ära.

1. Ja Jsaakil ja Rebekkal oliwad kaks poega. Esimene oli üleüldse karune, ja nemad paniwad temale nimeks Gesaw, tõise nimetasiwad nemad Jaakobiks. Ja Gesaw sai põllumeheks ja oli kange kütt, aga Jaakob oli waga mees, kes telkides elas. Ja Jsaak armas- tas Gesawit, sest metsalinnud oliwad tema suu pärast, aga Re- bekkä armastas Jaakobit. — Ja see sündis, et Jaakob läätseleent keetis, kui Gesaw wäljalt tuli ja ära wäsinud oli. Ja Gesaw ütles Jaakobile: „Anna mulle maitsta sest punasest leemest!“ Jaakob wastas: „Müü mulle täna päew oma esimese sündimise õigus!“ Ja Gesaw ütles: „Waata, ma suren ommeti, mis kasu on mul siis sest esimese sündimise õigusest?“ Ja ta wandus te- male, ja müüs oma esimese sündimise õiguse ära. Nõnda pidas Gesaw halwaks oma esimese sündimise õigust.

2. Ja see sündis, kui Jsaak oli wanaks saanud ja tema filmad enam ei seletanud, siis ütles tema Gesawi wasta: „Mu poeg! Mine wälja ja lase mulle metsalindu, ja tee mulle magus roog, mis mu meele pärast on, et ma seda söön ja sind õnnistan.“ Ja Gesaw läks. Aga Rebekka kuulis seda ja ütles oma armsa poja Jaakobi wasta: „Et mine lojuste juure ja wõta säält kaks hääd sikutalle, et ma neid isale magusaks roaks walmistan. Ja sina pead seda isale wiima, et ta sind õnnistab, enne kui ta sureb.“ Jaakob tegi nagu kästud. Aga Rebekka tegi magusa roa, wõt- tis Gesawi kallid riided ja pani need Jaakobi selga. Ja tallede nahad pani tema ta käte ja kaela ümber, kust ta file oli. Siis läks Jaakob roaga Jsaaki juure ja ütles: „Mu isa! Mina olen

Jaakobit
õnnista-
talle töu-
tuse rõ-
randajaks.

Gesaw, sinu esimene poeg. Ma olen teinud, nii kui sa oled rääkinud. Võta nüüd ja joo mu metsalinnust." Aga Jsaak pani imels, kus ta seda nii ufinasti oli leidnud, ja katsus käega Gesawi karusid käsi, ja tundis Gesawi riiete haifu. Aga et hää! Jaakobi hää! oli, küsis tema veel: "Oled sina mu poeg Gesaw?" Ja Jaakob vastas: "Jah, olen!" Siis võttis Jsaak rooga, sõi ja jõi, andis pojale suud ja õnnistas teda: "Ole sa oma wendade isand, ja su emalapsed peavad su ette kummardama! Õnnistatud olgu, kes sind õnnistavad!"

3. Kui nüüd Jaakob Jsaaki juurest wälja oli läinud, siis tuli Gesaw koju. Ja kui ta kuulis, mis sündinud, kirjendas ta suure häälega ja ütles: "Õnnista mind ka, mu isa!" Siis vastas Jsaak: "Oma st mõõgast pead sina elama ja oma wenda teenima."—Aga sest ajast wihkas Gesaw oma wenda Jaakobit selle suurema õnnistuse pärast, mille ta saanud, ja tahtis teda ära tappa.

Seepärast jätke maha wale ja rääkige tõtt igauks oma ligimesega, sest et oleme üksteise liikmed. Gew. 4, 25.

Selet.: Gesaw = karune, Jaakob = lamal.

Katel.: 2. käsu seletus. 8 käst.

Paul nr. 367 (230), 13. Wihil: Selbe Jeesute. 157.

Rõige ülem hää, Jlla mulle jää, Siis ma wüha elu algan, Kurjad himud ära salgan, Kui on minu läe Rõige suurem hää.

§ 13. Jaakobi põgenemine ja teenistus Laabani juures.

1. Moosj. 27, 42—30.

II. järk.

1. Rebekka oli Gesawi kurjad mõtted teada saanud ja ütles Jaakobi wasta: "Põgene Haarani linna, mu wenna Laabani juure, ja jää sinna, kunni sinu wenna wiha saab mööda läinud." Ja Jsaak õnnistas teda ja Jaakob läks minema.

2. Ja ta käis Haarani poole, ja sai ühte paika ja jäi sinna ööseks magama, oma pää tiwi päale pannes. Ja ta nägi unes: Redel seisis maa pääl, ja tema ots puutus taewasse, ja Jumala inglid oliwad sääl ülesse minemas ja maha tulemas. Ja Jehoowa seisis sääl pääl ja ütles: "Mina olen Jehoowa, su isa Abrahami ja Jsaaki Jumal; selle maa, mis pääl sa magad, tahan mina sulle ja su soole anda. Ja sinus ja sinu soos peawad kõik maailma suguwõsad õnnistatud saama. Ja ma tahan sind hoida kõiges paigas, ja sind jälle sinu maale tagasi saata." Ja kui Jaakob unest ärkas, ütles tema:

Kurb
lastu-
mine
isama-
jast.

Une-
nägu
taewa-
rebelist.

Jaałobi unenägu.

"Tõesti, Jehoowa on siin paigas! Siin ei ole muud kui Jumala
koda ja taewa wäraw!" Ja kui ta hommikul üles tõusis, wõttis
ta kivi, mis ta pää all oli olnud, pani selle mälestuse-sambaks,

ja pani sellele paigale nime Beetel, see on: Jumala koda. Ja tegi selle tõutuse: „Kui Jumal minuga on ja mind hoiab minu tee pääl, siis peab Jehoowa minu Jumal olema, ja see kivi peab Jumala kojaks saama.“

Armu
abil
jduab
Jaakob
Laabani
kotta.

3. Kui Jaakob hommiku poole läks, tuli tema ühe kaewu juure. Ja sääl olivad kolm karja ligidal. Ja Jaakob küsis karjaste käest: „Kust teie olete, mu wendad?“ Ja nemad ütlesiwad: „Meie oleme Haaranist.“ Ja ta ütles neile: „Kas teie tunnete Laabanit, Rahori poega?“ Ja nemad wastasiwad: „Tunneme küll, ja waata, sääl tuleb Rahel, Laabani tütar, oma isa pudulohustega!“ Kui Jaakob teda nägi, tõstis ta oma hääle ja nuttis, ja andis Rahelile suud, ja ütles, et ta Laabani sugulane ning Rebekka poeg olla. Aga Rahel jooksis koju, ja andis seda oma isale teada. Laaban aga jooksis nüüd Jaakobi wasta, hakkas tema kaela ümber ja wiis teda oma kotta.

Sääl
jaab
tema
õnnis-
tatud
perekon-
naks.

4. Jaakob ja Laaban tegiwad nüüd tõinetoisega kauba, et Jaakob pidi Laabanit seitse aastat teenima tema noorema tütre Raheli pärast, kes oli ilusa näuga. Aga Laaban pettis teda ja andis talle kawalal kombel oma wanema tütre Lea naefeks, ja pani Jaakobit veel seitse aastat Raheli pärast teenima. Need aastad olivad aga tema meelest kui ükshitud päewad, et ta teda armastas. Ja Jumal andis Jaakobile 12 poega, kelle nimed olivad Ruuben, Siimeon, Leewi, Juuda, Dan, Rawtali, Kad, Asser, Jisaskar, Seebulon, Joosep ja Benjamin. — Joosep ja Benjamin olivad üksi Raheli lapsed, sellepärast ka Jaakobi meelest väga armsad. Pärast Joosepi sündimist jäi Jaakob veel kuus aastat Laabani juure. Ja Laaban oli tema wasta väga kade, ja muutis mitu korda tema palka. Aga Jaakob sai jiski üpris väga rikkaks, et temal palju pudulohusid oli, ja ümmardajaid ja sulasid ja kamelid ja eeslid.

Tõesti, tõesti, mina ütlen teile: Sest ajast peate teie taewa nägema lahti olewat ja Jumala inglid üles ja maha astwat inimese poja pääle. Joh. 1, 52.

Katel.: 1 õpetus: „Kõige häda ja kurja eest hoiab.“

Ar. 166 (44). Omal wiisil. 229.

Oh wõltem Jumalat Suust, südamest nüüd kiita, Kes suuri asju teeb ja temale auu näita, Kes emahust ju Meil' teinud palju hääd, Ja praegu joidwad veel Meid tema armu-läed.

§ 14. Jaakobi kojutulemine.

1. Moos. 32.

II. järk.

Arju
poole
põör-
mine.

1. Aga Laaban ja tema pojad olivad kadedad Jaakobi wasta, et Issand teda kõigipidi oli õnnistanud. Ja Jehoowa ütles temale: „Wõta kätte ja mine

jälle oma wanemate maale, ja mina tahan sinuga olla." Ja Jaakob läks salaja minema oma naeste lastega ja kõige oma waraga, et Laaban teda mitte ei wõtaks tagasi pidada. Aga kolmandal päewal, kui seda Laabanile oli teada antud, ajas ta teda taga, ja sai teda kätte Riileadi mäe pääl. Aga Jumal oli ööfe Laabanile ütelnud: „Hoia, et sa Jaakobiga ei räägi hääd ega kurja!" Ja kui nüüd Laaban ja Jaakob kokku sawwad, leppiswad nemad tõinetoisega ära. Ja Laaban andis oma poegadele ja tütardele juud, õnnistas neid ja läks tagasi.

2. Siis saatis Jaakob käsud enese eele oma wenna Gesami juure, et ta wõiks armu leida tema meelest. Aga käsud tuliwad tagasi ja kuulutasiwad, et Gesam tema wasta olla tulemas 400 mehega. Siis kartis Jaakob wäga, ja temal oli kitsas käe. Ja ta palus: „Jehoowa, mina ei ole midagi kõigi häätegemiste ja kõige truuduse wasta, mis sa oma sulajele oled teinud: oh, päästa mind ära mu wenna käest!" — Siis saatis Jaakob oma wennale rohkeid andid, aga oma naesed, ja lapsed ja wara saatis tema üle Saboti jõe, ja jäi üfspäinis järele. — Siis heitles üks mees kangesti temaga, seni kui hakkas koitma. Ja ta puutus tema puusaliikmesse, nõnda et see asemelt ära sai. Ja mees ütles: „Lase mind lahti, sest koit on ju wäljas." Aga Jaakob wastas: „Ei ma lase sind mitte, kui sa mind ei õnnista!" Ja ta õnnistas teda ja ütles: „Su nimi ei pea enam Jaakobiks hüütama, waid Israeliks (Jumala wõitleja), sest sa oled kui würrst wõidelnud Jumala ja inimestega, ja oled wõimuse saanud. — Ja Jaakob pani sellele paigale nime Bniel (Jumala pale), sest ta ütles: „Ma olen Jumalat palgest palgesse näinud, ja mu hing on päästetud." — Ja päike tõusis üles, kui ta Bnielist mööda läks ja ta lonkas tõist puusa.

3. Nüüd tõstis Jaakob omad filmad üles, ja waata, Gesam tuli, ning temaga nelisada meest. Siis läks Jaakob oma naeste ja laste eele, ja kummardas seitse korda maani. Aga Gesam jooksis tema wasta, hakkas tema kaela ümber ja andis temale suud, ja nemad nutiswad. Nõnda leppiswad nemad tõinetoisega ära, ja Jaakob tuli rahuga Mamre kohta oma isa juure tagasi. Ja kui Isaaq 180 aastat wana oli, siis heitis tema hinge. Ja Gesam ja Jaakob matsiwad teda maha Makpeela koopasse.

Jehoowa on ligi kõigile, kes teda appi hüüawad, kõigile, kes teda tõe sees appi hüüawad. Laaw. I. 145, 18.

Ratel.: 1. õpetus: maailma walitsemine. 5. palwe.

Laul nr. 303 (18). Witsil: Tulge ristitiinimesed. 288 ehk 290.

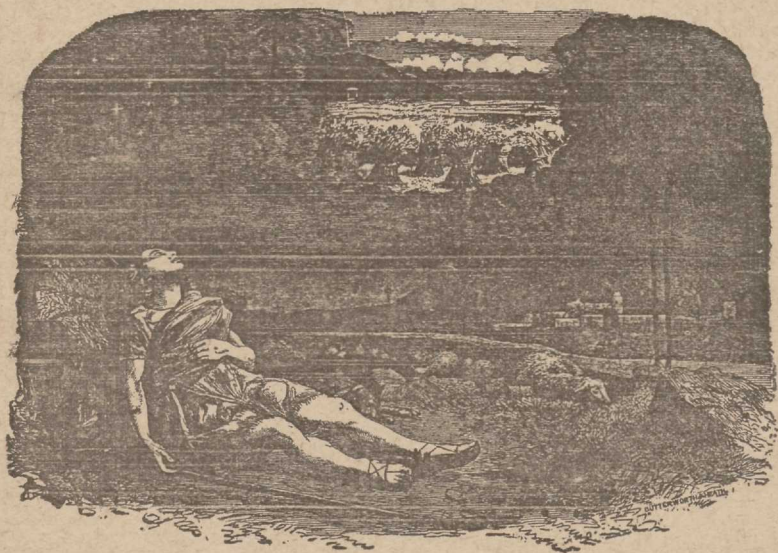
Et see ole arm ja heldus Jumalaga kõnelda, Et meil patustel on julgus Tema ette astuda? Et ta meid ei ormaasta, Patud andeks anna ta? Oh, siis wõime julged olla Pilwele ta rõõmsast tulla.

§ 15. Joosep ja tema wennad.

1. Moosf. 37.

1. Joosep, Raheli wanem poeg, oli 17 aastat wana, kui ta oma wendadega hakkas karja hoidma. Ja ta tõi kõik pahad kõned neist oma isa ette. Aga Iisrael armastas teda enam kui kõiki oma poegi, ja tegi temale kirju kuue. Sellepärast wihkasiwad nüüd teda tema wennad, ja ei tahtnud temaga hääd sõnagi rääkida. Päälegi nägi Joosep unenäü, ja rääkis seda oma wendadele: „Et waata, meie olime wäljal wihkufid sidumas, ja minu wihk tõusis üles, ja teie wihud

Joosep ja tema unenäü.

Joosepi unenägu.

kummardasiwad minu wihu ette.“ Siis ütlesiwad wennad: „Kas sina peaksid kuningaks meie üle saama?“ Ja nemad hakkasiwad teda weel enam wihkama. Siis oli temal weel üks tõine unenägu: päike, kuu ja üksteiskümmend tähte tuliwad tema ette kummardama. Nüüd sõiiles teda ka isa: „Kas mina ja su ema ja su wennad peame tulema sind kummardama?“ Ja tema wennad wihkasiwad teda, aga tema isa pidas seda asja meeles.

2. Kui wennad Seekemis oliwad karja hoidmas, ütles isa Joosepi wasta: „Mine waata, kas su wendade käsi hästi käib, ja kas karjaga häälugu on.“ Aga kui tema wennad teda laugelt nägimaw, ütlesiwad nemad: „Waata, jääb tuleb unenägija, tulge, taptem ta ära!

Wendade kirjab mõtied.

Süis saame näha, mis ta unenäud tähendavad." Aga Ruuben ütles: „Arge walage werd ära, waid wifake jeda sinna auku, mis kõrbes on." Sest tema tahtis Joosepit päästa ja isa juure tagasi saata. Ja kui nüüd Joosep nende juure tuli, wõtsiwad nemad tema kirju kuue tema seljast, wiskasiwad teda auku, kus wett ei olnud, ja istusiwad ise maha leiba wõtma.

3. Ja waata, Ismaeli kaupmeeste tee-selts läts oma kamelitega säält mööda kallid rohtusid Egiptusemaale wiies. Ja Juuda ütles oma wendadele: „Dulgem ja müügem oma wend ära Ismaelide kätte, et meie oma wenna werd ära ei wala. Sest mis kasu on meil sellest?" Ja nemad ei pannud Joosepi palwet ja ahastust mitte tähele, waid müüsiwad teda ära kaupmeeste kätte kahekümne hõbeseekli eest. Aga need wiisiwad teda Egiptusemaale ja müüsiwad ära Potiwaarile, kes oli Baarao ülem teener. — Aga wendad wõtsiwad Joosepi kirju kuue, tapsiwad ühe siku, kassiwad kuue selle weresse, ja läkitasiwad selle isa kätte üteldes: „Selle oleme meie leidnud, tunnistä, kas see on sinu poja kuub?" Tema ütles: „Jah, see on minu poja kuub. Kuri elajas on Joosepi ära sõõnud!" Ja ta pani kotiriide selga, ja leinas wäga oma poja pärast.

Sest minu mõtted ei ole mitte teie mõtted, ega teie teed minu teed, ütleb Jehoowa. Sest otsekui taewad kõrgemad on kui maa, nõnda on minu teed kõrgemad kui teie teed ja minu mõtted kõrgemad kui teie mõtted. Jes. 55, 8. 9.

Sl'er.: Baarao = kuningas.

Katel.: 8. käst. 5. käst.

Paul nr. 172 (608), 8. Wiisil: Ma tahan jätta maha. 245.

Kõik tema hoolets anna, Sest kõik ta targast teeb, Süis saad ja imels panna, Kuis kõik sul korda läheb, Kui tema ime abi, Nii kuis ta tõutand, Sind saadab murest läbi, Mis sind on kurwaстанд.

§ 16. Joosep wangihoones.

1. Moos 39. 40.

1. Aga Jehoowa oli Joosepiga Egiptusemaal, ja kõik asjad, mis tema käe all oliwad, läkswad korda. Seda nägi tema isand ja pani teda oma koha üle, ja andis kõik tema kätte.

2. Ja see sündis, et Potiwari naene teda kuusas pattu tegema. Aga Joosep pani wasta ja ütles: „Kuidas peaksin mina nii suurt kurja tegema, ja Jumala wastu pattu tegema?" Ja see naene kuusas teda igapäew, aga Joosep ei wõtnud tema sõna kuulda. Aga ühel päewal, kui keegi kodu ei olnud, hakkas naene ta kuuest finni. Aga Joosep jättis oma kuue

Mõtete
tähtmine
ja isa pet-
mine.

Joosep on
ustaw
teenita.

Teda ku-
sata'se ja
heidetasse
wangi-
torni.

Joosep seletab Waarao unenäud ära.

tema kätte, ja põgenes õuue. Siis hüüdis naene pererahvast, ja rääkis ta oma mehele, kui see koju tuli: „See Hebrea julane tuli minu juure mind ära teutama, aga et ma hüüdsin, jättis ta oma kuue minu juure, ja põgenes ära.“ Ja isanda wiha süttis niid

põlema, ja ta heitis Joosepi wangihoonesse. Aga Jehooma oli Joosepiga ka wangihoones, ja ta tegi, et ta armsaks sai wangihooone ülema meelest; ja see andis kõik wangid Joosepi käsu alla.

Ja Jumal annab talle armu unenägusid seletada.

3. Ja see sündis, et Vaarao keldriteenrite ja pagarite ülewaataja ekfiiswad kuninga wasta, ja neid heideti sinna wangihoonesse, kus ka Joosep oli. Need mõlemad olivad ühel ööl und näinud, ja olivad hommiku kurwad, et keegi seda ei teadnud ära seletada. Siis ütles Joosep: „Eks seletused ole Jumala käes? Siiski jutustage mulle!“ Ja ülem keldriteener jutustas: „Minu ees oli wiinapuu, ja sel olivad kolm oksa, need õitfiwad ja marjad saiwad walmis. Ma wõtjin siis marju ja pigistasin Waarao karika sisse, ja andsin tema kätte.“ Ja Joosep ütles: „Kolm oksa on kolm päewa. Siis paneb sind Waarao jälle su ameti pääle. Aga pea mind meeles, kui su käsi hästi käib!“ — Ja pagarite ülewaataja ütles Joosepi wasta: „Ma nägin unes, et kolm punutud korwi olivad minu pää pääl. Ja linnud söiwad ülema korwi seest pagari roa ära, mis Waaraole oli tehtud.“ Ja Joosep ütles: „Kolm korwi on kolm päewa. Siis poob Waarao sind üles puu külge, ja linnud sööwad su liha sinu päält ära.“ Ja kolmandal päewal, kui Waarao sündimispäew oli, tegi ta otse nõnda, kui Joosep oli seletanud. Aga keldriteenrite ülewaataja ei pidanud Joosepit mitte meeles.

Ole ustaw surmani, siis tahan ma sulle elukrooni anda. Joh. ilm. 2, 10.

Katel.: 6. läl: „Kasinate ja puhtaste elama.“ 1. õpetus: „Kõige häda ja turja eest hoiab.“ 1 läl: „Meie peame Jumala pääle lootma.“

Paul nr. 172 (608), 9. Wiisil: Ma tahan jätta maša. 245.

Kui aga sina jäänud Tall' iruuis kõigiti, Su oled abi saanud, Kui ja ei mõtlegi, Ta sinu hinge päästnud On raske risti alt, Mis üürisefes lestinud Su kasuks ülewalt.

§ 17. Joosepit tõstetakse suureks isandaks.

1. Moos. 41.

1. järk.

1. Kahe aasta pärast nägi Waarao unes, et ta Niiluse jõe ääres seisis, ja jõest tõusiwad seitse lihawat lehma üles, ja pärast seitse lahja: lahjad lehmad söiwad aga lihawad ära. Sest ärkas Waarao üles. Aga kui ta jälle magama uinus, nägi ta, et seitse wiljapääd ühest kõrrest tõusiwad, jämedad ja hääd. Aga nende järel tõusiwad seitse peenifest ja kuiwanud pääd; need neelasiwad jämedad ja hääd ära. Kui nüüd Waarao hommiku üles ärkas, kutsus ta kõik Egiptusemaa kunsimehed ja targad kokku. Aga ükski ei wõinud tema unenägusid ära seletada. Siis ütles ülem keldriteener Waarao wasta: „Täna tuletan ma oma patud meele.

Waarao unenäid.

Kui mina ja pagarite ülemaataja wangis olime, nägime meie ühel öösel unenäu, ja üks Hebreä noormees seletas meile need ära. Ja kõik on nõnda sündinud."

2. Siis käskis Baarao kohe Joosepiti kutsuda ja jutustas temale oma unenäud. Ja Joosep ütles: "Mõlemad unenäud lähewad ühte. Jumal on Baaraole teada annud, mis ta mõtab teha. Seitse hääd lehma ja seitse täis wiljapääd on seitse aastat, kus suur wiljamarandus on kõigel Egiptusemaal. Aga seitse lahja lehma ja seitse tühja wiljapääd on seitse nälja-aastat, mis pärast tulewad, nõnda et kõik wiljamarandus ära unustatakse, ja nälg selle maa ära lõpetab. Ja et see unenägu Baaraole kaht korda on olnud, tähendab, et see asi tõesti ja pea tuleb. Seepärast otfigu nüüd Baarao enesele ühe targa ja mõistliku mehe, ja pangu teda Egiptusemaal üle, ja seadku ülemaatajaid; ja need võtku wiies osa wilja neil seitsmel wilja-aastal ja pangu seda kofku, et maa nälja pärast huffa ei saa."

3. See kõne oli Baarao ja kõigi tema sulaste meele pärast, ja ta pani teda üle kõige Egiptusemaal. Ja pani oma sõrmukse Joosepi sõrme, kallid riided tema selga ja kuldkee tema kaela, ja käskis tema eel hüüda: "Sgaüks heidku põlwili maha!" — Aga Joosep oli 30 aastat wana, kui ta Baarao ees seisis. Ja tema käis terve Egiptusemaal läbi, ja kogus seitsme aasta wilja kofku, mis arwamata palju oli. Aga kui nälja-aastad tuliwad, tegi ta aidad lahti ja müüs kõigele rahwale wilja. — Aga Baarao andis temale ühe maawalitseja tütre naeseks. Sellest sündisiwad Joosepile kaht poega: Manasse ja Ewraim.

Soia, mis ilma laitnata, ja waata see pääle, mis dige; selle mehe wiimne järg on rahu. Laaw. I. 37, 37.

Katel.: 7. käst: „kaswatada ja hoida.“

Laul nr. 327 (506). Tulge ristitiinimesed. 253.

Minu mure, hirm ja häda, Kõik mu hinge oht ja waem, Mis mu loojal kõik on teada, Kaub nii kui ilne päem, Kaste sau järele Paistab hele päikene; Mure ajad mööda läewad, Meeled jälle rõõmsaks saawad.

§ 18. Joosepi wendade teekonnad Egiptusemaale.

I. Moosj. 42. 43

I. järk.

1. Kanaanimaal oli ka nälg, ja kui Jaakob kuulis, et Egiptusemaal wilja oli, läkitas tema oma kümme poega sinna wilja ostma. Aga Benjamini ei lastnud tema mitte minna, sest ta kartis, et temale mõni äpardus mõiks juhtuda. Ja Israeli pojad tuliwad nüüd Joosepi juure, kummardasiwad tema ette maani, ja ei

Esimene reis wiljamaale, kus wendid langesti taltutakse.

tunnud teda. Aga Joosep tundis neid, ja talle tulivad ta unenäud meelde. Aga ta rääkis waljusti nendega ja ütles: „Teie olete salajad maakuulajad, teie olete tulnud kuulama, kus pool maa lahti on.“ Aga nemad ütlesiwad: „Ei mitte, mu isand, meie oleme tulnud leiba ostma. Meie oleme kõik ühe mehe pojad Kanaanimaalt ja noorem on weel isa juures. Aga ühte pole enam olemas.“ Aga Joosep pani neid kolmeks päewaks wahi alla. Siis ütles ta neile: „Kui teie õiged mehed olete, siis jäägu üks teie seast wangihoonesse, aga teisjed wiigu wili koju, ja toogu oma noorem wend minu juure. Siis ma näen, kas teie kõned tõsi on.“

Ratsumine
mõjub:
südame-
tunnistus
hakkab
ärtama.

2. Aga nemad rääkijiwad isekeskis: „Tõesti, meie oleme süüdlased, meie wenna pärast on see häda meie pääle tulnud.“ Nemad ei teadnud aga mitte, et Joosep neid mõistis. Ja tema pööras omad filmad ära ja nuttis. Aga siis wõttis ta Siimeoni nende seast, ja sidus teda nende filma ees finni. Ja ta käskis nende kotid wiljaga täita, ja nende raha ka kottide sisse panna, ja neile teerooga ligi anda. Ja nõnda läksiwad nad minema, ja jutustasiwad kodus kõik, mis oli sündinud. Aga kui nemad oma kotid tühjendasiwad, oli igatühe rahakukkur tema koti juus. Siis ehmatafiwad nemad ja kartsiwad wäga. Ja isa ütles neile: „Teie teete mind lapsist lahti: Joosepit ei ole enam olemas ega Siimeoni; ja nüüd tahate teie Benjamini ka ära wõtta. Mu poeg ei pea mitte teiega alla minema!“

uus häda
junnib
tõistele
Egiptuse
reisiile.

3. Aga kui nemad selle wilja oliwad ära sõõnud ja nälg jälle kange oli, ütles isa uuesti neile: „Minge jälle meile pisut leiba ostma!“ Siis kostis Juuda: „Meie ei tohi seda, kui meie wend ei ole meiega. Saada nüüd poisiks ühes. Ma jään tema eest käemeheks, et ma teda tagasi toon.“ Siis ütles Iisrael: „Kui see nõnda on, siis wõtke selle maa kõige paremast warast sellele mehele meelehääks; ja kahewõrra raha, ja ka see raha, mis kottide juus oli. Ehk on see kogemata sündinud. Wõtke ka oma wend Benjamin, ja minge jälle selle mehe juure. Kõigewägewam Sumal andku teile halastust tema käest!“ Siis läksiwad nemad jälle Egiptusemaale.

Lahte
wastu-
wõte, aga
ta katsu-
mine, kas
rennab
weel
tabedad.

4. Säär astufiwad nemad Joosepi kojauilema juure, ja pakujiwad temale seda raha tagasi, mis nemad kottide juust oliwad leidnud. Aga tema wastas: „Ärge kartke! Sumal on salaja selle waranduse annud.“ Siis tõi tema Siimeoni nende juure wälja, ja wiis neid Joosepi kotta, et nad sääl pidiwad leiba wõtma. Ja kui Joosep ise koju tuli, kummardasiwad nemad maani, ja andfiwad temale meelehääd. Aga tema teretas neid lahkesti ja küsis: „Kas teie wana isa käsi hästi käib?“ Ja nemad wastasiwad: „Su sulase, meie isa, käsi käib hästi.“ Ja kui ta siis Benjamini nägi, küsis tema: „Dns see teie noorem wend?“ Ja

ta ütles tema wasta: „Sumal olgu sulle armuline, mu poeg!“ Siis ruttas ta aga haleduse pärast lambrisse, ja nuttis jääl. Aga pärast, kui ta omad filmad oli pesnud, pidas ta ennast ja ütles: „Pange leiba lauale!“ Ja Joosep pani neid istuma nende wanaduse järele, ja nemad panivad seda imeks. Ja rooga tõseti tema eest nende ette. Aga Benjamini osa oli wiiskorda enam, kui tõiste osa.

Aga waimu kasu on armastus, rõõm, rahu, pikkmeel, heldus, häädus, truudus, tasandus, kasiuus. Kalat. 5, 22.

Kalatel.: 4. palwe. 1. õpetus: „Tõige häda ja kurja eest hoiab. 4. lask.

Laul nr. 453 (481). Wiisil: Jeesus tule minule. 59.

Oh, mis kaunis asi see, Et kui wennad elame: Rahus armastusega ilma kawalufeta.

Meid siis Jssand helbesti Önnista ka rohkesti, Enne fiin maailma pääl, Pärast igawesti jääl.

§ 19. Joosep annab ennast wendadele tunda.

1. Moos. 44. ja 45.

I. järk.

1. Joosep ütles oma majapidaja wasta: „Täida meeeste kotid wiljaga, ja pane igatühe raha tema kotti suhu, ja noorema, Benjamini, kotti pane weel päälegi minu hõbekarikas.“ Ja ta tegi seda. Ja kui nad tõisel hommilinnast olivad wälja läinud, ajas majapidaja neid taga, ja ütles neile: „Miks tasute teie hääd kurjaga, ja olete mu isanda karika warastanud?“ Aga nemad wastasiwad: „See, kelle juurest karikas leitakse, peab surema, ja meie kõik tahame su isanda sulaseks jääda.“ Ja majapidaja otsis neid läbi, ja karikas leiti Benjamini kottist. Siis karistasiwad nemad omad riided lõhki, ja läksiwad kõik tagasi linna. Ja Joosep ütles neile: „Mis tegu see on, mis teie olete teinud? See mees, kelle käest karikas leitud, peab mulle sulaseks jääma, aga teie minge rahuga oma isa juure.“ Siis astus Juuda ligi ja ütles: „Ma palun sind, isand, lase mind üks sõna rääkida. Waata, meie isa hing armatseb wäga seda poega. Kui meie nüüd tema juure tuleksime ja noormees ei oleks mitte meiega, siis saadaksime meie oma isa hallid juuksed murega hauda. Päälegi olen mina nooremehe eest käemeheks heitnud. Siis jäägu mina tema eest sinu sulaseks, aga noormees mingu tagasi oma wendadega meie isa juure.“

2. Aga nüüd ei wõinud Joosep ennast enam pidada, ta hakkas juure häälega nutma ja ütles: „Et astuge mu ligi, ma olen Joosep, teie wend, seda teie olete ära müünud. Kas mu isa alles elab?“ Aga tema wennad ei wõinud talle midagi wastata ehmatuse pärast. Ja Joosep ütles: „Argu saagu teie meel mitte haigeks seepärast, et teie mind olete ära müünud. Sest teie elu ülespida-

Witmane
latsumine
waljum
latsumine.

Katsumise
lõpp

mise pärast on Jumal mind teie eel siia läkitanud; sest wiis aastat on weel, kus ei ole kundi ega lõikust. Minge siis nüüd üles minu isa juure ja ütlege temale: „Nõnda ütleb su poeg Joosep: Jumal on mind isandaks pannud kõige Egiptuse üle; tule pea minu juure alla. Sa pead Koosenimaal elama kõige oma perega.“ Ja ta hakkas oma wenna Benjamini kaela ümber, ja andis kõigi oma wendadele suud ja nuttis nendega.

3. Kui Waarao seda kuulis, et Joosepi wennad ^{Ratsumise õrnis järg.} olivad tulnud, siis oli see tema ja ta sulaste meelest hää. Ja tema käsu pääle andis Joosep neile wanfrid, ja teerooga, ja palju kingitust. Ja isale saatis ta kõige paremat Egiptusemaa wara. Aga oma wendadele ütles ta: „Arge riielge mitte tee pääl!“ Ja kui nad koju saiwad, ja Jaakob nägi neid wanfrid, mis Joosep oli läkitanud, hakkas ta waim jälle elama, ja ta ütles: „Sest on küll, et mu poeg Joosep alles elab; ma tahan minna ja teda näha, enne kui ma suren!“

**Oh seda Jumala rikkuse ja tarkuse tundmise sügawust!
Kuis ära arwamata on tema kohtumõistmised ja ära mõistmata tema wiisid. Room. 11, 33.**

Katel.: Palmete lõpp. 5 palwe.

Saul nr. 156 (44), 2. Omal wiisil. 229.

See armas Jumal nüüd ka wõtku muret kando, Meil' rõõmsaid südameid Ja kallist rahu anda. Ta pidagu meid ka Siin üles armsasti Ja wõtku häda läest Meid peasta heldesti.

§ 20. Jaakob ja tema pojad Egiptusemaal.

1. Moos. 46—50.

II. järk.

1. ^{Wõersle rändamine.} Iisrael läks nüüd teele kõigega, mis temal oli, ja tuli Beersaba, ja ohwerdas ohwrit. Ja Jumal ütles temale: „Ära kardada mitte alla minnes Egiptusemaale, sest ma tahan sind jääl suureks rahwaks teha.“ Ja Jaakob ja tema sugu, kes Egiptusemaale läksiwad, olivad ühte kokku 70 hinge. Joosep lastis hobused oma tõlla ette panna, ja läks Kooseni oma isa wasta. Ja kui ta teda nägi, siis hakkas ta tema kaela ümber ja nuttis kaua. Aga Iisrael ütles: „Nüüd tahan mina surra, et ma olen näinud, et sa weel elad.“ — Ja Joosep andis Waaraole teada, et ta isa ja wennad olivad tulnud, ja wiis ka oma isa Waarao ette. Ja tema küsis: „Palju on sinu elupäiwi?“ Jaakob wastas: „Meid päiwi, mis mina kui wõeras siin maa pääl olen elanud, on 130 aastat; pisut ja kurjad on mu elupäewad olnud, ja ei saa mitte mu wanemate päewade wasta.“ Ja Jaakob õnnistas Waarao. Aga Joosep toitis oma isa ja oma wendi Koosenimaal. Ja Jaakob elas jääl weel 17 aastat, ja sai wancaks 147 aastat.

Jaakobi
õnnistus
ja surm.

2. Kui Jaakob haigeks jäi, et ta surema pidi, tuli Joosep oma káhe pojaga, Manasse ja Ewraim, tema juure. Ja Jaakob õnnistas neid, ja wõttis neid oma poegade kórwa pärijateks wasta. Ja ta kutsus kóflu kóik oma pojad ja õnnistas neid. Aga kõige ülema õnnistuse andis tema Juudale ja ütles: „Juuda, sa oled noor lõukoer. Ei pea walitsuse kepp Juudast mitte ára lahkuma, jenni kui Shiilo, see Rahusaatja, saab tulnud, ja selle sõna wõtawad rahwas kuulda!“ Siis ütles Iisrael: „Jehoowa, mina ootan sinu õnnistust!“ — ja heitis hinge. Aga Joosep ja tema wennad wiiswad oma isa ihu Kanaanimaale, ja matiwad teda maha Matpeela koopa, Abrahami pärišhauda.

Joosepi
wennameel
ja surm.

3. Kui wennad säält tagasi tuliwad, kartiwad nennad, et Joosep nüüd nende kätte seda kurja wõtaks tawada, mis nemad temale oliwad teinud. Aga Joosep ütles: „Aga kartke, teie mõtlesite minu wasta kurja, aga Jumal mõtles seda hááks, et ta palju rahwast elusse jätaks.“ Wiimaks pani Joosep Iisraeli lapsed wanduma, et nad ka tema luud ühes wiiwad, kui Jumal neid saab wanemate maale tagasi wiima. Ja Joosep suri ára, 110 aastat wana.

Seft pole meil siin jäädawat linna, waid meie õfime tulewat. Hebr. 13, 14.

Seletus: Juuda peab káima kui noor lõukoer, tásis jõudu ja wáge, wendade eel. Kuninga kepp ehk walitsus peab tema soo káes olema. tunni Shiilo ehk Rahusaatja Jeesus tuleb.

Ratel: 4 kást. 5 palwe.

Laul nr. 329 (458). Wiisk nr. 121.

Mu járel', hääab Jeesule, Kóik ristirahwas tulge! Maailma ára salate, Mu armu-kutsmist kuulge: Ka oma risti kandke tálal Ja káige minu jälge pálal!

§ 21. Hiob.

Hiobi raamat.

Liisa.

Hiobit
magabus.

1. Utšimaal, Kanaani ligi, elas mees, nimega Hiob. See oli táiesti wága ja õiglane ja taganes kurjast ára. Temal oli 7 poega ja 3 tütart, palju peret ja mitu tuhat pudulojust. Ja tema pojad tegiwad korda mõdda pidud, igakúis omas peres. Aga selle járele ohwerdas Hiob põletamise-ohwrit, seft ta mõtles: Eht on mu pojad wáhest pattu teinud, ja Jumala omas súdamas maha jätnud.

Rahju
wara
woolest:
estmene iis-
ratuse torn.

2. Aga ühel páewal, kui Jumala lapsed Jehoowa ees ilmušiwad, tuli ka Saadan nende sekka. Ja Jehoowa ütles temale: „Kas sa oled ka mu julast Hiobit táhele pannud, kes on táiesti wága?“ Saadan wastas: „Kas Hiob ilmaaegu Jumalat kardab? Sina oled tema káte

tööd õnnistanud, ja ta lojufsed on väga siginenud." Aga Jehoowa ütles: "Kõik, mis temal on, olgu sinu käes, aga ära pista kätt tema enese külge." Ja Saadan läks Jehoowa palge eest ära. — Nüüd tuli ühel päeval kästjalg Hiobi juure, Seeba rahwas olla tulnud, ta weised ja emaeslid ära wiinud ja ta karjased maha löönud. Tõine kästjalg tuli, Jumala tululene olla maha langenu ja ta pudulo ukseid kõigi karjastega ära lõpetanud. Kolmas sõnum tuli, Kaldea mehed olla tulnud, ta kamelid ära wiinud, ja ta poisid mõgateraga maha löönud. Ja kui see alles rääkis, tuli neljas kästjalg ja ütles: "Su pojad ja tütreid olivad söömas ja joomas wanema wenna kijas, siis tuli lange tuul, ja lükkas maja nende kaitide pääle. Ja mina üksi olen eluga pääsenud." Siis tõusis Hiob üles, karistas omad riided lõhti, auustas Jumalat ja ütles: "Alasti olen mina ema ihust tulnud ja lähen alasti süit jälle ära. Jehoowa on annud, Jehoowa on wõtnud, Jehoowa nimi olgu ~~lühend~~ ^{lühend}!" Kõige see asja sees ei teinud Hiob mitte pattu.

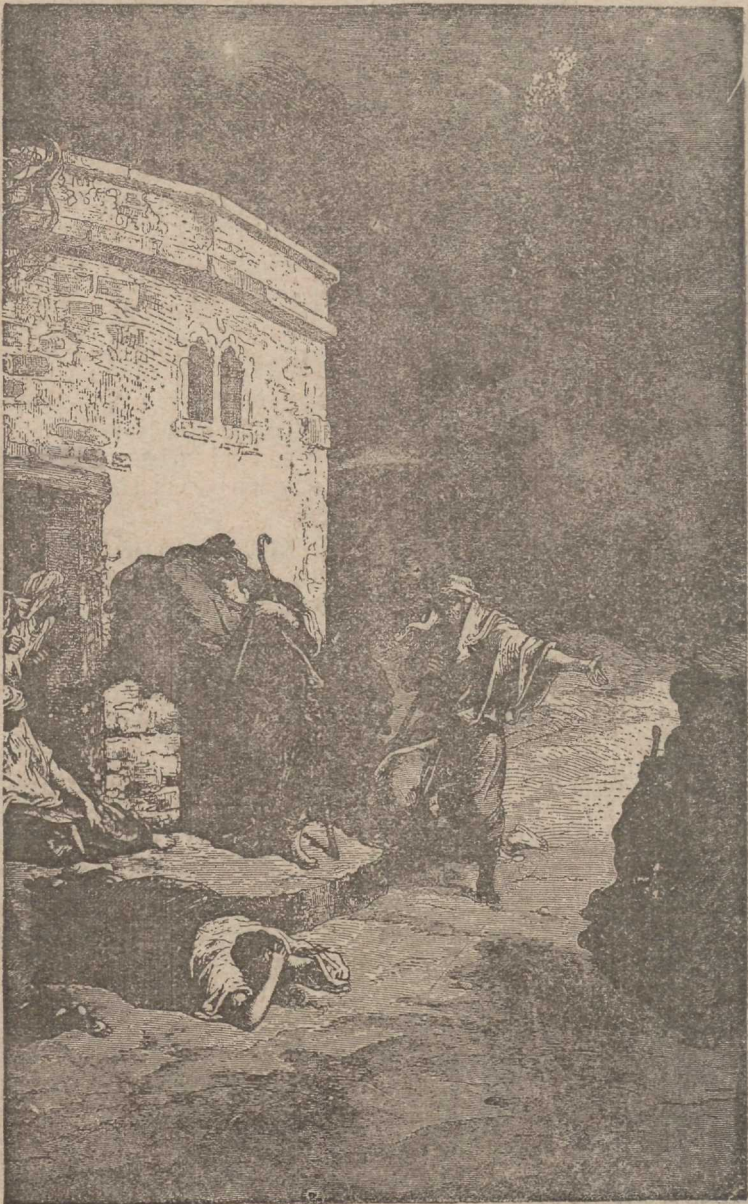
Rahju ihu
poolt:
tõine kuula-
tuse toorn.

3. Kui Jumala lapsed jälle Jehoowa ette tuliwad, ja Saadan ka nende selka tuli, ütles Jehoowa tema wasta: "Waata, Hiob peab weel kinni omast täiest wagadusest!" Saadan wastas: "Kõik, mis mehel on, annab ta oma hinge eest, aga pista oma käsi tema luu ja liha külge, katsju, kas ta sind siis maha ei jäta." Siis ütles Jehoowa: "Hiob olgu sinu käes, aga jäta tema hing rahule!" Nüüd läks Saadan wälja, ja löi Hiobit kurja paisetega jala tallast pää laeni. Ja Hiobi naene ütles: "Kas ja weel omast wagadusest kinni pead? Et wanner Jumalat ära, ja sure." Hiob wastas aga: "Kas peame meie üksi hääd Jumala käest wasta wõtma ja ei ka mitte kurja?" — Kõiges ses asjas ei teinud Hiob mitte pattu.

Hiobi sõb-
rad — ehk
mis see
lannata-
mine siis
tähenab?

4. Siis tuliwad Hiobi kolm sõpra teda trööstima. Aga seitse päewa ei lausunud nemad sõnagi: sest nemad nägiwad, et walu väga suur oli. Aga siis tegi Hiob oma suu lahti, ja wandus oma sündimise-päewa ära. Aga nüüd hakkasiwad Hiobi sõbrad teda noomima ja ahwardama. Nad ütlesiwad: "Kas Jumal ülekohut teeb? Sa oled wiskesti salaja pattu teinud, ja Jumal nuhtleb seda nüüd." Aga Hiob ütles nende wasta: "Teie olete waewalised trööstijad. Aga see, kes mind tunneb, on kõrges. Mina tean, et minu Lunastaja elab ja tema jääb wiimseks põrmu pääle seisma, ja ma saan omas lihas oma filmadega Jumalat näha." — Aga ka neljas noorem sõber tuli ja rääkis waljusti. Aga tema kinnitas ka: "Jumal karistab, et inemene kurja töö ära saadaks, et ta inimese kõrkuse ära wõtaks. Seda kõik teeb Jumal, et ta inimese hinge tagasi saadaks hukatuselt."

Siibile antasse ta õnnetused teada.

Issand tun-
nistab ennast
ustava lan-
nataja poole.

5. Viimaks hakkas aga Jehoova ise kange tuule
seest Siibi vastu rääkima: „Kus olid sina, kui mina
maailma rajasin? Kui hommiku tähed hõiskasivad?”

Ras ja peaksid mind hõelaks mõistma, et sina võiksid õige olla?" — Ja Hiob ütles: „Ma olen rääkinud, mis ma ei mõista, seepärast tahan ma kahetseda tuhas ja põrmus.“ — Ja Jehoowa pööras Hiobi mangipõlme, tegi teda terveks ja tatus kõik, mis Hiobil olnud, kahe võrra, ja õnnistas Hiobi viimast põlme enam kui esimest. Ja temale sündisivad jälle 7 poega ja 3 tütar, ja ta elas pärast seda veel 140 aastat, ja nägi oma laste lapsi ja suri siis ära, wana ja elatanud.

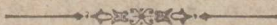
Sest keda Issand armastab, sellele annab tema hirmu.
Hebr. 12, 6.

Selet.: Seeba rahwas on Arabia rahwas.

Katel.: 1. läst. 6. ja 7. palwe.

Eaul nr. 321 (479). Wihul: Kes Jumalat nit lasseb teha. 142.

Rui rist on ränk, siis taewas lähem, Kel rist, sel ligi Jumal ka, Sul Kõhulust on taewast kallim. Rui elad ilma ristita. Sind tuleb õndsaks arwata, Rui risti loormat kannad ja.

III. Mooses. Israeli rahwa-lugu algab.

1500 a. e. Kr.

§ 22. Moosese sündimine ja põgenemine.

2. Moos. 1. 2.

1. Rui Zoosep ja kõik tema wennad oliwad ära ^{Israeli} ^{sattub} ^{raske orja} ^{põlwe} ^{rahe.} surnud, siginesiwad Israeli rahwas, ja neid sai wäga palju. Aga uus kuningas tõusis üles, kes Zoosepit ei tunnud, ja ütles: „Waata Israeli rahwast on enam kui meid, wõiksem neid kawalussega wähenendada!“ Siis paniwad nemad sundijad nende üle neid raske teuga waewama tellistiwide kallal, ja muu raske tööga. Aga mida enam neid waewati, seda enam neid sai. Siis andis Waarao käsu, et kõik Israeli poeglapsed pidiwad wette wistatama.

2. Sel ajal tõi Johebet, Amrami naene, Seemi ^{Päästja} ^{sünnib ja} ^{Isaak tunin-} ^{ga totta.} soost, poja ilmale. Ja et laps ilus oli, peitis ta teda ära kolm kuud, wõttis siis ühe laeka pilliroost, tõrwas selle pigiga, pani lapse sinna sisse, ja pani selle kõrkjate sisse jõe ääre. Aga lapse õde jäi kaugele waatama, mis temale pidi sündima. Ja Waarao tütar läks jõe ääre suplema;

Moosese päästmine.

See nägi laegast, ja laskis selle ära tuua. Ja kui ta teda lahti tegi, nuttis laps, ja ta andis temale armu. Ja ta käskis tema õde minna ja üht imetajat naist kutsuda Hebreana naeste seas. Aga neitsit kutsus lapse ema Johebeti. Selle kätte andis nüüd kuningas tütar lapse, käskis teda imetada, ja lubas temale selle eest palka anda. Aga kui lapsuke kängemaks sai, võttis Baarao

tütar ta omale pojaks, ja pani temale nime Mooses, öeldes: „Ma olen teda weest wälja tõmmanud!“ Ja Mooset õpetati kõige Egiptuse rahwa tarkuses, ja tema oli wägew sõnades ja tegudes. (Ap. teg. 7, 22.)

3. Aga kui Mooses oli juureks saanud, läks ta oma wendade juure wälja, ja nägi nende rasket tegu. Ja ta nägi ühe Egiptuse mehe pekawat üht Hebrea meest. Selle löi tema maha, ja mattis teda liiwa sisse. Tõisel päewal läks ta jälle wälja, ja waata, kaks Hebrea meest taplesiwad, ja tema ütles hõelale: „Miks sa pekad oma ligimeest?“ Aga tema wastas: „Kes on sind kohtumõistjaks meie üle pannud? Kas sa tahad ka mind ära tappa, nagu eila Egiptuse meest?“ Ja Mooses kartis, et see asi oli ilmsiks saanud, ja ta põgenes Miidianaamaale ja istus ühe kaemu juure. Ja Miidiani preestril oli seitse tütart. Neid aitas Mooses jääl kaemu juures, ja jootis nende lojuksid. Aga nende isa kutsus Mooset oma majasse, ja andis oma tütre Sippoora temale naefeks. Seesama tõi temale kaks poega ilmale, Kersomi ja Elieferi.

Ka siis, kui ma käin surma warju orus, ei karda ma kurja, sest et sina minuga oled; sinu kepp ja su sau, need samad trööstiwad mind. Taaw. I. 23, 4.

Selet.: Mooses = weest wälja tõmmatud Egiptuse keeles; Hebrea keeles tähendab nimi: wäljawiija, ärapääftja.

Ratet.: 1 õpetus: „Kõige häda ja kurja eest hoiab ja kaitseb.“

Saul nr. 271 (410). 2. Wiisil: Ma tahan jätta maha. 245.

Nüüd tean ja usun seda, Ja liidan julgesti, Et heldemat kui teda Ei ole tõesti, Ja et ta igas asjas Mu ustaw abimees, Ja et ta kõiges hädas Nüüd seisab minu ees.

§ 23. Moosese kutsumine.

2. Moos. 3. 4.

1. Nelikümmend aastat pärast seda oli Mooses pudulojuksid hoidmas Hoorebi mäe juures. Ja Jehoowa ingel näitas ennast temale tuleleegis libuwitsa põesast. Ja waata, libuwitsa põesast põles, ja ei põlenud ommeti mitte ära. Ja ta läks seda imet vaatama. Aga Jehoowa Jumal hüüdis tema wasta libuwitsa põesast: „Mooses, Mooses! Ära tule siia ligi, wõta omad kingad jalast ära, sest see paik, kus pääl sa seisad, on püha maa. Mina olen Abrahami, Isaaki ja Jaakobi Jumal. Ma olen oma rahwa wiletjust näinud, ja olen maha tulnud neid ära päästma, ja neid Kanaanimaale wiima, mis piima ja mett jookseb. Eiis tule nüüd, sind tahan mina Waarao juure läkitada, et sina minu rahwa Egiptusest wälja wiid!“

Mooses
paneb
wasta.

2. Aga Mooses ütles: „Kes olen mina, et ma pean Baarao juure minema ja Iisraeli lapsed välja wiima?“ Jehooma wastas: „Mina tahan sinuga olla.“ Aga Mooses ütles: „Kui Iisraeli lapsed küsivad: Mis on selle Jumala nimi, kes sind on läkitanud? — mis pean mina siis neile ütleva?“ Iisand wastas: „Mina olen, kes ma olen. See on mind teie juure läkitanud. Jehooma, see on minu nimi igawesti.“ Mooses ütles: „Aga kui nemad ei taha mind uskuda?“ Jehooma wastas: „Bista kepp, mis sinu käes on, maha!“ Ja kepp sai mauks, ja Mooses põgenes tema eest ära. Aga Jehooma kästis temasse finni hakata, ja see sai jälle kepiks Moosesi peus. Ja Jumal ütles weel: „Bista käsi põue!“ ja see sai pidalitõbiseks kui lumi. Ja Iisand ütles jälle: „Pane oma käsi jälle põue!“ Ja waata, see sai puhtaks, nagu muu liha. Ja Iisand ütles weel: „Kui nemad ka neid imetähti ei usu, siis mõta Niiluse jõest wett, ja see peab werekks saama!“ Aga ifka kartis weel Mooses, ja ütles Jehooma wasta: „Iisand mina ei ole sõnakas mees, sest mul on kange keel. Ma palun sind, läkita sõnumid, kellega ja tahad!“ — Siis süttis Jehooma miha põlema, ja ta ütles: „Kes on inimesele suu teinud? Eks mina, Jehooma! Kas pole Aaron sinu wend, kes hästi räägib? Tema peab sinu wastu tulema, ja sinu asemel rahwa wasta rääkima.“

Mooses
luuleb
sõna ja
täheb!

3. Müüd läks Mooses minema, jättis oma äia Jumalaga, ja ruttas tagasi Egiptusemaale. Tee pääl tuli Aaron tema wasta, ja Mooses andis temale kõit teada, mis Iisand oli käskinud. Ja nemad kogusiwad kõit Iisraeli laste wanemad kofku, ja Aaron rääkis neile kõit Jehooma sõnu, ja Mooses tegi imetähti rahwa ees. Ja rahwas, uskus, et Jehooma nende wiletjust oli näinud, ja kummardas ja heitis filmili maha.

Ura karda mitte, sest mina olen sinuga: ära waata enese ümber, sest mina olen sinu Jumal, ma teen sind tugewaks, ma aitan sind ka, ma pean sind ka üles oma di-guse parema käega. Jes. 41, 10.

Selet: Jehooma — Mina olen, kes mina olen, igawene Jumal, kes sinuga armuseaduse teeb.

Katel: 3. õpetus: „Püha Waim on mind ewangeliumi läbi kutsunud.“

Laul nr. 329 (459), 5. Witsil 121.

Kui teil on raske, läin ma eel Ja teie lõrwas seisian, Ma murran teed ja wõitlen weel Ja teie krooni hoian: Saiß sulane, kes seisma jääb, Rut tema isand sõtta lääb.

§ 24. Mooses Waarao ees.

2. Moosf. 5—7.

1. Pärast tulivad Mooses ja Aaron Waarao juure ja ütlesivad: „Mõnda ütleb Jehoowa: Lase mu rahwas minna mulle püha pidama tõrbes.“ Aga Waarao wastas: „Kes on Jehoowa, et mina tema sõna pean kuulma? Mina ei tunne teda ja ei taha ka Iisraeli mitte minna lasta.“ Ja sundijatele andis tema käsu, et nemad rahwast weel enam pidivad maewama. Ka õlgi ei pidanud nemad enam andma, aga telliskiwide arwust ja nende teust ei pidanud neile midagi wähemaks jääma. Aga Iisraeli lapsed hakkasivad nüüd wäga nurisema, et nende lugu üksi weel pahemaks läinud. Ja Mooses õhtas Jehoowa poole ja läks Aaroniga Waarao juure. Ja Aaron wiskas oma kapi Waarao ette, ja see sai mauks. Aga Egiptuse kunjimehed tegiwad sedasama oma filmamoondamisega, kuid Aroni kepp neelas nende kapid ära. Ja Waarao süda jäi tangelks, ja ei wõtnud mitte Jehoowa käsku kuulda.

2. Müüd lastis Jehoowa raskeid nuhtlusi Egiptuse rahwa pääle tulla. Niiluse jõe wesi sai werekks. Kalad suriwad ära, ja jõgi haises, et rahwas enam ei saanud juua. Konnad tulivad ja täid inimeste ja lojuste külge; pahad linnud rikkusiwad maa; kakk, kurjad paised ja raske rahe tõiwad surma häda. Rohutirtsud tulivad ja sõiwad, mis rahe oli üle jätnud. Wiimaks kattis pilkane pimedus Egiptusemaad kolm päewa, aga Iisraeli lastel ei olnud ühtegi wiga. Siiski lõi Waarao oma südame tõwaks, ja ei lastnud rahwast mitte minna.

3. Siis ütles Jehoowa Moosese wastas: „Ma tahan weel ühe nuhtluse Waarao ja Egiptusemaa pääle saata: iga esimene poeglaps peab ära jurema, nii hästi Waarao esimene poeg kui ümmardaja esimene poeg, ja kõik lojuste esimesed isased loomad. Aga Iisraeli laste juures ei pea koergi oma keelt liigutama.“

Palju walu on hõelal, aga kes Jehoowa pääle loodab, saab rohkesti heldust. Laaw. I. 32, 10. Laaw. I. 14, 1.

Katel.: 1. õpetus: „Iõige häda ja kurja eest kaitseb.“ Käskude lõpp.

Saul nr. 172 (508), 5. Wiisil: Ma tahan jätta maha. 245.

Ja kui ta wastu panna Siis mõtwad kuradid, Si Jumal järel anna, Ta hoiab omaksid, Mis tema mõtab ette, See peab jündima, Mis nõuab tema mõte, Peab lorda minema.

§ 25. Iisrael pääseb Egiptusest.

2. Moos. 12—15.

1. Ja Jehoowa ütles Moosese ja Aroni wasta: „Wõtku iga perewanem aastane isane wigata tall, tapku seda, ja wõidku tema werrega kaks püüjalga ja ukse päälispuud. Terwelt peate teie seda öösel ära sööma, hapnemata leiva ja wiha rohtudega. Ja wõö olgu teil wõöl, kingad jalas ja kepp käes. Nõnda sööge teie rutuga. Sest see on Jehoowa Paasa ehk möödamine. Ja weri on täheks, et ma teist mööda lähen, kui ma Egiptuse esimese sugu maha löön. Ja seda päewa peate teie Iisrandale pühitsema, teie ja teie lapsed igawesti. Ja kui nad küsiwad: mis teenistus see on? peate teie ütleva: See on paasahwer Jehoowale, kes Iisraeli kodadest mööda läks, kui ta Egiptuse rahwast nuhtles.“ Ja Iisraeli lapsed tegiwad, nõnda kui Jehoowa oli käskinud.

Paasa
püha
fiskead-
mine.

2. Ja kesköö ajal lõi Jehoowa maha kõik Egiptuse esimesed poeglapsed, Waarao esimese poja kui ta wangi esimese poja, kes wangihoones oli, ja kõik lojuste isased loomad. Ja kiskendamine oli suur Egiptusemaal. Ja Waarao kutsus weel ööse Moosese ja Aroni enese juure, ja ütles: „Nüüd minge mu rahwa seas ära!“ Ja Egiptuse rahwas andsiwad neile hõbe- ja kuldrüütu, et nad rutemalt läheksiwad. Nõnda läksiwad Iisraeli lapsed wälja suure rikkusega, ligi 600,000 meesterahwast, ise naesed ja wäetimid lapsed, kui nemad oliwad 430 aastat Egiptuses elanud. Ja Jehoowa käis nende eel päewa ajal pilwesambas ja öö ajal tulesambas. Ka Joosepi luud wõttis Mooses enesega.

Rüütu
nuhtlus.

3. Aga kui Waaraole teada anti, et Iisraeli rahwas põgenenud oli, hakkas tema ja ta sulased kahetsema, et ta neid oli lastnud ära minna, ja et ta neile nüüd enam tegu ei tee. Ja ta ajas Iisraeli rahwast rüütli ja sõjarahwaga taga, ja sai neid kätte, kui nad kõrkjate ehk punase mere ääres leeris oliwad. Ja Iisraeli rahwas kartis väga, ja kaebas Moosese wasta: „Miks oled ja meid Egiptusest wälja toonud? Kas sääl hauda meie tarwis ei olnud?“ Aga Mooses wastas: „Urge kartle! Jehoowa sõdib teie eest, teie peate aga wait seisma!“ Ja Jehoowa ütles Moosese wasta: „Siruta oma käsi wälja mere poole ja löhu teda, et Iisraeli lapsed kuima pääl kesk merest läbi lähewad.“ Siis astus ingel, kes Iisraeli leeri ees käis, nende taha, ja pilwesambas seisis Iisraeli ja Egiptuse leeri wahel, ja oli pime Egiptuse rahwale, aga walgus Iisraelile, et tõine ei saanud tõise ligi kõige öö.

Waarao
tipub
uesti
Iisraeli
pääle.

4. Ja Mooses sirutas käe mere poole, ning westis Iisraeli leeri ees käsi, nagu müür paremalt ja pahemalt poolt. Ja Iisraeli lapsed käisiwad kesk merest kuimalt läbi. Siis ajasiwad Egiptuse rahwas neid taga, kunni kesk

Iisrael pää-
seb, Waarao
saab surma.

merd. Aga Mooses firutas Jehooma käsu pääle oma läe tõist korda wälja koidu ajal. Ning meri tuli oma paika ja fattis wanfrid ja rüütliid, Waarao ja tema wäe, ja neist ei jäänud üks ainuski elusse. Aga Jsraeli lapsed läksiwad kuiwa pääl merest läbi, ja nägiwad Egiptuse rahwa furnuid mere ääres, kartsiwad Jehoomat ja usku- siwad teda, ja Moosest, tema sulast. Ja nad laulsiwad Jehoomale tänu- ja kiituselaulu. (2. Moosese r. 15. p. t.)

Seit meil on üks paasatall, see on Kristus, meie eest tapetud. 1. Kor. 5, 7. 1. Peeter. 1, 19. 1. Joh. 1, 29.

Katel.: 2 õp. ülema preestri amet, lastude lõpa. 2 läsl, tänama ja kiitma

Laul nr. 432 (29), s. 5. Wiitil: Mu elu Kristus ise. 9.

Oh meil, Jsrand Jeesus, Jää oma walgega, Sa kallid tõe selgus, Meid itka jubata.

Oh, meile, Jsrand Jeesus, Jää, ja meid hoia ka, Et kurja waimu wõimus Ei ilmaš wõitu saa.

Siina: mägi

§ 26. Kõrbe teekond kurni Siinai mäeni ja käsu andmine.

2. Moos. 15—31.

1. Jsraeli lapsed läksiwad kõrkjate merest edasi kõrbe, ja nad saiwad Maara paika, aga nemad ei leidnud jälle muud, kui wiha wett. Aga Jehooma näitab Moosele puu, mis wee magusaks tegi, ja Jsrand ütles: „Mina olen Jehooma, sinu arst.“ — Siis ei olnud neil liha, ja nemad nurisejiwad Moosele wast, et ta neid Egiptuse lihapottide juurest ära toonud. Aga Mooses palus Jehoomat, ja ta saatis neile lindusid, ja iga hommiku oli kord lastet maas, peenike ja ümmargune kui hall. Jsraeli lapsed ütlesiwad: „See on manna“ — ja forjasiwad seda iga hommiku päewa jaoks. Aga kuuendal päewal pidiwad nemad kats jagu forjama, sest hingamise päewal ei olnud teda mitte. Tõine kord puudus rahwal jälle wett. Siis pidi Mooses Hoorebi kalju wast kelpiga lööma, ja wesi tuli wälja.

Jehooma annab kõrbes wett ja leida.

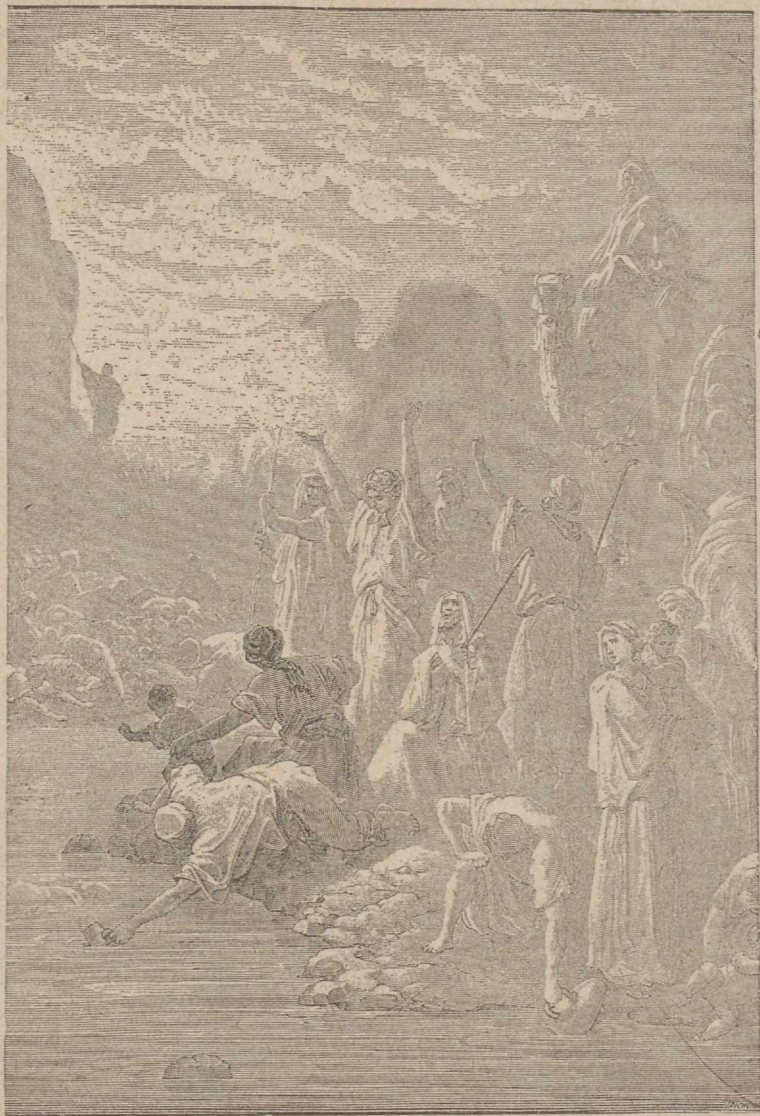
2. Aga kui nad edasi rändasiwad, tuli Amaleki rahwas ja sõdis Jsraeli wast. Ja Mooses ja Aron läksiwad mäe kingu otsa, ja see sündis, kui Mooses omad käed üles tõstis Jehoomat paluma, sai Jsrael wõimust, aga kui ta maha lastis, wõitis Amalek. Aga kui Moosele käed ras- feks saiwad, siis toetasiwad neid Aron ja Hur. Ja nüüd sai Joo- su a, Moosele abilise ja Jsraeli päälil, täie wõimuse Amaleki üle.

Jehooma aitab waenlaste wast.

3. Kolmandal kuul pärast seda, kui Jsraeli rah- was Egiptusest oliwad wälja tulnud, saiwad nemad kõrbesse Siinai mäe juures. Aga Mooses läks üles Jehooma juure, ja Jehooma ütles: „Mõnda pead sina Jaakobi soole kuulutama: Kuiteie wõtate minu sõna

Jehooma teeb Jsraeli oma tserahwaks.

Mooses annab rahjust mett.

Tuulda ja minu lepingut pidada, siis peate teie minu oma rahvas, üks preestrite kuningriik ja rahvas olema." Ja kõik rahvas ütles Moosese sõna pääle: „Kõik, mis Jehooma on rääkinud, tahame meie teha.“ Siis pidi rahvas oma riided pesema ja ennaft pühitsema, ja mäest kaugemale hoidma, et ta mitte ei sureks.

Jehooma
annab 10
kõustu,
teeb rah-
waga
püha les-
pingu.

4. Ja kolmanda päewa hommikul oli pitse müristamist ja wälgu löömist, paks pilw seisib mäe pääl ja kange pasuna hää oli kuulda. Sest Jehooma oli tules sinna maha tulnud. Aga rahwas jäi wärisedes mäe alla seisma, ja Jehooma rääkis needsinased sõnad ja ütles: „Mina olen Jehooma, sinu Jumal, kes sind Egiptusemaal, orjade kojast olen wälja wiinud. — I. Sul ei pea mitte tõisi jumalaid olema minu kõrwas. — Sina ei pea enesele mitte tegema ei niferdatud kaju ega mingisugust nägu; sina ei pea mitte nende ette kummardama ega neid teenima. Sest mina, Jehooma, su Jumal olen püha wihaga Jumal, kes wanemate patu nuhtleb laste kätte kolmandast janeljandast põlwest jaadik nende kätte, kes mind wihkawad, aga neile, kes mind armastawad ja minu käskusid peawad, teen mina hääd tuhandest põlwest jaadik. — II. Sina ei pea mitte Jehooma, oma Jumala nime ilmaasjata suhu wõtma, sest Jehooma ei jäta seda mitte nuhtlemata, kes tema nime kurjasti pruugib. — III. Mõttele hingamisepäewa pääle, et sa seda pühitsed. — IV. Kuusta oma isa ja ema, et sinu läsi hästi läib, ja sina kaua elad maa pääl. — V. Sina ei pea mitte tapma. — VI. Sina ei pea mitte abielu rikkuma. — VII. Sina ei pea mitte warastama. — VIII. Sina ei pea mitte ülekohut tunnistama oma ligimese wasta. — IX. Sina ei pea mitte himustama oma ligimese naist, ei tema sulast ega ümmardajat, weisid ega muud, mis tema päralt on.“

1. Aga kõik rahwas, kes seda nägi, wärises ja ütles Moosese wasta: „Räägi sina meiega, ja meie tahame kuulda. Aga ärge rääkigu Jumal meiega, et meie ära ei sure!“ Ja Mooses ehitas altari mäe alla ja ohwerdas selle pääle tänu-ohwrit. Ja riputas ohwri werd altari pääle ja rahwa pääle, ja ütles: „Waata, see on seaduseweri, mis Jehooma on teiega teinud.“ Siis läks Mooses üles Siinai mäele, ja jäi sinna 40 päewa ja ööd, ja sai sääl Jehooma käest kõik muud käsud, mis ta Iisraeli lastele pidi õpetama. Ja Iisand andis talle kaks tunnistuselauda: need oliwad kivilauad, Jumala sõrmega kirjutatud.

Mõnda on käss meie juhataja Kristuse juure, et meie usu läbi pidime õigeks saama. Kal. 3, 21.

Katel.: 1. õpetus, „kõik ihu ja elu tarwitust.“ 2. käst. Käskude lõpp.

Laul nr. 272 (411), 9. Wiisil 201.

Käst näitab üles eksitust: Siis süda muret kannab, Ja Jeesu armu-õpetus Siis jälle rõemu annab. Ta ütles: „Ost! Jeesus Krist!“ Ei käst ei anna hingamist, Ei wõi meid õndsaks teha.

§ 27. Kuldwastikas.

2. Moos. 32.

II. järe.

Israel
hatab
ebajuma-
lat tee-
nima.

1. Rahwas nägi, et Moosesele aega läks mäe päält maha tulles, ja nad ütlesivad Aroni wasta: „Tee meile jumalad, kes meie eel käiwad, sest meie ei tea mitte, mis Moosesele juhtunud!“ Ja rahwas kiskus need kuldehted ära, mis nende kõrwus oliwad, ja tõi Aroni kätte. Ja tema tegi neist walatud wastika. Siis ütlesivad nemad: „Need on su jumalad, Israel, kes sind Egiptusemaalt siia üles toonud.“ Ja Aron ehitas altari tema ette, ja hüüdis: „Homme on püha Jehoowale!“ Tõisel hommikul tõusiwad nemad wara üles, ja ohwerdasiwad ohwrit, istusiwad maha sööma ja jooma, ja tõusiwad üles mängima. — Aga Jehoowa ütles Moosesele wasta: „Mine alla, sest su rahwas on pahasti teinud. Nemad on äkitselt käsutee päält ära lahkunud. Ma näen, see on kangekaelne rahwas.“

Sangemise
wali
kariistus

2. Nüüd tuli Moosesele mäe päält alla, kaks käsu- lauda käes, ja kui ta leeri ligi sai, nägi tema, et nemad ridastikku tantsiwivad. Ja ta wiha süttis põlema, ta wiskas lauad maha, ja murdis nemad katti. Siis põletas ta wastika tulega ära, jahwatas teda peeneks, wiskas wette, ja andis feda wett rahwale juua. Ja ta jäi leeri wärawasse seisma ja hüüdis: „Kes Jehoowa päralt on, see tulgu minu juure!“ Ja tema juure kogusiwad kõik Seewi pojad. Ja Moosesele ütles: „Pange mõõk wõõle ja tapke, feda teie leiate.“ Nõnda langesiwad sel päewal ligi 3000 meest.

Arm üffi
pöörab
tohtu
jälle wää-
semisets.

3. Aga Moosesele tuli jälle Jehoowa ette ja palus: „Oh Issand, rahwas on wäga suurt pattu teinud! Oh, et sa nende patud andeks annaksid! ja kui mitte, siis kustuta mind ära oma raamatust.“ Jehoowa wastas: „Selle tahan ma ära kustutada, kes pattu teinud.“ Kui nüüd rahwas feda kõnet kuulis, leinasiwad nemad wäga. — Aga Jumal rääkis Moosesele wasta palgest palgeste, nagu sõber sõbraga — ja ütles: „Raiu enesele kaks kivilauda, et ma nende pääle needsamad sõnad kirjutan, mis esimeste laudade pääl olnud.“ Moosesele tegi feda ja Jehoowa uuendas oma seaduse ja tõutuse, ja kirjutas seaduse sõnad laudade pääle. Aga kui Moosesele mäe päält alla tuli, hiilgas tema pale, sest ta oli Jehoowaga rääkinud. Aga et rahwas kartis, pani Moosesele kätte palge pääle.

Sina ei pea enesele tegema ei niferdatud fuju ega mingisugust nägu sest, mis taewas ülewal, ei sest, mis maa pääl, ega sest, mis wees maa all on. Sina ei pea nende ette kummardama ega neid teenima. 2. Moos. 20, 4. 5.

Selet.: Kuldwastikas on härja luju, mis Jumala rammu peab tähendama, härg on Egiptuse rahwa ebajumal.

Katel.: 1. jäst. Käskude lõpp.

Saul nr. 243 (383). Omal viisil. 271.

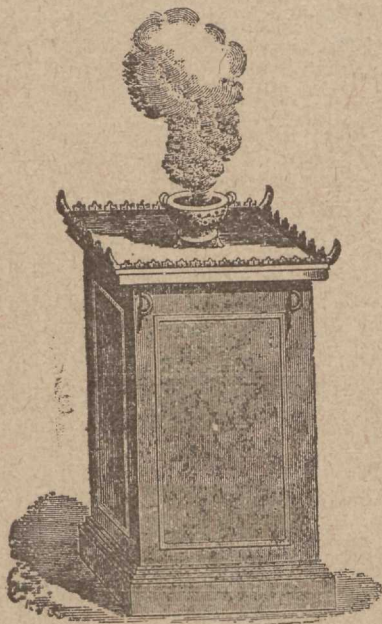
Issand, oma viha sees Ara ja mind nuhtle, Seft fu Boeg on wahemees, Armu saatis mulle; Küll mul nüüd Palju süüd: Siiski armu anna, Ara viha fanna.

§ 28. Püha koda, jumalateenistus ja pühad ajad.

2., 3. ja 4. Moosj. raam.

Risa.

1. Jehoowa ütles Moosese wasta mäe pääl: „Räägi Püha Ibraeli lastele, et nemad peawad mulle püha maja koda. tegema jeda mööda, kui mina sulle näitan maja ja riištade fuju.“ Ja nemad ehitasiwad püha koda laudadest, mis rohkesti kullatud. Ja Moosjes pani sellele nahklatte pääle ja nimetas teda kogudusetelgiks, ja pani waheteki püha paiga ja kõige pühama wahele, mis taga pool oli. Telgi ukse ees eesdues oli põletamiseohwri altar ja pesemiseriistad preestritele. Pühas paigas oli seitse haruga küünlajalg ja laud ettepanemise leibadega, mida üksi preestrid söiwad, ja kuld suitsetamise altar, kus preestrid palwet tegiwad.

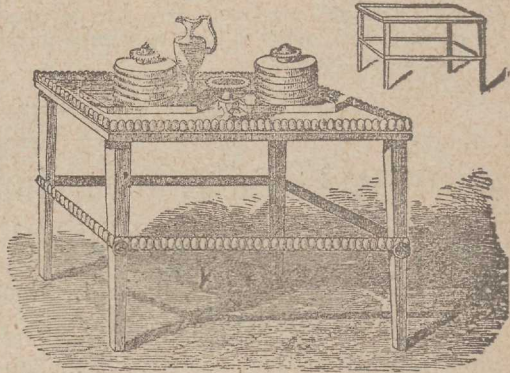
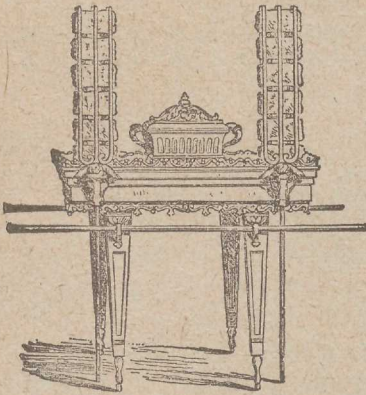

Suitsjetamise altar.

Seaduselaegas.

— Kõige pühamas paigas oli kuldne suitsetamise pann ja seaduselaegas, mis kõigipidi kullaga oli farratud. Laeka sees oliwad kivist seaduselaudad, kuldkruus mannaga ja Aroni sepp, mis oli õitsnud. Laeka pääl oli lepitamisekaas ehk armu järg selgest kullast, kummiagi otja pääl üks keerub, kullast

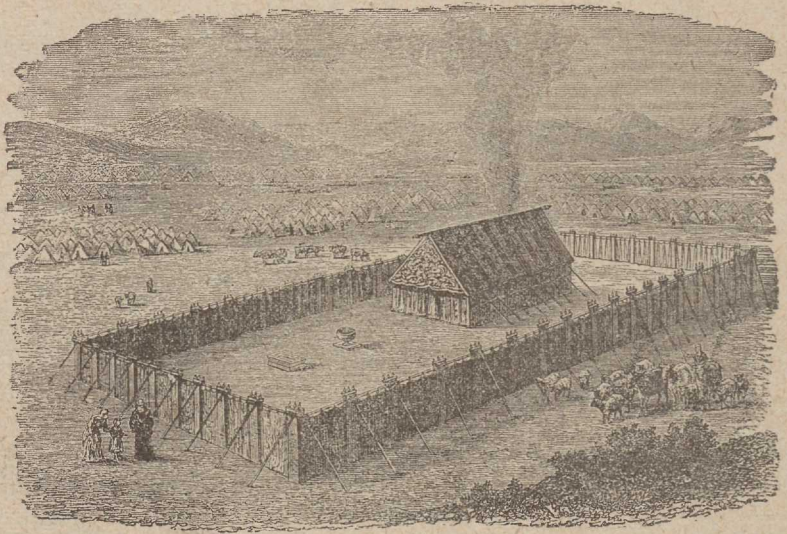

Püha toja lauad pühade riistadega, teadmise pääl jooma ohvri kann ja ettepanemise teinud.

tehtud; need katsivad kaant oma tiibadega. Sinna kõige pühama sse paifa läts aga ülempreester üks kord aastas, suurel äralepitamise päeval, ohvri merega. Seda ohverdas ta oma ja rahwa patu eest.

Püha
toja
teenid.

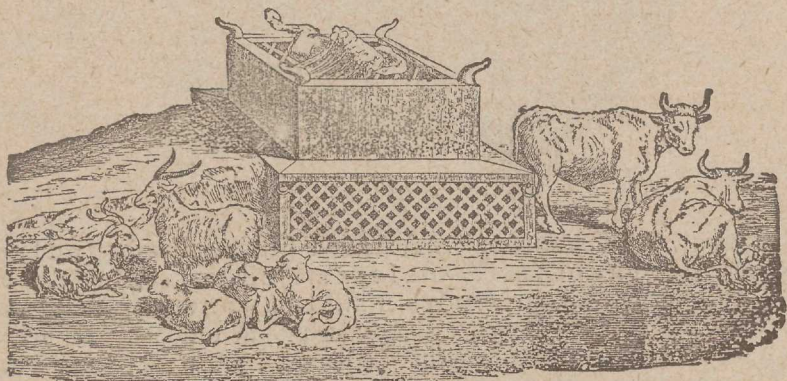
2. Ülemal preestril olivad pühad ametiriided. Rinna pääl kandis tema ameti kilbi 12 kalli kivi. Nende pääl olivad Israeli 12 suguharude nimed. Mooses seadis oma wenna Aroni esimeseks ülemaks preestriks ja tema pojad preestriks, kes pühas paigas rahwa eest Jumalat teenisid. Ja L e e w i suguharu walitses

Koguduse tell ja bue.

Preeſter.

Boletamiſchvri altar.

Sumal püha telgi teenistuseks ära, ja kõik rahvas pidi temale kümnest andma. Kui kõik nõnda valmis oli, siis tuli Jehoowa pilves telgi pääle, ja tema auu täitis püha koda.

Ülempreester.

3. Ohwrid, mida Jehoowa seadis, olivad: patu-
ohwrid ehk süüohwrid, põletamiseohwrid, kus terve
ohwer koguni ära põletati, tänuohwrid ja roa-
ohwrid. — Iisraeli rahwa pühad olivad: 1. nä-
dala hingamisepäew ehk sabbat, 2. paasa-püha,
3. warase wilja lõituse püha ehk nädalate püha (neli-
pühi), 4. wilja kokkupanemise- ehk lehtmajade püha aasta

Ohwrid
ja pühad
ajad.

lõpetuses. 5. Seitsemenda kuu 10. päeval oli juur äralepitamise püha. Sel päeval heitis ülempreester kase noore siku päale liisku. Kelle päale liisk langes „Jehoomale“, selle pidi ta patuohwiriks tapma, tema were pühamašše paika wiima ja äralepitamise-kaane päale riputama. Aga tõise siku päale pidi tema oma käed ja sellega Jsraeli rahwa patud panema, ja teda kõrbe saatma. — Kolm korda aastas pidi kõik Jsraeli meeste-rahwas Jehooma palge ette tulema, ja nõnda pidivad preestrid Jsraeli lapsi õnnistama: „Jehooma õnnistagu sind ja hoidku sind! Jehooma lasku oma pale paista sinu päale ja olgu sulle armuline! Jehooma tõstku oma pale sinu päale ja andku sulle rahu!“

Aga Kristus on tulnud, kui tulewate hääde asjade ülempreester, ei mitte sikkude ega wafikate were läbi, waid oma were läbi on tema üksford püha paiga sisse läinud, ja igawese äralunastamise leidnud. Hebr. 9, 11. 12.

Katek.: 2. õpetus. 3. õpetus. 3. lask.

Laul nr. 273 (412). Wiisik: Su hing, oh Jeesus, tehtu mind.

Kristuse weri, õigus ka On minu auuluub lõpmata, Siis kõlban Jumalale nüüd, Ja kui ma taewa lähen siit.

§ 29. Kõrbe-rändamine.

3. Moos. 8—4. Moos. 21.

1. Aga Aroni pojad Naadab ja Abihhu wiisik Püha tuli. wad wõerast tuld sütepannu pääl Jehooma ette. Ja tuli läks wälja Jehooma eest, ja põletas neid ära. Ja nemad suriwad altari ette. Ja nende pärast ei tohtinud leinatagi.

2. Enam kui aasta oliwad Jsraeli lapsed telgis Siinai mäel. Siis tõusis Jehooma pilw foguduse telgi päält, ja Jsraeli lapsed paniwad kõik telgid kokku, ja hakkasiwad edasi minema. Ja neid oli päale 600,000 täiskaswanud mehe, ilma Leemi soo armamata. — Aga tee pääl sai rahwas maiaks. Ta ei tahtnud enam mannaga rahul olla, waid nõudis liha. Ja Jehooma saatis tuulega hulga lindusid, nimega wutid. Aga kui see liha alles nende hammaste wahel oli, siis löi neid Jehooma suure nuhtlusjega. Ja selle paigale pandi nimi „himuhauad“, kuhu rahwas maha maeti, kes himufas olnud. — Üksford nurises ka Mirjam, Moosese õde, tema wasta. Ja Jehooma löi teda pidalitõwega. Aga Mooses kispandas Jehooma poole tema pärast, ja Mirjam sai jälle terweks.

Stimu-
hauad ja
nuriseja
Mirjam.

3. Kui nüüd rahvas Kanaanimaad ligi oli saanud, ^{Maafuulajad} saatis Mooses Jehoowa käsuga 12 maafuulajat wälja, igast suguharust ühe, kes Kanaanimaad pididwad läbi waatama. Ja nemad läksiwad, ja töiwad tagasi kranat-sunu, wiigi- ja wiinamarju ja ütlesiwad: „Meie saime sinna maale, mis piima ja mett jooksab, ja see on tema wili. Aga sest on wiga, et tema rahwas on wägem ja tema linnad on tugewad. Ka nägime meie Anaki poegi (kangelasi), kelle wasta meie kui rohutirtsud olime.“ Siis hakkas terve kogudus Moosese wasta nurisema, ja ütles: „Miks wiib meid Jehoowa sinna maale, et meie mööga läbi langeme?“ Ja nemad tahtsiwad kedagi muud päälikuks tõsta ja Egiptusemaale tagasi minna. Küll kinnitasiwad Joosua ja Raaleb, kes ka maafuulajad olnud: „See maa on hääd maa. Kui Jehoowa meile armuline on, küll tema selle meie kätte annab.“ Aga rahwas tahtis neid kividega furnuks wjata.

4. Siis süttis Jehoowa wiha põlema, ja ta wandus püha wandega: ükski neist, kes Egiptusemaalt ^{Jehoowa larisstab umbustu.} wälja tulnud, ei pidanud Kanaanimaad näha saama, kui üksnes Joosua ja Raaleb, ja lapsed alla 20 aasta, pääle selle kui nemad 40 aastat karjased kõrbes olnud. Ja kümme neist maafuulajatest suriwad ära, aga Joosua ja Raaleb jäiwad elama. Siis saiwad Israeli lapsed selle wande pärast wäga kurwaks, ja katsusiwad oma nõuuga üles minna Kanaanimaale, aga neid löödi tagasi.

5. Selle pääle pidiwad Israeli lapsed nelikümmend ^{Nelikümmend aastat kõrbes.} aastat kõrbes ümber effima. Säääl nurisesiwad nemad tihti Jumala wasta ja tegiwad Moosesele ja Aronile, tema julastele, meelepaha. Nii sündis, et 6 ora Leewi soost, ja weel 250 kuulsat meest, hakkasiwad Moosese ja Aroni wasta. Ja nemad tahtsiwad ka preestri-ametit pidada. Aga Jehoowa käsuga pääle löhkes maa, neelas neid ja lõi nende waranduse ära.

Kaadesse kohal ep olnud Israeli rahwal wett; ja nemad nurisesiwad jälle Moosese ja Aroni wasta. Siis kästis Jumal, et nemad pidiwad kalju wasta rääkima, et kalju pidi wett andma. Aga ka Mooses oli kahtlaseks saanud, pööras ennast rahwa poole ja ütles: „Kuulge, teie wastapanijad, kas meie saame sest kaljust teile wett saama?“ Ja Mooses lõi kalju oma kepiga kaks korda. Siis tuli palju wett wälja. Ja sellele kohale pandi nimi: „Riiu wesi.“ Aga Jehoowa ütles Moosesele ja Aroni wasta: „Et ka teie ei ole minu siisse uskunud, ei pea teie kogudust mitte sinna maale wiima, mis ma teile olen annud!“ Ja Aron suri ära Hoori mäe pääl, 123 aastat wana.

Aga rahwas nurises uuesti, ja Jehoowa läkitas tema sekka tuliseid madusid. Need hammustasiwad rahwast, nii et palju suriwad. Nüüd kahetses rahwas oma pattu ja tunnistas seda üles — ja Mooses palus rahwa eest. Siis andis Jehoowa Moosesele

käsu, et ta pidi wassmau tegema ja seda ridwa otša panema. Ja kui siis madu kedagi oli hammustanud, ja ta waatas wassmau poole, siis jäi ta elusse. — Pärast seda saiwad Iisraeli lapsed wõimust Semori ja Baasani kuningate üle ja tuliwad Moabimaale.

Nõnda kui Mooses ussi kõrbes on ülendanud, nõnda peab inimesepoega ülendatama, et ükski, kes tema sisse usub, ei pea hukka saama, waid et temal igawene elu peab olema. Joh. 3, 14. 15.

Ratel.: Kästude lõpp. 6. palme: ebausl, meelearaheitmine.

Laul nr. 218 (405). Omal wiisil 125.

Rõit tulge minu juure nüüd, Kui wõewamad teid rasked süüd, Mit armas Jeesus hüüab. Noor, wana, suur ehl wäikene! Ma annan armu sellele, Kes andeksandmist püüab.

§ 30. Piileam.

4. Moos. 22—24.

Lisa.

1. Kui Moabi kuningas Baalaf nägi, mis Iisrael oli Semori rahwale teinud, siis tuli temale ja ta rahwale suur hirm pääle Iisraeli laste pärast. Ja ta läkitas Piileami juure, kes oli prohwet Mesopotamiamaal, ja saatis talle palka kaasa ja palus teda: „Tule nea mulle see rahwas ära, mis on Egiptusest tulnud.“ Aga Jumal ütles ööse Piileami wasta: „Sina ei pea mitte sinna minema, ega seda rahwast ära needma, sest tema on õnnistatud.“ Piileam pani esmalt wasta, siis sai aga ülekohthu palk talle armsaks, ja tema läks teele.

2. Aga Jehoowa ingel tuli seisma tee pääl tema wasta, kui ta emaeesli seljas sõitis. Ja kui eesl teda nägi seiswat, paljas mõõk tema käes, siis ei tahtnud tema edasi minna, ja Piileam lõi teda mitu korda. Siis tegi Jehoowa emaeesli suu lahti, et ta Piileamile ütles: „Mis olen ma sulle teinud, et sa mind kolm korda oled lõõnud?“ Nüüd tegi Jehoowa ka Piileami filmad lahti, et ta nägi Jehoowa inglit tee pääl seiswat. Ja ta kummardas teda, ja tahtis tagasi minna. Aga ingel ütles: „Mine nende meestega, aga seda pead sina üffi rääkima, mis mina sind käsin.“ Ja Piileam läks nendega.

3. Nüüd wiis Baalaf Piileami kõrge mäe pääle. Aga Piileam ütles: „Kuis pean ma ära wanduma, seda Jumal ära ei wanner? Mind on kästnud õnnistada, ja mina ei saa mitte tõijiti.“ Ja Piileam õnnistas Iisraeli lapsi kolm korda ja ütles: „Täht läib wälja Jaakobist, ja kuningakepp tõuseb üles Iisraelist ja peksab maha Moabimaa würstid. Ja see, kes Jaakobist tuleb, peab walitsema.“

4. Pärast seda unustas Piileam ommeti ise Jehoowa kuulutuse ära. Tema andis Moabi ja Miidiani rahwale nõuu, Iisraeli ebajumalate kummardamisele petta. Ja nad hakkaswad ebajumalaid teenima ja muud rasket pattu tegema. Sellepärast laskis Jehoowa Moabi ja Miidiani meesterahwad Iisraeli mõõga läbi ära hukata. Nende hulgas sai ka Piileam surma.

Ükski ei wõi kaht isandat teenida, sest ehk tema wihtab tõist ja armastab tõist: ehk hoiab tõise poole ja põlgab tõise ära. Ta ei wõi mitte Jumalat teenida ja mammonat Matt. 6, 24.

Katet.: 1. ja 2. käsl. 2. õpetus: kuninga amet.

Laul nr. 185 (1), 2. Wiisil 190.

Sind, Iisra. meie kiidame Ja palume Sult abi, Kes pead üles targaste Kõik oma sõna läbi: Su wägi, see on otsata, Mis tahad, peab sündima, Sa oled taunis Iisrand.

§ 31. Moosese wiimised kõned ja surm.

5. Moos. raamat.

II. järk.

1. Ja Jehoowa ütles Moosese wasta: „Mine üles Neebo mäele, ja waata ümberkaudu seda maad, mis ma Iisraeli lastele tahan anda. Sest sina ei pea mitte üle Jordani saama. Ja wõta Joosua, Muuni poeg, kelle sees Jehoowa waim on, pane teda koguduse ette, ja anna käsl, et rahwas tema sõna kuuleb.“ Siis ütles Mooses Joosua wasta kõige Iisraeli nähes: „Ole wahwa ja tugem, sest sina pead rahwaga tõutatud maale minema. Ja Jehoowa käib sinu ees: seepärast ei pea sina mitte kartma.“

2. Ja neljakümnendal aastal pärast seda, kui Iisrael oli Egiptusest wälja tulnud, kogus Mooses weel kõik Iisraeli lapsed kofku, manitses neid wiimast korda, ja ütles: „Kuule, Iisrael! Jehoowa meie Jumal on üks ainus! Sina pead Jehoowat, oma Jumalat armastama kõigest omast südamest, kõigest omast hingest ja kõigest omast wäest. Ja kõik tema sõnad peawad sinu südames olema, ja sa pead neid ka oma lastele kowasti kinnitama.“ — Ja weel nõnda ütles Jehoowa: „Ühe prohmeti tahan ma neile saata tõusma nende wendade seast, nagu sina oled, ja tahan omad sõnad ta fuhu panna. Teda peate teie kuulma.“

3. Selle pääle kirjutas Mooses kõik käjusõnad raamatusse, laulis kiituse- ja tänulaulu (5. Moos. 32.), õnnistas kõik Iisraeli fuguharusid, ja läks üles Neebo mäele. Säär näitas Iisrand temale seda maad,

Piileam
teeb pattu
ja saab
hulga.

Uus juha-
taja õn-
ništataste
Moosese
afemele.

Mooses
peab
omad lah-
tumise
tõneb.

Jumala
uštaw
sulane
läheb
hingama.

mis ta Iisraelile töutanud. Ja jinnu suri Mooses, Jumala fulane, ja Jehooma ise mattis teda maha, ja ükski ei tea tema hauda täna päewani. — Aga Mooses oli 120 aastat wana, kui ta suri; ja tema filmad ei läinud tõntfiks, ning tema rammu ei lõppenud ära. Ja Iisraeli lapsed nutfiwad Moosest 30 päewa.

Undsad on need surnud, kes Issandas surewad sest ajast tõesti, ütleb Waim, et nemad peatwad hingama omast waewast, ja nende teud käiwad nende järele. Joh. ilm. 14, 13.

Katel.: 8. palwe.

Laul nr. 467 (587). Omal wiisil. 245.

Ma tahan jätta maha Sind, lawal ilma maa, Si armastada taha Sind sinu patuga; Hää eiu on sääl taewas, See järel' igatsen, Sääl pole mina waewas, Kui õiget usku pean.

IV. Joosua ja kohtumõistjate aeg.

Aastast 1450—1095 e. Kr.

§ 32. Joosua.

Joosua raamat.

II. järe.

1. Pärast Moosese surma ütles Jehooma Joosua wastä: „Ole wahwa ja tugew, ja mine üle Jordani jõe sinna maale, mis mina Iisraeli lastele annan.“ Ja Joosua läkitas salakuulajaid üle Jordani, ja nemad läksiwad Jeeriko linna ühe naese juure; selle nimi oli Rahab. Aga kui Jeeriku kuningas seda kuulis, läkitas tema Rahabile lange käsu, neid mehi tema kätte anda. Aga Rahab peitis nad ära katufse pääle lina warte alla, ja lastis nad ööse kõiega aknast maha. Nõnda pääsiwad nad tagast Joosua juure, ja kuulutatiwad, et kõik rahwas hirmu täis olla Iisraeli pärast.

2. Ja Joosua tuli kõige rahwaga Jordani juure. See aga oli kallasteni wett täis. Ja kui preestrid laegast rahwa eel kandsiwad, ja pidiwad jalaga wette astuma, jäi wesi, mis ülemalt poolt alla tuli, seisma, ja wesi, mis alla jooksis Soolamerde, kadus koguni ära. Ja kõik rahwas läks kuivalt läbi Jeeriku kohta. Aga Joosua wõttis jöest 12 kivi ja seadis neid selle imeasja mälestuseks. Ja rahwas pühitjes paasapüha, ja sõi hapnemata leiba selle maa wiljast. Aga manna kadus sest ajast saadil ära.

Joosua algab oma ametit.

Jordanist läbitiinet ja mälestuseks.

3. Jeeriko rahwas aga pani wärawad finni
Jeeriko
äravõt-
mine=
Išraeli laste pärast. Aga Jehooma ütles Joosuale:
„Waata, ma annan selle linna sinu kätte. Kõik sõja-
mehed peawad linna ümber käima kuus päewa, ja preestrid pea-
wad pasunaid kandma laefa ees. Aga seitsemendal päewal pu-
hugu preestrid pasunatega: siis peab linna müür maha langema!“
Ja see sündis nõnda; ja Išraeli lapsed põletasiwad kõik tulega
ära.

4. Üks mees aga, Aakan nimi, wöttis enesele
Aakant
wargus.
jalaja kulda ja hõbedat, ja peitis seda oma majasse.
Selsamal ajal sõdis Išrael Aai linna wasta, ja ei
saanud mitte wõimust. Siis leinasiwad Išraeli lapsed, ja kui
Joosua palwet tegi, ütles Jehooma temale: „Üks süüasi on sinu
seas, Išrael! Sa ei wõi waenlaste ees seista, kuni sa selle oled
ära kautanud! Siis heideti liisku, ja liisk langes Aakani pääle,
ja Aakan tunnistas oma patu üles. — Ja teda wijsati kividega
furnuks, ja põletati ära kõigega, mis temal oli. Siis ütles Je-
hooma Joosua wasta: „Tõuse nüüd ja mine üles Aai poole!“
Ja nüüd saiwad nemad pea wõimust waenlaste üle, ja põletasi-
wad nende linna ära.

5. Kui nüüd Riibeoni rahwas seda kuulis, wõt-
Riibeoni
ja Gemori
allaheti-
mine.
tis tema kawalat nõuu, ja saatis Joosua juure mehi,
kes temaga pidiwad lepingu tegema. Neil oliwad wa-
nad riided seljas, paigatud kingad jalas, ja nad tegi-
wad, kui oleksiwad nemad kaugelt maalt tulnud. Ja Joosua tegi
nendega lepingu, ja foguduse wanemad wandusiwad neile rahu.
Küll tuli kolme päewa pärast pettus ilmsiks, aga oma wande
pärast jättis Išraeli rahwas neid elusse, ja pani neid puid rai-
uma ja wett tooma jumalatoja tarwis. Sellepärast lõiwad wiis
Gemori kuningat kofku Riibeoni wasta sõdima, sest et nad Isra-
eliga oliwad lepingu teinud. Aga Joosua lõi suures tapluses Ge-
mori rahwa maha. Ja kui nemad põgenesiwad Išraeli eest, lastis
Jehooma nende pääle suured raheterad sadada. Sellest juri neid
enam, kui Išraeli mööga läbi. Selsamal päewal rääkis Joosua
Išraeli nähes: „Päike, seijsa paigal Riibeonis ja kuu Ajaloni
orus!“ Ja päike seisjs paigal, ja kuu jäi seisma, kunni rahwas oma
waenlaste kätte oli maksnud. Nõnda sõdis Jehooma Išraeli eest.

6. Nii andis Jehooma terve Kanaanimaa rahwa
Joosua
wiinjed
seadmised
ja jumm.
ja linnad ja 31 kuningat Išraeli rahwa kätte. Ja
Joosua jagas maa liisu läbi Išraeli rahwa suguha-
rudele 12 jauks. Ja ka Joosepi poegade sugu, Em-
raim ja Manasse, saiwad oma jagu. Aga Deemi suguharu sai mõ-
ned linnad ja kümnest kõigest maa wiljast. Aga Siilo kohal ehi-
tati seadusetell üles. Ja neil oli kõik hääd, mis Jehooma oli tõu-
tanud. — Aga kui Joosua oli wanaks saanud, kutsus tema kõik
Išraeli suguharud ja wanemad Seekemi kofku, ja manitses neid,
et nad Jehooma käsuošetuse juure jääksiwad. „Aga kui see teie
meelest paha on,“ ütles tema, „siis walitsege enestele täna, seda

teie tahate teenida. Aga mina ja minu pere, meie tahame Jehoomat teenida." Ja terwe rahwas vastas: „Meie tahame Jehoomat, oma Jumalat teenida ja tema sõna kuulda.“ Nii uuendas Joosua rahwaga seaduse, ja suri ära, 110 aastat wana.

Aga mina ja minu pere, meie tahame Jehoomat teenida. Joosf. 24, 15. Ap. t. 5, 29. Taaweti l. 16, 6.

Katolisumus: 1. Käst. Käsklute lõpp: „seepärast peame meie tema wiha kartma.“

Paul nr. 411 (264) 1. Omal muistl. 288.

Mu jõud, sind tahan armastada Si sõnaga, waid teuga; Sind tahan illa iatseada, Mu walguš, lõige wäega, Sind, Jeesus, armastan Kunni ma elu lõpetan.

§ 33. Simesed kohtumõistjad.

Kohtum. r. 1—8.

II. järk.

1. Pääle Joosua surma tõusis tõise põlwe rahwas üles, kes Jehoomat ei tunnud, ega neid tegusid, mis ta Jsraelele oli teinud. See tegi rahu paganatega ja wõttis nende wäärjumalaid kummardada. Ja Jehooma wiha süttis põlema Jsraeli wasta ja andis neid riisujate waenlaste kätte, ja neil oli wäga kitsas käes.

Jsraelt
patt ja Je-
hooma la-
ristus.

2. Aga kui nad jälle Jehooma poole õhtasiwad, heitis Jsrand nende pääle armu ja seadis neile kohtumõistjad. Need päästiswad neid ära riisujate käest.

Kohtumõist-
jad laawad
päästjats.

3. Nii tegiwad Jsraeli lapsed kurja Jehooma filma ees. Ja Jehooma andis neid ära Kanaani kuninga Saabini kätte. Selle sõjapäälik oli Siseera, kes 20 aastat Jsraeli waewas. Aga kui nemad Jehooma poole kisenasiwad, saatis tema neile abi ühe naese läbi, nimega Teboora, ja kohtumõistja Paaraki läbi. Need wõitsiwad wäepääliku Siseera ära ja laulsiwad siis kiituselaulu.

Teboora ja
Paarak.

4. Pärast seda tegiwad aga Jsraeli lapsed jälle kurja, ja Jehooma andis neid Miidianite kätte seitse aastat. Ja see sündis, kui Jsraeli lapsed kisenasiwad Jehooma poole, siis tuli Jehooma ingel Riideoni juure, ja ütles: „Jehooma on sinuga, ja wägew wahwa mees! Sina pead Jsraeli Miidianite käest ära päästma.“ Ja Riideon kiskus Paali altari maha, ja kogus sõjawäe Miidiani wasta. Aga Jehooma ütles: „Seda rahwast, mis sinuga, on liig palju, et Jsrael mitte oma jõuu pääle kiitlenu ei hakkaks! Siis kuuluta nüüd: „Kes kardab, mingi tagasi!“ Siis läks suurem hulk tagasi, aga 10,000 jäiwad weel järele. Aga Jehooma ütles: „Ka seda rahwast on palju: Wii neid alla wee juure, sääl tahan mina wahet teha!“ Sääl heitis suur hulk maha, et jõest wett juua. Aga mõningad,

Riideon.

üksi 300, mõtsivad käega wett juhu ja kastsivad wähe oma feelt. Neid mehi jagas Riideon nüüd kolme jalku, ja andis nende kätte pasunad ja tühjad kruusid, ja tõrwasjed kruuside sisse. Ja kui nad siis Miidiani leeri juure tuliwad, murdsiwad nemad kruusid katki, hoidsiwad tõrwasjed kõrgeisse, puhusiwad pasunatega ja hüüdsiwad: „Jehoowa ja Riideoni möök!“ Siis jooksis, karjus ja põgenes terwe Miidiani leer, ja sai segaduses täiesti hulka.

Riideoni päiwil oli maal rahuline asi 40 aastat.

Süüa mind appi ahastuse päewal; siis tahan mina sind sest wälja kiskuda ja sina pead mind auustama. Taaw. l. 50, 15.

Katet.: Käskude lõpp: „püha wihaga Jumal“.

Laul nr. 427 (349). Wiisil: See aeg on tõest usse ees. 202.

Kui Jumal sin ei lanna hoolt, Si tule appi lõrgeft, Kui ta ei ole meie poolt, Kui kurjad lius'wad järgest: Kui Jumal neid ei pilluta Ja nende nõuu ei lauta, Siis oleme kõik hulka.

§ 34. Simson.

Rohtum. r. 13—19.

II. järe.

1. Iisraeli lapsed tegiwad jälle kurja Jehoowa ees, ja Iisand andis neid Wilistlaste kätte 40 aastat. Sel ajal elas Iisraelis üks mees, nimega Simson. Habeme nuga ei pidanud selle pää pääle saama, sest tema oli Jehoowale ära lahutatud, ja Iisand oli temast ütelnud: „Seejinane peab hakkama Iisraeli ära päästma Wilistide käest.“ Ja Jehoowa õnnistas teda, ja andis temale oma waimu. — Kui Simson meheks oli saanud, läks ta alla Wilistide juure, et enesele naist wõtta nende tütarde seast. Aga tee pääl tuli talle lõukoer mõirates wasta, ja Simson kiskus selle lõhki, nõnda kui kistetalle lõhki kistakse. Aga ta pulmapäewal wihastasiwad teda Wilisti noored mehed ja ta naene. Ja ta lõi maha 30 Wilisti meest, ja läks jälle oma isatotta. Aga tema naene sai ta feltjimehele.

Simfont
sündini-
ne ja nae-
sewõtmine.

2. Aga kui nisulõikuse aeg oli, mõttis Simson 300 rebast finni, pani sawa sawa wasta, ja kawe sawa wahalet tõrwasse. Siis süütis ta tõrwasjed põlema, ja ajas neid Wilistide wilja sisse, ja põletas nõnda ära nende nabrast, lõikamata wilja, wiinamäed ja õlipuud. Siis tuliwad Wilistlased hulgani Simsoni finni wõtma. Ja tema lastis ennast siduda. Ja nemad hõiskasiwad rõõmu pärast tema wasta. Aga tema kiskus nende lõied kui lõngad katki. Ja ta leidis ühe eesti lõualuu, ja lõi sellega maha 1000 meest. — Pääle selle mõttis Simson jälle üht Wilisti naist armastada, nimega Deliila. Sellele ütlesiwad Wilisti würistid: „Meelita Simsoni ja waata,

Simfont
wägiteud ja
langemine.

kus temal see suur rammu on, siis tahame sulle 1000 hõbeseeplit anda." Deliila meelitas teda, aga Simson ei ütelnud õigust, vaid pettis teda kolm korda. Aga naene käis igapäew tema pääle, ja Simsoni hing tüdis wiimaks ära, ja ta ütles: „Ma olen ära lahutatud Jehoowale; kui mu pää peaks paljaks aetama, siis saaksin mina nõbraks, ja oleksin kui muud inimesed.“ Nüüd pani Deliila Simsoni magama oma põlwele pääle, ja lastis tema juuksed ära ajada — ja ta rammu lahkus temast ära. Ja Wilistid mõiswad ta kinni, pistiswad tema silmad pääst wälja, paniswad teda ahelatega kinni, ja ta pidi wangikojas jahwatama. Aga tema juuksed hakkaswad jälle kaswama.

Simson surmas sures hulga waenlast.

Tema meeleparandamine ja wiitmine võit.

3. Kui siis Wilistid kokku tuliswad oma jumalale Daagonile ohverdama, hüüdiswad nemad Simsoni, ja paniswad teda mängima nende ees kesk templi hoonet, kahe samba wahela. Aga Simson palus: „Issand Jehoowa, kinnita mind weel seks korraks!“ Ja ta hakkas sammastest kinni, mis pääl hoone oli kinnitatud, ja tõmmas ennast kummarkülle kõigest wäest. Siis langes hoone tema ja kõige rahwa pääle, et neid Wilistisid, keda tema omas surmas suretas, enam oli, kui neid, keda tema oma eluajal oli surmanud.

Seft kui teie liha järele wõtate elada, siis peate teie surema; aga kui teie waimu läbi ihu teud wõtate suretada, siis peate teie elama. Room. 8, 13.

Katel.: 8. lüft: „et meie oma ligimeft ära ei anna.“

Saul nr. 411 (264), 6. Omal wiitl. 388.

Mind oma tee pääl wõta hoida ja teela ära elsimast, Mind lafe õiget rada leida, kui seisan, hoia langemast: Mu ihu, hinge walgusta, Mu päite, armuga.

§ 35. R u t t.

Ruti r.

Lisa.

1. Kohtumõistjate ajal oli nälg Juudamaal. See-
 Ruti us-
 tarus ja
 uft. päraft läks Elimeelest Betlemast wälja Moabi-
 maale oma naese Noomi ja kahe pojaga. Pojad
 wõtsiwad enesele jääd Moabimaa naesed, tõise nimi
 oli Orpa, tõise nimi Rutt. Aga Elimeelest suri sinna ära ja
 tema pojad ka. Siis tahtis Noomi tagasi minna Juudamaale,
 ja tee pääl ütles tema oma minijate wasta: „Pöörge tagasi, mu
 tütrede, oma emakotta!“ Ja Orpa läks tagasi. Aga Rutt jäi
 tema seltsi, ja ütles: „Kuhu poole sina lähed, sinna läh-
 en mina ka. Sinu rahwas on minu rahwas, sinu
 Jumal on minu Jumal: ei muud, kui surm peab
 mind ja sind lahutama!“ Ja nemad läksiwad mõlemad
 üheskoos Betlemma.

3. Ja nad jõudsiwad sinna odralõikuse hakatuses,
 Rutt ja
 Boas. ja Rutt läks põllule päid noppima. Aga Jumal oli
 teda põllule juhatanud, mis Boasi päraft, kes oli
 Elimeelesti suguwõsast. Boas tuli sinna, teretas lõikajaid: „Je-
 hoowa olgu teiega!“ Nemad wastasiwad: „Jehoowa õnnistagu
 sind!“ Ja Boas ütles oma poisile: „Kelle päraft on see noorik?“
 Poisj wastas: „See on Moabi naene, kes Noomiga tulnud!“
 Ja Boas ütles Ruti wasta: „Kuule, mu tütar, ära mine tõise
 põllu pääle noppima, waid jää siia mu tüdrukute seltsi. Kui sul
 jänu on, siis mine lähkrite juure ja joo, ja jöö sest, mis poisjid
 toowad.“ — Aga Rutt heitis filmili maha, ja ütles: „Kuis olen
 mina armu leidnud sinu meelest, kes ma ommeti wõeras olen?“
 Boas wastas: „Mulle on tõik teada antud, mis sa oma ämmale
 oled teinud. Jehoowa tasugu sulle seda häd, kelle juure sa
 oled tulnud warju saama.“ — Ja Rutt noppis põllu pääl päid,
 jenni kui odra- ja nisulõikus lõppis.

3. Selle järele sai waene Rutt Boasile armsaks ja
 Rutt mehe-
 le mine-
 mine. tema wõttis teda enesele naeseks. Ja Rutt tõi temale
 poja ilmale. Lapsele pandi nimi Obed. See on
 Sisai isa. Aga Sisai on kuningas Daaweti isa.

Sest ihulik õppimine saadab pisut kasu Aga jumala-
 fartus saadab kõigile asjadele kasu ja temal on sellefinase
 ja tulewa elu tõutus. 1. Tim. 4, 8.

Rutt wiljapäid noppimas.

Ratel.: 4. läl. 8. läl (auus ja hää nimi).

Laul nr. 167 (492), 5. Dmal wiisl. 143.

See Jumal, kes meid kurbastanud, Wõib pea jälle rõõmusta, Kui mure tund on mööda läinud, Ja tuleb oma abiga: Rutt sinu meel ei mõtlegi, Säätt abi tuleb sinule.

§ 36. Geli ja Saamuel.

1. Saam. 1—4.

II. järk.

Saamuelt
fündimine.

1. Iisraeli mehel, nimega Elkaana, oli naene Hanna, kel ei olnud last. Ja kui ta üles läks Siilo kohta ohwerdama, siis palus tema Jehoowat, ja ütles:

„Wägede Jehooma, kui sa oma ümmardajale ühe poeglapse annad, siis tahan mina teda sulle anda tema eluajaks.“ — Ja Jehooma mõtles Hanna pääle; ja ta sai poja ja pani temale nime Saamuel, see tähendab: Jumala käest palutud! Ja ta täna ja kiitis Jumalat. — Ja kui poisike kasvas, andis ema teda Jehoomale, ja Saamuel oli Jehoomat teenimas preestri Geli ees, ja oli armas Jumala ja inimeste meelest

2. Aga Geli pojad olivad pahad, ei kartnud Jehoomat ja tegivad kõikjugu kurja. Ja Geli oli väga wana ja kuulis kõik, mis tema pojad kurja tegivad, aga tema ei karistanud neid öieti. Seepärast ütles Jehooma: „Sa auustad oma poegi enam kui mind. Waata, nad peawad ühel päewal surma saama.“ — Aga neil päiwil oli Jehooma sõna kallis ja wähe oli prohwetite nägemist. Ja kui pois Saamuel pühas kofas oli, hüüdis Jehooma teda öösel. Aga Saamuel ei tunnud Jehooma häält, jooksis Geli juure ja ütles: „Siin ma olen!“ Aga Geli ütles: „Si ma pole sind hüüdnud, heida jälle maha.“ Aga kui see kolm korda nõnda sündis, siis mõistis Geli, et Jehooma poissti oli hüüdnud. Ja ta ütles tema wasta: „Mine ja heida maha, ja kui keegi sind jälle hüüab, siis ütle: „Jehooma räägi, sest sinu sulane kuuleb!“ See sündis nõnda ja Jehooma kuulutas Saamuelsele: „Ma tahan kohut mõista Geli soo pääle, et ta küll teadis, kuid ta pojad kurja tegivad ja ei waadanudki wõeriti nende pääle.“ — Öösel hommikul andis Saamuel seda kõik Gelile teada, ja Geli ütles: „Tema on Jehooma, ta tehku, mis häa on tema meelest!“ Aga Saamuel sai kängemaks ja Jehooma ilmutas ennast temale, ja kõik Iisrael sai teada, et Saamuel ustawaks prohwetiks oli saanud Jehoomale.

3. Pääle selle läks Iisraeli rahwas Wilistide wasta sõdima ja wõideti ära. Ja ta wõttis enesega Jehooma laeka Siilost, et see teda pidi aitama, ja Geli pojad kandsiwad selle wõitlusesse. Aga Iisrael löödi siiski tagasi, Jumala laegas wõeti ära, ja Geli mõlemad pojad sawad lahingus surma. Ja üks mees jooksis Siilosse ja kuulutas seda Gelile. Ja kui ta Jumala laegast nimetas, langes Geli oma istme päält maha, murdis kaela ja suri.

4. Siis käskis Saamuel rahwast, et nad pidiwad Jehooma poole pöörama ja kõik wäärjumalad ära jaatma. Ja rahwas hakkas jälle Jehoomat teenima ja tuli Mitspassse palwe-päewale kofku. Aga Wilistid tuliwad uuesti nende wasta sõdima. Jehooma müristas aga suure mürinaga Wilistide pääle ja Iisraeli mehed löiwad neid maha. Nõnda alandati Wilistid, et nad enam Iisraeli raja pääle ei tulnud Saamuelse päiwil. Aga Saamuel pani kivi sinna paika üles ja nimetas seda Geben-Geser (abikiwi), ja ütles: „Siia ma ale on Jehooma meid aidanud!“ Ja Saamuel elas Naamas ja mõistis Iisraelile kohut.

Saamuel palub.

**Jehooma tunneb digete teed, aga hõelate tee lähed
hukka. Laaw. I. 1, 5.**

Katel.: 2. käsu seletus. Palwe esimesed sõnad.

Paul nr. 367 (230), 10. Omal miisil. 157.

**Dh mind ärata Patu unesi Ja, Ei siis kurat saa mind petta, Ega
oma tööku mõtta, Kui Ja awitad Ja mind äratab.**

V. Kuningate aeg lahutamata riigi üle.

Aastast 1095—975 e. Kr.

§ 37. Saul jaab kuningaks.

1. Saam. 8—12.

II. järk.

1. Kui Saamuel wanaks sai, pani ta omad pojad Rahwas nõuab kuningat. kohtumõistjateks Iisraeli üle, aga nemad ei käinud mitte isa teede pääl, wõtsiwad meelehääd ja pöörswad õiguse kõweraks. Ja Iisraeli wanemad tuliwad Saamueli juure kofku ja ütlesiwad: „Waata, sa oled wanaks saanud ja su pojad ei käi mitte su teede pääl; pane nüüd üks kuningas meie üle, nõnda kui kõigel muul rahwal on.“ See sõna oli Saamueli meelest paha, aga Jehoowa ütles temale: „Kuule nende sõna, sest nemad pole mitte sind põlanud, waid mind, et mina ei pea nende üle kuningas olema.“ Siis ütles Saamuel kõil Jehoowa sõnad rahwale ja seletas neile ära kuningas wõimu ja wiisid. Aga rahwas jäi oma nõudmise juure.

2. Aga üks mees oli Benjamini soost, nimega Saul wõitakse talle kuningaks Riis. Selle poeg oli Saul, noor ja ilus mees, õlast jaadil pikem, kui kõil muu rahwas. Riisil emaeeslid oliwad aga ära kadunud ja Saul läks oma poisiaga neid otsima. Kui ta nüüd sinna linna juhtus, kus Saamuel elas, ütles Jehoowa Saamueli wasta: „Waata, see on see mees, kes minu rahwa üle peab walitsema.“ Ja tõisel hommikul wõttis Saamuel õlikruusi, walas Sauli pähe, andis temale suud ja ütles: „Waata, Jehoowa on sind wõrstitks wõidnud oma pärisosa üle.“ Ja kui Saul Saamuelist lahkus, muutis Jumal tema südame. Ja Jumala waim tuli tema pääle ja ta hakkas prohwetil wiisil rääkima.

3. Ja Saamuel kutsus rahwa Jehoowa ette kofku, Saul astub ametisse. et kuningat liisu läbi saada. Ja liisil langes Sauli pääle. Aga tema oli ära pugunud suurte riistade seltta. Ja nemad jooksiwad sinna ja tõiwad teda säält. Saul aga oli kõige ilusam ja pikem mees rahwa seas. Ja nemad hõiskasiwad ja ütlesiwad: „Elagu kuningas!“ Aga mõned noored mehed põlgasiwad Sauli ja ütlesiwad: „Mis peab seesinane meie abi saatma?“ Aga Saul tegi, nagu ei kuulekski tema nende juttu.

4. Sel ajal tuli Rahas, Ammoni kuningas, Wõit Ammoni üle. Iisraeli wasta sõdima. Aga Jumala Waim tuli Sauli pääle ja tema läkitas käjud terve Iisraeli rajadesse, ja kõil tuliwad kofku ja lõiwad maha ja wõitsiwad ära Ammoni rahwa. Ja rahwas ütles Saamueli wasta: „Kes on see, kes

ütles: kas Saul peaks meie üle kui kuningas walitsema? Andke need mehed siia, et meie nad surmame." Aga Saul ütles: „Sel päewal ei pea ükski surma saama. Sest täna on Jehoowa meile abi annud." Ja kõik rahwas heitis Sauli walitsuse alla ja tema wõitis igal pool waenlased ära ja päästis Jsraeli riisujate käest.

Aunustage kõiki, armastage wendi, kartke Jumalat, aunustage kuningat. 1. Peetr. 2, 17.

Ratel: 1. käst. 4. käst.

Saul nr. 295 (469). Witsil: Tulge ristiniimesed. 289.

Oh mind wõta targaks taha, Armas Dänis egija! Et su walguft saaksin näha, Ole ise saatija: Wõida ära pimedust, Kurja waimu walitsust. Et su juure saaksin tulla, Armu walgel ilka olla.

*Sark rahb te
silma*
herra ja walestusest.

§ 38. Saul langeb, Daawet tõuseb.

1. Saam. 15—16.

II. järk.

1. Ja Saamuel ütles Sauli wasta: „Nõnda üt-
Sauli ära-
heimine. leb wägede Jehoowa: Ma tahan kätte maksta kõik, mis Amalek Jsraelile teinud. Mine nüüd ja löd Amalek maha ja kauta sootumaks ära kõik, mis temal on." Ja Saul löi Amaleki maha ja kautas kõik rahwa ära, aga ta andis armu Hagagile, Amaleki kuningale, ja neile, mis paremad olivad lojuste ja weiste seas. Ja kui Saamuel Sauli juure tuli, ütles Saul: „Ma olen Jehoowa sõna kõwasti pidanud." Aga Saamuel wastas: „Mis lojuste määgimine ja weiste röökimine see on, mis mina kuulen?" Saul wastas: „Rahwas jättis neist kõige paremad järele, et neid Jehoowale ohwerdada." Siis ütles Saamuel: „Kas Jehoowal peaks ühestki ohwrist niisugune meeleshää olema, kui sõnakuulmisest? Waata, sõna kuulma on parem, kui ohwer. Et sina Jehoowa sõna oled ära põlanud, on ta ka sind ära põlanud; ja ei jää enam kuningaks." — Ja Saamuel ei läinud mitte enam Sauli vaatama. Siiski leinas ta Sauli pärast.

2. Aga Jehoowa ütles Saamueli wasta: „Kui
Taaweti
ärawalitse-
mine. kawa leinad sina Sauli pärast, keda mina olen ära heitnud?" Läida oma sarw õliga ja mine Jisai, Betlema mehe juure, sest ma olen tema poegade seas enesele kuningana ära näinud. Ja Saamuel tuli Betlema ja kutsus Jisai ja tema pojad ohwriks. Nemad tulivad, ja Saamuel mõtles kõige wanema kohta: wist on see, keda Jehoowa tahab wõida! Aga Jehoowa ütles: „Ära waata mitte ta näu ega suure pikkuse pääle! See ei ole midagi, mis inimene näeb; inimene näeb, mis silma ees, aga Jehoowa näeb, mis südames." Siis lastis Jisai oma 7 poega Saamuelist mööda minna, aga see ütles: „Neid pole Jehoowa mitte ära walitsenud. Dns poisid kõik siin?"

Jisai ütles: „Noorem on veel kodus ja hoiab lambaid.“ Ja ta läkitas ja lastis teda tulla. See oli Daawet, punakas, ilusate filmade ja kauni näuga. Ja Jehoowa ütles: „Wõta, mõia teda, sest tema see on!“ Ja Saamuel wõttis õlijarme ja wõidis teda ja Jehoowa Waim tuli Daaweti pääle. Saulist aga lahkus Jehoowa Waim ära ja kuri Waim tegi temale hirmu. Ja Daawet pidi tulema ja kannelt mängima, kui kuri waim tema pääle tuli. Ja Daawet seisib Sauli ees ja Saul armastas teda väga, ning ta sai tema sõjariistade kandjaks. Aga kui kuri waim Sauli pääle tuli, siis mängis Daawet kannelt; ja Saul sai hingata ja tema sai paremaks.

Ratske ja hoidke ahnuse eest; sest ükski ei ela omast warandusest seeläbi, et temal väga palju on. Luuk. 12, 15.

Ratel.: 1. palwe. 3. läsu seletus.

Laul nr. 433 (26) 6. Witsil: Mu elu Kristus ise. 9.

Oh meile, Jssand Jeesus, Jää ja meid hoiä ka, Et turja waimu wõimus Si ilmas wõitu saa.

§ 39. Daawet ja Koljat.

1. Saam. 17—19.

II. järk.

1. Aga Wilistid kogusiwad oma sõjawäe sõtta ^{Koljatt} ^{hooplemine.} Jssraeli wasta ja seisiwad mäe pääl siin pool, ja Jssrael seisib mäe pääl jää pool, ja org oli nende wahel. Siis tuli Wilistide leerist wälja mees, nimega Koljat, see oli 6 küünart ja üks waks piff; wass kübar oli ta pääs, soomuste wiisi tehtud raudriie tema seljas ja ta piigi wars oli kui lõngapoom. Seesama hüüdis Jssraeli sõjawäe wasta: „Walitsege enesetele üks mees, kes minu wasta tapleb. Kui tema mind maha lööb, siis tahame meie teie sulaks jääda; aga kui mina teda wõidan, siis peate teie meid orjama.“ Aga Jssraeli lapsed põgenesiwad ja kartsiwad väga. Ja Saul tõutas seda meest, kes teda maha lööb, väga rikkaks teha ja oma tütre temale naeseks anda.

2. Aga Daawet oli jälle oma isa juures ja hoidis ^{Daawett} ^{ulgus.} lambaid, ja Jisai saatis teda sõjawäe juure, et ta näeks, kas tema wendade käsi hästi läib. Sää l tuli jälle Wilisti mees wälja ja laimas Jssraeli. Aga Daawet palus Sauli ette saada ja ütles: „Mina, su sulane, tahan minna ja selle Wilisti mehega tapelda.“ Saul wastas: „Sina ei wõi mitte, sest sina oled noor mees, aga tema on sõjamees noorest põlwest saadil.“ Aga Daawet ütles: „Ma olin karjane oma isa juures ja olen ükskord lõukoera ja tõine kord karu maha löönud. Ja Jehoowa, kes mind metsaliste käest on päästnud, küll tema päästab mind ka selle Wilisti mehe käest.“

3. Ja Saul ütles: „Mine, Jehoowa olgu sinuga!“
 Ja pani omad raudriided tema selga ja mõõga tema
 mõõle. Aga kui Taawet nendega käia tahtis, ütles
 ta: „Ma ei ole nendega õppinud!“ Ja ta pani nad maha, wõt-
 tis oma kēpi kätte, pani jōest wiis fīledat kivi oma karjasepauna,
 ja ling käes — läks ta Wilisti mehele wasta. Aga kui koljat
 teda nägi, hirwitas ta ja ütles: „Kas mina koer olen, et sina
 kēpiga minu wasta tuled?“ Aga Taawet wastas: „Sina tuled
 minu juure mõõga, piigi ja odaga, aga mina tulen sinu juure
 wāgede Jehoowa nimel, keda sina oled laimanud. Täna päew
 tahab sind Jehoowa minu kätte anda ja kõik maailm peab teada
 saama, et Iisraelil Jumal on.“ — Ja Taawet wōttis paunast
 kivi ja wiskas selle linguga Wilisti mehe pähe, nõnda et ta
 filmi maha langes. Siis jooksis ta ligi, tõmbas tema mõõga
 tupest ja raius ta pää otjast ära. Aga kui Wilistid nägiwad,
 et nende wāgew mees oli otja saanud, siis põgenesiwad nemad
 ära. Ja Iisraeli mehed hōiskasiwad, ajasiwad neid taga ja rii-
 susiwad nende leeri. Aga Iisraeli naesed laulsiwad wastastikku:
 „Saul on lõõnud tuhat, aga Taawet kümmetuhat.“ See oli aga
 Sauli meelest paha ja ta ütles: „Küll temale ifka weel kuning-
 riik saab!“ Siiski pani tema oma tütre Miikali Taawetile nae-
 seks ja Miikal armastas teda.

**Kes kõigekõrgema Jumala kaitsemise all elab ja alati
 kõigewāgewama warju alla jääb, see ütleb Jehoowale:
 Sina oled mu warjupaik ja mu tugew linn, mu Jumal,
 kelle pääle ma loodan. Taaw. I. 91, 1. 2.**

Ratēl. 1. õpetus: „Kõige häda ja kurja eest hoiab.“

Saul nr. 439 (353), 2. Omal wiisil. 816.

Kõil meie nõu on tühine, Ei mõju meie wāgi; See wõib meid aita
 diete, Kes patust lahti tegi. Kes see on? küsid sa. Suur Jeesus, tostan
 ma, See Iisand suurest wāest, See Jumal, kelle käest Kõil wõimus meile
 tuleb.

§ 40. Taawet ja Joonatan. Saul kiusab Taawetit taga ja sureb.

1. Saam. 19—2. Saam. 1.

II. järk.

1. Kuri waim tuli jälle Sauli pääle, ja kui Taa-
 wet tema ees mängis, siis wōttis tema piigi ja wis-
 kas tema järele. Aga piik tungis seina ja Taawet
 põgenes ära. Ja Saul rääkis Joonatani, oma
 poja, ja kõige oma sulaste wasta, et nemad pidiwad Taawetit
 jurma saatma. Aga Joonatan armastas Taawetit nagu oma
 hinge ja rääkis hääd Taawetist oma isa wasta. Ja Saul wōttis

Sauli wiha
 ja Joonatani ar-
 mastus.

Joonatani sõna kuulda ja wandus: „Ta ei pea mitte surma saama!“ Aga kuri waim tuli jälle Sauli pääle ja ta ütles: „Taa- wet peab surema!“ Aga Joonatan ütles: „Miks peab tema su- rema? Mis on tema teinud?“ Aga Saul ei pannud seda tähele, waid läkitas mehi Taaweti kotta, et need pidiwad teda ära tapma. Aga tema naene Miikal lastis teda aknast maha ja Taawet pääsis Saamueli juure. Ja kui Joonatan nägi, et ta isa oli kõwasti ette wõtnud Taawetit hukata, siis jätsiwad sõbrad üks- tõist Jumalaga, andsiwad tõineteisele suud ja nutsiwad. Ja Joonatan ütles Taawetile: „Mine rahuga! Mis meie oleme wandunud Jehoowa nimel, see jäägu igawesti!“ — Ja Taawet põgenes preestri Ahimeeleki juure, ja et temal nälg oli, küsis ta tema käest leiba. Siis andis preester temale püha ettepanemise leiba, et tal muud leiba ei olnud ja andis temale ka Koljati mõõga.

2. Siis põgenes Taawet kõrbesse, ja tema juure lojusiwad kõiksugu mehed, kellel häda käes, 400 meest. Ja Saul wõttis 3000 meest, et Taawetit taga otsida. Ja kui ta kõrbesse sai, läks ta ühte koopasse. Aga Taawet ja tema mehed istusiwad juba enne sääl koopas warjul. Siis ütlesiwad Taaweti mehed: „Waata, täna on Jehoowa su waenlase sinu kätte annud.“ Aga Taawet lõikas üksi salaja Sauli kuuehõlma ära ja ütles: „See oleks mulle teutuseks, kui ma käe Jehoowa wõitnud mehe külge pistaksin!“ Ja ta ei lastnud oma mehi Saulile wiga teha, läks wälja ja hüüdis: „Mu isa, waata oma kuuehõlma, mis minu käe: Selle lõikasin ma ära ja ei ole find mitte ära tapnud.“ Siis nuttis Saul ja ütles: „Minu poeg Taawet, sina oled õigem minu ft.“

3. Aga kui Saamuel surnud oli, kiusas Saul om- eti jälle Taawetit taga kõrbes. Ja Saul magas wanrite leeris ja tema rahwas ühes temaga. Ja Taawet tuli õõsel Abisaiiga, oma õepojaga, tema juure, ei teinud temale kurja, waid wõttis üksi piigi ja wee- karika Sauli pääotsast, astus mäetsa ja hüüdis: „Waata, siin on kuningaga piik ja weekarikas! Mina ei tahtnud oma kätt Je- hoowa wõitnud mehe külge pista.“ Kui Saul Taaweti häält ära tundis, ütles tema: „Ma olen pattu teinud, mu poeg, mina ei taha sulle enam wiga teha.“ — Ja Taawet läks ära oma teed ja mõtles: Ühel päewal sattun ma ometi Sauli kätte, ma kat- sun Wilistide maale ära põgeneda. Ja ta põgenes sinna. Siis ei wõtnud Saul teda enam taga otsida.

4. Aga Wilistid lojusiwad oma sõjawäe jälle Is- raeli wasta ja kui Saul seda nägi, wärises ta süda wäga. Ja ta läks ühe nõia naese juure nõuu kü- sima. Aga see oli Jehoowa meelest hirmus ja ta las- kis talle kuulutada: „Sinu kuningriik wõetakse sinult ja antakse Taawetile. Ja homme pead sina ja su pojad surma saama!“ Tõisel päewal sõdisiwad Wilistid Israeli wasta ja Israel põge- nes. Siis kippusiwad Wilistid Sauli poegade pääle ja lõiwad

Saul loo-
pas Taa-
weti käe all.

Saul leeris.
Taaweti
wõimus.

Sauli lan-
gemine ja
surn.

nad maha. Aga Saul langes ije oma mõõga fiske ja suri. Aga kui Daawet kuulis, et Saul ja tema poeg Joonatan surnud, laulis tema nutulaulu ja ütles: „Kuida on wägeward langenuid tapluses! Oh mu wend Joonatan, mul on walu sinu pärast, ja oled mulle wäga lõbus olnud. Sinu armastus oli mulle ime hää!”

Igaüks, kes oma wenda wihkab, see on inimese tapja.

1. Joh. 3, 15.

Katel.: 5. käst. 8 käst: „tema eest kostame.“ 6. palwe.

Saul nr. 460 (579). Wiisil: Kes Jumalat nit lases teha. 143.

Küll minu surm wõib ligi olla! Aeg ära läeb, ots pea läe; Küll mullegi wõib ruttu tulla Ju minu wiimne tunnikel! Sest Jeesu pärast palun ma: Mind aita õndsast lahtuda!

§ 41. Daawet saab kuningaks (1055—1015) ja langeb raskesti.

2. Saam. 2—12. Aja r. 18.

Wõttub mehe amet antasse Daaweti tätte.

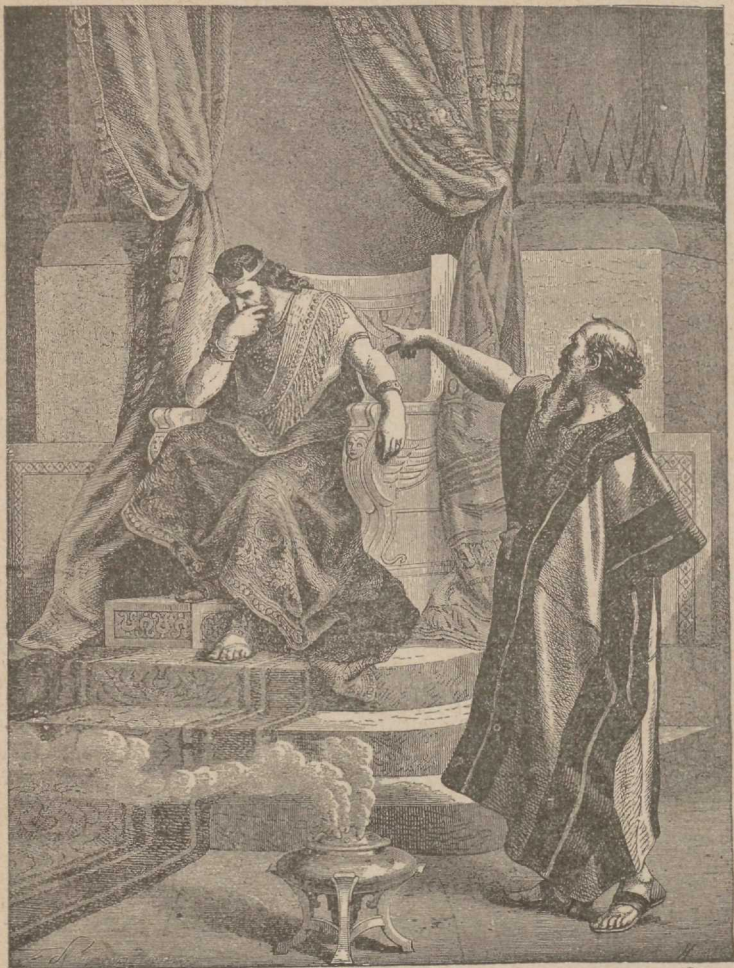
1. Aga Daawet läks Jehoowa käsu pääle Hebroni linna. Ja Juuda mehed wõidswad teda kuningaks Juuda soo üle, aga Abner tõstis Isb oseti, Sauli poja, kuningaks Jsraeli üle. Ja Sauli ja Daaweti soo wahel oli pill sõda. Daawet aga sai ikka kangemaks, Sauli sugu halwemaks. Pea sai Abner ja ka Isb oset surma. Siis tulwad kõik Jsraeli wanemad Hebroni ja wõidswad Daaweti kuningaks kõige Jsraeli üle. Selle pääle wõitis Daawet weel Jeruusalemma linna ära, mis Jebusi rahwa päralt oli, ja ta elas jäl Siiioni kantsis. Ja ka seaduselaeka wiis Daawet ja terve Jsrael sinna röömu ja hõiskamisega. Ja Jehoowa oli temaga. Ja tema walitses 40 aastat. Siis wiis Daawet ja terve Jsrael seaduselaeka üles Jeruusalemma hõiskamise ja pasuna häälega.

Zaaweti soole tõutasse igawene kuningit.

2. Kui nüüd kuningas rahu oli saanud kõigi oma waenlaste poolest ümberkaudu, siis tahtis tema ka Jehoowale koda ehitada, aga Jehoowa ütles talle proh-weti Naatani läbi: „Sina ei pea mulle mitte koda ehitama, sest sina oled sõjamees ja oled werd walanud. Aga kui päewad täis saawad, peab su sugu minule koda ehitama ja mina tahan tema kuningriiki kinnitada igaweseks ajaks.“ Aga Daawet ütles: „Kes olen mina, Jsrand Jehoowa, ja kes on minu sugu, et sa mind siitsaadik oled saatnud?“ Ja Daawet sai wägeward ja wõitis ära Wilisti, Moabi, Siiria ja Sedoni rahwa.

Zaaweti patt.

3. Aga Ammoni rahwas hakkas sõda Jsraeli wasta ja Daawet läkitas Joabi, oma sõjapäälifu, nende wasta sõdima ja jäi ije Jeruusalemma. Ja kui ta kord õhtu ajal oma katukse pääl jalutas, nägi ta üht ilusat naist nimega

Naatan ja Daamet.

Patseeba, ja tahtis teda enesele naeseks võtta. Aga Uuria, selle mees, oli sõtta läinud. Siis kirjutas Daamet Joabile: „Pange Uuria kõigefangema tapluse kohta ja taganege siis temast ära, et ta maha lüüakse.“ Ja selle kirja läkitas ta Uuria enesega ära. Joab tegi kuninga käsu järele ja Uuria leidis surma. Aga Patseeba võttis kuninga enesele naeseks.

4. See asi oli aga paha Jehoowa meelest, ja ta läkitas Naatani Daameti juure ja Naatan ütles: „Raks meest olivad ühes linnas, tõine rikas, tõine vaene. Rikkal oli väga palju lambaid ja veisid, aga kehmal ei olnud muud midagi, kui üksainus utetall. See sõi

Naatani
mõistujutt
ja Daameti
meelvaran-
damine.

ta palusest, jõi ta karika seest ja magas ta süles. Kui nüüd rikka mehe juure üks mõdras tuli, siis ei raatsinud ta mitte võtta oma lammastest, vaid võttis selle kehva mehe utetalle ja tegi seft talle rooga." Kui Daawet seda kuulis, süttis tema wiha põlema ja ta ütles: „See mees, kes seda teinud, on surma wäärt!" Aga Naatan ütles: „Sina oled see mees. Uuria oled sina mõõgaga maha lõõnud ja tema naese enesele wõtnud." Ja Daawet wastas: „Ma olen pattu teinud Jehoowa wasta!" Ja Naatan ütles: „Siis lasseb Jehoowa sinu patud mööda minna: sina ei pea mitte surema, waid sinu poeg, mis Patseebast on sündinud." — Ja see laps jäi wäga haigeks ja suri. Aga Daawet otsis Jumalat ja kisendas Jehoowa poole: „Jumal, ole mulle armuline oma helduse pärast, kustuta mu üleastumised oma rohke halastuse pärast. Loo mulle, Jumal, puhast süda ja uuenda mu sees kindel waim." (Paul 51.) Ja et Daawet südamest meelt parandanud, pööras Jumal jälle oma palge tema poole. Patseeba tõine poeg oli Saalomon. See oli armas Jehoowa meelest ja prohwet Naatan kaswatas teda suureks.

Seft kurwastus Jumala pärast saadab meeleparandamist õnnistuseks, mis ei kahetseta, aga maailma kurwastus saadab surma. 2. Kor. 7, 10.

Katel.: 5., 6. ja 10. läl.

Paul nr. 280 (334), 8. Wiisil: Kõik tulge minu juure nüüd. 126.

Wind päästa, Isand, alati, Wind hoia järgest surmani, Et usus elan itta. Wind hoia oma õigusts, Ja õige pühitsuse sees, Siis pole larta wiga.

§ 42. Absalom. Daaweti wiimjed elupäewad.

2. Saam. 19—24.

1. Absalom, Daaweti poeg, oli kõige ilusam mees Israelis; jalatallast pälaeni ei olnud temal wiga. Ja Absalom muretseb enesele tõlla, hobused ja 50 meest, kes tema ees käiswad. Ja wara hommiku astus ta wärawa ette ja ütles igale mehele wasta, kes riiu asjus kuningaga juure pidiwad minema: „Sinu asi on hää ja õige, aga kuningaga poolest pole sul ühtegi kuulajat. Oh, kes paneb mind lohtumõistjaks siia maale, et mina igale mehele õigust mõistaksin!" Ja kui keegi teda kummardas, siis hakkas ta tema kaela ümber ja andis temale suud. Sedawiisi warastas ta Israeli meeste südamed ära.

Absalom
mä-jab,
Daawet
põgenes.

2. Ühel päewal läks Absalom Hebroni ohwerdama ja lastis pasuna häälega hüüda: „Absalom on kuningaks saanud!" Ja palju rahwast kogus tema juure. Aga kui Daawet seda kuulda sai, põgenes ta oma

Daavid teinab Abšalomi.

Julastega, läks Jeruusalemmast välja, üle Aiidroni jõe ja
Olimäe, palja jalu ja nuttis. Ja kõik rahvas nuttis temaga.

3. Nüüd tuli Absalom oma rahwaga Jordani poole
 Absalomit
 otš. Taaweti wasta ja suur taplus hakkas Ewraimi met-
 jas. Ja Israeli rahwast löödi sinna Taaweti sulaste
 ette maha. Ja Taaweti sulased wõitsiwad. Absalom ise põge-
 nes hobueesli seljas, ja kui ta ühe suure tamme alla sai, millel
 keerud otjad oliwad, hakkasiwad tema juuksed sest tammest kinni
 ja tema jäi rippuma, aga hobueesl läks oma teed. Ja Joab
 oma sulastega tappis ta ära. Kui kuningas seda kuulis, nuttis
 ta ja ütles: „Mu poeg Absalom! mu poeg! Oh, et ma oleksin
 surnud sinu asemel!“ — Ja ta leinas väga.

4. Kui kuningas Taawet wanaks oli saanud, las-
 Taaweti
 wittnased
 seadmised. kis ta oma poja Saalomoni kuningaks wõida. Ja
 ta andis Saalomonile käsu, et ta Jehoomale püha
 foja pidi ehitama. Ja kui aeg tuli, et Taawet pidi surema, üt-
 les tema Saalomoni wasta: „Mina lähen nüüd kõige maailma
 teed; et ole sa wahwa ja ole mees, ja käi Jehooma tee pääl!“
 Nõnda suri Taawet ja teda maeti maha Taaweti linna. Aga
 tema oli 40 aastat Israeli üle walitsenud.

**Silma, mis isa hirwitab ja ei taha ema sõna kuulda,
 peawad kaarnad jõe ääres wälja uokkima ja kotta pojad
 ära sövma. Op. s. 30, 17.**

Katel: 4., 8., 9. ja 10. käst.

Saul nr. 336 (620). Omal wiisil. 114.

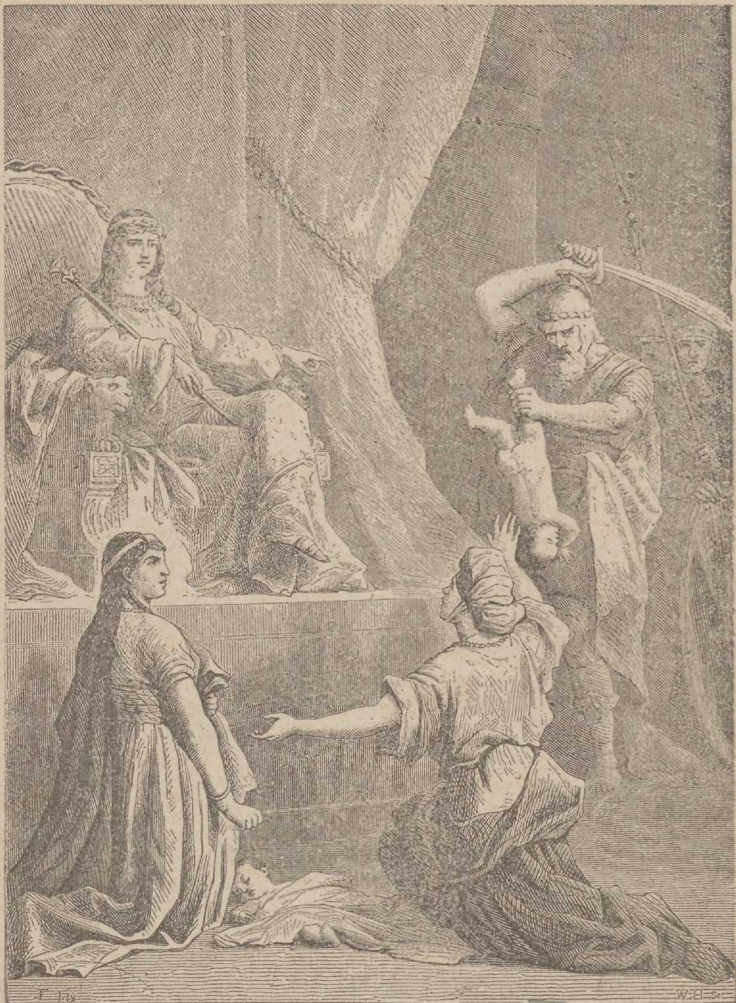
Oh Jumal, sinu pääl On julge minu meel, Sa wõid mind awitada,
 Mu waewa wähendada; Küll lõpeb minu häda, Kui tahad teelda seda.

§ 43. Saalomoni walitus. 1015—975.

1. Kuninga r. 2—11.

1. Ja Saalomon istus oma isa Taaweti auujärje
 Saalomoni
 tuninalit
 palwe. pääle, armastas Jehoorat ja läis oma isa seadmiste
 sees. Ja Jehooma näitas ennast temale unes ja üt-
 les: „Balu, mis ma sulle pean andma.“ Ja Saalomon palus:
 „Mu Jumal, sa oled oma sulase kuningaks teinud, aga mina
 olen weel poisike, ja ei mõista wälja ega fisse tulla, siis anna
 mulle sõnakuulelik südä, et ma ju rahwale wõiksin kohut
 mõista ja ära tunda, mis hääd ja kuri on.“ See sõna oli Is-
 sanda meelest hääd ja ütles: „Et sa seda oled palunud, ja ei
 mitte pikka iga ega rikkust, ega oma waenlaste hinge, siis tahan
 ma sulle targa ja mõisliku südäme anda, ja päälegi rikkust ja auu
 ja pifa ea.“

2. Sel ajal tuliwad faks naist kuninga ette ja
 Rohumõistija
 tartus. tõine ütles: „Mina ja seejinane naene elasime ühes
 tojas ja selle naese poeg suri böse ära, et ta teda oli

Saalomoni lohus.

ära maganud. Aga ta võttis minu poja minu kõrvast ja oma
surnud poja pani ta minu hõlma." Aga tõine naene ütles: „Ei
mitte nõnda, minu poeg elab ja tema poeg on surnud!“ Siis
ütles kuningas: „Dooge möök! Raiuge laps, mis elus, pooleks
— ja andke tõine pool tõisele ja tõine pool tõisele!“ Ja naese
süda, kelle poeg elus oli, põles ta sees poja pärast, ja ta ütles:
„Oh isand, andke temale laps, ja ärge surmake teda mitte!“ Aga
tõine ütles: „See ei pea mulle ega sulle saama, raiuge ta poo-
leks!“ Siis ütles kuningas: „Andke tõisele see laps elusalt. Tema
on tema ema!“ See otjus sai kuulsaks terwes Jsraelis ja nemad

tartsiwad funingat, jest nemad nägiwad, et Jumala tarkus tema sees walitses.

3. Siis hakkas Saalomon Moorria mäele Jehoo-
Templi ehi- ma templit ehitama. Ja Tiiruse funingas Hiiram saatis
tamine. kallid seedri- ja tammepuid Siibanoni mägedelt ehitu-
 seks, ja tema oma laewad töiwad fulda ja hõbedat ja kallid kiwa.
 Ja püha koda tehti walmis koguduse telgi eeskuju järele, aga
 palju suurem, raiutud kiwidest; ja seinad löödi seestpidi seedri-
 laudadega ära. Ja kõik kullati rohkesti ära. Pühad riistad oliwad
 kullast ja hõbedast ja kõige pühama paik oli üleüldse kullaga
 kaetud. Säälses oli seaduselaegas kahe käsulauaga. Pühapaigas,
 kus preestrid ohwerdasiwad, oli kuld altar, 10 kuld
 7-harulist küündlajalg ja 10 kuld lauda pühade lei-
 bada tarwis. Kõige pühama ja püha paiga wahel oli kallis
 wahetekk. Templi ümber oli suur õu ehk kogumise paik. —
 Seitseme aasta pärast sai püha koda walmis ja siis pühitseti teda:
 preestrid kandsiwad seaduselaeka kõige pühama paika ja muud
 pühad riistad, mis seaduse-telgis olnud. Funingas ise astus altari
 ette, õnnistas rahwast ja palus: „Jehooma, Iisraeli Jumal, olgu
 su filmad selle koja üle lahti ööd ja päewad, et sa kuuled oma
 sulase ja oma rahwa palwet. Ja kui ta mõerad tulewad, kes
 mitte Iisraeli rahwast ei ole, ja paluwad selle koja poole, siis
 mõta seda palwet kuulda.“ — Kui Saalomon oma palwe oli lõ-
 petanud, tuli tuluke taewast ja põletas ohwri ära ja Jehooma
 au täitis seda koda. —

4. Ja Saalomon oli väga rikas, ehitas omale
Saalomoni- juuri kodasid, istutas wiinamägesid ja rohuaedu. Ja
juur au. Jumal andis temale tarkust ja väga palju mõistust.
 Ta rääkis 3000 õpetuse sõna ja tema laulupid oli 1005. Ta rää-
 kis puist, loomadest, lindudest, roomajast ja kalust. Ja kõige rahwa
 seast tuldi Saalomoni tarkust kuulma. Nõnda tuli ka Seeba
 funinga emand (Arabias) Saalomoni oma mõistatustega
 katsuma. Aga Saalomon rääkis kõik üles, mis ta küsis. Ja fu-
 ninga emand ütles: „Mina ei uskunud seda kõnet, mis ma sinust
 kuulsin, ja waata, mulle ei ole pooltki üles räägitud. Riidetud
 olgu Jehooma, kes sind Iisraeli aujärje pääle on seadnud.“

5. Aga pääle selle hakkas Saalomon mõeramaa
Saalomoni paganausu naissi armastama. Ja see sündis tema wana
langemine. ea sees, et need naesed tema südame oma ebajumalate
 poole pöörasiwad; ja ta ehitas neile altarid, kus need naesed oh-
 werdasiwad. Siis sai Jehooma Saalomoni pääle wihaseks ja üt-
 les: „Nüüd tahan ma funingriigi sinu käest ära mõtta. Aga
 ühe suguharu üksi tahan mina sinu pojale anda oma sulase Da-
 weti pärast.“ Ja Saalomon suri, kui ta 40 aastat oli walitsenud.
 Ja ta maeti maha tema isa Daaweti linna.

Aga nõudke esiti Jumala riiki ja tema õigust, siis
 seda kõik peab teile päälegi antama. Matt. 6, 33.

Katel.: 3. päätlüft. 3. lüft. 7. palwe.

Laul. nr. 382. (426), 4. Wistil: See aeg on tõesti uufe ees. 208.

Mu hinge kroon ja rõõmu päew, Sels pead, Jeesus, jääma, Si pea sinust lust ei waen Mind ital lahutama: Mu au ja ehe ole ja, Mind jõnast jööda, linnita, Siis jään su sisse ustma.

VI. Kuningad lahutatud riigi üle.

Aastast 975—588 e. Kr.

§ 44. Riigi lahutamine.

1. Kun. r. 12—14.

1. Pärast Saalomoni surma sai tema poeg Rea-
beam kuningaks Iisraelis. Ja nemad ütlesiwad tema
wasta: „Su isa on meie pääle kange iffe pannud! tee
fina seda kergemaks, siis tahame meie sinu alamaks
jääda.“ Nüüd pidas Rea-
beam wanematega nõuu, mis ta
rahwale pidi wastama. Need ütlesiwad: „Kui ja täna neile häid
fõnu räägid, siis jääwad nemad sulle sulafeks su eluaeg.“ Aga
Rea-
beam ei pannud wanemate nõuu mitte tähele, kuulis noo-
remaid, kes temaga oliwad üles kaswanud, ja ütles rahwale:
„Mu isa on raske iffe teie pääle pannud, aga mina tahan seda
weel raskemaks teha, tema on teid nahkpiitsadega karistanud, aga
mina tahan teid okaspiitsadega karistada.“

2. Siis lahufiwad 10 suguharu Taawetist ära ja
walitsefiwad enesele Jerobeami kuningaks. Taa-
weti poole ei heitnud muud, kui Juuda ja Benjamini
sugu. See sündis a. 975 e. Kr. See oli lõunapoolne
ehf Juuda riik ja tema päälinn oli Jeerusalem.

3. Aga Jerobeam walitses põhjapoolse, Iisraeli ehf
Ewraimi riigi üle, kelle päälinn esmalt Seefem ja
fiis Samaaria oli. Ja tema mõtles omas südames:
„Läheb rahwas üles Jeruusalemma Jehoowa lotta
ohwerdama, siis pöörab nende süda jälle Reabeami poole.“ Selle-
pärast ehitas tema riigi põhja ja lõuna rajale kaks kuldwasikat
ja laskis ütelda: „Waata, Iisrael, need on sinu jumalad, kes sind
Egiptusest on wälja wiinud!“ Ja ta ohwerdas ja suitsetas wasi-
katele ja pühitfes püha, nagu Jeruusalemmas.

4. Sääl tuli üks Jumalamees Juudamaalt Beete-
lisse, kus Jerobeam ohwerdas, ja hüüdis: „Altar, al-
tar! Nõnda ütleb Jehoowa: Taaweti soole peab poeg

Rea-
beam ei
kuule wane-
maid, waid
nooremaid.

Kümme
suguharu
lahtuwad
Juudast.

Jerobeami
ebajumala-
teenistus.

Jerobeami
noomitakse.

sündima, see peab sinu pääl ohwerdama sinu preestrid, kes sinu pääl suitsetavad." Aga kuningas sirutas käe wälja ja ütles: „Wõtke teda finni!" Aga kuninga käsi kuivas ära. Siis ütles kuningas: „Palu Jehoomat, et mu käsi terweks saaks!" Ja Jumalamees palus, ja kuninga käsi sai terweks. Iga Jerobeam ei pöörnud ometi mitte oma kurja tee päält ümber. Sellepärast tautas Jehooma teda ja ta soo ära.

Kui Jehooma ei ehita koda, siis hoonehitajad näewad säääl kallal waewa ilmaaegu: kui Jehooma ei hoiä linna, siis walwab waht ilmaaegu. Taaw. l. 17, 1.

Ratel.: 1. käst. Käskude lõpp.

Paul nr. 429 (355), 8. Wihist: Meil' oma sõna kinnita. 20a.

Su sõna on su linna wall Ja kilp ja mõõl, ta warju all Su rahwas jäägu rahule, Ja truutiks, Isfand, sinule.

§ 45. Prohwet Geliäs ja Ahab. Geliäs Sareptas ja Karmeli mäel. 900 a. e. Kr.

1. Kun. r. 17. 18.

Geliäs luu-
lutab tallist
aega.

1. Iisraeli kuningad tegiwad kõik, mis Jehooma filma ees paha oli. Nimelt tegi kuningas Ahab enam kurja, kui keegi enne teda. Ta wõttis Siidoni kuninga tütre Jisebeli naeseks, ehitas Paalile altari üles ja kummar- das teda. Siis ütles Geliäs, Tisbe mees, kuninga Ahabi wasta: „Nii tõesti, kui Jehooma elab, ei pea kastet ega wihma neil aastail olema, kui aga minu juusõna pääle!" — Ja Jehooma ütles Geliäle: „Mine siit Krii jõe ääre; ma olen kaarnaid käski- nud sind toita." Ja Geliäs läks sinna ja kaarnad tõiwad temale leiba ja liha hommiku ja õhtu, ja tema jõi jõest.

Geliäs Sa-
repta lese
juures.

2. Aga aasta pärast kuivas jõgi ära ja Jehooma ütles temale: „Mine Sarepta, Siidonimaale; ma olen säääl ühte leste naist käskinud sind toita." Geliäs läks ja kui ta sinna sai, ütles ta ühe lese naese wasta, kes puid korjas: „Too mulle pisut wett ja paluke leiba!" Aga naene wastas: „Mul pole muud, kui peutäis jahu wafas ja pisut õli kruusis. Sest tahan ma leiba teha enesele ja oma pojale, et meie sõõme ja pärast sureme!" Aga Geliäs ütles: „Ära kardada! Jahu ei pea wafast lõpma, ega õli kruusist wähe- nema, kunni Jehooma wihma annab maa pääle." Ja see sündis Jehooma sõna järele, ja neil ei olnud puudust.

3. Pärast seda sai naese ainus poeg haigeks ja suri ära. Ja Gelas wöttis teda ema sülest, pani teda oma woodi pääle, ja palus: „Jehoowa, mu Jumal, tulgu selle poisji hing jälle tema sisse!“ Ja Jehoowa kuulis seda palwet, ja lapsuke sai elawaks. Siis ütles naene Gelia wasta: „Rüüd tunnen mina, et sina Jumala mees oled ja et Jehoowa sõna sinu suus on.“

4. Kui Sisebel, Uhabi naene, Jehoowa prohwetid Karmeli. wöttis ära hufata, ütles Gelas: „Nii tõesti, kui Jehoowa elab, täna tahan mina ennast Uhabile näidata!“ Ja Gelas läks ja ütles kuningale: „Kogu kõik Iisrael ja oma 450 Paali prohwetit loffu Karmeli mäele.“ Ja Uhab tegi nõnda. Siis ütles Gelas rahwale: „Kui kaua olete teie lonkamas kahes mõttes? Ous Jehoowa Jumal, siis käige tema järel; aga kui Paal, siis käige tema järel! Mina olen ükski üle jäänud prohwetiks Jehoowale, aga Paali prohwetid on 450 meest. Rüüd antagu meile faks wärsti ehk noort härگا, tõine neile, tõine mulle. Pandagu wärstid puude pääle — ja teie hüüdke siis oma jumala nime appi, ja mina tahan Jehoowa nime appi hüüda. See Jumal, kes siis tulega wastab, see on Jumal!“ Ja kõik rahwas kostis: „See on häa!“ Ja nemad tegiwad nõnda.

5. Paali prohwetid hüüdsiwad nüüd hommitust Iõunani: „Paal, kuule meid!“ Aga sääl ei olnud häält ega wastust. Gelas pillas neid siis ja ütles: „Hüüdke suure häälega, ehk on Paal mõttes, ehk kõrmale läinud, ehk reiji pääl, ehk ta on magamas.“ Ja nemad kisendasiwad suure häälega ja tegiwad ennast weriseks, aga kõik ilmaaegu! Siis ehitas Gelas oma altari üles, pani wärsti puude pääle, tegi altari ümber kraawi ja käskis mett altari pääle walada, nii palju, et kraaw täis sai. Ja siis hüüdis prohwet: „Jehoowa, Abrahami, Iisaki ja Jaakobi Jumal! Saagu täna teada, et sina Jumal oled ja mina su sulane!“ — Ja Jehoowa tuluke langes maha ja sõi ära ohwri ja puud, kivid, põrnu ja wee. Kui rahwas seda nägi, heitsiwad nemad maha ja hüüdsiwad: „Jehoowa on Jumal, Jehoowa on Jumal!“ ja Gelas käskis Paali prohwetid kinni wõtta ja Riisoni jõe ääres ära hufata. Siis läks Gelas Karmeli mäele ja palus kangesti. Ja pea lõi taewas mustaks ja tuli suur sadu.

Mina Jehoowa, see on minu nimi, ei anna mitte tõisele oma anu ega oma kiltust nikerdatud kujudete. Jes. 42, 8.

Katel.: 1. käst. 4. palwe. Käsklute lõpp.

Saul nr. 144 (30), 8. Wiisil: Kõik kallid hinge õnnistus. 201.

Kes Jeesu nime kannate, Uuu Jumalale andke! Kes tema wäge tunnete, Uuu Jumalale andke! Muud jumalad kõik tühjad on, Suur Jumal üksi Iisand on: Uuu Jumalale andkem!

§ 46. Gelas Hoorebi mäel. Naaboti wiinamägi.

1. Kun. r. 29. 2. Kun. r. 2.

II. järk.

1. Uhabi naene Jisebel püüdis Gelaft ära tappa Paali prohvetite surma pärast. Gelas põgenes kõrbe, istus maha kadaka alla, ja palus: „Küll sest saab! wõta nüüd, Jehoowa, mu hing!“ Siis uinus ta magama. Ja Jehoowa ingel puutus temasse, ja andis talle süüa ja juua; ja Gelas tuli Hoorebi mäe juure, ja jäi sinna ööjeks ühte koopasse, ja ütles Jehoowa wasta: „Jssand, nemad on sinu prohvetid ära tapnud ja sinu altarid maha ristikunud!“ Aga Jssand ütles: „Tule wälja ja seisja mäe pääl Jehoowa ees!“ Siis sündis suur ja kange tuul, mis mäed lõhki kisub. Aga Jehoowa ei olnud mitte tuules. Tuule järele tuli maawärisemine. Aga Jehoowa ei olnud maawärisemises. Selle järele tuli tuluke, aga Jehoowa ei olnud mitte tules. Tule järele tuli waike tasane hääl. Ja kui Gelas seda kuulis, kattis tema omad filmad kinni ja läks wälja. Ja Jehoowa ütles tema wasta: „Mina olen enesele üle jätnud 7000 meest Jssraelis, kes pole oma põlwi nõtkutanud Paali ees. Seepärast mine ja wõia Eliisa prohwetiks oma asemel.“ Ja Gelas läks minema ja leidis Eliisa kändwat, ja ta heitis oma pika kuue ta pääle. Ja Eliisa käis Gela järel ja oli temale teenriks.

2. Naabotil, Jssraeli mehel, oli wiinamägi Uhabi kuningakoja kõrwas. Ja Uhab ütles Naaboti wasta: „Anna mulle oma wiinamägi, et see mulle rohuaiaks oleks, ma tahan sulle ühe parema anda, ehk raha, mis ta hind on.“ Naabot wastas: „See oleks mulle teutujeks, kui ma oma wanemate pärisosa ära müüfsin.“ Ja Uhab sai sellepärast wäga pahaseks ja ei söönud leiba. Aga tema naene Jisebel ütles: „Küll mina tahan sulle Naaboti wiinamäe muretseada!“ Ja tema kirjutas Uhabi nimel linna wanemaile, et nemad pididwad waletunnistust tõstma Naaboti wasta, nagu oleks tema Sumalat ja kuningat teutanud, ja siis teda kiwidega surnuks wislama. Ja nemad tegiwad nõnda. Siis ütles Jisebel Uhabile: „Päri nüüd Naaboti wiinamägi, ta on furnud!“ Aga kui Uhab läks wiinamäge wasta wõtma, tuli Gelas tema wasta ja ütles: „Säälsamas, kus koerad Naaboti werd on lakkunud, peawad koerad ka sinu werd lakkuma, ja koerad peawad Jisebeli ära sööma Jssraeli müüri taga.“ Ja see sündis nii.

3. Kui Uhab Siiria rahwa wasta sõdis, laskis üks mees oma ammuga teda surnuks ja tema weri jookkis tõlla põhja. Ja kui tõlda Samaaria tiigi juures loputati, lakkusiwad koerad tema werd.

Gela arg-
tus ja lin-
nitamine.

Kuritegu
Naaboti
wasta.

Jehoowa
wastus selle
näale.

4. Aga aeg oli kätte tulnud, et Jehoowa Geliast fanges tuules tahtis üles taewa viia. Ja Geliast läks Jordani poole. Sääl ütles ta Eliija wasta: „Palu, mis ma sulle pean tegema, enne kui mind sinu juurest ära wõetakse.“ Eliija wastas: „Ma palun, et faks oja sinu waimust mulle saaks!“ Geliast ütles: „Sa oled rasket asja palunud. Siiski sünnib see!“ Ja waata! Sääl tuli tuline wanter ja tulised hobused ja Geliast läks fanges tuules üles taewa. Aga Eliija kisendas: „Mu isa, mu isa, Jsraeli sõjawantrid ja rüütliid!“ — Ja ta wõttis Gelia pika kuue, mis ta seljast oli maha langenud, lõi sellega Jordani wett ja wesi lahkus ühest ära, ja Eliija läks kuwalt läbi.

Ärge effige mitte, Jumal ei anna eunast mitte pilgata. Sest mis inimene iial külwab, seda tema ka lõikab.
Kal. 6, 7.

Ratel.: 5, 9. ja 10. lüft. Käskude lõpp.

Paul nr. 428 (246), 1. Wiisil: Jeesus, nõdra hinge wägi. 189.

Jeesus, mõtle tarja pääle, Mis sa ostmud werega, Armu päewa näita talle, Päästa teda loormast la, Et wõiks taewa poole minna, Jõuaks sinu püha linna.

§ 47. Eliija.

2. Kun. r. 2—13.

II. järk.

1. Jordani jõelt läks Eliija üles Beeteliisse. Aga piiskesed poisid tuliwad linnast wälja, pillasiwad teda ja ütlesiwad: „Tule üles, sa paljaspää!“ Eliija aga wandus neid ära Jehoowa nimel ja faks karu tuliwad metjast wälja ja kiskusiwad neid lõhki, 42 poisji.

2. Naeman, Siiria kuninga sõjapäälil, oli wahwa ja auus mees, aga pidalitõbine. Temal oli aga üks tüdruk, kes Jsraelimaalt oli wangi toodud; see juhataks teda Eliija juure. Ja tema tuli oma hooste ja tollaga ja jäi Eliija ukse ette seisma. Aga Eliija lastis talle ütelda: „Mine ja pese ennast seitse korda Jordanis, siis saad fina puhtaks!“ Naeman sai see pääle kurjaks ja ütles: „Ma mõtlesin, et ta wälja tuleb ja oma Jumala nime appi hüüab minu haiguse pärast. Eks ole Tamaskuse jõed paremad, kui Jsraeli jõed?“ Ja ta läks ära wihaga. — Siis rääkisiwad tema sulased temoga: „Oleks prohwet suurt asja nõudnud, eks sa oleks seda teinud? Kui palju enam nüüd, kui ta ütles: Pese ennast!“ Ja tema läks nüüd, kastis ennast 7 korda Jordanisse ja sai puhtaks. Siis läks Naeman Eliija juure tagasi, andis Jumalale auu ja pakkus temale kallid andid. Aga prohwet ei wõtnud midagi, waid ütles: „Mine rahuga!“

Pillkajate
poiste
lariistus.

Naeman
saab pidali-
tõbest ter-
mels.

3. Aga Keaasi, Eliisa sulane, ajas Naamani järelle, waletas ja ütles: „Mu isand palub su käest talent hõberaha ja riidid kahe prohveti lapsel, kes tema juure on tulnud.“ Ja Naeman andis seda kahe võrra.

Aga Eliisa oli seda wainus ära näinud ja ütles: „Naamani pidalitõbi peab sinu külge jääma!“ Ja Keaasi läks temast ära, pidalitõbine kui lumi.

4. Aga ka Ahabi poeg Jooram tegi, mis Jehoowa meelest paha oli. Tema wasta tõstis Jehoowa Jehu kuningaks, ja Jooram sai sõjas surma. Ja tema keha wifati Naaboti põllu pääle. Aga kui Jehu Iisraeli tuli, oli Jisebel ennast ehitanud ja kenaks teinud, ja waatas afnast wälja. Aga teda kufutati afnast wälja ja tallati ära. Ja koerad söiwad tema liha Iisraeli müüri taga, nõnda kui Jehoowa oma sulase Eliisa läbi oli rääkinud.

Jumal, sinu wiis on püha; kes on nii suur Jumal, kui meie Jumal? Laam. l. 77, 14.

Ratel: 7. ja 8. läl. Rõskude lõpp.

Paul nr. 436 (368), 7. Wihil: Kulge, ristitintmesed. 200.

Palwete ja wäge saada, Walwamisest hoiwa meid, Rõtru wõta kinnitada, Kõll siis kätme sinu teed. Sõdi koguduse eest, Wõitu saab ta sinu läest: Omastele krooni anna, Ja meid ülsõrd taewa lanna.

§ 48. Prohwet Joonas. 800 a. e. Kr.

Joonas r. 1—4.

1. Niinewe oli Assiiria kuninga linn, suur, kuri ja täis walet. Sellepärast sai Jehoowa sõna prohweti Joonas kätte: „Mine Niinewe linna ja kuuluta tema wasta; sest nende kurjus on minu ette üles tulnud.“ Kuid Joonas mõttis nõuu Jehoowa eest laewaga ära põgeneda. Aga Jehoowa tõstis suure tuule mere pääle, nõnda et laewamehed mõtlefiwad, et laew pidi katkema. Ja nad kiffendasfiwad igaüks oma jumala poole. Aga Joonas oli laewaruumis ja magas raskesti. Ja nemad heitsfiwad liisku, et teada saada, kelle süü pärast see õnnetus nende pääle tulnud. Ja liisk langes, ja Joonas ütles: „Wisake mind merde, siis jääb meri soiku!“ Ja nad wisasfiwad Joonas merde ja meri jäi seisma. Siis õhwerdasfiwad nemad Jehoowale ja tõutasfiwad temale tõutusi.

2. Aga Jehoowa saatis suure kala, kes Joonat pidi ära neelama. Ja Joonas oli selle kala sifikonas 3 päewa ja 3 ööd ja hüüdis omas hädas Jehoowa poole. Ja kala õfendas teda wälja maale. — Siis ütles Jehoowa tõisfõrda Joonas wasta: „Mine Niinewe linna

Joonas wasta
tapanemine
ja lartitus.

Nuus Jehoowa kätt
ja selle
tõitmine.

ja kuuluta temale, mis ma sulle räägin!" Joonas läks ja kuulutas: "Neljakümne päeva pärast peab Niinewe hukka saama!" Siis uskusiwad Niinewe linna mehed Jumala sisse, pühitsejivad paastupäewa, parandasiwad meelt ja palusiwad armu. Ja kui Jumal nägi, et nad patust pöörasiwad, kahetses ta selle kurja pärast, mis ta ähwardanud, ja ei teinud seda neile mitte.

3. See oli Joonas meelest üpris väga paha. Ta
 Joonas uus
 nurisemine
 ja mis 33-
 sand talle
 selle pääle
 õpetab.
 himustas ära surra, läks linnast wälja, tegi enesele lehtmaja ja elas selle warjus, senni kui ta pidi näha saama, mis linnale sünnib. Ja Jehoowa lastis ühe kikasjoni puu tõusta Joonas üle warjuse, ja Joonal oli sellest rõõm. Siis saatis Jumal ühe ussi, kes seda puud näris, et ta ära kuimas. Kui nüüd päew tõusis ja Joonas pähe kinni hakkas, siis süttis ta wiha põlema ja ta palus enesele surma. Aga Jehoowa ütles: "Sinul on hale puust, mille kallal sa pole waewa näinud ja mida sina pole kaswatanud, mis ühe ööga sai ja tõisega kadus: ja mina ei peaks armu andma sellele suurele linnale, kus pääle 120,000 inimese sees, kes ei tunne wahet parema ja pahema kää wahel, ja pääle selle weel palju lojusid!"

Mul ei ole hääd meelt hõela surmast, waid sest, et ta pöörab oma tee päält ja wõiks elada. Jesef. 33, 11.

Katel.: 3. päätüft — palwe kuulmine.

Saul nr. 293 (465), 1. Wiiskl: Kõik sündku ilka nõnda muul. 257.

Dh armas Jumal, awita Sind hädas taga nõuda. Ja südamest sind otsida, Su armu poole jõuda; Dh lasse mind, Kui otsin sind, Siis pea sind ta leida. Dh halasta ja awita, Mind wõta kurjast hoida.

§ 49. Prohwetid Jesajas ja Miika. Iisraeli riigi ots. Jesaja aeg Juuda riigis. (§50.51.)

Jesaja ja Miika r. 2. Kun. 16—22. 2. Uja r. 28—34.

1. Pea pääle selle sai Jehoowa sõna prohweti Je-
 Jesajas
 ja Miika.
 Jesaja ja tema kuulutas (a. 750) Lunastaja sündimisest: "Waata, neitsit saab kätima pääle ja toob poja ilmale ja peab temale nime panema Immanuel." Jes. 7, 14. "Üks laps on meile sündinud, üks poeg on meile antud, kelle öla pääl ta walitsus on, ja temale pannakse nimi: Imelik, nõuuandja, wägew Jumal, igawene isa, rahuwürst. Ja tema suur walitsus ja rahu on ilmutata Daaweti auujärje pääl." Jes. 9, 5. 6. Lunastaja kannatamisest kuulutas tema oma raamatu 53. päätüftis:

„Tõesti, meie haigused on tema enese pääle wõtnud ja kõik meie walu kannud. Paristus oli tema pääl, et meil pidi rahu olema, ja tema muhkude läbi on meile terwis tulnud.“ Selsamal ajal kuulutas ta prohwet Miika, et Lunastaja Betlema linnas pidi sündima. Miik. 5, 1.

2. Aga Iisraeli lapsed tegiwad uuesti pattu Jehooma, oma Jumala, wasta ja käiswad paganate teede pääl. Küll lastis Jehooma prohwetite Amosi ja Hosea läbi hüüda: „Pöörge ümber oma kurja teede päält!“ Aga nemad ei wõtnud mitte kuulda, teeniswad tühje jumalaid, käiswad lausujate järele ja tegiwad kõikisugust kurja. Ja Jehooma sai väga wihaseks Iisraeli wasta ja saatis neid ära oma palge eest. Sest kuningas Hosea ajal tuli Salamaneeser, Assuri kuningas, wõttis Samaaria linna ära ja wiis Iisraeli wangi Assurimaale. Aga Samaaria linna pani tema paganad elama. See sündis a. 722 enne Kristuse sündimist. Need paganad õppiswad siin Jehooma kartust, aga nad teeniswad ühes ka oma tühje jumalaid. Nõnda tegiwad ka nende lapsed ja laste lapsed. Neid kõiki nimetati Samaaria rahwaks. Aga Juuda rahwas põlgas neid kui poolpaganaid.

3. Sel ajal, kui Iisraeli riik ära häwitati, walitses Juudamaal kuningas Hiskia ja tegi, mis Jehooma meele pärast oli. Ta murdis ebauju sambad maha, tegi Jehooma koha uksed jälle lahti. — Aga Assuri kuningas Sanherib läkitas suure wäe Jerusalema poole ja teutas elawat Jumalat. Siis läks Hiskia Jehooma kotta ja palus: „Jehooma, meie Jumal, päästa meid ära Sanheribi käest!“ Ja Jehooma läkitas prohweti Jesaja Hiskia juure, kes ütles: „Seda teed, mis waenlane tulnud, peab ta tagasi minema!“ — Ja selsamal ööl läks Jehooma ingel wälja ja lõi Assuri leeris 185,000 meest maha. Siis läks Sanherib tagasi ja tema pojad tapiswad ta ära Niinewe linnas.

4. Neil päiwil sai Hiskia haigeks ja Jesaja tuli tema juure ja ütles: „Wõta oma elumaja asjad seada, sest sa pead surema.“ Aga Hiskia palus ja nuttis väga. Ja Jesaja sai uue käsü ja ütles Hiskiale: „Nõnda ütleb Jehooma: Ma olen sinu palwet kuulnud ja tahan su elupäewade juure lisada 15 aastat.“ Ja see sündis nõnda, ja Hiskia sai terweks. Siis läkitas Paabeli kuningas Hiskiale käskusid ja kingitusi, et ta oli haige olnud ja terweks jaanud. Ja Hiskia näitas saadikutele oma warandust, hõbedat ja kulda. Aga prohwet Jesaja tuli ja kuulutas: „Waata, päewad tulewad, et kõik, mis su kofas on, peab Paabelisse ära wiidama.“ Hiskia alandas ennast nüüd Jehooma ees. Seepärast ei tulnud Jehooma wiha mitte tema päiwil.

5. Hiskia järele tuliwad kuningad, kes mitte Jumalat ei kartnud ja mitte ei kuulnud, mis

Jumala to-
bus Põhja-
riigi üle.

Juudale an-
nab Iisrah-
weel armu.

Hiskia haig-
sus, terweks
jaamine ja
langemine.

Witmine armuaeg,
mida Juudale antakse.

prohmetid kuulutatiwad. Üksi Joosia, kes noorelt Enningaks sai, käis oma isa Saameti teede pääl. Ta kiskus maha Paali altariid, ja Beeteli altariid, mida Jerobeam oli ehitanud, ja põletas nende preestrite luud ära, kes sääl olivad ohwerdanud. Aga Jehoowa koda laskis tema kohendada. — Siis leidis ülempreester Hilkia käsudpetuse raamatu Jehoowa kojast ja seda loeti rahwale ette. Ja kuningas laskis kõiki rahwast paasapüha ja muid Jehoowa seadmiisi pidada.

Wõi põlgad sina tema helduse ja kannatuse ehk pikameele rikkust? EtS ja ei tea, et Jumala heldus kind meeleparandamisele saadab? Room. 2, 4.

Katel: 3. päätüff. Käskude lõpp.

Saul nr. 429 (355). Wiisil: Meil' oma sõna kinnita. 28a.

Oh Jeesus, meie juure jää, Päew weereb, ligi pime öö; Siis oma sõna walguist ja Meil' ära lase kustuda.

Sel wiimsel kurjal ajalgi Meid hoia usus kindlasti. Su sakrament ja sõna hääl Meil' jäägu ilka puhtaks weel.

§ 50. Juuda riigi ots a. 588. Prohmeti Jeremia aeg. (§ 52 ja 53.)

2. Kun r. 24. 25. Jerem. 21. 25.

Jeremia kuulutus. 1. Jeremias oli väga noor, kui Jssand teda kuningas Joosia ajal, a. 627, prohmetiks kutsus. Ja ta kuulutas: „Jeruusalema linn peab antama Paabeli kuningas kätte, ja ta põletab seda tulega ära. Ja kõik Juudamaa peab paljaks tehtama, ja kõik rahwas peab Paabeli kuningas alamaks jääma 70 aastat.“ Aga nemad ei pannud seda mitte tähele.

Nebufadneetsar häwitab Jeruusalema ära. 2. Ja Nebufadneetsar, Paabeli kuningas, tuli Jeruusalema wasta sõdima, ja wiis kuninglikust soost palju noori mehi Paabelisse. Nende hulgas oli ta **Taniel**. See oli esimene wangiwüimine ja wangipõlwe algus, mis 70 aastat kestis, a. 606 e. Kr. Aga Juudamaa taganes jälle ära. Siis tuli Nebufadneetsar kõist ja kolmat korda teda alla heitma. Wiimaks tungiswad waenlased linna, kui ta 18 kuud oli wasta pannud ja kuningas Sidika põgenes. Aga Kaldea mehed sawad ta kätte Seeriko kohal, tapiswad ta lapsed ta filma ees ära, piiswad ta filmad wälja, ja wiiswad teda ahelas Paabelisse wangi. Nebufadneetsar laskis päälegi kõik Jumala koja riistad ja waranduse Paabelisse wiia, Jehoowa koja ära põletada, Jeruusalema müürid maha kiskuda, ja Juuda rahwa Paabelimaale wangi wiia. See sündis a. 588 e. Kr.

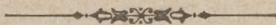
Jeremia leinamine ja surm. 3. Jeremias pääsis ise eluga, ja jäi Jerusalemma. Tema leinas tema pärast, ja laulis nutulaulu. Aga pea hakkas mäsamine maavalitseja vastu, teda kuninga seadnud. Siis põgenes kõik rahvas Egiptusemaale. Sinna sundisivad nemad ka Jeremiat ühes minema. Tema nuhtles neid ka sääl nende patu pärast. Ja nad olla teda sääl kividega surnuks löönud.

Kes filmawega külwawad, need lõikawad hõiskamisega. Kes käib ikka pääle, ja nutab seemet külwi tarwis kandes, see tuleb tõesti hõiskamisega ja kannab oma wihtusid. Paul 126, 5. 6.

Katek.: Käskude lõpp.

Paul nr. 446 (866), 2. Wihul: Tulse ristitintmesed. 298.

Kui sind mere laened lõõwad Wäga suure tormi käes, Palju hirmu sulle teowad Sinu suure häda sees, Kui su Issand wait ka jääb, Ja su häda suureks läab, Siion, ära tarda sina, Waew wõib pea rõõmuks minna.

VII. Paabeli wangipõlwest Malakiani.

Aastast 588—400 e. Kr.

§ 51. Prohwet Taaniel Nebukadneetsari ajal. (§ 55.)

Taan. r. 1—4.

II. järt.

Taanelt wagabus. 1. Paabeli kuningas Nebukadneetsar laskis Issraeli noori mehi kuninglikust soost wälja walitseda ja neid õpetada, et nad kõlbaksivad kuninga kojast seisma, ja teda teenima. Nende seas oli wangi wiidud Taaniel ja tema kolm sõpra. Ja kuningas käskis, et nad tema rooga pidiswad sööma, ja tema wiina jooma. Aga Taaniel ei tahtnud seda mitte teha, et ta ennaft Jumala käsu vastu mitte ei roojastaks. Ta palus enesele üksi kaunawilja ja wett. Ja waata, nemad oliswad näust ilusamad kui noored mehed, kes kuninga roost söiwad. Ja Jumal andis neile kõigesugust tarkust ja tundmist, ja Taaniel oli mõistlik kõigesuguse nägemise ja unenägude pääle.

Taanelt tarkus.

2. Pea oli Nebukadneetsaril unenägu, aga see oli tema meelest ära läinud. Ja ta nõudis, et Kaldea

targad pidivad temale seda unenägu ja tema tähendust teada andma. Aga nemad ei jõudnud seda mitte, ja kuningas käskis neid ära tappa. Aga Taaniel palus Jumalat, ja see jala-asi ilmutati temale ööse. Siis ütles Taaniel kuningale: „Sina, kuningas, nägid suure kaju. Selle pää oli kullast, tema rinnad ja käewarred hõbedast, tema kõht ja puusad wasest, tema sääred rauast, tema jalad muißt rauast, muißt sauest. Siis langes üks kivi taewast, pekks selle kaju pihuks, aga sai ise suureks mäeks, ja täitis maailma. Ja see on selle unenäu seletus: Sina, oh kuningas, oled kuldne pää. Sinu kuningriigi järele tõusewad kolm tõist, mis halvemad sinust. Wiimane on tugew kui raud, aga üks lõhutud riik. Aga nende kuningate päwil wõtab taewa Jumal ühe kuningriigi üles ehitada, see peab kõik kuningriigid pihuks lõõma, aga ise igawesti seisma.“ — Siis heitis kuningas filmili maha, ja ütles: „See on tõsi, teie Jumal on jumalate Jumal! Ja ta tegi Taanieli suureks, ja pani teda walitsejaks üle Paabeli riigi ja tema tarkade.

3. Siis laskis kuningas Nebufadneetsar kuldkaju ^{Rolm meest tuleahjus.} teha, ja kuulutada: „Teie peate selle kaju ette maha heitma ja teda kummardama. Kes seda ei tee, seda peab kuuma ahju wisatama.“ Pea kaebasiwad Kaldea mehed, et Taanieli sõbrad Saadraf, Meesaf ja Abdeenego mitte kaju ette maha ei heitnud. Siis käskis kuningas ahju 7 korda kuumemaks kütta, ja neid ahju wisata. Aga pea ehmatas kuningas ära, ja ütles: „Eks mie ei ole kolm meest tulesse wisanud? Aga ma näen neljandist meest tulesse kõndivat, ja neljanda nägu on jumalate poja sarnane.“ Siis läks Nebufadneetsar põlema ahju ligi, ja hüüdis: „Teie kõige kõrgema Jumala sulased, tulge wälja!“ Ja nad astusiwad wälja, ja nende juuksed ei olnud kõrwetatud, ega tule hais nende küljes. Siis ütles kuningas: „Kiidetud olgu Jumal, et ta oma ingli läkitanud, ja oma sulased ära päästnud, kes tema pääle lootusiwad. Seepärast ärge teutagu ükski nende Jumalat, sest tõist Jumalat ei ole!“ Ja kuningas andis neile kolmele mehele suure meelewilla Paabeli riigis.

4. Kuningas Nebufadneetsar nägi unes ühe kõrge ^{Nebufadneetsari kõr- lus ja tarkistus.} puu, mis ulatas taewast saadif. Aga taewast anti käsk, teda maha raiuda ja ta pidi metsaliste südame saama. Paabeli targad ei mõistnud seda mitte seletada. Aga Taaniel ütles: „Sina, kuningas, oled see puu: su suurus ulatab taewani, aga sind lükkatakse inimeste juurest ära, ja sa pead metsalistega wälja pääl elama, kunni sa tunned, et kõige kõrgem on ainus walitseja.“ Ja see kõik sündis ühe aasta pärast, kui ta oma kuningliku hoone pääl kõndis ja ütles: „See on suur Paabel, mis mina olen ehitanud oma wäe läbi!“ Ta sai loomade sarnaseks, ja kuningriik wõeti temalt ära. Aga kui ta ennast alandas, sai tema meele ja mõistuse ja oma kuningriigi jälle kätte.

Ja tema peab kui kuningas walitsema Jaakobi soo üle igawesti ja tema kuningriigil ei pea otsa olema. Luuk. 1, 33.

Taaniel lõukoerte augus.

Katek.: 1. käsk.

Laul nr. 164 (483), 2. Wiisil: Ma tahan jätta maha. 245.

Seis tahan appi hüüda Ma oma Sumalat, Ta poole kindlast hoida,
Kui hädad waewamad, Ning paluda ka teda, Et annaks kannatust. Ta waigistab
mu häda Ja pöörab ahastust.

§ 52. Taaniel Belsatsari ja Tariiuse ajal. (§ 56.)

Taan. 5—7. 9.

II. järe.

Belsatsari meeleetus ja tariistus. 1. Kuningas Belsatsar, kes pärast seda walitses, tegi suured joodud. Ja ta käskis pühad riistad ette tuua, mis Nebufadneetsar Jehooma templist oli riisunud. Ja kuningas, tema naesed ja teenrid jõiwad neist wiina, ja kiitsiwad oma ebajumalaid. Sel tunnil ilmusiwad inimese läe sõrmed ja kirjutasiwad kuningliku hoone seinä pääle. Siis lahutas kuningas ära, käskis oma tarju jeda kirja lugeda, aga nemad ei mõistnud. Siis ütles Taaniel: „See kiri on: Mene, mene, tekel, uwarjin! See tähendab: waetud, ja on leitud ferge olewat; su kuningriik on lõpetatud ja Meeda ja Persia meeste kätte antud!“ — Selsamal ööl tapeti Belsatsar ära.

Taaniel lõukoerte augus. 2. Ja Tariius, Meeda mees, sai kuningriigi enese kätte. Ja tema seadis Taanieli maawalitsejaks. Aga tõised würstid otsisiwad süüd Taanieli wasta, ja nemad ei leidnud mitte. Siis andsiwad nemad kuningale nõuu, et ta käsu wälja kuulutaks: „kolmekümne päewa sees ei tohi keegi kedagi muud kummardada, kui aga üksi kuningat: muidu saab ta lõukoerte auku wisatud.“ Aga Taaniel palus igapäew oma Jumalat, nagu ennegi. Ja tema afnad oliwad lahti Jerusalema poole. Nüüd kaebasiwad waenlased tema pääle, ja kuningas lastis, eht tal küll kurb meel oli, teda lõukoerte auku wisata. Ta ütles üksi: „Su Jumal, keda sina alati teeninud, päästku sind!“ Ja kuningas ei sõõnud ega maganud öö otsa, ruttas hommiku wara augu juure, ja hüüdis: „Taaniel, kas sinu Jumal on wõinud sind lõukoertest ära päästa?“ Taaniel wastas: „Mu Jumal on oma ingli läkitanud, ja lõukoerte suu kinni pannud, et nad mulle wiga pole teinud!“ Siis sai kuningas rõõmsaks ja käskis Taanieli august wälja tõminata, ja neid mehi sinna sisse wisata, kes tema pääle oliwad kaebanud. Ja nemad ei olnud weel augu põhjas, kui neid lõukoertest ära murti. — Pääle selle nägi Taaniel weel palju muid nägemisi tulewaist asjust ja tõutatud Aralunastaja tulemisest. See jaada tulema, kuulutas ta, 70 aastanädalat (490 aastat) pääle selle, kui käf wälja läinud ära häwitatud Jerusalemma üles ehitada.

Seitsekümmend aastanädalat on seatud su rahwale ja su püha linnale, pärast peab üleastumist ära teeldama ja pattusid ära lõpetatama ja ülekohtu eest ärarepitamist tehtama. Taan. 9, 24.

Ratel: Käskude lõpp. 1. õpetus: Kõige häda ja kurja eest hoiab.

Paul nr. 337, 8. Wiikil: Nüüd laulgem suust ja südamest. 214.

Sa meie kilp, Immanuel, Sa wägew wõitja, Israael, Sa kaitfed meid,
 Näid meie ees, Meid rõõmustad ka armu wäes, Näid meie ees nii truusti,
 Ja warjad meid nii heldesti — Ja waenlast nughtled raskesti!

§ 53. Ester.

Estr. r. 1—10.

Risa.

Ester saab
 kuningas-
 emandaks,
 Haamann
 suureks
 würstiks,
 peab turja
 nõuu Juud-
 laste wasta.

1. Kui kuningas Ahasweerus walitses, leidis armu üks waene Juuda tütarlaps, selle nimi oli Ester. Temal ei olnud enam isa ega ema, ja ta jugulane Mordekai oli teda üles kaswatanud. Ja Ahasweerus tõstis Estri kuningasemandaks. Seltsamal ajal tegi kuningas ka Haamanni suureks üle kõigi würstide, ja kõik kuningas sulased pididwad tema ette põlwili maha heitma. Aga Mordekai ei teinud seda mitte. See-pärast sai Haamann täis tulist wiha, ja pidas nõuu kõiki Juudlasti ära häwitada.

Estri jul-
 gus oma
 rahwa eest
 kosti.

2. Kui Mordekai seda kuulda sai, andis ta Estrile käsu, et ta kuningas juure läheks, ja armu paluks oma rahwale. Aga sääl maal oli seadus, et igaüks, kes kutsumata kuningas juure läks, pidi surma surema, olgu siis, et kuningas oma walitsuse-kepi tema poole sirutas. Ja Estrit ei olnud kutjutud. Aga ta paastus ja palus, pani omad kuninglikud riided selga, ja ütles: „Kui ma hukka saan, siis saan ma hukka!“ Ja siis läks Ester kuningas juure sisse. Aga kuningas sirutas oma kuldkepi tema poole ja küsis: „Mis sa nõuad, kuningasemand!“ Aga Ester palus üksi, et kuningas ja Haamann homme tema juure joodule tuleksiwad. Kui Haamann seda kuulis, läks ta rõõmuga wälja. Aga kui ta õues Mordekait nägi, kes teda ei kummardanud, wõttis ta ette ühte puud lasta ehitada, 50 küünart kõrge, ja kuningale nõuu anda, et Mordekai sinna üles poodaks.

Mordekai
 truudus —
 ja kuis seda
 peab pal-
 gatama.

3. Sel ööl ei saanud kuningas und, ja ta lastis enesele oma riigi ajaraamatust ette lugeda. Ja säält leiti, et Mordekai oli kuningale teada annud, kuis kaks teenrit oliwad tahtnud kuningas külge kätt pista. Ja kuningas küsis: „Mis auustust on selle pääle Mordekaille tehtud?“ Temale wastati: „Ei mingisugust!“ Just nüüd tuli Haamann kuningas juure nõuu audima, et Mordekai üles poodaks. Siis ütles Ahasweerus: „Mis peab sellele mehele tehtama, keda kuningas tahab auustada?“ Haamann mõtles: keda ta muud mõtleb, kui mind? ja ütles: „Sellele mehele peab kuninglik riie selga, ja kroon pähe pandama: ta peab kuningas ho-

buse seljas sõitma ja würstid peawad tema ees hüüdma: Nõnda tehakse sellele mehele, keda kuningas auustab!" Ja kuningas ütles: "Mine ruttu ja tee nõnda Mordekai, Juuda mehega!" Ja Saamann tegi seda, ja läks wihaga koju. *Ja ni oli talle tarmis go*

4. Pea aga tuli kuningas joodule, mis Ester oli walmistanud. Ja ta ütles Estrile: "Mis sul on palumist, kuningaemand?" Tema ütles: "Saagu mulle ja mu rahwale elu antud, sest meid tahetakse ära kautada." Ahasmeerus küsis: "Kes see on, kes oma südame selle nõuuga on täitnud?" Ester wastas: "Sääl see kuri Saamann!" Siis tõusis kuningas tulise wihaga üles ja läks rohuaeda. Ja üks tema teenritest ütles: "Ennäe, sääl on see puu, mida Saamann on Mordekai tarmis teha lasknud!" Kuningas ütles: "Pooge Saamann sinna külge." Nõnda pääsiwad Juudlased. Ja selle mälestuseks pühitsetiwad nemad Puurimi püha.

Sest Jehoowa tunneb õigete teed, aga hõelate tee lähed hukka. Laam. I. 1, 6.

Katek.: 5. käsk.

Saul nr. 187 (492). Omal wiisil. 143.

See Jumal, kes meid kurbastanud, Wõib pea jälle rõõmusta; Kui mure tund on mööda läinud, Ta tuleb oma abiga; Kui sinu meel ei mõtlegi, Su abi tuleb sinule!

§ 54. Paabelist tagasitulemine ja wiimsed prohwetid. (§ 58.)

Esra 1—10. Nehem. 13.

1. Kui 70 wangi-aastat mööda oliwad, siis andis **Roores**, Persia kuningas, Juuda rahwale luba tagasi kodumaale minna ja Jeruusalema templi ehitada a. 536 e. Kr. Siis läksiwad enam kui 40,000 Juudlast kodumaale, aga suurem osa jäi Paabelisse. Roores laskis ka Jehoowa koja riistad neile kätte anda, mis Nebufadneetsar oli ära wiinud. Ja Juudamaa walitseja Serubaabel ja ülempreester Joosua ehitasiwad Jehoowa altari üles, ja ohwerdasiwad Issjandale. Ja kui ehitajad templi alust paniwad, seisiwad sääl preestrid ja lewitid trumpetide ja pasunatega. Aga wanad inimesed, kes endist koda oliwad näinud, nutsiwad suure häälega. Siis tuliwad Juuda waenlased Samaaria linnadest Serubaabeli juure ja ütlesiwad: "Meie tahame ka teiega ehitada!" Aga nemad ütlesiwad: "Meil pole teiega tegemist!" Siis keelasiwad Samaaria rahwas templi ehitamist ja tõstiwad kaebust Persia kuninga juures, nagu oleksiwad Juudlased mässajad. Ja templi ehitamine jäi seisma. Aga pea anti uus luba ja Jumala koda sai walmis ja õnnistati suure rõõmuga.

Paabelist tagasitulemine ja templi ehitamine.

2. Sel ajal elaswad prohmetid Haggai ja Sa-
karja. Haggai kosutas neid, kes endise templi pärast
leinasiwad: „Mina tahan selle koja auuga
raha ja selle wiimse koja au peab suurem ole-
ma, kui esimese. Haggai 2, 7. 9. Prohmet Sakarja kuu-
lutas: „Ole üpris wäga rõõmus, Siioni tütar,
hõiska Jeruusalema tütar! Waata, sinu kuningas
tuleb sulle õige, ja tema saab abi; wilets,
ja sõidab eesli seljas ja emaeesli jälle seljas.“
Saf. 9, 9.

3. Siis tuli Esra, üks mõistlik kirjatundja Paa-
belist üles, ja kuningas andis temale kulda ja hõbedat,
ja kõiksugu riistu Jumala koja teenistuseks. Ja Esra
õpetas Israeli rahwast Jehooma seaduses, parandas jumalatee-
nistuse korra, lahutas rahwa paganast ja pagana naisist, keda
nad oliwad wõtnud. — Aga kui Nehemia, Persia kuningas tee-
ner, kuulda sai, et Jeruusalema müürid alles lõhki oliwad, ja
ta rahwas wiletsuses elas, siis paastus ja palus tema, ja ütles
kuningale: „Lase mind üles minna oma wanemate linna, et ma
seda üles ehitan!“ Ja kuningas läkitas teda sinna. Aga kui
Juuda waenlased kuulnud, et nemad hakanud Jeruusalema
müüriid ehitama, sawad nemad täis wiha ja tahtsiwad Jeruusa-
lema wasta sõdida. Aga Nehemia jagas mehed pooleks. Pooleid
ehitasiwad müüri, ja pooled walwasiwad, möök käes. Nõnda pa-
randati Jeruusalema müürid ära. Siis tuli kõik rahwas kokku, ja
Esra luges neile seaduse raamatu sõnad ette. Nõnda pühitsetiwad
nemad suurt paastu-päewa, uuendasiwad lepingut, ja tõutasiwad
Jehooma käskude järele elada.

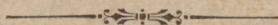
4. Esra ja Nehemia ajal elas ka weel wiimne
prohmet Malakia. Tema karistas rahwast tema patu pärast, aga kuulutas ka nimelt:
„Waata, mina läkitan oma ingli, ja tema peab
minu palge eel teed walmistama ja pea tuleb oma
templi juure Issand, keda teie otsite, ja seaduse
ingel, keda teie tahate!“ Malak. 3, 1.

**Issand ei heida mitte igawesti ära, waid kui ta saab
kurwastanud, siis halastab tema oma suure helduse järele.**
Jer. n. l. 3, 31. 32.

Katol.: 2. palwe. 3. käfl. 1. palwe.

Laul nr. 405 (239), 1. Omal wiisil. 324.

Jeesus rõõmustaja, Hinge jahutaja! Jeesus kauniste! Oh kui wiivid
laua! Hingel igaw, jõua! Sind ma igatsen. Jumal Boeg, mu hinge peig,
Si ma muud siin, kui sind aga Maa pääl nõuan taga.

VIII. Neljanda aastat ootamise aega.

Malakiasst kunni Kristuseni.

§ 55. Juuda rahvas kolmanda maailma-riigi ehk Kreeka riigi all. (§ 59.)

2. Makkab. r. 3—7, 9. 1. Makkab. 1—16.

1. Persia kuningas Koores oli Juuda rahwa Paabeli wangist wabats lastnud. Aga mitte kaua ei jäänud rahwas selle riigi alamateks. Sellele tegi kuningas Aleksander Suur otja (a. 333) ja Juudamaa sai Kreeka riigi alla.

2. Pääle Aleksandri surma jagasivad tema päälitud tema riigi oma wahel ära. Nüüd sai tõutatud maa Egiptuse kuningate alla. Üks neist, Ptolomäus Wendade armastaja, laskis wana testamendi pühad kirjad Hebreä keelest Kreeka keelde 70 kirjatundja läbi ümber panna, umbes a. 280 e. Kr. Iisraeli lootus sai sellega jälle paganatele ikka tuttawamaks. Nüüd sai Kanaan Siiria walitsuse alla a. 203 e. Kr., ja ras- ted ajad tuliwad sellega Juuda rahwale. Siiria kuningas Antiokus andis kange käsü wälja, et kõik tema rahwad peawad pagana usku heitma. Jehooma templi laskis ta ära teutada, pühad kirjad ja pühad riistad katki kiskuda. Kõik, kes oma usku finni pidasivad, surmati ära. Nüüd langesiwad palju wanemate seadusest. Aga palju oli ka neid, kes ennem suriwad, kui oma usku ära salgasivad.

3. Sel ajal elas Juuda mägedel waga preester Matatias oma wiie pojaga. See nägi, kuis üks Juudamees tuli ja ebajumalale ohwerdas. Siis sai ta püha wiha täis, tappis selle Juudamehe ja kuninga pääliku ära, kes ohwerdama oli fundinud. Ja tema põgenes kõrbesse oma wiie pojaga, ja tema ümber kogus suur hulk mehi. Ja nad karistasivad paganate wägiwalda, ja häwitasiwad ebajumalate altariid ära. Kui Matatias suri, õnnistas tema oma poja Juuda Makkabi päälikuks. Selle järele kannab tema sugu Makkabeijde nime. See wõitis Jeruusalema tagasi ja pani jumalateenistuse jälle korrata a. 165 e. Kr. Antiohus tahtis nüüd ise Juuda Makkabile wasta minna. Aga tema langes hirmsa haiguse kätte: ussid siginesiwad tema ihust ja ta mädanes elawa ihuga ära. Mit läks Juudlastel weel korda wabaks saada ja ka iseriiki asutada. Selle üle walitses Makkabeijde sugu sada aastat. Aristobuulus nimetas ennast Juuda kuningaks a. 106 e. Kr.

§ 56. Juuda Rooma riigi all.

Tema sifemine elu ja olu. Waade paganate pääle. (§ 60.)

1. Aristobuuluse järeltulijad seisivad pikas riius üksteise wasta walitsuse pärast. Nõnda oli Roomlastel kerge nende riiki ära wõita. Kuulus Rooma päälif Pompejus wõitis a. 63 Jeruusalema ära. Roomlased nimetasiwad Cedomi joost Herodesse Suure Juuda kuningaks a. 40 e. Kr. See oli mees täis werejänu ja ilma armuta. Terwe Maffabeuse sugu lastkis ta ära hukata, ka oma abikaasa ja kaks poega. Et rahwa meelehädad leida, hakkas tema Jeruusalema templit suure auuga ümber ehitama. Muudu elas tema täiesti paganate wiisi. Tema ongi see, kes Betlema lapsi kaskis ära hukata. Ta juri selle sama hirmsa haiguse kätte, kelle kätte Antiohus oli surnud.

2. Oma patu pärast oli Juuda paganate ifke alla saanud. Aga weel oli tema oma suur wara: kask ja tõutus. Aga Jsrael mõistab mõlemaid wõeritti. Tema ootab päästjat, kes teda lihaliikust orjailkkest pidi päästma. Sellele ebateele saatis rahwast nimelt tuttav Wariseeride feltskond. Need nõuawad kasku täitmist ta sõna, mitte ta sifu järele. Weel pühmaks kui kasku ise, kaskiwad nad wanemate suusõna ja kasku seletusi pidada. — Nende kõrwas on weel Saduseerid tähtsad. Need ei ütle waimu, ei inglid ega ülestõusmist olerwat. Need on umbusklikud Juudalised, kes wanemate usu ära jalgawd.

Aga ka tõsiseid wagasid on Jsraelis olemas. Need on waitised ja wagad, kes alanduses ja tasanduses Jsanda ilmu-
mist ootawad.

3. Aga kuis oli paganatega lugu, kelle wälise wõimu alla ka Jsrael oli antud? Oma teedel oliwad nemad käinud 2000 aastat. Nad pidiwad nägema, kuhu nad saawad, kui Jumala Waim neid ei juhi. Ja nõnda on nad sattunud enam ja enam patu mudasse. Nende kuulus kunst ja teaduski pole paganate südant rahule saatnud. Nende oma jõuu pääle waadates tuli üksi tunnistada: pimedus katab maad ja pilkane pime rahwast! Nõnda ootasiwad: Jsrael kaskuga, paganad kaskuta. Sääil ep olnud ühtegi wahet. Nad oliwad kõik pattu teinud ja oliwad Jumala auust ilma. Room. 3, 22. 23. Jah, terwe ilm ootas Naeseemet, kes tulema pidi ussi pääd rõhuma ja rahwaid rahule saatma.

Aga kui aeg täis sai, läkitas Jumal oma Poja, et ta pidi naesest sündima ja kasku alla saama, et tema neid, kes kasku all oliwad, pidi ära lunastama, et meie pidime laste diguse saama. Kalat. 4, 4.

Nõnda ütleb ilmunud Lunastaja, uue seaduse
wahemees Jeesus: „Tulge minu juure kõik, kes
teie koormatud ja waematud olete, ja mina ta-
han teile hingamist saata.“

Matt. 11, 28.

Uue Seaduse lugu

ehf

Meie õndsuse täidesaatmine ja meie igawene
ärakunastamine Jeesuse Kristuse läbi.

Esimene piir.

Jeesuse, meie Lunastaja, püha elu.

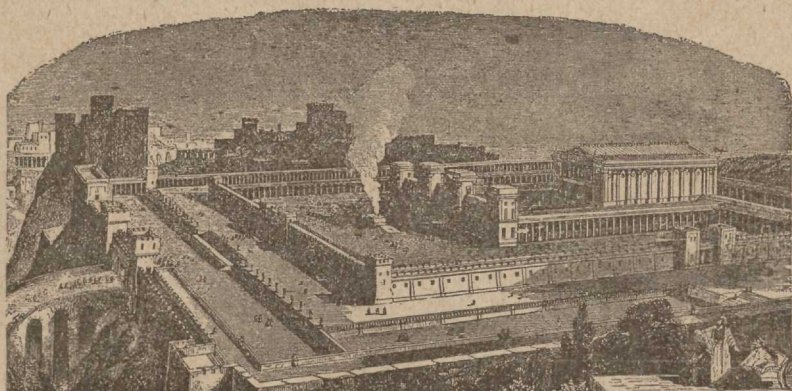
I. Selläija ja meie Issanda
Kunlutamine ja sündimine. Issanda lapsesõltu.

§ 1. Safarias ja Eliisabet.

Luuſ. 1, 5—25.

Selläija
wanemad.

1. Herodeſe, Juudamaa kuningaja ajal elas üks
preester, Safarias nimi, ja tema naene oli Eli-
sabet. Nemad olivad mõlemad wagad, ja elasivad

Rooma fants ja Herodeſe tempel.

laimata. Aga neil ei olnud last, ja nad oliwad väga elatanud. Ja kui Safaria kord tuli preestri ameti kombe pärast suitsetada, siis läks ta Issanda templisse, ja kõik rahvahulk oli õues ja palus Jumalat.

2. Aga Issanda ingel näitas ennast temale, ja seisis suitsetamisealtari paremal poolel. Ja kui Safarias teda nägi, ehmatas tema ära. Aga ingel ütles: „Ara karda, Safarias, sinu palve on kuulnud; sinu naene Elisabet peab sulle poja ilmale tooma, ja sina pead temale nime panema Johannes. Ja tema peab Issanda ees suur olema ja Issanda eel käima Gelia waimus ja wäes, et ta walmistab Issandale ühe waimustatud rahwa.“

3. Safarias ütles ingli wasta: „Kust ma seda pean tundma, sest ma olen wana, ja mu naene on väga elatanud?“ Ingel wastas: „Ma olen Kaabriel, kes Jumala ees seisab, ja mind on läkitatud sulle seda hääd sõnumet kuulutama. Waata, sa pead keeletumaks jääma selle päewani, kui see sünnib, et sa minu sõna pole uskunud.“ Aga rahwas pani seda imeks, et Safaria nii kaua templisse wiibis. Ja kui ta wälja tuli, ei wõinud tema mitte nendega rääkida; ja nemad mõistiwad, et ta templis nägemist oli näinud. Tema näitas käega nende poole ja jäi keeletumaks. Aga kui ta teenistuse päewad täis saiwad, läks ta koju.

Sest Jehoowa sõna on õige ja kõik tema töö on tõsides! Laam. I. 33, 4.

Selet.: Johannes, tähendab: Issand on armulik.
Katef.: Wiinjed palwe sõnad.

Laul nr. 4 (112). Wiisil: Jeesus, tule minule.

Õdige ilma õnnistus, Õdige rahwa rõõmustus
Õdige maailma aitama, Õdige meile tulema,
Wana aja ihaldus, Paradiisi tõutus
Õdige On nüüd täiest täidetud, Rahwa mure lõpetud.

§ 2. Maria, meie Õnnistegija ema.

Luk. 1, 26—56. Matt. 1, 20—24.

1. Kuuendal kuul pärast teda läkitati ingel Kaabriel Jumalast Kalileamaale, Naatsareti linna, neitsi Maria juure, kes oli kihlatud ühele mehele Daaweti soost, Joosep nimi. Ja ingel tuli tema juure ja ütles: „Tere, kes sa armu oled saanud! Issand olgu sinuga, sina õnnistatud naeste seas!“ Aga kui Maria teda nägi, ehmatas ta tema sõna pärast väga ära. Ja ingel ütles: „Ara karda, Maria, sest sina oled Jumala juurest armu leidnud. Waata, sa pead poja ilmale tooma, ja temale nime panema: Jeesus. See peab

suur olema ja Rõigeförgema Pojaks hüütama: ja Issand Sumal ise annab talle tema isa Daaweti auujärje, ja tema kuningriigil ei pea otsa olema."

2. Maria ütles ingli wasta: "Kuidas see peab Maria ust. sündima?" Ingel wastas temale: "Püha Waim tuleb su pääle, ja Rõigeförgema wägi warjab su üle. Seepärast peab ka see Püha, mis sinust sünnib, Sumala Pojaks hüütama. Sest Sumala juures ei ole ükski asi wõimata." Aga Maria ütles: "Waata, sin on Issanda ümmardaja; mulle sündigu ju sõna järele!" — Ja ingel läks tema juurest ära.

3. Neil päiwil läks Maria Juuda mägiselle maale, Maria rut- tuli Safaria kotta, ja teretas Eliisabetti. Ja Eliisabet tab Eliisabetti juure ja laulab kiituse- laulu. bet sai täis Püha Waimu ja hüüdis: "Dnnistatud oled sina naeste seas! Dnnis oled sina, et sina oled uskunud, sest see peab tõeks saama, mis sinule Issandast on öeldud!" Siis ütles Maria: "Minu hing auustab wäga Issandat, ja mu waim on wäga rõõmus Sumala, mu Dnnistegija pärast. Sest tema on waadanud oma ümmardaja alanduse pääle, ja waata, sest ajast kiidawad mind öndsaks kõige põlwe rahwas. Sest mulle on suuri asju teinud Wägew, ja kelle nimi püha on." — Ja Maria jäi Eliisabeti juure ligi kolm kuud, ja läks siis tagasi oma kotta.

4. Issanda ingel näitas ennast unes ka Joosepile Maria saab ja ütles: "Joosep, Daaweti poeg, ära karda mitte Ma- Joosepi abitaasats. riat, oma naišt enese juure wõttes: tema toob poja ilmale, ja sina pead sellele nime panema Jeesus, sest tema päästab oma rahwa nende patust." Ja Joosep wõttis oma naese enese juure.

Ja ühegi muu sees ep ole dnnistust; sest ühtegi muud nime ei ole taewa all iuimestele antud, kelle läbi meie peame öndsaks saama. Ap. t. 4, 12.

Selet.: Jeesus = Joosua = Öndsakstegija, Arapäästja.

Katek.: 2. õpetuse seletus.

Laul nr. 1 (114). Omal wiisil. 246.

Kuis pean wasta wõtma Sind, armas Jeesute? Kuis sulle wasta tõtma, Mu hinge ilule! Oh Jeesus, Jeesus, süüta Mu süda põlema, Ja ise mulle näita, Mis sind wõib rõõmusta.

§ 3. Ristija Johannese sündimine.

Luul. 1, 57—80.

II. järk.

1. Kui Eliisabeti aeg täis sai, tõi tema poja ilma, ja tema naabrid ja sugulased oliwad rõõmsad Sündimine ja nime andmine. temaga. Ja nemad tuliwad kahesandal päewal last ümber lõikama, ja nimetasiwad teda isa järele Saka-

riaks. Aga Eliisabet ütles: „Si mitte, maid tema nimi peab Johannes olema!“ Ja nemad näitawad käega tema isa poole, kuidas tema tahtis, et poega pidi nimetatama. Safarias küsis ühe lauakese ja kirjutas: „Johannes on tema nimi!“ Sedamaid pääjis tema suu ja keel lahti; tema rääkis ja kiitis Jumalat. Ja kõik paniwad seda imeks.

2. Aga Safarias sai täis Püha Waimu, ja ütles: Safaria tü-
tuselaul. „Kiidetud olgu Issand, Israeli Jumal, et ta on tulnud päästma ja äralunastamist jaatma oma rahwale. Ja sina, lapsute, sind peab Rõigefõrgema prohwetiks hüütama, sest ja pead Issanda palge eel käima, ja tema teed walmistama.“

3. Aga lapsute kaswas, ja sai kangeks waimust, Lapse
kaswamine. ja oli kõrbes selle päewani, kui tema ennast Israeli rahwale pidi näitama. Ja Issanda käsi on temaga.

Waata, ma läkitan oma ingli, ja tema peab mu palge eel teed walmistama, ja pea tuleb oma templi juure Issand, keda teie otsite, ja see seaduse ingel, keda teie tahate. Waata, ta tuleb, ütleb wägede Jehowa! Malak. 3, 1.

Katet.: 2. Täsu seletus: tänama ja kiitma.

Laul nr. 2 (110), 1. Wiisil: Urmas Jeesus awita. 169.

Hosianna, tõstke häält, hüüdke wahwast! Boeg nüüd Isa järje päält Tuleb waatama oma rahwast, Kõik maailm nüüd teda kiitku, Hosianna rõõmsast hüüdku.

§ 4. Jeesuse Kristuse sündimine.

Luu. 2, 1—20.

I. järk.

1. Neil päiwil läks sõna keisrist Augustusest Issanda
sündimine. wälja, et kõik maailm pidi üles kirjutatama. Ja kõik läksiwad ennast lastma üles kirjutada igauks oma linna. Siis läks ka Joosep Kalileamaalt Naatsareti linnast üles Juudamaale Daaweti linna, mis hüütakse Betlemaaks, seepärast et ta oli Daaweti soost ja pärismaalt, et ta ennast laseks üles kirjutada Maria, oma kihlatud naesega. Sää! tõi Maria oma esimese poja ilmale, mähkis teda, ja pani teda maha sõime; sest neil ep olnud muud aset majas.

2. Sääksamas wäljal oliwad karjased õitjes, ja hoid- Inglite
kuulutus. siwad õösel oma karja. Ja Issanda ingel seisis nende juures, ja Issanda au paistis nende ümber, ja nemad kartsiwad ülinwäga. Aga ingel ütles: „Urge kartke! sest waata ma kuulutan teile suurt rõõmu, mis kõigele rahwale peab saama, sest teile on täna Daaweti linnas Onnistegija sündinud, kes on Issand Kristus. Ja see olgu teile täheks: teie leiате selle lapse

Seejuse sünnimine.

mähkmetesse mähitud, ja sõimes magawat." — Ja äkitselt oli inglisa taeva sõjaväe hull; need kiitsivad Jumalat ja ütlesivad: „Au olgu Jumalale kõrges ja maa pääl rahu ja inimestest hääl!“

Starjased
Petlemas.

3. Kui inglid nende juurest olivad ära läinud taeva, ütlesivad starjased üksteisele vastu: „Et läki nüüd Petlema ja waadake seda asja, mis on sündinud, mis Issand meile on teada annud!“ Ja nemad tulivad rutusti, leidsivad Maria ja Joosepi, ja lapsukeste sõi-

mes magawat. Ja kui nemad seda saiwad näinud, lautasiwad nemad asja laiale, mis neile sest lapsusest oli räägitud. Ja kõik, kes seda kuulsiwad, paniwad seda väga imeks. Aga Maria pidas kõik need sõnad meeles, ja mõtles nende pääle omas südames. Ja karjased läksiwad tagasi, auustasiwad ja kiitsiwad Jumalat kõige see eest, mis nemad oliwad kuulnud ja näinud.

Nõnda on Jumal maailma armastanud, et tema oma ainusündinud Poja on annud, et ükski, kes tema siise usub, ei pea hukka saama, waid et igawene elu temal peab olema. Joh. 3, 16.

Katol.: 2. õpetus.

Laulu r. nr. 20 (192). Ma tulen taewast ülevalt. Omal motiifil. 33.

Oh, wõta, armas Jeesuse, Mu süda sängiks omale! Oh wõta tema hingata, Et mina sind ei unusta.

Nüüd laulan mina südamest, Ja kiidan oma Jeesusest, Ma palun rõõmsa usuga: Mind, Jeesus, itta awita.

§ 5. Lapsuse nime panemine. Siimeon ja Anna.

Luuk. 2, 21—38.

Lapsuse
ümberlõika-
mine.

1. Kui kahelja päewa täis saiwad, et last pidi ümber lõigatama, siis pandi temale nimi Jeesus, nõnda kui ingel seda enne oli ütelnud.

Siimeoni
õnnistus.

2. Ja kui lapsuse sündimisest 40 päewa mööda oliwad, wiiswad nemad ta Jeruusalemma, et teda Issandale ette seada ja ohwrit anda seda mööda, kui käsuõpetuses on öeldud, ühe paari turtelkuikest ehk kaks tuupoega. Ja waata, üks inimene oli Jeruusalemas, Siimeon nimi, see oli õige ja jumalakartlik, ja ootas Issraeli rõõmu, ja Püha Waim oli tema pääl. Tema oli Pühalt Waimult sõna saanud, et ta mitte ei pidanud enne surema, kui ta Issandat Kristust näinud. Püha Waimu käsul tuli tema püha kotta. Ja kui wanemad lapsuse Jeesuse sinna tõiwad, wöttis tema teda sülesse, kiitis Jumalat ja ütles: „Issand, nüüd lased sina oma sulase rahus ära minna oma sõna järele. Sest mu silmad on sünnistust näinud, mis sina oled walmistanud kõige rahwa nähes walguseks, paganaid walgustama ja oma Issraeli rahwa auuks!“ — Ja Joosep ja Maria paniwad imeks, mis temast räägiti. Ja Siimeon õnnistas neid, ja ütles Maria, tema ema wast: „Waata, seesinane seisab jääs langemiseks ja ülestõusmiseks mitmele Issraelis ja märgiks, sulle wast räägitakse, aga sinugi omast hingest peab mõõk läbi tungima.“

3. Ja jääl oli **Anna**, Iesknaene, kes prohmet, ligi 84 aastat wana. See ei tulnud ual ära pühast kojast, teenis Jumalat paastumise ja palwetega ööd ja päewa. See tuli ka sinna seljamal tunnil, tunnistas Issanda auu üles, ja rääkis temast kõigile, kes äralunastamist ootasiwad.

Uga kui aeg täis sai, läkitas Jumal oma Poja, et ta pidi naesest sündima ja käsu alla saama, et tema neid, kes käsu all oliwad, pidi ära lunastama, et meie pidime laste õiguse saama. Kal. 4, 4. 5.

Katek.: 3. õpetus. „Mina usun, et mina omast meelest ega wäest mitte ei wõi Jeesuse Kristuse jesse uskuda ega tema juure jaada.“

Laul nr. 449 (256), 1. Omal wiisil. 342.

Nüüd paistab meile kaunisti See koidu täht nii selgesti, See Jesse wõsufene, kes Taawetist meil' sündinud, Ja kuningaks meil' kingitud, Ja peiuis Jeesufene! Helde, Selge Armufene, kaunistene, oled sina, Sinust ei wõi jätta mina.

§ 6. Hommikumaa targad.

Mat. 2.

1. jark.

Kuis paga-
nad Iss-
sandat
kuninga-
linna-
sivad.

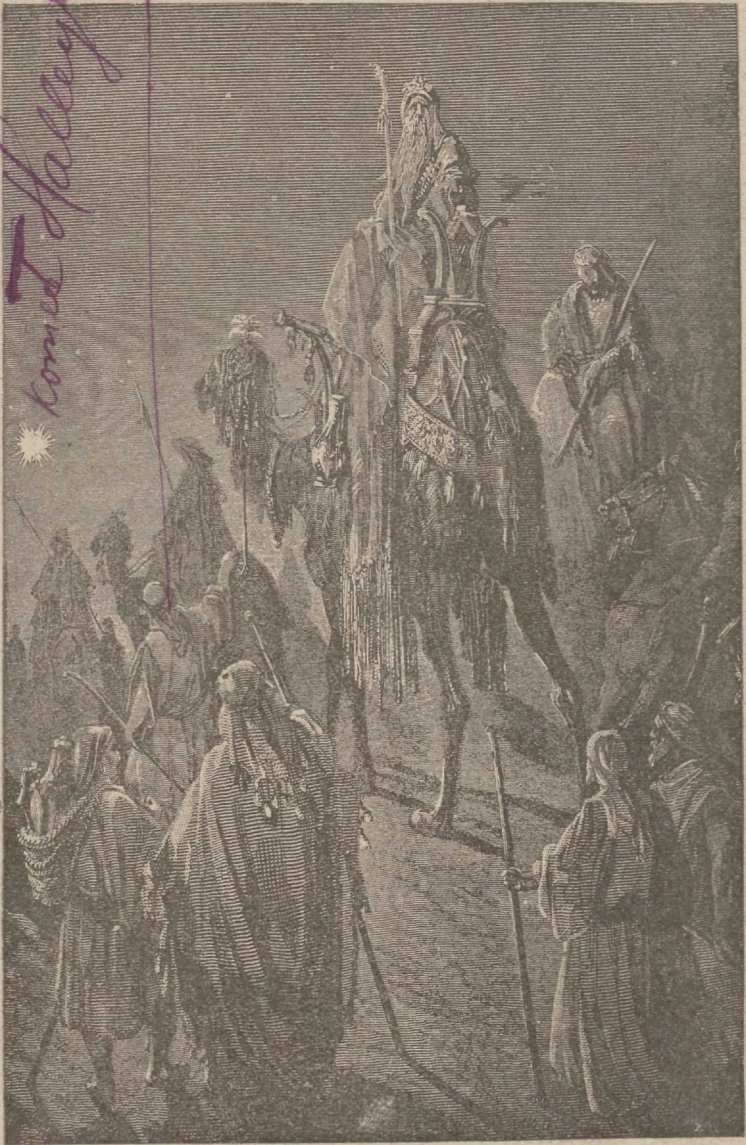
1. Kui Jeesus oli sündinud Betlemas Juudamaal, siis tuliwad targad hommiku poolt Jeruusalem ja ütlesiwad: „Kus on sündinud Juuda rahwa kuningas? sest meie oleme tema tähte näinud hommikumaal ja oleme tulnud teda kummardama.“

Uga kui kuningas Herodes seda kuulis, ehmatas tema wäga ära, ja kõif Jeruusalem temaga. Ja ta kogus koku kõif ülemad preestrid ja kirjatundjad ja kuulas neilt, kus Kristus pidi sündima. Ja nad ütlesiwad temale: „Betlemas Juudamaal, sest nõnda on prohmet Miika kuulutanud: „Sina Betlem Juudamaal ep ole milgi kombel wähem Juuda wärstide seas, sest sinust peab wälja tulema see walitseja, kes minu Issraeli rahwast peab kui karjane hoidma.“ Siis kutsus Herodes targad jalaja, ja kuulas neilt dieti seda aega, millal täht oli paistnud, läkitas neid Betlemma ja ütles: „Minge ja kuulake dieti hästi lapsufese järele, ja kui teie teda leiata, siis kuulutage mulle, et ka mina tulen teda kummardama.“

2. Siis läksiwad targad ära, ja waata, täht, mis nemad hommikumaal oliwad näinud, käis nende eel, kunni ta seisis köhe jääl ülewal, kus lapsufene oli. Ja kui nemad tähte nägiwad, sawad nemad üliwäga rõõmsaks, ja tuliwad sinna kotta ja leidsiwad lapsufese Maria, tema emaga. Ja nad heitsiwad maha, kummardasiwad teda, wõtsiwad oma waranduse lahti ja wiisiwad temale andid: kulda, wiirukit ja mirrit. Uga et Jumal neid unes

Kuis otstjad
teda wäl-
jes Betle-
mas leida-
wad.

Comet Halley

Viitsema täht ja targad.

laskinud mitte Herodese juure tagasi minna, läksivad nemad
tõist teed tagasi oma maale.

Viisa
perelõn
põgeneb
õgõrtõuse.

3. Kui targad olivad ära läinud, siis näitas en-
nast Issanda ingel Joosepile ja ütles: „Tõuse üles ja
mõta see lapsuke ning tema ema enesega, ja põgene

Egiptusemaale, ja ole sääl, kunni ma sulle saan ütelnud; sest Herodes püüab seda last ära hukata." — Ja Joosep tõusis üles, ja võttis lapsukesega ja tema ema enesega, ja põgenes õhjel Egiptusemaale.

Betlema laste hulgatamine.

4. Aga Herodes, kui ta nägi, et ta tarlastest oli petetud, sai väga vihaseks, läkitas wälja, ja lastis ära tappa kõik poeglapsed Betlemas ja kõigis tema rajades, kes olivad kahe aasta sed ja nende järgmised, seda aega mööda, mis tema tarlastelt oli kuulnud.

Egiptusest tagasi tulemine.

5. Aga kui Herodes oli ära surnud, waata, siis näitas ennast Issanda ingel unes Joosepile, ja ütles: „Tõuse üles ja wõta lapsuke ja tema ema enesega, ja mine Issraelimaale; sest need on surnud, kes lapsukesega hinge püüdsiwad!“ Ja tema tuli Issraelimaale, ja elas Naatjareti linnas. Aga lapsuke kaswas ja sai kangeks waimust, täis tarkust, ja Jumala arm oli tema pääl.

Tõuse üles, saagu ja walgestatud, sest sinu walgestuleb, ja Jehoowa au tõuseb sinu üle. Jes. 60, 1.

Katel.: 2. palwe. 1. õpetus: „Rõige kurja ja häda eest hoiab.“

Paul nr. 68 (164), 1. Wiisil: Kõik kallid hinge õnnistus.

Nüüd liitke rõõmsast Issandat Kõik paganad, kõik rahwas, Ja tänage Kõik Jumalat, Kes armust on nii rikas, Et heldeste ta walitsend Ja oma rahwaks pühitsend Teid oma Poja läbi.

§ 7. Jeesus kakskümmend aastat wana.

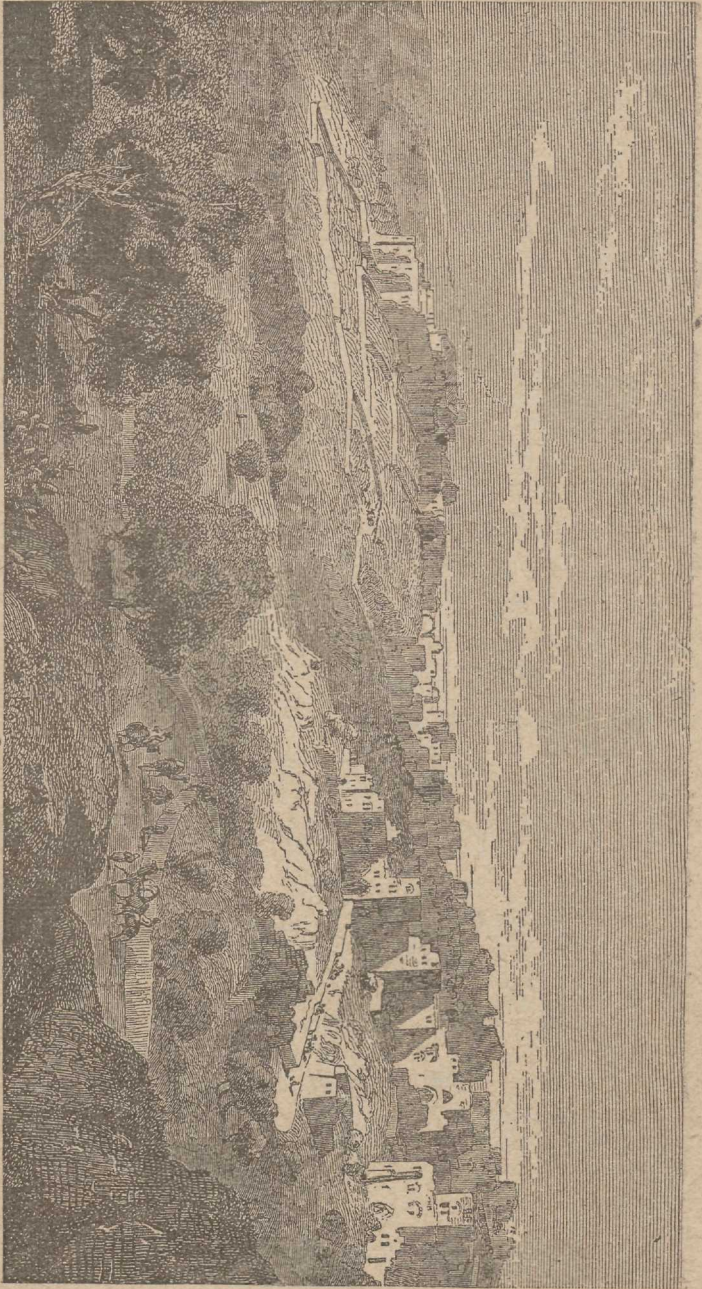
Luuk. 2, 40—52.

Wanemad on oma kallina tautanud.

1. Jeesuse wanemad käiswad iga aasta Jeruusalemas paasapühiks. Ja kui tema kakskümmend aastaseks sai, wõtsiwad nemad teda kaasa. Aga kui päewad täis saiwad, ja nemad jälle koju poole läksiwad, jäi Jeesus Jeruusalemma, aga tema wanemad ei teadnud seda mitte. Nemad mõtlesiwad teda teekäijate seltsis olewat, tuliwad ühe päewa teed ja otsiswad teda sugulaste ja tutwate juurest. Aga kui nemad teda ei leidnud, läksiwad nemad tagasi Jeruusalemma, ja otsiswad teda sääl.

Isatojad on ta leida, kus uus püha tumbmine teda täidab.

2. Ja kolme päewa pärast leidsiwad nemad Jeesust pühas kojas istumat kesi õpetajate seas, neid kuulwat ja neilt küsiwat. Aga kõik, kes teda kuulsiwad, ehmatasiwad ära tema mõistuse ja kostmiste pärast. Kui Maria ja Joosep teda nägiwad, ütles ta ema tema wasta: „Poeg, miks ja meile nõnda oled teinud? Waata, sinu isa ja mina oleme sind õieti waewaga otsinud.“ Aga

Spetlem.

Rahetõistlõmne aastane Jeesus tempelis.

Tema vastas: „Mis see on, et teie mind olete otsinud? Eks teie ei teadnud, et ma ses pean olema, mis minu Isa päralt on?“ Kuid nemad ei mõistnud mitte seda sõna.

Ja jääb
siiski kasu-
wanemalle
sõnamõt-
lituts.

2. Aga tema läks nendega alla, tuli Naatsaretti ja kuulis nende sõna. Ja tema ema pidas kõik need sõnad omas südames. Ja Jeesus kasvas tarkuses ja pikkuses ja armus Jumala ja inimeste juures.

Jehoowa, ma armastan su koja eluaset ja sinu aumaja paika. Taaw. l. 26, 8.

Katek.: 3. ja 4. lüft.

Laul nr. 204 (5), 1. Wiisil: Arm, kes sa mind oled loonud.

Rõrged ufjed, lahti minge, Eitonisse laske mind: Rõõm siin täidab minu hinge, Issand siit ma leian find! Siin näen sinu palet ja Paistwat waimu tulega.

II. Onnistegija õpetus ja tend.

§ 8. Kristija Johannese jutlus ja ristimine.

Matt. 3, 1—12. Mark. 1, 1—8. Luuf. 3, 1—18. Joh. 1, 32. 33.

1. Kui Pontsius Pilatus Juuda maawalitseja oli, Johannese jutlus ja ristimine. sai Jumala sõna Sakaria poja, Johannese kätte. Ja tema kuulutas kõrbes Jordani ümberkaudu: „Parandage meelt, sest taewariik on ligi tulnud!“ Johannesel oli kuub kameli karwust ja nahkwõõ wõöl, ja tema roog oli rohutirtsud ja metsmesti. Siis tuli tema juure wälja Jeruusalema linn ja kõik Juuda rahwas, ja tema ristis neid, kui nemad oma pattu üles tunnistasiwad. Aga kui ka palju Wariseerisid ja Saduseerisid tuliwad, ütles ta nende wasta: „Teie wihasemate madude sugu, kandke õiget meeleparandamise wilja, ja ärge mõtelge iseeneses: meil on Abraham isaks; sest Jumal wõib neist sinajist kiwidest Abrahamile lapsi saata. Aga kirwes seisab juba puude juure külles: seepärast iga puu, mis hääd wilja ei kanna, raiutakse maha ja wisatakse tuleesse.“

2. Kui rahwas omas südames Johannesest mõtlestiwad, ehk tema wähest peaks Kristus olema, ütles tema: „Mina ristin teid küll weega meeleparandamiseks; aga kes minu järele tuleb, see on wägewam mind, ja mina ei ole wäärt tema kingapaelu lahti päästma. Seesama peab teid ristima Püha Waimu ja tulega.“ Siis küsijiwad nemad: „Kes sa siis oled?“ Tema wastas: „Mina olen hüüdja hääl kõrbes: Walmistage Issanda teed, tehke tema teerajad tasaseks!“

3. Sel ajal tuli ka Jeesus Kalileamaalt Jordani jõeale Johannese juure, et teda pidi temast ristitama. Jeesuse ristimine. Aga Johannes feelas teda wäga, ja ütles: „Mulle on tarwis, et mind sinust peaks ristitama, ja sina tuled minu juure.“ Aga Jeesus wastas: „Olgu nüüd nõnda; sest nõnda on meie kohus kõik õigust täiesti teha.“ Siis andis ta temale järele. Ja

kui Jeesus oli ristitud, tuli ta weest wälja, ja waata, taewas tehti tema üle lahti; ja Johannes nägi Jumala waimu kui tui-
seje ennast maha lastawat, ja tema pääle tulewat ja jääwat. Ja
hääł ütles taewast: „See on minu armas poeg, kellest minul hää
meel on!”

**Hüüdja hääł on: Walmistage kõrbes Jehootwa teed,
tehke lageda maa pääl maantee tasaseks meie Jumalale.**
Jes. 40, 3.

Katol.: 2. palwe. 3. õpetus: „oma annetega walgustanud.”

u. l. nr. 297. Wiisil: Tulge, ristituintesed. 288.

Rõigis paigus kõrbes kuuldas: „Pöörge ümber, patused!” Tahke hää-
lega nüüd lauldaks: „Tehke lahti südamed! Olgu tee nüüd tasane, Sün-
nis hinge sõbrale, Drud selleks ülendagem, Rõrged mäed alandagem!”

§ 9. Jeesust kuusatakse kuradist. (Suudamaal.)

Matt. 4, 1—11.

1. Siis wiidi Jeesus Pühast Waimust kõrbe, et teda
Kuufaja
patub li-
hate leiba. pidi kuradist kuusatama. Ja kui tema nelikümmend
päewa ja nelikümmend ööd oli paastunud, siis tuli
temale nälg kätte. Ja kuufajaja tuli tema juure ja
ütles: „Kui sa Jumala Poeg oled, siis ütle, et need kiwid lei-
waks saavad!” Aga Jeesus wastas: „Kirjutatud on: „Inimene
ei ela mitte üksipäinis leiwast, waid igast sõnast, mis Jumala
suust wälja tuleb.” (5. Moos. 8, 3.)

2. Siis mõttis teda kurat enesega püha linna, ja
Kuufaja
patub lii
ja auu. pani teda püha koja harja pääle seisma, ja ütles te-
male: „Kui sa Jumala poeg oled, siis kukuta ennast
siit maha, sest kirjutatud on: „Tema tahab oma ing-
lid sinu pärast käskida, ja nemad peawad sind kätte pääle mõtma,
et sina oma jalga wasta kiwi iial ei pea tõukama.” (Paul 91, 11.
12.) Jeesus ütles temale: „Jälle on kirjutatud: „Sina ei pea
Jssandat, oma Jumalat, mitte kuusama.”

3. Jällegi mõttis teda kurat enesega ühe wäga
Kuufaja
patub
wäge ja
mõtmust. kõrge mäe pääle, näitas temale kõiki maailma kuning-
riiksid ja nende auu, ja ütles temale: „Seda kõik ta-
han mina sulle anda, kui sa maha heidad ja mind
lumvardad.” Siis ütles Jeesus temale: „Tagane minust, saa-
dan, sest kirjutatud on: „Sina pead Jssandat, oma Jumalat
lumvardama, ja teda üksipäinis teenima.” (5. Moos. 6, 13.) Siis
taganes kurat temast tüüks ajaks, ja inglid tuliwad tema juure
ja teeniswad teda.

Sest meil pole ülem preester, kellel ei peaks ärrast
meelt olema meie nõtruste pärast, waid kes lõiges on ku-
satud, otsegn meie, siiski ilma patuta. Hebr. 4, 15.

Katel.: 6. palve.

Laul nr. 340 (472), 2. Wiisil: Oh, wõitlejad, et käige pääle. 141.

Mis kardate, et seiske kindlast Nii walwates, kui paludes; Eks Kristus wõinust jaanud auusast Säär mau pääd rõhudes? Müüd käige järel Waimu wäes, Siis wõinust jaate Kristuses.

§ 10. Johanneese tunnistus. Issanda esimesed jüngrid. (Suudamaal.)

Raana pulmad. (Kalileamaal.)

Joh. 1, 19—2, 11.

1. See on Johanneese tunnistus, kui Juuda rahwas Jeruusalemast preestrid ja leewitid läkitasivad, et nad temalt pidiwad küsima: „Kes sa oled?“ Ja tema tunnistas: „Mina ep ole mitte Kristus.“ Nemad küsisivad: „Kes siis? Oled sina Elias ehk prohwet?“ Johannes kostis: „Ei mitte, waid ma olen hüüdja häääl kõrbes: Tehke tafsafels Issanda teed, nõnda kui prohwet Jesaja on ütelnud.“ Jes. 40, 1. Tõisel päewal nägi Johannes jälle Jeesust enese juure tulewat, ja ütles: „Waata, see on Jumala Tall, kes maailma patu ära kannab! Tema see on, kellest mina olen öelnud: Pärast mind tuleb mees, kes enne mind on olnud. Ja ma olen näinud ja tunnistanud, et ta on Jumala Poeg.“

Johanneese
tunnistus.

2. Tõisel päewal nägi Johannes jälle Jeesust kõn-
divat ja ütles: „Ennäe, see on Jumala Tall!“ Ja
läks tema jüngrit, Johannes ja Andreas, käsi-
wad Jeesuse järel. Aga Jeesus pööras ennast ümber ja ütles
neile: „Mis teie otsite?“ Nemad ütlesiwad: „Opetaja, kus sina aset
oled?“ Tema ütles: „Tulge ja waadake!“ Nemad tuliwad ja
jäiwad tema juure. — Andreas leiab esiti oma wenna Si-
mona, ja ütleb temale: „Meie oleme Messia leidnud!“ (see
on: Kristuse.) Kui Jeesus teda nägi ütles tema: „Sina oled
Siimon, Joona poeg. Sind peab keewaks hüütama!“ (see
on: Peetrus ehk Kalju.) — Tõisel päewal leidis Jeesus
Wilippuse ja ütles temale: „Käi minu järel!“ Wilippus leiab
Matanaeli, ja ütleb temale: „Kellest Mooses ja prohwetid on
kirjutanud, selle oleme leidnud, Jeesuse Naatsaretist.“ Matanael
wastas: „Kas Naatsaretist wõib midagi hääd tulla?“ Wilippus
ütles temale: „Tule ja waata!“ — Jeesus nägi Matanaeli enese
juure tulewat ja ütles: „Ennäe! Üks tõsine Israeli mees, kelle
jees ei ole kawalust!“ Matanael ütleb temale: „Kust sa mind
tunned?“ Jeesus kostis: „Enne kui Wilippus sind kutsus, nägin
mina sind, kui sa wiigipuu all olid.“ Matanael wastas: „Ope-
taja, sina oled Jumala Poeg, sina oled Israeli kuningas.“ Jee-

Esimesed
jüngrid.

sus vastas temale: „Et ma sulle ütelnud: ma nägin sind wiigipuu all — usud sina. Aga ja pead suuremaid asju nägema. Teie peate taewast lahti nägema ja Jumala inglid üles ja maha astuma inimese Poja pääle.“

3. Kolmandal päewal oliwad pulmad Kaanas, Kallileemaal, ja Jeesuse ema oli sääl. Aga Jeesus ja tema jüngrid oliwad ka pulma kutsutud. Ja kui wiina puudus, ütles Jeesuse ema tema wasta: „Keil ep ole wiina.“ Jeesus ütles temale: „Maene, mis mul on sinuga tegemist? Minu tund ep ole weel tulnud.“ Tema ema ütles teenritele: „Mis tema teile ial ütleb, seda tehke!“ — Sinna oliwad pandud kuus kiwist weeriista. Ja Jeesus ütles neile: „Täitke need weeriistad weega!“ Ja nemad täitsiwad neid ääre taja. Siis ütles tema: „Wõtke nüüd nende seest ja wiige pulmarahwa talitajale!“ Ja nemad wiisiwad. — Aga kui pulmarahwa talitaja wett maitstes, oli see wijnaks saanud. Ja ta ei teadnud mitte, kust see oli; ta kutsus peigmehe ja ütles temale: „Jgamees annab esiti hääd wiina, ja kui nemad küll on saanud, siis lahjemat; aga sina oled hääd wiina tänini hoidnud.“ — See oli imetegude hakatus, mis Jeesus tegi, ja näitas oma auu üles, ja tema jüngrid uskusiwad tema sisse.

Aga minul on suurem tunnistus kui Johannese tunnistus; sest teud, mis Jsa minule on annud, need teud, mis mina teen, tunnistawad minuist, et Jsa mind on läkitanud. Joh. 5, 36.

Katek.: 2. õpetus: „Mina usun, et Jeesus Kristus tõsine Jumal, omaist Jsaist igawesti sündinud.“ 4. palwe.

Paul nr. 187 (428), 9. Wiisil: Kes Jumalat nii laste teha.

Mis Jeesus tahab, sündku ikka, Sest tema rohkest' halastab! On see su meeles, pole wiga, Ta minu südant waigistab. Kas on mul rõõm ehk häda weel: Ma loodan halastuse pääl!

§ 11. Jeesus Juudamaal, puhastab templit ja räägib Nikodeemusega.

Joh. 2, 13—3, 18.

II. järt.

1. Juuda rahwa paasapäha oli ligi; ja Jeesus läks Jeruusalemma. Sääl leidis ta pühas kojast neid, kes härgi ja lambaid ja tuikese müüsiwad, ja rahawahetajaid. Ja tema tegi paelust piitsa, ja ajas kõik pühast kojast wälja lammaste ja härgadega. Rahawahetajate raha pillas tema laiali ja lükkas nende lauad ümber, ja ta ütles: „Arge tehke minu Jsa koda kaubakojaks!“ Siis kostsiwad Juuda mehed temale: „Mis tähte näitad sina meile, et sa seda tohid?“ Jeesus vastas:

Jumala
Hoeg pu-
hastab oma
Jsa koda

Jeesus ja Nikodeemus.

„Riskuge see tempel maha, ja mina tahan seda kolme päewaga üles ehitada!“ Siis ütlesiwad Juuda mehed: „See tempel on 46 aastaga üles ehitatud, ja sina tahad seda üles ehitada kolme päewaga?“ Aga tema rääkis oma ihu templist. Ja kui ta furnuist oli üles tõusnud, siis tuli tema jüngerite meele, et ta neile seda oli ütelnud.

Nikodee-
muse läest
nõuab
tema uues-
tjündimist.

2. Üks inimene oli Wariseeride seast, Nikodeemus nimi, Juuda rahwa ülem. See tuli Jeesuse juure õõsi, ja ütles temale: „Õpetaja, meie teame, et sa oled Jumalast õpetajaks tulnud, sest ükski ei wõi neid ime-

tähti teha, mis sina teed, kui Jumal ei ole temaga." Jeesus vastas: "Tõesti, tõesti, mina ütlen sulle, kui keegi ei sünni uuesti, ei wõi tema mitte Jumala riiki näha."

Uuestisündi-
mine on
üks Jumala
riiki.

3. Nikodeemus ütles tema wasta: "Kuis wõib inimene tõist lorida sündida, kui ta wana on?" Jeesus vastas: "Kui keegi ei sünni meest ja Waimust, ei wõi tema mitte Jumala riiki saada. Mis lihast on sündinud, see on liha, ja mis Waimust on sündinud, see on waim. Ara pane imeks, et ma sulle olen ütelnud: Teie peate uuesti sündima. Tuul puhub, kuhu ta tahab, ja sina kuuled tema häält, aga sina ei tea mitte, kust ta tuleb ja kuhu ta läheb: nõnda on igauks, kes waimust on sündinud."

Jeesus ta-
ristab teda,
et ta seda
saladust
pole mur-
nud.

4. Nikodeemus ütles temale: "Kuidas see wõib sündida!" Jeesus vastas: "Oled sina Israeli õpetaja ja ei mõista seda mitte? — Nõnda kui Mooses ussi on kõrbes ülendanud, nõnda peab inimese Poeg ülen- datama. Sest nõnda on Jumal maailma armastanud, et oma ainusündinud Poja on an- nud, et ükski, kes tema sisse usub, ei pea hukka saama, waid et igawene elu temal peab olema. Sest Jumal ep ole oma Poega mitte läkitanud maailma, et tema maailma pidi hukka mõistma, waid et maailm tema läbi pidi õndsaks saama."

Kes usub ja teda ristitatakse, see peab õndsaks saama; aga kes ei usu, teda peab hukka mõistetama. Mark. 16, 16.

Katel.: 3. käfl. 4. päätükk: "Wesi ei tee seda tõesti mitte" j. n. e.

Saul nr. 218 (318), 8. Wiisil: Oh wõitlejad, et kaige pääle. 218.

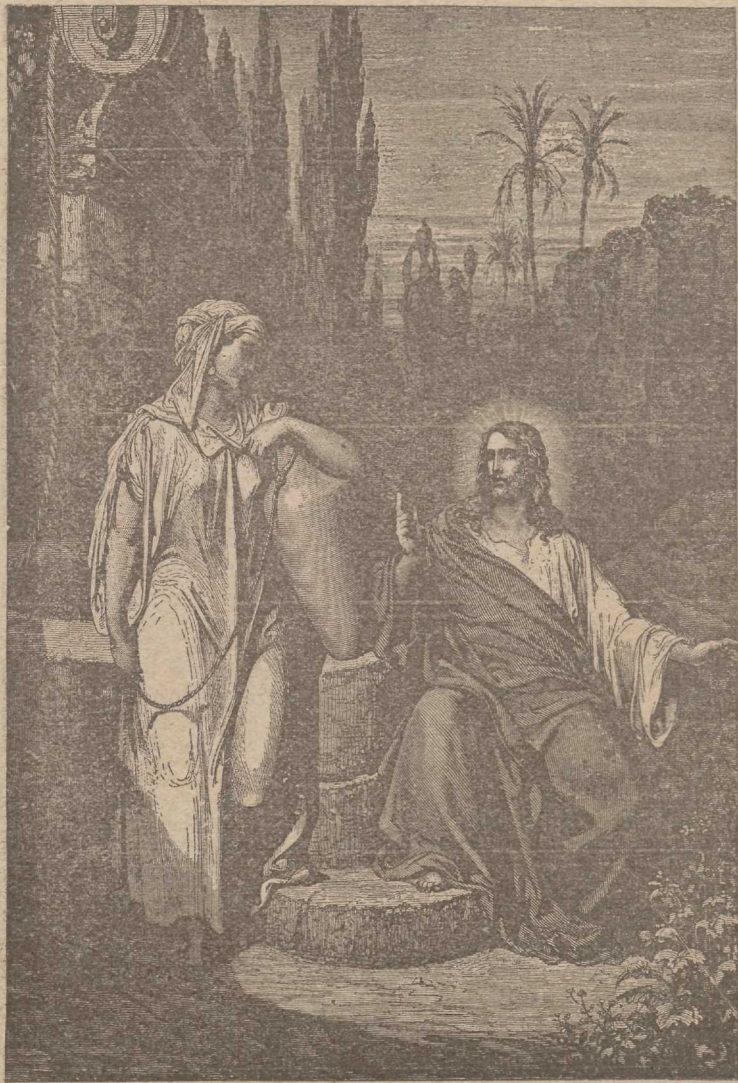
Ma olen ristitud, kui suren, Mis teewad mulle surm ja haud, Nüüd mina isamaja tunnen, Kus laetud jäädan armulaud. Jah, igawene õnnis- tus On nüüd mu lapse-pärandus.

§ 12. Jeesus ja Samaaria naene.

Joh. 5.

Jeesus
puhtab Jaa-
kobi laewul.

1. Jeesus jättis Juudamaa maha, ja läks jälle Kallileamaale. Aga ta pidi Samaariast läbi minema, ja tuli ühte linna, mis Siikariks hüütakse. Säälsamas oli Jaakobi kaew. Kui nüüd Jeesus teekäimiseft wäsinud oli, istus tema kaewu juure maha. Aga tema jüngrid läksiwad linna rooga ostma. Siis tuli üks Samaaria naene wert tooma. Jeesus ütles temale: "Anna mulle juua!" Naene vastas: "Sina oled Juuda mees, kuidas küsid sina minult juua, kes mina Samaaria naene olen?" Sest Juuda rahwas ei lepi mitte kofku Samaaria rahwaga.

Jeesus ja Samaaria naene.

2. Jeesus vastas: „Kui sa teaksid, kes see on, kes sinule ütles: „Anna mulle juua!“ ja paluksid teda ja tema annaks sulle elamat wett.“ Naene ütles temale: „Jesand, ämbrit ep ole sinul, ja kaew on sügaw: kust sina siis seda elamat wett saad?“ Jeesus vastas: „Igaüks, kes sest weest joob, see jänuneb jälle; aga kes iial sest

Jesand
palub elamat
wett.

weesti joob, mis mina temale annan, see ei jänuta igameesti mitte." Naene ütles tema wasta: „Jsand, anna mulle seda wett, et mina ei jänuta, ega mulle tarwis ei ole fiia tulla wett tooma."

Südamel
uurija õpetab
Jumalat kummardama.

3. Jeesus ütles: „Mine kutsu oma mees, ja tule fiia!" Naene wastas: „Minul ei ole meest!" Jeesus ütles temale: „Sina ütled õieti, wiis meest on sinul olnud, ja kes nüüd sinul on, see ei ole mitte sinu mees!" Siis ütles naene: „Jsand, mina näen, et sa prohmet oled. Meie wanemad on selle mäe pääl Jumalat kummardanud, ja teie ütlete, et Jeruusalemas paif on, kus peab Jumalat kummardatama." Jeesus ütles temale: „Naene, usu mind, tund tuleb, et teie ei pea ei selle mäe pääl ega Jeruusalemas Jsa kummardama. Jumal on Waim, ja kes teda kummardawad, peawad teda waimus ja töes kummardama.

Jeesus ütles
müüja kuu
messias.

4. Naene ütles temale: „Ma tean, et Messias tuleb, ja kui see tuleb, see kuulutab meile kõif." Jeesus ütles temale: „Mina olen see, kes sinuga räägib." Aga waheajal palusiwad jüngrid teda: „Õpetaja, söö!" Aga Jeesus ütles neile: „Minu roog on see, et ma teen selle tahtmise järele, kes mind on läkitanud, ja lõpetan tema töö."

Samaaria
rahwas
saab usule.

5. Aga naene jättis weekruusi sinna, ja läks linna, ja ütles rahwa wasta: „Tulge, waadake inimest, kes minule kõif on ütelnud, mis mina olen teinud: eks see sinane ei ole Kristus?" — Siis tuliwad nemad tema juure, ja Samaaria rahwas palus teda, et ta nende juure pidi jääma. Ja tema jäi sinna lask päewa. Ja palju uskusiwad nüüd tema sisse ja ütlesiwad naese wasta: „Meie ei usu mitte enam sinu kõne pärast; meie oleme ise kuulnud ja teame, et see sinane on tõesti maailma Onnistegija, Kristus."

Seft inimese Poeg on tulnud otsima ja õndsaks tegema, mis ära kadunud on. Luuk. 19, 10.

Katel.: 3. käsü seletus. 3. õpetus: „oma annetega walgustanud."

Laul nr. 368 (231), 1. Wiisil: Helde Jeesuse. 157.

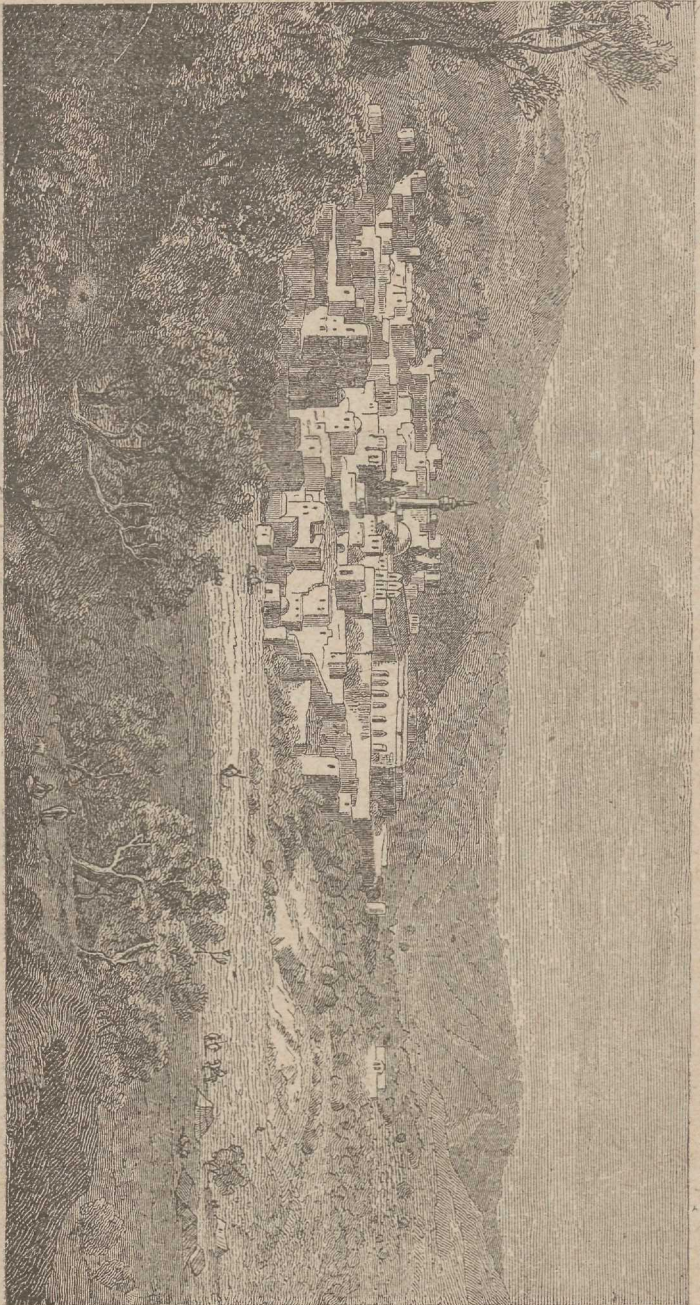
Ginge peiute, Helde Jeesuse! Mina kiidan sinu heldust, Mis mind tõmbab patu elust Armsast tagasi, Ginge peiute!

§ 13. Jeesus Naatsareti fogudusekojas. (Kalileamaal.)

Luuk. 4, 14—31.

Jsand
peab Naatsareti
ar-mujutust.

1. Jeesus õpetas fogudusekodades, ja teda auustati kõifidest. Tema tuli ka Naatsaretti, kus ta oli üles kaswanud, läks oma wiisi järele hingamise-päewal fogudusekotta, ja tõusis üles firja lugema. Tema kätte anti prohmeti

Stastfaret.

Jesaja raamat. Ja kui ta raamatu lahti tegi, leidis tema selle kohta, kus kirjutatud: „Jssanda Waim on minu pääl; ta on mind läkitanud waestele armuõpetust kuulutama; rõhutuid südameid parandama ja wangidele lahtilaskmist kuulutama, ja kuulutama Jssanda meelepäralist aastat.“ — Ja kui tema raamatu finni pani, andis ta selle sulase kätte, ja kõikide filmad waatasiwad tema pääle. Ja tema hakkas pääle ja ütles: „Täna on see kiri tõeks jaanud teie kuuldes!“

2. Nemad paniwad tema armsaid sõnu imeks, ja ^{Armu järele tuleb taristus.} ütlesiwad: „Eks seesinane ei ole Joosepi poeg?“ Tema ütles: „Küll teie mulle ütlete: Mis Kapernaumas sündis, tee seda ka siin oma pärismaal. Aga mina ütlen teile: ükski prohwet ei ole armas oma pärismaal. Palju lestinaiši oli Gelia ajal Jssraelis, aga ei ühegi juure nende seast ei läkitatud Geliast, kui aga Sarepta linna ühe lese-naese juure. Ja palju pidalitõbiseid oli Jssraelis prohweti Eliisa ajal, aga ükski neist ei jaanud puhtaks, kui aga Naeman, Siiria mees.“

3. Ja kõik saiwad täis wiha, kui nemad seda kuulsiwad. Nad tõukasiwad teda linnast wälja mäe kaldale, kuhu linn oli ehitatud, et teda maha kukutada. Aga tema läks neist läbi, tuli alla Kapernauma linna, jäi sinna elama, ja õpetas neid hingamise päiwil.

Jehoowa, eks sinu filmad ei waata usu pääle? Jerem. 5, 3. Tema tuli oma sisse, ja omaksed ei wõtnud teda mitte wasta. Joh. 1, 11.

Katek. 2. lasku seletus. 3. lask.

Paul nr. 371 (237), 1. Wiisil: Jumal maa ja taewa looja. 174.

Jeesus, näita oma jõudu, Eks ja ise selgest näe Minu waeje hinge puudu? Eks see meelt sul ärdaks tee? Eks ja taha päästa mind Patust, et ma teenin sind.

§ 14. Apostlite ametisje seadmine. (Kalileamal.)

Luufl. 5, 1—11; 27—52. Marf. 3, 13—19. Luufl. 6, 12—18.

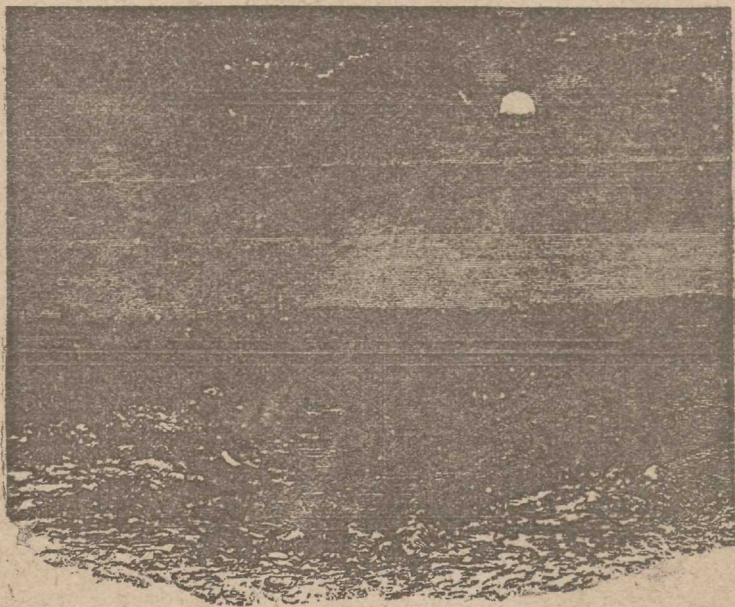
1. Kui Jeesus Reneetsareti järwe ääres seisjis, tungis rahwas tema juure Jumala sõna kuulma. Ja ^{Beetruse imelise talasõnnistus.} tema läks ühe laewa pääle, mis Siimona pärast oli, ja palus teda, et ta mäelt natuke pidi ära sõudma. Ja Jeesus istus maha ja õpetas rahwast laewast. Aga kui ta lõppis rääkimast, ütles tema Siimona wasta: „Sõua sinna sügawasse kohta, ja laske oma noodad sisse looma katselks.“ Siimon wastas: „Õpetaja, meie oleme kõige õõ tööd teinud, ja ei

ole ühtigi saanud, aga sinu sõna pääle tahan mina nooda sisse lasta." Kui nemad seda tegivad, saivad nemad suure hulga kalu, et noot lõhki kärises. Ja nemad näitawad käega oma seltsimeeste poole, kes töises laewas oliwad, et nemad tuleksiwad ja neid aitaksiwad. Nemad tuliwad ja täitsiwad mõlemad laewad täis, et nad wajusiwad.

Peetrus
saab
inimeste
püüdjaks.

2. Kui Siimon Peetrus seda nägi, heitis tema Jeesuse põlwele ette maha, ja ütles: „Issand, mine minu juurest ära, ma olen patune inimene!“ Sest suur ehmatuS oli tema ja kõigi tema seltsimeeste pääle tulnud, selle kalasaagi pärast. Aga Jeesus ütles Siimona wasta:

Keneetsarett järm.

„Ära kardad, sest ajast pead sina inimesi püüdma!“ Ja nemad ajaksiwad laewadega kaldale, jätsiwad kõik maha ja käisiwad tema järel.

Ra põla-
tud patused
mõetasse
wasta.

3. Pärast seda nägi Jeesus ühe tõllneri, *Matteus* ehk *Leewi* nimi, tollihoones istumat. Ta ütles temale: „Käi minu järel!“ Ja tema jättis kõik maha, tõusis üles, ja käis tema järel. Aga enne tegi ta temale suure mõeraspeu oma kofas, ja suur hulk tõllnerid ja töiji oli tema lauas istumas. Ja kirjatundjad ja Wariseerid nurisesiwad tema jüngerite wasta: „Mispärast jööb ja joob teie õpetaja tõllneritega ja patustega?“ Jeesus wastas neile: „Terwetele ei ole

arsti tarwis maid haigetele. Mina ei ole tulnud õigeid, maid patuseid meelearandusele kutsuma."

Apostlid
seatasse
ametisse.

4. Jeesus läks neil päivil wälja ühe mäe pääle Jumalat paluma ja tema jäi palwesse kõige õõ. Ja kui walge sai, kutsus tema oma jüngrid enese juure, ja walitses nende seast kakstoistkümmend. Ta nimetas neid apostliteks ehk sadikuteks, sest ta tahtis neid wälja läkitada jutlust pidama. Nende nimed oliwad: 1. Siimon Peetrus, 2. tema wend Andreas, kalamehe Soona pojad: 3. Johannes ja 4. Jakobus Wanem, Sebadeuse pojad; 5. Wilip-pus, 6. Bartolomeus ehk Natanael, 7. Toomas, 8. Matteus ehk Leewi, 9. Jakobus Noorem, Alwuse poeg; 10. Siimon Selootes, 11. Juudas Jakobuse poeg; 12. Juudas Iskariot, kes sai äraandjaks.

Sest teie ei ole mitte need, kes räägitwad, waid see on teie. Ja waim, kes teie seest räägib. Matt. 10, 20.

Katel.: 3. käsu seletus, 3. õpetus: „ewangeliumi“ läbi kutsunud."

Laul nr. 329 (468). 1, 2. Omal wiisil. 121 ehk 122.

Mu järel' hüüab Jeesuse, Kõik ristirahwas, tulge, Maailma ära salake; Mu armu kutsuist kuulge; Ka oma risti kandte tääl Ja käige minu jälge pääl.

§ 15. Tšjanda mäejutus. (Kaliileamaal.)

Matt. 5—7.

Taewariigi
õjalisi riide-
tasse and-
faks.

1. Kui palju rahwast Jeesuse järel käis, läks ta üles mäe pääle, ja tema jüngrid tuliwad tema juure. Ja tema õpetas neid ja ütles: „**Õndsad need, kes waimus waejed**; sest nende päralt on taewariik. **Õndsad need, kes kurwad on**, sest neid peab rõõmustatama. **Õndsad on tafsased**, sest nemad peawad maa pärima. **Õndsad need, kellel nälg ja jänu on õiguse järele**, sest neid peab kosutatama. **Õndsad on armulised**, sest nemad peawad armu saama. **Õndsad need, kes puhtad südamest**, sest nemad peawad Jumalat nägema. **Õndsad on rahunõudjad**, sest neid peab Jumala lapsiks hüütama. **Õndsad need, keda taga kiusatakse õiguse pärast**, sest nende päralt on taewariik. **Õndsad olete teie, kui inimesed teid minu pärast laimawad ja taga kiusawad ja räägiwad kõiksugu kurja teie pääle**, kui nemad waletawad. Rõõmustage ja olge väga rõõmsad, sest teie pall on suur taewas.

Jüngrid
maailma
sool ja
walgus.

2. Teie olete maa sool. Aga kui sool tuimaks saab, misla peab soolaks tehtama? Teie ole maailma walgus. Ei süüta ükski küünalt ja ei pane

seba wafa alla, waid küünlajala pääle; siis paistab tema kõikidele, kes kojās on. Nõnda paistku teie walguš inimeste ees, et nemad teie häid tegušid näewad ja auuštawad teie Jsa, kes taewas on. Urge mõtelge, et mina olen tulnud kasku ja prohwetid kautama; mina ei ole neid tulnud kautama, waid täitma. Sest mina ütlen teile: kui teie õigus ei ole palju ülem, kui kirjatundjate ja Wariseeride õigus, siis ei saa teie taemariiki.

Siingrite
õpetus kasku-
täitmiseft.

3. Teie olete kuulnud, et wanematele on räägitud: **Sina ei pea mitte tapma! aga kes ial tapab, see on kohtu wäärt.** Aga mina ütlen teile, et igaüks, kes oma wenna pääle ilma asjata wiha kannab, on kohtu wäärt; aga kes ial oma wenna wastu ütleb: **Kaaka!** see on suure kohtu wäärt; aga kes ial ütleb: **Sa jõe!** see on põrgutule wäärt. Armastage oma wihamehi, õnnistage neid, kes teid ära wannuwad, tehke hääd neile, kes teid wihtawad ja paluge nende eest, kes teile liiga teewad, ja teid taga kiusawad; et teie mõiksite saada oma Jsa lapsiks, kes taewas on.

Jüingrite
etu waeste
annetes ja
palwes.

4. Katšuge, et teie oma waeste andid inimeste nähes ei anna, et teid neist peab nähtama. Aga kui sina waestele andid annad, siis ei pea sinu pahem käši mitte teadma, mis sinu parem käši teeb: ja sinu Jsa, kes salajasse näeb, küll see maksab sulle awalikult. — Ja kui sina Jumalat palud, siis ei pea sina mitte olema nagu salalikud. Nemad armastawad fogudusekõdades ja uulitsate nirkade pääl seistes Jumalat paluda, et neid inimestest nähtaks. Tõesti, mina ütlen teile, neil on oma palk käes. Sina, kui sa Jumalat palud, mine oma kambri ja pane ukš kinni ja palu oma Jsa; ja sinu Jsa, kes salajasse näeb, maksab sulle awalikult. Aga paludes ei pea teie ka mitte palju lobisema, nagu paganad; sest nemad arwawad, et neid kuuldatakse nende sõnade hulga pärast. Teie paluge nõnda: **Meie Jsa, kes sa oled taewas, pühitsetud saagu sinu nimi. Sinu riik tulgu. Sinu tahtmine sündigu kui taewas, nõnda kamaa pääl. Meie igapäewast leiba anna meile tänapäew. Ja anna andeks meile meie mõlad, kui meie andeks anname oma mõlglastele. Ja ära saada meid mitte kiusatuse sisse, waid päästa meid kurjast ära; sest sinu pärast on riik ja wägi ja au igawesti. Amen.**

Maailma
meel ja
mure olgu
meile
wõeras.

5. Urge foguge enestele warandust maa pääl waid taewas, kus koi ega rooste ei rifu ja kus wargad läbi ei kaewa ega warasta. Ukšgi ei mõi kahte isandat teenida. Teie ei pea mitte liias mures olema ja ütlemä: **Mis peame sööma ehk mis peame jooma? ehk miska peame endid katma?** Sest kõike seda nõuawad paganad taga; sest teie taewane Jsa teab, et teile seda kõik tarwis läheb. Aga nõudke

esiti Jumala riiki ja tema õigust, siis seda kõik peab teile päälegi antama.

6. Urge mõistke kohut, et teie pääle kohut ei mõisteta. Sest mis kohtuga teie kohut mõistate, seega peab teie pääle kohut mõistetama. Mis ja pinda näed oma wenna filmas, aga palgi oma filmas ei pane ja mitte tähele? Kõik nüüd, mis teie iial tahate, mis inimesed teile peawad tegema, nõndasamuti tehke ka neile; sest see on käsk ja prohwetid. —

7. Igauks, kes neid minu sõnu kuuleb ja teeb nende järele, seda pean mina ühe mõistliku mehe sarnaseks, kes oma koja kalsu pääle on ehitanud. Ja kui raske sadu tuli, ei langenud ta mitte. Aga igauks, kes neid sõnu kuuleb, ja ei tee nende järele, see on jõleda mehe sarnane, kes oma koja liiwa pääle ehitanud. Ja raske sadu tuli maha, ja tuuled puhusiwad wasta seda koda, ja tema langes maha ja tema langemine oli suur. — Ja kui Jeesus need kõned oli lõpetanud, ehmatas rahwas tema õpetuse pärast. Sest tema õpetas kui see, kellel meelewald oli, ja ei mitte kui kirjatundjad.

Aga olge sõna tegijad, ja ei mitte üksipäinis kuulajad, et teie walemõtlemise läbi endid ei peta. Jakob. 1, 22. **Õndsad on need, kes Jumala sõna kuulewad ja seda tallele panewad.** Luuk. 11, 28.

Selet.: Raaka = kõlwatu; jöle = Jumalast ära heidetud, weel waljum Juuda sõimusõna.

Katol.: 1. päätüft. 3. päätüft.

Laul nr. 196 (304), 1. Wiisil: Müüb, ristirahmas, laulage. 208.

Mis häda mõib meil sündida, kui ja meid, Jsfand, sõddad Siin kauni taewa leiwaga Ja eluweega joodad? Kui sinu Waim meid rõõmustab Ja meie hinge jahutab Su püha sõna läbi.

§ 16. Kapernauma päälil. Halwatud mees. (Kalileamaal.)

Luuk. 7, 1—10. Matt. 8, 5—13. Matt. 9, 2—8.
Luuk. 5, 18—26.

1. Pärast seda läks Jeesus Kapernauma. Ja ühe pääliku sulane, kes ta meelel kallis oli, oli surumas. Aga kui ta Jeesusest kuulis, läkitas ta Juuda rahwa wanemad tema juure, ja palus teda, et ta tuleks ja tema sulase terweks teeks. Ja nemad palusiwad teda wäga ja ütlesiwad: „Tema on seda wäärt, et ja temale seda teed, sest tema armastab meie rahwast, ja kogudusekoja on ta meile üles ehitanud.“ Ja Jeesus läks nendega.

2. Aga kui ta enam kaugel ei olnud, lähtis pää-
 päätitu usk. lit omad sõbrad tema juure, ja kästis temale öelda:
 „Jssand, ära waewa ennast mitte, sest mina ei ole mitte wäärt
 et sa mu katufse alla tuled; sellepärast ei ole ka mina ennast wäärt
 arwanud, sinu juure tulla. Ütle aga üks sõna, siis saab
 mu sulane termeks. Sest minagi olen inimene, tõise walitsuse alla
 seatud, ja minu all on sõjamehi, ja kui ma ühele ütlen: mine,
 siis läheb tema, ja tõisele: tule, siis tuleb tema, ja oma sulasele:
 tee seda, siis teeb ta seda!

3. Kui Jeesus seda kuulis, pani ta seda
 imeks, ja ütles nende wasta, kes järel käiswad:
 „Tõesti, ei Israelistki pole mina nii fuurt usku leid-
 nud.“ — Ja sõjapäälitu wasta ütles Jeesus: „Sulle
 sündigu nõnda, kui sa oled uskunud!“ Ja tema sulane sai ter-
 weks jelsamal tunnil.

4. Kapernaumas, kus Jeesus õpetas, oli palju rah-
 wast koos ja nemad kandiswad tema juure ühe hal-
 watud mehe. Aga rahwa pärast ei saanud nemad
 mitte Jeesuse ligi. Siis läksiwad nemad õuest üles
 katufsele, kiskusiwad selle lahti ja lastiswad haige woodiga Jeesuse
 ette maha. Aga kui Jeesus nende usku nägi, ütles ta halwatud
 mehe wasta: „Ole julge, mu poeg, sinu patud on sulle
 andeks antud!“

5. Aga kirjatundjad rääkiswad isekeskis: „Tema
 teutab Jumalat: kes võib pattusid andeks anda, muud
 kui Jumal üksi?“ Aga kui Jeesus nende mõtteid nägi,
 ütles tema: „Kumb on kergem öelda: sinu patud on
 sulle andeks antud! või öelda: tõuse üles ja kõnni?
 Aga et teie peate nägema, et inimese Pojal meelewald on
 maa pääl pattusid andeks anda,“ ütles ta halwatud
 mehe wastu: „Tõuse üles, wõta oma woodi ja mine oma kotta!“
 Ja tema tõusis üles ja läks oma kotta. Kui rahwas seda nägi,
 paniswad nemad seda imeks, ja auustasiwad Jumalat, kes nii-
 fuguse meelewalla inimestele annud.

**Jumal paneb suureliste wasta, aga alandlikkudele
 annab tema armu. 1. Peetr. 5, 5. Aga usk on kindel loo-
 tus nende asjade pääle, mis weel oodatakse. ja nende as-
 jade märguandmine, mis ei nähta. Hebr. 11, 1.**

Katel. : 4. käsl. 2. õpetus : „Lunastanud kõigest patust.“

Paul nr. 267 (463), 1. Omal miisil. 317.

Su pääle üksnes, Jeesuse, Siin maa pääl mina loodan. Sa oled
 rõõmuks minule, kust mujalt abi ootan? Si olnud enne kedagi, Si ole
 nüüdki ühtegi, kes mind wõiks hädas aidata. Sind palun ma, Mu lootus,
 Jeesus, amita!

§ 17. Issand teeb mere waikeks ja ajab roojased waimud wälja.

„Matt. 8, 22—27; 12, 22—28.

1. Jeesus läks laema ja tema jüngrid läksiwad temaga. Ja waata, siis tõusis suur laeneta mine mere pääl, nõnda et laem laenetega kaeti; aga tema magas. Ja tema jüngrid tuliwad tema juure, ja aratasiwad teda üles, ja ütlesiwad: „Issand, aita meid, meie läheme hukka!“

2. Ja tema ütles nende wasta: „Mispärast olete teie arad, teie nõdrausulised?“ Siis tõusis tema üles ja ahwardas tuult ja merd; ja ütles: „Ole wait ja waga!“ siis jäi see koguni waikeks. Aga inimesed imetelesiwad ja ütlesiwad: „Miskiugune see on, et ta tuuled ja meri tema sõna kuulewad?“

3. Siis toodi üks kurjast waimust waewatud Jeesuse juure; see oli pime ja keeletu. Ja Jeesus tegi ta terweks, nõnda et ta rääkis ja nägi. Ja kõik rahwas ehmatas ja ütles: „Et see ei ole Saameti poeg?“ Aga kui wariseerid seda kuulsiwad, ütlesiwad nemad: „Seejinane ei aja kurje waimusid muidu wälja, kui Beelzebuli, kurjade waimude ülema läbi.“ Aga Jeesus ütles nende wasta: „Iga kuningriik, mis isekesktes riikus on, lähesh hukka. Kui nüüd Saadan Saadana wälja ajab, kuidas võib siis tema riik seista? Aga kui mina Jumala Waimu läbi kurje waimusid wälja ajan, siis on ju Jumala riik teie juure tulnud!“

Minule on antud kõik meelewald taewas ja maa pääl. Matt. 28, 18. Seks on Jumala poeg awalikuks saanud, et tema kuradi tend pidi ära rikkuma. 1. Joh. 3, 8.

Katel.: 1. õpetus: „Kõige häda ja kurja eest kaitseb.“ 2. õpetus: „Lunastanud kuradi wäest.“

Witfil nr. 442. Singe petule. 157.

Jeesus, meie eel, Rät ja elu teel, Siis su järel wiibimata Räime usus kõikumata Runni ja meid siit Kodumeale wiid.

§ 18. Raini noormees, Jairuse tütar ja haige naene. (Kalileamaal.)

1. Ühel tõijel päewal läks Jeesus ühte linna, mis Rainiks hüüti, ja temaga läksiwad palju jüngrid ja palju rahwast. Aga kui ta ligi linna wärawat sai,

Stemu-
würst kur m
Rainis

waata, siis kanti furnut wälja; see oli oma ema, ühe lese, ainus poeg, ja palju linna rahwast oli temaga.

2. Kui Jēssand teda nägi, siis oli temal hale meel tema pärast, ja ta ütles temale: „Ara nuta!“ Ja kui ta ligi sai, hakkas tema puusärgist finni; aga kanded seiwad. Ja tema ütles: „Noormees, ma ütlen sulle, tõuse ülesse!“ Ja furnud tõusis istuma ja hakkas rääkima; ja ta andis teda tema emale.

Eluwirst
Jeesus wõi-
dab ta ära.

Rahwas
auustab
Sumalat.

3. Aga nende kõikide pääle tuli hirm, ja nad auustasid Sumalat ja ütlesiwad: „Suur prohwet on meie seas tõusnud, ja Sumal on oma rahwast tulnud katsuma.“ Ja kõne wiidi temast laiale kõiki paifu.

4. Üks kogudusekoja ülem, Jairus nimi, tuli ja heitis Jeesuse jalgade ette maha, ja palus teda enese kotta tulla; sest tema ainus tütar, ligi 12 aastane, oli suremas. Ja ta ütles: „Tule ja pane käsi tema pääle, et ta terweks saab ja elusse jääb!“ Ja Jeesus läks temaga. Aga palju rahwast käis tema järel ja tungis tema pääle.

Jatrus oma
häda ja
pawega.

5. Ja üks naene, kes 12 aastat weretõmes olnud ja kõik oma wara arstide kätte fulutanud, tuli tema selja taha, ja puutus tema kuue palistusesse.

Sest tema mõtles: saaksin mina aga tema riietesse puutuda, siis saaksin mina terweks! Ja warsti lõppis tema weretõbi ära. Aga Jeesus ütles: „Kes on minusse puutunud? sest ma tunnen, et wägi minuist on wälja läinud?“ Nüüd tuli see naene wärisedes, heitis tema ette maha ja tunnistas üles, mis pärast ta temasse oli puutunud, ja kuidas tema nii koge terweks jaanud. Aga Jeesus ütles temale: „Ole julge, tütar, sinu usk on sind aidanud! mine rahuga!“

Paige naene
otib ja
leiab abi.

6. Kui tema alles rääkis, tuli üks kogudusekoja ülema pereest, ja ütles temale: „Sinu tütar on surnud, ära waewa õpetajat!“ Kui Jeesus seda kuulis, ütles tema: „Ara kardada, usu aga!“ Ja kui ta sinna kotta sai, nägi tema wilepuhujaid, ning rahwast mässawat. Ja ta ütles: „Mis tüli teie teete ja nutate? Laps ei ole surnud, waid tema magab.“ Aga nemad naeriswad teda, sest nemad teadiswad, et laps surnud oli. — Ja Jeesus ei lastnud nüüd muud kedagi sisse minna, kui Petrus, Jakobuse, Johannese ja lapse isa ja ema. Ja tema hakkas lapse käest finni, ja hüüdis: „Neitsike, tõuse üles!“ Sedamaid tõusis neitsike üles, ja kõndis. Ja nemad ehmataiswad wäga ära. Aga Jeesus käskis temale süüa anda.

Eluwirst
tutsub ta
neitsikese
elusje.

Mina olen ülestõusmine ja elu; kes minu sisse usub, see peab elama, ehk tema küll sureb. Ja igauks, kes elab ja usub minu sisse, see ei pea mitte igawesti ära surema. Joh. 11, 25. 26.

Katel.: 3. õpetus: „Mina usun... liha ülestõusmist.“

Laul nr. 469 (590). Omal wiisil. 9.

Mu elu Kristus ise, Surm mulle tajuks ta, Tall' annan hingekese —
Siis õndsast lahkun ma.

§ 19. Haige Petesda tiigi juures.

Joh. 5, 1—39.

II. järk.

1. Pärast oli Juuda rahva püha ja Jeesus läks Jeruusalemma. Aga sääl oli üks tiik, seda Petesda aks hüiti. Selle ääres oli miis wõlwitud hoonet. Nende sees oli suur hull haigeid, pimedaid, jalutamaid, ärakuimanuid, kes ootasiwad, kummi tiigi wett liigutati. Ja kes kõige enne pärast weelikumist sisse astus, sai terweks, mis haigus temal ial oli.

Petseda tiik oma terwe-meega.

2. Aga sääl oli üks inimene 38 aastat haige olnud. Ja Jeesus ütles temale: „Kas ja tahad terweks saada?“ Haige wastas: „Issand, pole mul seda inimest, kes mind tiiki aitaiks, kui wett segatakse: aga senni kui mina tulen, astub tõine sisse minu zele.“ Jeesus ütles temale: „Tõuse ülesse, wõta oma woodi ja kõnni!“ Ja inimene sai warsti terweks, ja wõttis oma woodi ja kõndis; aga see päew oli hingamispäew.

Haige pilt kannatus ja Issanda abi.

3. Siis ütlesiwad Juuda rahwas sellele, kes terweks saanud: „Nüüd on hingamispäew, sul ei sünni woodit kanda!“ Tema wastas: „Kes arind terweks tegi, see ütles minule: „Wõta oma woodi ja kõnni!“ Siis küsisiwad nemad: „Kes see inimene on, kes siirule seda ütles?“ Aga tema ei teadnud seda weel mitte. — Pärast leidis Jeesus teda pühas kojas, ja ütles temale: „Katsu, sina oled terweks saanud, ära tee mitte enam pattu, et sulle midagi kurjemat ei sünni!“

Rahwa ja Issanda nõudmine.

4. Siis läks see inimene ära ja kuulutas Juuda rahwale, et Jeesus teda terweks teinud. Sellepärast kuusas Juuda rahwas Jeesust taga, ja nad püüdsiwad teda ära tappa, et ta seda hingamispäewal oli teinud. Aga Jeesus wastas neile: „Minu Issa teeb tööd tänini ja nõnda teen ka mina tööd.“ Sellepärast püütawad nüüd Juudamehed teda weel enam ära tappa, ei mitte üksi, et ta hingamispäewa olla teutanud, waid et ta ka Jumala enese Issa oli ütelnud olemat, ja et ta ennast Jumala sarnaseks olla teinud.

Juuda rahwa waen ja kuusamine.

Meie Jumal on ärapäästja ja Jehoowa Issand saadab surmast wälja. Laaw. I. 68, 21.

Selet.: Petesda = armu maja.

Kat.: 3. käsk.

Wiisil: Oh wõttlesjad, et käige pääle. 141.

Ma waene olen armu saanud, Jah, armu süü ja häda sees, Mis imewiisil lunastanud Mind minu patu uhkuses: Sest olen rõõmus alati Ja kiidan armu otjani.

§ 20. Ristija Johannese wangipõlv ja surm. (Kalilea- ja Bereamaal.)

Matt. 11 ja 14. Mark. 6. Luuk. 6.

Johannes aab wangitornit 1. Herodes, Kalileamaa nelivürst, oli oma wenna Wilippuse naese, nimega Herodias, enesele naeseks wõtnud. Aga Johannes ütles Herodesele: „Sul ei ole luba oma wenna naist enesele pidada!“ Siis laskis Herodes Johannese kinni wõtta, ja teda wangitorni panna. Ja Herodias püüdis teda ära tappa, aga ei wõinud mitte, sest Herodes kartis Johannesi. et ta teda õige ja püha mehe teadis olewat.

Johannes saab tahe wafete. 2. Aga kui Johannes wangitornis Kristuse tegusid kuulis, lähtas tema kaks oma jüngrit, ja ütles temale: „Kas oled sina see, kes peab tulema, wõi peame meie tõist ootama?“ Jeesus wastas neile: „Minge ja kuulutage Johannesele, mis teie kuulete ja näete: Pimedad näewad, jalutumad käimad, pidaütõbised tehakse puhtaks, kurbid kuulewad, surnud äratatakse üles ja waestele kuulutatatakse armuõpetust. Ja õnnis on, kes ennast minust ei pahanda.“

Jeesus kostab oma tungistaja eest. 3. Aga kui need ära läksiwad, hakkas Jeesus rahwale rääkima Johannesest: „Mis olete teie wälja läinud kõrbe waatama? Pilliroogu, mis tuulest kõigutatatakse? Ehk mis olete teie wälja läinud waatama? Üht inimest pehme riietega ehitatud? Waata, kes pehmeid riideid kannawad, need on luningate kodade sees. Ehk üht prohwetit? Tõesti, mina ütlen teile, see on weel ülem kui prohwet. Sest see on seesama, kellest kirjutatud on: Waata, mina läkitan oma ingli sinu palge eele, kes sinu teed sinu ees peab walmistama.“

Johannese surm. 4. Kui Herodes oma sündimisepäewa pidas, ja õhtusöömaaja tegi oma suurile isandatele, tantšis Herodia tütar nende ees. Ja see oli Herodese meele pärast. Ja ta tõotas wandega temale anda, mis ta iial pidi paluma, kui see ka pool kuningriiki oleks. Aga tema ema õpetas teda ja ta palus: „Anna mulle sedamaid waagna pääl ristija Johannese pää!“ Siis sai kuningas kurwaks. Aga wande pärast ja nende pärast, kes temaga lauas istusiwad, ei tahtnud ta temale seda keelda. Ja kuningas laskis wangitornis Johannese pää otjast ära raiuda. See toodi waagna pääl ja anti neitsikese kätte; ja tema wiis selle oma emale. Aga Johannese jüngrid matsiwad teda maha, ja kuulutatiwad Jeesusele, mis oli sündinud.

Ole ustaw surmani, siis tahan ma sulle elu krooni anda. Joh. ilm. 2, 10.

Katol.: 5. käsk. 2. käsk: „wanduma“.

[Paul. nr. 329 (458). Mu-järel, hüüab Jeesuse. 7. salm. Wiisil 121.

Siis wõtkem selle elu sees Kõik risti rõõmsast lenda, Ja Jeesu järelkäimises Ta hooleks ennast anda: Kes wõitlewad sin tema wäes, Neil taewas elu kroon on käes.

§ 21. Issand jõudab kõrbes 5000 meest ja kõnnib mere pääl. (Kalileamaal.) (§ 22.)

Matt. 14. Mark. 6. Luuk. 9. Joh. 6.

1. Kui Jeesus kuulis, et Johannes, oli ära sur-
nud, läks tema säält laewaga ühte tühja paika
kõrwale oma jüngritega. Aga rahwas, kes neid
nägi ära sõitwat, läks jala linnadest nende järele. Kui
Jeesus seda rahwa hulka nägi, oli temal nende pärast hale meel,
sest nad oliwad otsegu lambad, kellel karjast ei olnud. Ja tema
wõttis neid wasta ja rääkis neile Jumala riigist. Aga kui päew
weerema hakkas, tuliwad tema jüngrid ja ütlesiwad: „See on
tühi paik, ja aeg jääb hiljaks. Laske neid ära, et nad wõiwad
külade ja alewite fiske minna leiba ostma; sest neil ep ole süüa.“

Rahwas
tühjas
kõrbes.

2. Siis ütles Jeesus neile: „Andke teie neile süüa!“
Andreas wastas: „Meil ei ole siin enam, kui wiis
odra leiba ja kaks kala! Mis see on nii mitmele?“
Wilippusele ütles Issand: „Kust peame leiba
ostma, et need kõik süüa saaksiwad?“ Seda ütles tema kiusa-
tes; sest tema teadis, mis ta pidi tegema. Wilippus wastas:
„Leiba kahesaja teenari raha eest ei ulata neile mitte, et igaüks
neist aga pisut wõtaks.“ Siis ütles Jeesus jüngritele: „Laske
neid ridamisi maha istuda halja rohu pääle!“ Ja sinna istusiwad
maha ligi wiistuhat meest.

Puubufes
ei aita
meie oma
abi.

3. Siis wõttis Jeesus need wiis leiba ja kaks
kala, waatas üles taewa poole, õnnistas ja murdis
neid, andis jüngritele ja jüngrid rahwale. Ja ne-
mad sõiwad kõik ja nende kõhub saidad
täis. Siis ütles Jeesus jüngritele: „Koristage äle jäänud palu-
kesed kokku, et ühtegi hülka ei saa!“ Ja nemad koristasiwad 12
korni täit palukesi. Kui nüüd rahwas seda imetähte nägiwad,
ütlesiwad nemad: „See on tõesti see prohwet, kes maailma peab
tulema.“ Aga kui Jeesus mõistis, et nemad tahtsiwad tulla
ja teda kuningaks tõsta, läks ta kõrwale mäe pääle üksi.

Issand!
jõudab
5000 meest
imewõistl.

4. Aga kui õhtu sai, läksiwad tema jüngrid järwe
pääle, et Kapernauma sõita. Aga pime oli ju kääs,
ja Jeesus ei olnud nende juure tulnud. Ja laew oli
ju kess järwe pääl ja oli öieti hädas laenete pärast,
sest tuul oli wasta. Aga Jeesus tuli nende juure ja kõndis
järwe pääl. Kui jüngrid seda nägiwad, ehmataiwad nemad
ja ütlesiwad: „See on tont!“ — ja kiskendasiwad hirmu pärast,
Aga Jeesus ütles neile: „Mina olen, ärge kartke!“ Petrus kostis:
„Issand, kui sina see oled, siis kääsi mind enese juure wee pääle
tulla!“ Jeesus ütles: „Tule!“

Temal
kõnnib mere
pääl.

Peetrus
mee pääl
tuules
ja tormis.

5. Siis astus Peetrus laemast, ja kõndis mee pääl. Aga kui tema kaugele tuult nägi, kartis tema, hakkas mauma, kühendas ja ütles: „*J s s j a n d, a i t a m i n d!*“ Aga Jeesus sirutas warsti oma kae wälja, hakkas temast kinni, ja ütles: „*Sina nõdrausuline! Mispärast olid sina kahe wahel?*“ Siis läksiwad nemad laewa pääle, ja tuul heitis. Aga kes laewas oliwad, tuliwad ja kummardasiwad teda, ja ütlesiwad: „*Tõesti, sina oled Jumala poeg!*“

Kõik filmad wotawad sind, ja sina annad neile nende roa omal ajal. Sa teed lahti oma kae ja täidad kõik, mis elab, hää meelega. Luuw. l. 145, 15. 16.

Katol. : 4. palwe. 2. käsu seletus.

Laul nr. 167 (492.) Kes Jumalat nii lafeb teha, 3. f. Wiisk: 143.

Kõik olgu nii, kui Jumal tahab, Kes kõige asja tegija; Kuis tema sinu osa jagab, Kii pead rahul olema. Küll Jumal teab selgeste, Mis tarwis tuleb kõigile.

§ 22. Seitse tähendamise-sõna taewariigist. (Kalileamaal.) (§ 23.)

Matt. 13. Mark. 4. Luuw. 8.

Zugu
külwajaft.

1. Kui palju rahwast Jeesuse juure oli kogunud, siis rääkis tema nende wasta tähendamise-sõnade läbi. Ta ütles: „*Waata, üks külwaja läks wälja külwama. Ja kui ta külwas, kuffus muißt tee ääre; siis tuliwad linnud ja söiwad seda ära. Muißt kuffus kaljupäälse maa pääle, kus temal mulda ei olnud. Ja kui päike tõujis, wöttis pöud seda kinni, ja et temal juurt ei olnud, kuimas tema ära. Muißt kuffus ohakate sekka, ja ohakad kaswasiwad üles ja lämmatasiwad seda ära. Aga muißt huffus hää maa pääle, ja kandis wilja, mõni saja wõrra, mõni kuuekümmne wõrra, mõni kolmekümmne wõrra: Kellel kõrwad on kuulda, see kuulgu!*“

Mis tähenduse-sõna külwajaft tähendab.

2. Aga kui jüngrid küsijiwad, mis see sõna pidi tähendama, ütles Jeesus: „*See me on Jumala sõna. Tee äärsed on need, kes seda kuulewad, aga pärast tuleb kurat ja wõtab sõna nende südamest ära, et nemad ei pea uskuma ega õndsaks saama. Kaljupäälseid on need, kes rõõmuga sõna wastu wõtawad; aga neil ei ole juurt: kiusatuse ajal taganewad nemad jälle ära. Mis ohakate sekka kuffus, on need, kes sõna kuulewad ja oma tööle lähewad: ja neid lämmatatakse ära maailma murest ja rikkusest, ja selle elu himudest, ja ei kannu walmist wilja. Aga mis hää maa pääl on, on need, kes sõna kuulewad, ja kauni ja hää südame sees peawad, ja kannawad wilja kannatades.*“

3. „Taewariik on ühe inimese sarnane, kes hää d
 seemet oma põllu pääle külwas. Aga kui inimesed
 magasiwad, tuli tema waenlane ja külwas umbrohtu
 fesk nisu jekka, ja läks ära. Kui nüüd oras kaswas,
 siis nähti ka umbrohtu. Aga maja isanda sulased tuliwad tema
 juure, ja ütlesiwad: „Isand, eks sa ole hääd seemet oma põllu
 pääle külwanud, kust nüüd see umbrohi tuleb?“ Tema ütles
 neile: „Seda on waenlane teinud!“ Siis ütlesiwad sulased:
 „Kas sa siis tahad, et meie peame seda wälja kirkuma?“ Tema
 ütles: „Ei mitte! et teie ühtlasi nisu wälja ei kisu, kui teie muud
 rohtu kokku kogute. Laske mõlemad ühtlasi kunni lõikuseni kas-
 wada! Siis tahan mina lõikajatele öelda: Koguge enne umbrohi,
 ja siduge wihku, et seda ära põletada, aga nijud pange kokku
 minu aita!“

4. Ja tema jüngrid astusiwad tema juure ja palu-
 siwad: „Seleta meile see tähenduse-sõna!“ Tema kos-
 tis: „Kes hääd seemet külwab, on inimese Poeg. Põld
 on maailm, hää seeme kuningriigi lapsed; aga umb-
 rohi on tigeda lapsed. Waenlane, kes seda külwab, on kurat.
 Lõikus on maailma lõpetus. Lõikajad on inglid. Inimese Poeg
 läkitab oma inglid ja nemad koguwad kõik pahandused tema ku-
 ningriigist ja heidawad neid tulisesse ahju; ja sääl peab olema
 hulumine ja hammaste kiristamine. Aga õiged peawad paistma
 kui päike oma Isa kuningriigis. Kel kõrwad on kuulda, see kuulgu!“

5. Weel ütles Jeesus: „Taewariik on sinepi
 i w a k e s e s a r n a n e , m i s ü k s i n i m e n e w ö t t i s j a k ü l w a s
 oma põllu pääle. See on küll kõige wähem kõigist
 seemnist, aga kui ta kaswab, siis on ta kõige suurem
 aia rohtude seas, ja saab puuks, nõnda et linnud taewa
 alt tulewad ja peeti tema okste pääle teewad.“

„Taewariik on haputaigna sarnane, mis üks naene
 wöttis ja segas kolme waka jahu jekka, kunni kõik läks hapnema.“

6. „Taewariik on waranduse sarnane, mis põl-
 lul maha maetud. Üks inimene leidis selle, pidas
 seda salaja, läks ja müüs kõik ära, mis temal oli, ja
 ostis selle põllu.“

„Taewariik on kaupmehe sarnane, kes häid pärliid
 otjis. Kui tema ühe kalli pärli leidis, läks tema ja müüs kõik,
 mis temal oli, ja ostis selle pärli.“

7. „Taewariik on nooda sarnane, mis meresse
 wisatakse ja kõikfugu kalu kokku weab. Kui see täis
 on, weawad kalamehed selle üles mäele, istuwad maha ja kogu-
 wad hääd astjate fiske, aga pahad wiskawad nemad ära. Nõnda
 peab sündima maailma lõpetusel.“

Minu õpetus ei ole mitte minu, waid selle, kes mind
 on läkitanud. Joh. 7, 16. Wõtke tasase meelega sõna
 wasta, mis teie fiske on istutatud, ja wõib teie hinge õnd-
 laks teha. Jakob. 1, 21.

Lugu
 umbrohtu
 nisu seas.

Mis see
 lugu
 tähendab.

Tähenduse-
 sõna sinepi-
 täht ja
 hapu-
 taigna.

Warandusest
 põllus
 ja kallist
 pärlist.

Noodast.

Katol.: 1. palve. 2. palve.

Laul nr. 204 (5) 4. Wiisil: Arm, kes sa mind oled loonud. 175.

Kui su seemet külwatakse, Tee mind heaks wiljamaaks. Anna, et mis kuulutakse, Minu mõistust walgustaks, Minu südant puhastaks, Mu sees walmits wiljaks saaks.

§ 23. Kananea-maa naesest ja keeletumast kurdist. (Wõniikia ja neliwürsti Wilippuse maal.)

(§ 24.)

Matt. 15, 21—29. Mark. 7, 24—37.

Mis Kananea naist Kristuse juure wiis,

1. Jeesus läis ära Tiiruse ja Siidoni poole. Ja waata, üks Kananea naene tuli säält rajadest wälja ja kisendas: „Jssand, Laaweti poeg, halasta minu pääle, minu tütart waewatakse kurjast waimust kurjasti.“

Mis ta esmalt Kristuse juures leidis.

2. Aga tema ei wastanud temale sõnagi. Siis astusiwad tema jüngrid tema juure ja palusiwad teda: „Saada ta ära, sest ta kisendab meid taga.“ Aga tema kostis: „Mina ei ole mitte läkitatud, kuid aga Iisraeli soo ära kadunud lammaсте juure!“

Aga naene tuli ja kummardas teda ja ütles: „Jssand, aita mind!“ Aga Jeesus ütles: „See ei ole mitte hää, et laste leib wõdetakse ja koerte ette heidetakse!“ Aga tema ütles: „Jah, Jssand, ommetigi sööwad koerufesed neid raasufesi, mis nende isandate laua päält maha langewad.“

Mis ta säält laasa tõi, et ta usjus mitte ei tõitunud.

3. Siis kostis Jeesus: „Oh naene, sinu usk on suur; sulle sündigu nõnda, kui sa tahad!“ Ja tema tütar sai terweks sestsamast tunnist.

Kuis Jssand keeletumast kurti hädas usule äratas ja abi wasta walmistab.

4. Kui Jeesus Tiiruse ja Siidoni rajadest tagasi tuli, tuli tema Kalilea järwe ääre. Ja nemad tõiwad tema juure ühe kurdi, kellel kida keel oli, ja palusiwad teda, et ta oma kää tema pääle paneks. Ja tema wõttis teda rahwa seast kõrwale, pistis omad sõrmed tema kõrwu, puutus tema keelt, waatas üles taewa poole ja ütles: „Seewata!“ see on: „Jaa

lahti!“

Kuis ta abi kannab ja südamet ja juur tittulele awab.

5. Ja sedamaid saiwad tema kõrwad lahti, tema keele kõi didi pääsis wallale, ja tema rääkis selgesti. Ja tema keelas neid seda ühelegi rääkimast. Aga mida enam tema neid keelas, seda enam kuulutasiwad nemad seda. Ja nemad imestasiwad wäga, ja ütlesiwad: „Tema on kõik hästi teinud; kurdidki teeb tema kuulma ja keeletumad rääkima!“

Uga usk on kindel lootus nende asjade pääle, mis weel oodatakse, ja nende asjade märguandmine, mis ei nähta. Hebr. 11, 1.

Katel.: 2. käsu seletus. 1. õpetus: „selle eest on minu kohus teba kiita, tänada.“

Saul nr. 211 (874), 3. 4. Wärsil: Oh Jeesus Kristus, tule sa. 81.

Kes sinust ära efsinud, Ja sinu karjast lahkunud, Neid oma juure juhata, Ja nende haamu paranda.

Kõik kurdid pane kuulma sa, Ja keeletumad räätima, Et sinu häält nad kuuleksid, Su nime auu nad kiidaksid!

§ 24. Peetruse tunnistus. Issand kuulutab esimest korda oma kannatust ette; teba muudetakse. (Neliwürsti Wilippuse maal.) (§ 25.)

Matt. 16. Mark. 8. Luuk. 9.

Mis rahwas Jeesusest arwab.

1. Kui Jeesus Reifarea Wilippuse linna rajale oli jõudnud, küsis tema jüngeritelt: „Keda ütlemad inimesed mind, inimese Poega, olemat?“ Nemad wastasiwad: „Mõned ütlemad, ja olla ristija Johannes! tõised Elias, tõised Jeremias, ehk üks prohmetitest.“ Tema ütles nende wasta: „Uga teba teie mind ütlete olemat?“

Peetruse tunnistus: Jeesus — Jumala Poeg!

2. Siis wastas Siimon Peetrus, ja ütles: „Sina oled Kristus, elawa Jumala Poeg.“ Jeesus ütles temale: „Õnnis oled sina, Siimon, Soona poeg, sest liha ja meri pole sulle seda mitte teada annud, waid minu Issa, kes taewas on. Ja mina ütlen sulle ka: „Sina oled Peetrus, ja selle kalju pääle tahan mina oma koguduse ehitada, ja põrgu wärawad ei pea seda mitte ära wõitma. Ja mina tahan sulle taewariigi wõtmed anda.“

See Jeesus peab kannatama.

3. Eest ajast hakkas Jeesus oma jüngeritele teatama, et tema Jeruusalemma pidi minema, ja palju kannatama, ja et tema pidi ära tapetama ja kolmandal päewal üles äratatama. Ja Peetrus wõttis teba iseäranis, ja ütles: „Issand, heida enese pääle armu; ärgu sündigu sulle seda!“ Uga tema ütles Peetruse wasta: „Tagane minust, Saadan! sina oled mulle pahanduseks, sina ei mõtle mitte see pääle, mis Jumala, waid mis inimeste meele pärast on.“

Meie peame ia järele täima.

4. Siis ütles Jeesus oma jüngeritele: „Kui keegi minu järele tahab tulla, see salaku iseennast ära ja wõtku oma rist enese pääle, ja käigu minu järele.“

Seefuse
au ilmub
mana seas-
duse pühade
ees

5. Kuue päeva pärast, kui Jeesus jälle Galilea-
maal oli, võttis ta enesega Peetruse ja Jakobuse ja
Johannese, ja viis neid ühe kõrge mäe päale. Ja
kui ta palus, läks tema tegumood tõiseks, teda muu-
deti nende ees; tema pale paistis otsegu päike, ja
tema riided jaiwad walgeks otsegu walguks. Ja waata, Mooses
ja Geliass näitasiwad endid neile, ja kõnelesiwad temaga kanna-
tamise otsast, mis Jeruusalemas pidi sündima. Aga Peetrus
ütles Jeesusele: „Issand, siin on meil hää olla: kui sa tahad,
siis teeme siia kolm maja, ühe sinule, ühe Moosesele ja ühe
Gelialle.“

Ja tunnis-
tab teda
oma arm-
sats pojaks.

6. Ja kui ta alles rääkis, waata, siis warjas neid
selge pilw, ja hää pilwest ütles: „See on mu ar-
mas Poeg, kes minu meele pärast on, teda kuulge!“
Kui jüngrid seda kuulsiwad, heitsiwad nemad filmili
maha, ja kartsiwad wäga. Aga Jeesus tuli nende juure, sautus
neisse, ja ütles: „Tõuske üles ja ärge kartke mitte!“ Kui ne-
mad omad filmad üles tõstsiwad, ei näinud nemad kedagi, kui
Jeesust üksipäinisi. Ja kui nemad mäelt alla läksiwad, käskis
neid Jeesus ja ütles: „Teie ei pea seda nägemist kellelegi rää-
kima, enne kui inimese Poeg on surnuist üles tõusnud.“

**Kui sina oma funga saad üles tunnistanud Issandat
Jeesust, ja saad uskunud omas südames, et Jumal teda on
surnuist üles äratanud, siis pead sa andsats saama. Room.
10, 9.**

Katel.: 2. õpetus: „Mina usun Jeesuse Kristuse, Jumala ainusün-
dinud Poja sisse.“

Paul nr. 172 (508), 8. Wistl: Ma tahan jätta maha. 245.

See on see walguks kõrgeft, Mu Issand Jeesus tõest, Kes paistab ilma
järgest Täis auu meil suureft wäest: See Issand ja ta elu Ei wõi mul
kustuda, Mu ülem hinge ilu On Onnistegija.

§ 25. Pime sündinud. (Suudamaal.) (§ 26.)

Joh. 9.

Pime sündi-
nud oma
suure
hädaga.

1. Kui Jeesus mööda läks, nägi tema ühe ini-
mese, kes pime oli sündinud. Ja tema jüngrid
küsiwad temalt: „Kes on pattu teinud, tema ije wõi
ta wanemad, et ta pime on sündinud?“ Jeesus kos-
tis: „Ei ole tema pattu teinud ega tema wanemad, waid et
Jumala teud temas awalikuks saaksiwad.“

Issand
oma inelise
abiga.

2. Kui ta seda sai ütelnud, sülitas tema maa
pääle, tegi muda süljest, ja võidis selle mudaga pi-
meda filmi, ja ütles temale: „Mine, peše filmi Siis-
loa tiigis!“ Siis läks tema sinna, peši filmi, tuli
tagasi ja nägi. See sündis aga hingamispäeval.

Waelased
omas
wihas fattu-
wad riidu.

3. Siis wiiswad naabrid teda, kes enne pime oli
olnud, Wariseeride juure. Ja need ütlesiwad:
„See ei ole Jumalast, et ta hingamispäewa ei pea.“
Aga tõised ütlesiwad: „Kuidas võib patune inimene
niisugusid tähti teha?“ Ja nende seas oli riid. Siis ütlesiwad
Wariseerid jälle pimedale: „Mis fina temast ütled?“ Tema ütles:
„Tema on prohwet.“

Waelased
kuulawad
wanemad
üle.

4. Aga Juuda rahwas ei uskunud mitte, et ta
pime olnud, kunni nemad tema wanemad kutsusiwad.
Ja nemad küsijiwad neilt: „Kas see on teie poeg,
kelle teie ütlete pimedada sündinud olewat? Kuidas
tema nüüd siis näeb?“ Nemad kostisiwad: „Meie teame, et see
meie poeg on, ja et ta pime ilmale tulnud. Aga kuidas tema
nüüd näeb, ei tea meie mitte. Tema on wana küll, küsige tema
enese käest.“ Seda ütlesiwad wanemad kartuse pärast; sest Juuda
rahwas olivad ju isekestis nõuuks wõtnud seda, kes teda Kris-
tusets pidi tunnistama, fogudusest wälja lükata.

Nad küsta-
wad end je
pimedada
wälja.

5. Siis kutsusiwad nemad tõist korda inimese, kes
pime olnud, ja ütlesiwad temale: „Kuidas tegi tema
su filmad lahti?“ Tema kostis neile: „Juba ma olen
teile seda ütelnud; miks teie seda jälle tahate kuulda?
Kas teie ka tahate tema jüngeriks heita?“ Siis sõimasiwad ne-
mad teda ja ütlesiwad: „Sina oled tema jünger, aga meie
oleme Moosese jügrid. Meie teame, et Jumal Mooseseaga on
rääkinud, aga sellest ei tea meie mitte, kust ta on.“ Ja nemad
tõukasiwad tema fogudusest wälja.

Issand
ännistab
ta usku.

9. Aga Jeesus otsis teda üles ja ütles tema wasta:
„Kas sa usud Jumala Poja sisse?“ Tema
kostis: „Issand, kes see on, et mina tema sisse wõil-
sin uskuda?“ Jeesus ütles tema wasta: „Kes sinuga räägib,
see on tema!“ Ja tema ütles: „Issand mina usun!“ ja
ta kumardas teda.

**Siis rääkis Jeesus neile ja ütles: „Mina olen maa-
ilma walgus; kes minu järel käib, see ei käi pimeduses.
waid temal peab elu walgus olema. Joh. 8, 12.**

Katel.: 3. õpetus: „Mina usun, et mina omast meelest ja wäest
oma annetega walgustanud.“

Paul nr. 211 (374). Wiisk: Oh Jeesus Kristus, tule ja. 21.

Kes pimedad, neid walgusta, Kes lahutud, neid ühenda, Kes ehtjad,
neid juhata, Kes nõbrad, usus finnita!

§ 26. Halastaja Samaaria mees. Marta ja Maria. (Suudamaal.) (§ 28).

Luufl. 10, 23—43.

1. Üks käsutundja kuus Jeesust ja ütles: „Opetaja, mis pean mina tegema, et ma igawese elu pärin?“ Jssand wastas: „Mis on käsuraamatusse kirjutatud? Kuidas sa loed?“ Käsutundja wastas: „Sina pead Jssandat, oma Jumalat armastama kõigest omast südamest, ja kõigest omast hingest, ja kõigest omast wäest, ja kõigest omast meelest, ja oma ligimest kui iseennast.“ Jeesus ütles: „Sa oled õieti wastanud; tee seda, siis pead sa elama!“ Aga tema tahtis ennast õiendada, ja ütles: „Kes on minu ligimene?“

Kirjutundja küsimine: kes mu ligimene?

2. Jeesus wastas ja ütles: „Üks inimene läks Jeruusalemast alla Jeriko poole, ja sattus rööwlite kätte. Kui need tema riided ära riisunud ja päälegi hoopu annud, läksiwad nemad ära ja jätsiwad teda pool surnud maha. Aga üks preester juhtus seda teed minema ja kui ta teda nägi, läks tema mööda. Nõndasamuti ka üks Seewit; ta tuli sinna, waatas, ja läks mööda. — Aga üks Samaaria mees käis seda teed, ja tuli tema juure; ja kui ta teda nägi, sai tema süda haledaks. Ta astus ligi, waldas õli ja wiina ta haawadesse ja sidus nad finni; tõstis teda oma looma selga, wiis teda õomajale ja kandis tema eest hoolt. Ja kui tema tõisel päewal ära läks, wõttis ta kaks teenari raha wälja, ja andis peremehele, ja ütles: „Kanna tema eest hoolt, ja mis sa iial weel peaksid kulutama, seda tahan ma tagasi tules sulle maksta.“

Wastus looga õnnestumast, seda omalised maha jätawad, wõeras aitab.

3. Keda sa nüüd neist kolmest arwad sellele lähema olewat olnud, kes rööwlite kätte oli sattunud?“ Tema ütles: „See, kes tema pääle halastas.“ Siis ütles Jeesus tema wasta: „Mine, ja tee sina nõndasamuti.“

Meie ligimene see, kes meie abi tarwitab.

4. Kui nemad käsiwad, läks Jeesus ühte alewisse, Betaania nimi, ja üks naene, Marta nimi, wõttis teda wasta oma majasse. Ja temal oli õde, keda Mariaks hüüti; see istus Jeesuse jalgade ees, ja kuulas tema kõnet. Aga Martal oli palju tegemist mitmesuguse tööga, ja tema tuli sinna ja ütles: „Jssand, eks sa sest ei hooli, et minu õde lasseb mind üksi waewa näha? Et üttele nüüd temale, et tema mind aitaks.“ Aga Jeesus wastas ja ütles temale: „Marta, Marta, sa muretsed ja teed enesele tüli mitme asja pärast. Aga ühte asja on tarwis! Maria on enesele hää oja walinud, ja seda ei pea te mält mitte ära wõetama.“

Nõudtem seda ühte, mis tarwis.

Minu lapsukesed, ärgem armastagem mitte sõnaga ega keelega, waid teuga ja tõega. 1. Joh. 3, 18. Uga nõud'le esiti Jumala riiki ja tema õigust, siis seda kõik peab teile päälegi antama. Matt. 6, 33.

Selet.: teenar = 30—40 kopikut.

Katet.: 5. käst: „temale häd teeme kõige ihu hädas.“ 1. käst: „Jumalat üle kõigi asjade armastama.“ 3. käst: „Jumala sõna hää meelel kuuleme ja õpime.“

Laul nr. 449 (256). Niiud paistab meie kaunisti, 2. f. Wiis 342.

Mu südant, Jssand, süüta ja ka oma armu tulega, Et mina armsaks pean Sind, oma kallist Jeesusest, Ja armastan ta ligimest, Et mina ujus tean, Et ja nõnda Armastades, walmistades omaks liikmeks Teed mind taewa osalijeks.

§ 27. Ürakadunud lambast ja trahma rahast. Ürakadunud pojast. (Kalileamaal.) (§29.)

Laul. 15.

II. järk.

1. Kõik tõllnerid ja patused tuliwad tema juure teda kuulma. Uga Wariseerid ja kirjatundjad nurisesiwad ja ütlesiwad: „See wõtab patusid wasta ja sõõb nendega.“ Siis rääkis tema neile need tähendamise sõnad: „Misjugune inimene teie seast on, kellel ja da lam mast on, ja kui ta ühe neist ära kautab, eks ta jäta 99 kõrbe, ja eks ta lähe selle järele, mis on ära kadunud, kummi ta seda leiab? Ja kui ta leidnud, siis paneb ta seda õlade pääle rõõmuga. Ja kui ta koju saab, siis kutsub tema sõbrad ja naabrid kofku, ja ütleb: „Õlge minuga rõõmsad, sest mina olen oma kadunud lamba leidnud.“

2. „Eh misjugune naene on, k e l k ü m m e t r a h m a r a h a on, kui ta ühe raha ära kautab, eks ta küünalt ei süüta põlema, ja eks ta koda ei püühi, ja eks ta hoolega ei otfi, senni kui ta seda leiab? Ja kui ta leidnud, siis kutsub ta kofku sõbrad ja naabrid, ja ütleb: „Õlge minuga rõõmsad, sest ma olen trahma raha leidnud, mis ma olin ära kautanud.“ Nõnda, ütlen mina teile, on rõõm Jumala inglite juures ühe patuse pärast, kes meelt parandab.“

3. Uga tema ütles: „Ühel inimesel oli kaks poega. Ja noorem neist ütles isa wasta: „Issa, anna mulle wara, mis minu osaks tuleb!“ Ja tema jagas neile wara. Uga ei mitte kaua pärast seda aega kogus noorem poeg kõik kofku, ja läks ära kaugele maale: jääll pillas tema wara ära, ja elas õnnetumas elus. Uga kui ta kõik oli ära hukunud, tuli sinna maale kange

Jssand otfib patust, nagu tarjane kadunud lammast.

Jssand otfib patust, nagu naene trahma raha.

Patuse lastumine Jumalast ja see häda, mille sisse ta saab.

nälg; ja puudus hakkas tema kätte tulema. Ja tema läks ja asus ühe kodaniku juure sääl maal; ja see läkitas teda oma wäljale siju hoidma. Ja tema püüdis oma tõhtu täita tühjest lestist ja ükski ei annud neid temale.

Batuje
pöbramine,
ja tuis
Jsa teda
jälle wasta
wõtab.

4. Aga kui ta paremad mõtted saanud, ütles tema: „Mitu palgalist on minu isal, kellel leiba küll on, aga mina lähen hukka nälja pärast? Ma tahan kätte wõtta ja oma isa juure minna, ja temale ütelda: Jsa, ma olen pattu teinud taewa wasta ja sinu ees. Ja mina ei ole enam wäärt, et mind su pojaks hüütakse: pea mind kui ühte oma palgalistest!“ — Ja ta wõttis kätte ja läks oma isa juure. Aga kui ta weel kaugel ära oli, nägi teda isa, ja tema sai haledaks, ta jooksis, hakkas tema ümber kaela, ja andis temale suud. Aga poeg ütles: „Jsa, ma olen pattu teinud taewa wastu ja sinu ees, ja ei ole enam wäärt, et mind sinu pojaks hüütakse.“ Aga isa ütles sulastele: „Tooge kõige kallim kuub ja pange tema selga, ja andke temale sõrmus sõrme, ja kingad jalga, ja tooge ja tapke nuumwasikas, ja söögem ja joogem ja olgem rõõmsad: sest see mu poeg oli surnud, ja on jälle elawaks saanud; tema oli kadunud ja on leitud.“ Ja nemad hakkasiwad rõõmsad olema.

Omädigus,
mis Jsa
armu üle
ei tahaks
rõõmustada.

5. Aga tema wanem poeg oli wäljal. Ja kui tema seda laulmist ja tantsumist kuulis, kutsus tema ühe sulase ja kuulas, mis see pidi olema. See ütles temale: „Su wend on tulnud, ja su isa on nuumwasika tapnud, et ta teda on termelt jälle saanud.“ Ja tema sai wihaseks, ja ei tahtnud mitte jisse minna. — Siis läks tema isa wälja, ja palus teda. — Aga tema wastas: „Waata, nii mitu aastat teenin mina sind, ja ei ole ial üle sinu sõna astunud, ja sina ei ole mulle ka ühte sikkugi annud, et ma oma sõpradega oleksin wõinud rõõmus olla. Aga kui see poeg tuli, kes sinu wara nahka pannud, oled sina nuumwasika tapnud!“ Aga isa ütles tema wasta: „Poeg, sina oled ikka minu juures, ja kõik, mis minu on, on sinu pärast. Nüüd peaks sinu meel hää ja rõõmus olema, et see sinu wend oli surnud ja on jälle elawaks saanud; ja et ta oli kadunud ja on leitud.“

Ustaw on see sõna, ja kõige wastuwõtmise wäärt, et Kristus Jeesus maailma jisse on tulnud, patusid õndsaks tegema, kelle seast mina kõige ülem olen. 1. Tim. 1, 15.

Selet.: 1 trahma = 35 kopikut.

Katek.: 2. õpetus: „Kes mind ärakadunud inimest.“ 3. õpetus: „Mina usun — pattude andeksandmist.“

Saul nr. 240 (381), 3. Wiisil: Jeesusest ei jäta ma. 161.

Kadunud lammas karjane Otsib wäga hoolsast taga; Enam püüab Jeesuse, Mis on efind, kätte saada. Oh et kõik nüüd tuleksid, Jeesus kutsub patusid.

§ 28. Tähendusefõna õhtusöömaajast. Kümnest- tuhandest talendist ehk tigidast sulajest. (§ 30.)

Luuik. 14, 16—24. Matt, 18, 21—35.

Kuis
kutsutud
armutut-
set põlga-
wad.

1. Jeesus ütles: „Üks inimene tegi suure õhtusöömaaja, ja kutsus palju: ja läkitas oma sulase õhtusöömaaja tunnil neile, kes kutsutud, ütles: „Tulge, sest kõik on ju walmis!“ Aga nemad hakkasiwad ennast kõik ühest juust wabandama. Siimene ütles: „Mina olen põllu ostnud, ja pean wälja minema seda waatama; ma palun sind, wabanda mind.“ Tõine ütles: „Ma olen wiis paari härge ostnud, ja lähen neid katsuma; ma palun sind, wabanda mind.“ Kolmas ütles: „Ma olen naese wõtnud, ja sellepärast ei wõi mina tulla.“

Kuis põla-
tud kuis-
talle ja
armule
tulewad.

2. Ja sulane tuli tagasi, ja kuulutas seda oma ijandale. Siis wihastas koja ijand, ja ütles oma sulasele: „Mina warsti wälja linna laia uulitsate ja põikuulitsate pääle, ja too siia sisse waesed ja wigased, jalutumad ja pimedad.“ Ja sulane ütles: „Ijand, see on tehtud, nõnda kui ja käskisid; aga weel on maad.“ Ja ijand ütles sulase wasta: „Mina wälja teede pääle ja aedade ääre, ja saada nad sisse tulema, et minu koda täis saaks. Sest mina ütlen teile, et ükski neist kutsutud meist ei pea minu õhtusöömaaga maitsema.“

Suur meie
wõlg, aga
arm annab
ta andeks.

3. Peetrus astus üks tõine kord Jeesuse juure ja ütles: „Ijand, mitu korda pean ma, kui mu wend mu wasta eksib, temale andeks andma? Ons küllalt seitse korda?“ Jeesus wastas temale: „Ei, mitte seitse korda, waid seitsekümmend korda seitse korda. Sest taewariik on ühe kuninga jarnane, kes oma sulastega tahtis aru pidada. Kui ta hakkas arwama, toodi üks tema ette, sellel oli temaga kümmetuhat talenti wõlgu. Aga kui temal ei olnud maksta, käskis tema ijand müüa teda ja tema naese ja lapsed, ja kõik, mis temal oli, ja maksta. Siis heitis sulane maha, ja ütles: „Ijand, kannata minuga, mina tahan sulle kõik maksta!“ Siis oli ijandal hale meel selle sulase pärast, ta laskis teda lahti ja wõla jättis ta temale maha.

Kui
halastamata
meie oma
wenna
wasta oleme.

4. Seesama sulane läks wälja ja leidis ühe kaas-
sulase; sellel oli temaga sada teenari raha wõlgu. Ja tema wõttis teda finni, kägistas teda ja ütles: „Maksa mulle, mis sul wõlgu on minuga!“ Siis heitis kaas-
sulane tema jalgade ette maha, palus teda ja ütles: „Kannata minuga, ja mina tahan sulle kõik maksta!“ Aga tema ei tahtnud mitte, waid heitis teda wangitorni.

Riis
Jesand
jelle üle
tohut peab,
tes armu
ei anna.

5. Kui kaasfulased nägid, mis sündis, said nad nemad väga kurvaks, tulivad ja jutustasid isandale kõik, mis oli sündinud. Siis kutsus tema isand teda enese ette ja ütles tema wasta: „Sinatige fulane, kõige su wõla olen mina maha jätnud, et sina mind palusid. Eks sina ka pidanud armu heitma oma kaasfulase pääle, nõnda kui mina sinu pääle armu heitsin?“ Ja tema isand sai wihaseks, ja andis teda waewajate kätte, kuni tema pidi maksma kõik, mis wõlgu oli. — Nõnda teeb ka minu taewane Jsa teile, kui teie igauks omast südamest andeks ei anna oma wennale tema eksituksi.“

Palju on kutsutud, aga pisut ära walitsetud. Matt. 22, 14. Sest kui teie inimestele nende eksitused andeks annate, siis annab ka taewane Jsa teile andeks. Aga kui teie inimestele nende eksitust andeks ei anna, siis ei anna ka teie Jsa teie eksitust mitte andeks. Matt. 6, 14. 15.

Katek.: 2. palwe. 5. palwe.

Selet.: 10.000 talenti hõbedat = 20 miljoni rubla.

Saul nr. 243 (383). Dmal wiisk. 271.

Jesand, oma wiha sees Ara ja mind nuhtle, Sest ju poeg on wahemees, Armu jaatnud mulle; Küll mul nüüd Palju juud, Siiski armu anna, Ara wiha kannal!

§ 29. Rikas mees ja waene Laatsarus. Wariseer ja tõlner. (Kalileamaal.) (§ 31.)

Luuik. 16, 19—31; 18, 9—14.

II. järk.

1. Siis ütles Jeesus Wariseeride wasta: „Üks rikas inimene oli, see ehitas ennast purpuri ja kalli linase riidega, ja elas igapäew rõõmsasti ja suuresti. Aga üks waene oli, Laatsarus nimi: see oli maas tema wärawa ees täis paisid. Ja ta püüdis oma kõhtu täita leiba raasukestist, mis rikka laua päält maha langewad; aga koerad tulivad ja lakkusiwad tema paisid. Siis juri waene, ja inglid kandiswad teda Abrahami sülle. Aga rikas juri ka ja maeti maha.“

Rikas ja
waene sitn
maailmas.

2. Ja kui tapõrgus suure walus oli ja oma filmad üles tõstis, siis nägi tema Abrahami laugelt ja Laatsarust tema süles. Ja tema hüüdis: „Jsa Abraham, heida armu mu pääle, ja läita Laatsarus, et ta oma sõrme otja wette kastaks ja minu keelt jahutaks, sest mind waewatakse väga tuleleegis.“ Aga Abraham ütles: „Poeg, mõtle, et sa oma hää põlwe oma elus

Rikas ja
waene
tulwas
maailmas.

oled kätte saanud, ja nõndasamuti Laatsarus kurja; aga nüüd rõõmustatakse teda siin ja sind waevatakse. Päälegi on meie ja teie wahel suur wahet finnitatud, et need, kes siit tahavad teie juure minna, ei wõi mitte; ega need, kes jääd on, ei saa jääd siia meie juure tulla."

3. Siis ütles rikas mees: „Ma palun siis sind, isa, et sa teda läkitad minu isa kotta, sest mul on wiis wenda, et ta neile finnitaks, et nemadki siia walupaika ei saaks!“ Abraham ütles temale: „Neil on Mooses ja prohwetid, kuulgu nemad neid.“ Aga tema ütles: „Ei, mitte, isa Abraham, waid kui keegi furnuteft nende juure lähelks, siis parandaksiwad nemad meelt.“ Aga ta ütles temale: „Kui nemad Moosest ja prohwetid ei kuule, ega nemad uialgi ei wõtaks nõuu, kui keegi sunnist üles tõuseks.“

4. Aga mõnede wasta, kes iseeneste pääle lootsiwad, et nemad pidiwad õiged olema ja muid põlgasiwad, ütles tema selle tähenduse-sõna: „Kaks inimest läksiwad ülesse pühakotta palwet pidama, tõine oli Wariseer ja tõine töllner. Wariseer seisis ja palus iseeneses nii: „Oh Jumal, mina tänan sind, et mina ei ole nõnda kui muud inimesed, riisujad, ülekotused, abielurikkujad, ega nõnda, kui see töllner. Mina paastun kaks korda nädalas, ja annan kümnest kõigest, mis mul on!“

5. Aga töllner seisis eemal, ja ei tahtnud oma filmigi taewa poole tõsta, waid lõi oma wastu rindu ja ütles: „Oh, Jumal, ole mulle patusele armuline!“ Mina ütlen teile: Seesinane läks alla oma kotta paremini õigeks mõistetud kui tõine. Sest igauks, kes ennast ise ülendab, teda alandatakse; aga kes ennast ise alandab, teda ülendatakse.“

Ja inimestele on seatud ükskord surra ja pärast seda kohus. Hebr. 9, 27. **Seepärast arwame meie, et inimene õigeks saab usu läbi, ilma käsu tegusita.** Room. 3, 28.

Katel: 7. palwe. 3 õpetus: „igawest elu.“ 3. õpetus: „oma annetega walgustab.“

Saul nr. 336 (520), 2. Oh Jumal, sinu pääl.
Omalt wõtsil. 112.

Oh! waewamad mind nüüd Mu raskest patu süüd, Ma tahan, Jeesus, loota Ja sinult armu oota: Su hooleks ennast annan, Kas suren ma wõi elan.

§ 30. Jeesus laste sõber. Nikas noormees. Töötegijad wiinamäel. (§ 32.)

*Marius Lummus
noor*

Matt. 18, 1—11. Mark. 10, 13—31. Matt. 19, 13—20, 16. Luuf. 18, 15—30.

1. Pärast seda astusiwad Jssanda jüngrid tema juure ja ütlesiwad: „Kes on küll kõige suurem taewariigiis?“ Jeesus kutsus ühe lapsukesese enese juure, pani selle nende keskele seisma ja ütles: „Tõesti, mina ütlen teile, kui teie ümber ei pööra ja ei saa kui lapsukesed, siis ei saa teie mitte taewariiki. Kes iseennast alandab, kui see lapsuke, see on suurem taewariigiis.“

Kõige suurem taewariigiis.

2. Ja nemad tõiwad lapsukesesi tema juure, et ta neisse pidi puutuma; aga jüngrid sõitlesiwad neid, kes neid tema juure tõiwad. Aga kui Jeesus seda nägi, sai tema meel väga haigeks, ja ta ütles neile: „Laske lapsukesed minu juure tulla, ja ärge keelge neid mitte, sest niisuguste pärast on Jumala riik. Tõesti, mina ütlen teile: kes iial Jumala riiki wasta ei wõta in. lapsuke, see ei saa mitte sinna sisse.“ Ja tema wõttis neid külle, pani käed nende pääle ja õnnistas neid.

Laste pärast on taewariik.

3. Ja kui tema ära läks tee pääle, jooksis üks noormees tema juure ja küsis temalt: „Hää õpetaja, mis ma pean tegema, et ma igawese elu pärin?“ Jeesus ütles: „Tahad sina elu sisse minna, siis pea käsusõnad.“ Tema ütles: „Misjuguised?“ Aga Jeesus wastas: „Sina ei pea mitte tapma; sina ei pea mitte abielu rikuma; sina ei pea mitte warastama; sina ei pea mitte ülekohtu tunnistama; auusta oma isa ja ema; ja sina pead oma ligimest armastama kui iseennast.“ Siis ütles noormees: „Seda kõik olen mina pidanud oma noorest põlwest; mis mul veel waja on?“ Ja Jeesus waatas tema pääle, ja armastas teda, ja ütles: Ühte asja on sul waja, mine ja müü ära, mis sul on, ja anna waestele; siis peab sul warandus taewas olema; ja tule läi minu järel!“ Aga kui noormees seda kuulis, läks tema kurwa meelega ära, sest temal oli palju wara.

Nikas noormees.

4. Siis ütles Jeesus jüngrite wasta: „Wae walt jaab rikas taewariiki. Sest see on hõlpsam, et kamel nõela silmast läbi läheb, kui et rikas Jumala riiki sisse läheb.“ Aga nemad ehmatasiwad väga ära, ja ütlesiwad: „Kes wõib siis õndsaks saada?“ Aga Jeesus wastas: „Inimeste juures on see wõimata, aga Jumal wõib kõik teha.“

Kui raskesti rikas taewariik saab.

Jeesus õnnistab lapsust.

Viinamäe
töösse kutsu-
mine on
ise arm.

5. Jeesus rääkis veel selle tähenduse-õna: „Tae-
wariit on majajisanda sarnane, kes wara hommiku
wälja läks töötegi-
jaid oma wiinamäele pal-
fama. Kui tema töötegi-
jatega ühe teenari raha
pääle päewapalgaks
oli leppinud, siis läkitas
tema neid oma wiinamäele.
Ja tema läks kolmandal
tunnil wälja ja nägi
teisi turu pääl tööta
seiswat, ja ütles nende
wasta: „Minge ka
wiinamäele, mis iial
õige on, tahan am teile
anda!“ Ja nemad läk-
siwad. Sälle läks ta
kuuen-

dal ja üheksandal tunnil ja tegi nõndasamuti. Aga ühetõistkümnendal tunnil läks tema wälja, ja leidis tõesti tööta seiswat, ja ütles nende wasta: „Mis teie siin kõige päewa tööta seisate?“ Nemad ütlesiwad temale: „Meid ei ole ükski palganud.“ Tema ütles neile: „Minge teiegi wiinamäele, ja mis iial õige on, peate teie saama.“

6. Aga õhtu ütles wiinamäe isand oma ülewaa-
 taja wasta: „Kutsu töötajad, ja anna neile
 nendepall, ja hakka wiimastest pääle
 funni esimesteni.“ Ja kui need tuliwad, kes
 ühetõistkümnendal tunnil oliwad palgatud, saiwad nemad igauks
 ühe teenari raha. Aga kui esimesed tuliwad, mõtlesiwad nemad,
 et nemad pidiwad enam saama; ja nemadki saiwad igauks ühe
 teenari raha. Aga nemad nurisesiwad ja ütlesiwad: „Need wiim-
 sed on aga ühe tunni tööd teinud, ja sina oled neid meie aruliseks
 teinud, kes meie päewa koormat ja palawat oleme kannud.“ Aga
 tema kostis ühele nende seas: „Sõber, mina ei tee sulle mitte
 liiga, eks sa ole minuga ühe teenari raha pääle leppinud? Ehk eks
 ei ole mul luba omaga teha, mis ma tahan? Wõi on sinul
 meel paha, et mina hää olen? Nõnda saawad wiimased
 esimesteks ja esimesed wiimasteks; sest palju on
 kutsutud, aga pisut ära walitsetud.“

**Loo mulle, Jumal, puhas süda ja uuenda mu sees
 kindel waim. Laaw. l. 51, 12. Nõnda ka teie, kui teie
 kõik olete teinud, mis teid on kästus, siis ütlege: Meie
 oleme kõlwatumad sulased, sest meie oleme teinud, mis
 meie kohus oli teha. Luuf. 17, 10.**

Katol.: 1. käsk (Jumalat kartma — kui laps). 3. õpetus: — „ewang-
 geliumi läbi kutsunud.“

Paul nr. 181 (417), 12. Wiisil: Kes Jumalat nii lases teha. 148.

Eks ma peaks ei armastama Sind, kes sa mind nii armastad? Kas
 peafin sind kurvastama, kes sa mind ifka rõemustad? Kui ma sind maha
 jätaksin, siis oma hinge vihataksin.

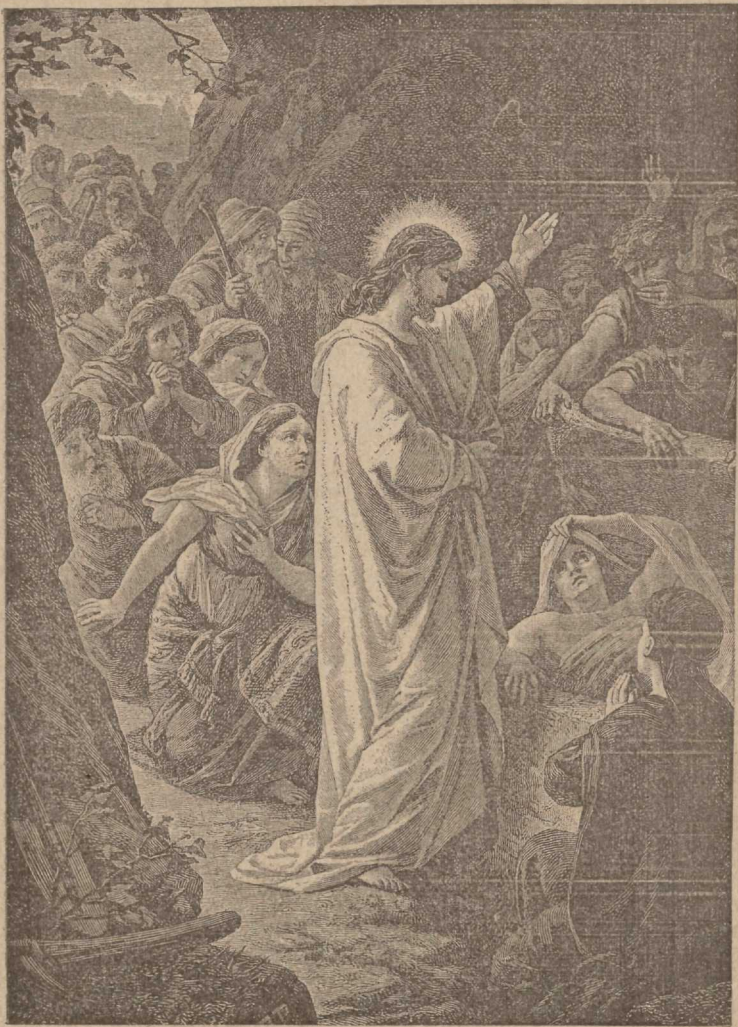
§ 31. Laatsaruse ülesäratamine. (Suudamaal.) (§ 33.)

Joh. 11.

II. järt.

1. Laatsarus Betaaniast, Marta ja Maria wend,
 oli haige. Siis läkitasiwad tema õed Jeesuse juure ja üt-
 lesiwad: „Issand, keda sina armastad on haige!“ Aga
 kui Jeesus seda kuulis, ütles tema: „See haigus ei ole surmaks waid
 Jumala auuks, et Jumala Poega peab auustatama.“ Aga Jeesus
 jäi weel kaks päewa sinna, kus ta oli. Pärast seda ütles tema
 jüngeritele: „Laatsarus, meie sõber, magab, aga mina lähen teda
 unest üles äratama.“ Tema jüngerid ütlesiwad: „Issand, magab

Laatsaruse
 haigus ja
 surm.

Laatsaruse ülesäratamine.

tema, siis saab tema terveks." Siis ütles Jeesus neile otse wälja: „Laatsarus on ära surnud, aga läti tema juure!”

2. Jc kui ta sinna jõudis, oli Laatsarus juba neli päewa hauas olnud. Ja Marta läks tema wasta ja ütles Jeesusele: „Jssand, oleksid sina siin olnud, minu wend ei oleks mitte surnud. Aga nüüdki tean mina, et Jumal sulle annab, mis sina uial tema läest palud!” Jeesus ütles temale: „Sinu wend peab üles tõusma!” Marta kostis: Mina tean, et ta üles tõuseb ülestõus-

Jssand
rueb
omatsid
kostutama
ja nende
usku
taswatama.

misel viimisel päeval." Jeesus ütles temale: „Mina olen ülestõusmine ja elu; kes minu sisse usub, see peab elama, ehk tema küll sureb. Ja kes elab ja usub minu sisse, see ei pea igavesti ära surema. Kas sina seda usud?“ Ja tema ütles: „Jah, Issand, mina usun, et sina oled Kristus, Jumala poeg!“ Siis tuli ka Maria Jeesuse juure ja ütles: „Issand, oleksid sina siin olnud, minu wend ei oleks mitte ära surunud.“ Ja ta nuttis.

3. Kui nüüd Jeesus teda nägi nutwat ja Juuda rahwast ka nutwat, siis hakkas ta jüda walutama, tema meel sai väga kurwaks ja ta ütles: „Kuhu olete teie teda pannud?“ Ja nemad ütlesiwad: „Issand, tule ja waata!“ Ja Jeesus nuttis. Siis ütlesiwad Juuda rahwas: „Waata, kuidas tema teda on armastanud!“ — Siis tuli Jeesus haura juure ja ütles: „Tõstke kiwi ära!“ Siis ütles Marta tema wasta: „Issand, tema haiseb ju, sest tema on ju neli päewa hauras.“ Aga Jeesus ütles: „Eks mina sulle ole ütelnud, kui sa usuksid, saaksid sina Jumala auu näha?“ Siis tõstiwad nemad kiwi ära. Aga Jeesus tõstis oma filmad üles ja ütles: „Mina tänan sind, Jä, et sa mind oled kuulnud!“ Kui ta seda sai ütelnud, hüüdis ta juure häälega: „Laatsarus, tule wälja!“ Ja surnu tuli wälja, surnu mähkmetega mähitud. Siis ütles Jeesus: „Päästke teda lahti ja laske teda minna!“

4. Nüüd uskusiwad tema sisse palju Juuda rahwast. Aga ülemad preestrid ja Wariseerid kogusiwad suurekohtu kokku ja ütlesiwad: „Mis peame meie tegema? Kui meie teda nõnda jätame, siis usuwad kõik tema sisse.“ Aga Kaiwas, kes sel aastal ülempreester oli, ütles: „Parem on, kui üks inimene sureb rahwa eest ja mitte kõik rahwas hukka ei saa!“ Aga sest päewast pidasiwad nemad nõuu, et nad teda ära tapasiwad.

Surm, kus on sinu astel? Põrguhaud, kus on sinu wõimus? Aga surma astel on patt, ja patu wägi on käsi. Aga tänu Jumalale, kes meile wõimust annab meie Issanda Jeesuse Kristuse läbi. 1. Kor. 15, 55—57.

Katek.: „Mina usun liha ülestõusmist.“

Laul nr. 204 (214), 1. Wiisil: Au, kiitus olgu igawest. 199.

Surm, kus nüüd sinu oda jäi, Kus põrgu haud su wõimus? Nüüd Kristus mulle eluks jäi, Ehk meie waew küll hirmus, Nüüd olgu Jumal tänatud, Et surm on täiest surmatud Ja meile wõit on antud.

§ 32. Kümme pidalitõbist. Tõine kannatamise ettekuulutus. Pime Jeeriko tee ääres. Sakkens. Jeesuse wõidmine Betaanias. (§ 34.)

Luuk. 17. Matt. 20. Markus 10. Luuk. 18, 10. Matt. 26.

Joh. 12.

1. Kui Jeesus Jeruusalemma läks ja ühte alewisje
Tõbiste häda ja abi. sai, siis tulivad tema wasta kümme pidalitõ-
bist meest. Nad seiswad eemal, tõstiwad häält ja
ütlesiwad: „Jeesus, õpetaja, heida armu meie
pääle!“ Kui ta neid nägi, ütles tema: „Minge ja näidake endid
preestriatele!“ Ja kui nemad ära läksiwad, sawad nemad puhtaks.

2. Aga üks nendest, kui ta nägi, et ta oli
Nende tänu. terweks saanud, läks tagasi ja auustas Jumalat suure
häälega, heitis tema jalgade ette filmili maha ja tänas
teda. Ja see oli Samaaria mees. Aga Jeesus ütles: „Eks
kümme pole puhtaks saanud, kus need üheksa
on? Eks muid pole leitud, kes oleksiwad tagasi tulnud Jumalale
auu andma, kui aga see wõeramaa mees?“ Ja ta ütles temale:
„Tõuse üles ja mine, sinu usk on sind aidanud!“

3. Ja tee pääl wõttis Jeesus oma kakstoistkümmend
Issand peab kannatama. jüngrit ihapäinis enese juure ja ütles neile: „Waata,
meie läheme üles Jeruusalemma, ja kõik peab lõpeta-
tama, mis prohwetite läbi on kirjutatud inimese Po-
jast. Sest teda antakse ära paganate kätte, teda naerdakse ja teu-
tatakse, ja tema pääle sülitatakse. Ja kui nad teda saawad piit-
saga peksnud, siis tapawad nad tema ära, aga kolmandal päe-
wal peab tema jälle üles tõusma.“ Aga nemad ei mõistnud seist
midagi, ja see kõne oli nende eest warjul.

4. Ja kui Jeesus Jeeriko linna ligi sai, istus üks
Tema teeb pimedad nägema. pime tee ääres ja kerjas. Aga kui ta rahwast
kuulis mööda minewat, kuulas tema, mis see pidi
olema. Nemad kuulutasiwad temale: „Jeesus Naat-
saretist lähed mööda!“ Siis kisendas tema wäga ja ütles: „Jee-
sus, Daaweti poeg, heida armu minu pääle!“ Aga
rahwas sõitles teda, et ta pidi wait olema. Aga tema kisendas
weel enam: „Daaweti poeg, heida armu minu pääle!“ — Jeesus
jäi seisma, käs kis teda enese juure tuua ja küsis: „Mis ja ta-
had, et ma sulle pean tegema?“ Tema ütles: „Issand, et ma
wõiksin jälle näha.“ Jeesus ütles temale: „Et näe jälle! Siin
usk on sind aidanud!“ Ja sedamaid nägi tema jälle ja
käis tema järel Jumalale auustades. Ja kõik rahwas, kes seda
nägi, andis Jumalale kiitust.

5. Kui Jeesus Jeeriko linna sai, läks tema jäält läbi. Ja jääl oli üks mees, Saffeus nimi, tõlnerite ülem ja rikas. See püüdis Jeesust näha, aga ta ei saanud mitte, et ta madal mees oli. Siis jooksis ta ette ja läks ühe metswiigipuu pääle. Aga kui Jeesus sinna sai, waatas ta üles ja ütles: „Saffeus, tule usinasti maha, sest täna pean ma sinu kotta jääma!“ Siis tuli ta sedamaid maha ja wõttis Jeesust rõömuga wasta.

Õstijale
Saffeusel
tuleb ta
wasta.

6. Aga lõit, kes seda nägiwad, nurisesiwad ja ütlesiwad: „Tema on ühe patuse mehe juures sees käinud.“ Aga Saffeus ütles Issandale: „Waata, Issand, mina annan oma poole warandust waeestele, ja kui ma kellelegi ülekohut olen teinud, annan mina nelja wõrra tagasi.“ Jeesus ütles tema wasta: „Täna on sellele kojale õnnistus tulnud, sest et ka see Abrahami poeg on. Sest inimese Poeg on tulnud otsima ja õndsaks tegema, mis ära kadunud on.“

Issand
annab
armu
ja andest-
andmist.

7. Kuus päewa enne paasapäha tuli Jeesus Beetaania, kus Laatsarus oli, keda tema surnuist oli üles äratanud. Siis tegiwad nemad jääl temale õhtusööma-aja. Marta talitas ja Laatsarus istus ka temaga lauas. Siis wõttis Maria naela selget ja wäga kallist nardisalmi, waldas seda tema pähe, wõidis ta jalgu ja kuuwatas neid oma juustega. Ja koda sai täis salwi haisu. Siis ütles Juudas Iskariot: „Misparast ei ole see salw mitte ära müüdüd 300 teenari raha eest ja waeestele antud?“ Aga seda ütles tema, ei mitte, et ta waeste eest hoolt kandis, waid et ta waras, ja kuffur tema käes oli. Jeesus ütles: „Jäta teda rahule. Tema on mulle hääl töö teinud. Waejad on ikka teie juures. Aga mind ei ole teil mitte ikka: Tema on salwi minu pääle walanud, et ta mind pidi matmiseks walmistama. Ja kus ilal armuõpetust kuulutatakse kõiges ilmas, jääl peab ka räägitama sest, mis tema on teinud, tema mälestuseks.“

Armastus
wõtab Is-
sandat
luningaks.

**Too Jumalale tunnistust ohwriks ja ään ära Kõige-
õrgemale oma tõutused. Laam. I. 50, 14. Inimese Poeg
ep ole tulnud ennast lastma teenida, waid ise teenima ja
oma hinge andma lunastamise hinnaks mitme eest. Matt. 20, 28.**

Katek.: 3. päätitül. 2. õpetus: „päästnud patust, surmast.“

Laul nr. 368 (230). Helde Jeesuse, s. 4. Wiitl: 157.

Kange sõjamees! Põrgu hana seest Oled ja mind lunastanud, Surma, patu kautanud Oma were wäes, Kange sõjamees.

III. Issanda ülempreestri amet ehk tema kannatamine ja surm.

§ 33. Issand sõidab Jeruusalemma ja nutab linna pärast. Teine templi puhastamine. (§ 35.)

Matt. 21, 11—22. Luuk. 19, 39—48. Joh. 12, 12—19.

1. Teisel päeval kui nemad Jeruusalema ligi said ja Betwage poole Olimäe juure tulivad, läkitas Jeesus kaks jüngrit ja ütles nende wasta: „Minge sinna alemisse, mis teie kohal on, ja sedamaid leiategi teie ühe kinni seutud emaeesli, ja jalu tema juures: päästke need lahti ja tooge minu juure. Ja kui teile keegi midagi ütleb, siis ütlege: „Issandale on neid tarwis!“ siis läkitab tema sedamaid.“ — Aga see on sündinud, et pidi tõeks saama, mis on öeldud prohwetil Sakaria läbi, kes ütles: „Ütelge Siooni tütrele (linnale): „Waata, sinu kuninga tuleb tasan, ja istub eesli seljas, jalu seljas, kes koormakandja emaeesli poeg on.“

2. Jüngrid tegiwad nõnda, kui Jeesus neid oli käskinud: nad tõiwad emaeesli ja jalu, ja paniwad oma riided nende pääle ja paniwad teda nende pääle istuma. Aga palju rahwast lautasiwad omad riided tee pääle, tõised raiusiwad offi puist ja heitsiwad tee pääle. Ja rahwas, mis eel ja taga käis, kisendas ja ütles: „Hosianna Daaweti pojale: Kiidetud olgu, kes tuleb Issanda nimel! Hosianna kõrges!“

3. Ja kui tema ligi sai ja linna nägi, nuttis ta tema pärast ja ütles: „Kui sinagi teaksid sel omal päewal, mis sinu rahule tarwis läheb! Aga nüüd on see sinu silma eest warjule pandud. Seft aeg tuleb sinu pääle, et su waenlased sinu ümber walli teemad, ja sind ümber piiramad, ja sind kõikipidi waewawad, ja ei jäta kivi kivi pääle, seepärast, et sa ei ole tunnud oma armu katsumise aega. — Oh Jeruusalem, Jeruusalem, kes sa tapad prohwetid ja neid, kes sinu juure on läkitatud; kui mitu korda olen mina sinu lapsi tahtnud koguda, otsegu kana kogub omad pojad tiibade alla, aga teie ei ole mitte tahtnud.“

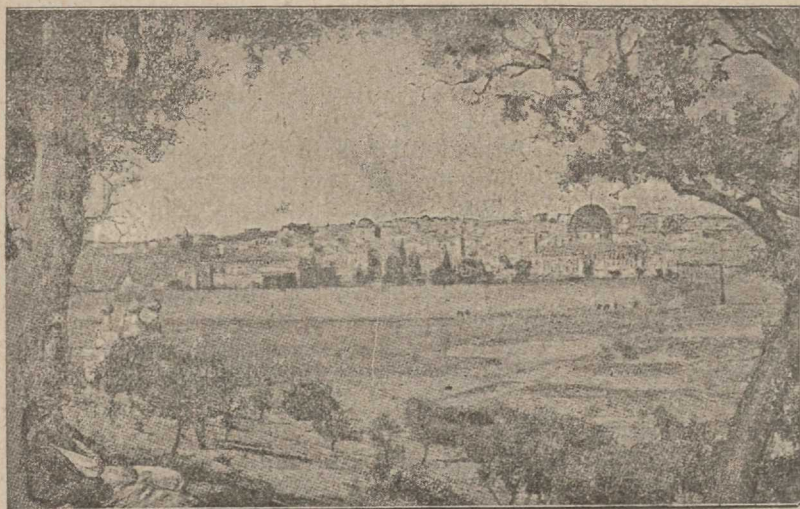
Kui kuninga sõidab Issand oma linna.

Kui kuningat wõtab rahwas teda wasta.

Kui taarjane peab oma lasta pärast nutma.

4. Ja kui nemad Jeruusalemma said, läks Jeesus püha kotta, ja hakkas wälja ajama neid, kes pühas kofas müüsiwad ja ostsiwad, ja ta wiskas rahawahetajate lauad ja tuimüüjate pingid ümber, ja ütles neile: „Minu koda peab palmekojaks hüütama, aga teie olete seda röõwli auguks teinud.“ Ja pühas kofas tuli tema juure pimedaid ja jalutumaid, ja tema tegi nad terveks. Aga kui ülemad preestrid ja kirjatundjad imeteguised nägawad, mis tema tegi, ja poisja, kes pühas kofas kisedasiwad: „Hosianna Daaweti pojale!“ sai nende meel pahaseks, ja nad ütlesiwad temale:

Ta tutsub
weel kord
omastid,
templit
puhastades,
templis
õpetades.

Jeruusalemm.

„Kas sa kuuled, mis need ütlemad?“ Aga Jeesus ütles: „Küll kuulen! Kas teie ei ole lugenud: „Wäetimate ja imewate laste suust oled sina enesele kiitust walmistanud?“ Ja tema jättis nad maha, ja läks linnast Beetaaniasse.

Seepärast kandke õiget meelega parandamise wilja. Seit iga puu, mis hääd wilja ei kannu, raiutakse maha ja wifatakse tulesse. Matt. 3, 8. 10.

Katol.: 2. palwe. 2. õpetus: „Kohut mõistma elawate ja furnute pääle.“

Wihil: Kuis pean wastu wõtma. 462.

Sa tuled kangeks sund'jaks Neil, kes sind wihkawad, Neil' aga armu andjaks, kes sind ihkawad. Jah, elu pätte, tule, Wii mind ka ülesse, Kus sinu armu pale Muul' paistab jäädmaste.

§ 34. Tähendusefõna kuningapoja pulmast. Rohturaha. (§ 36.)

Matt. 22.

1. Ja Jeesus rääkis neile selle tähendusefõna: „Daemariif on ühe kuninga sarnane, kes oma pojale pulmad tegi. Ja tema läkitas oma sulased wälja, pulma kutsuma: aga kutsutud ei tahtnud tulla. Siis läkitas tema tõisi sulasid wälja ja ütles: „Ütelge neile, kes on kutsutud: Waata, oma söömaaja olen ma walmistanud, mu hädjad ja nuumweised on tapetud, ja kõik on walmis: tulge pulma!“ Aga nemad ei hoolinud sest, ja läksiwad üks oma põllule, ja teine oma kaubale. Aga tõised wõtsiwad tema sulased kinni, teutasiwad ja tapsiwad nad ära. Aga kui kuningas seda kuulis, sai tema wihaseks ja läkitas omad sõjawäed wälja ja hukkas tapjad ära, ja süütas nende linna põlema.

Kutsutud ei
tuule
kutsujast.

3. Siis ütles tema sulaste wasta: „Pulmad on küll walmis, aga kutsutud ei ole mitte seda wäärt. Seepärast minge teelahkmete pääle, ja kutsuge pulma nii palju kui teie iial leiate.“ Ja sulased läksiwad wälja teede pääle, ja kogusiwad kõik kokku, keda nad leidsiwad, ja pulmakoda sai täis.

Wõerab
saamad
pulma-
lauda.

3. Siis läks kuningas sisse neid wasta, kes lauast istusiwad, ja nägi sääl ühe inimese, kellel pulmariiet ei olnud seljas. Ja ta ütles tema wasta: „Sõber, kuidas oled sina siia sisse tulnud, ja sinul ei ole pulmariiet?“ Aga tema ei saanud sõnagi suust. Siis ütles kuningas teenritele: „Siduge tema käed ja jalad kinni, ja heitke teda kõige sügawama pimeduse sisse, kus on humine ja hammaste kiristamine. Sest palju on kutsutud, aga pisut ära walitsatud.“

Dige
pulma-
riie.

4. Siis läksiwad Wariseerid ära ja pidasiwad nõuu üheskoos, kuidas nemad teda tema kõnest pididwad wõrgutama; ja nad läkitasiwad tema juure oma jüngrid Heroodese seltsiga, ja ütlesiwad: „Õpetaja, meie teame, et sina tõsine oled, ja õpetad Jumala teed tõe sees, ja ei pea inimeste suurusest lugu; sellepärast ütke meile: kas sünnib rohturaha keisrile anda, või ei sünni?“

Waenlased
kutsuwad
rohtu-
rahaga.

5. Aga Jeesus mõistis nende tageduse ära, ja ütles: „Teie jalalikulud, mis teie mind kiusate? Näidake, mulle üks rohturaha tükk!“ Ja nemad tõiwad tema kätte ühe teenari raha. Ja tema küsis nende käest: „Kelle fuju ja päälkiri see on?“ Nemad ütlesiwad tema wasta: „Keisri.“ Siis ütles tema nende wasta: „Andke siis keisrile, mis keisri kohus, ja Jumalale, mis Jumala kohus on!“ Ja nemad paniwad seda wastust imeks ja läksiwad ära.

Kiusajad
saamad
häbisje.

Zäna kui teie tema häält kuulete, siis ärge tehke oma südamed mitte kõvaks. Hebr. 3, 7. Tga hing heitku ülemate alla, kellel kõige ülem meelevald on. Room. 13, 1.

Katel.: 3. õpetus: „Ewangeliumi läbi kutjutud.“ 4. käff.

Laul nr. 273 (412), 1. Wiisik: Su hing, oh Jeesus, tehku mind. 37.

Kristuse meri, digus ka, On minu auukuub lõpmata: Ses sõlban Jumalale nüüd, Ja kui ma taewa lähen siit.

§ 35. Kõige ülemast käsust Waese lešenaeje annist. Issanda ettekuulutamised. (§ 37.)

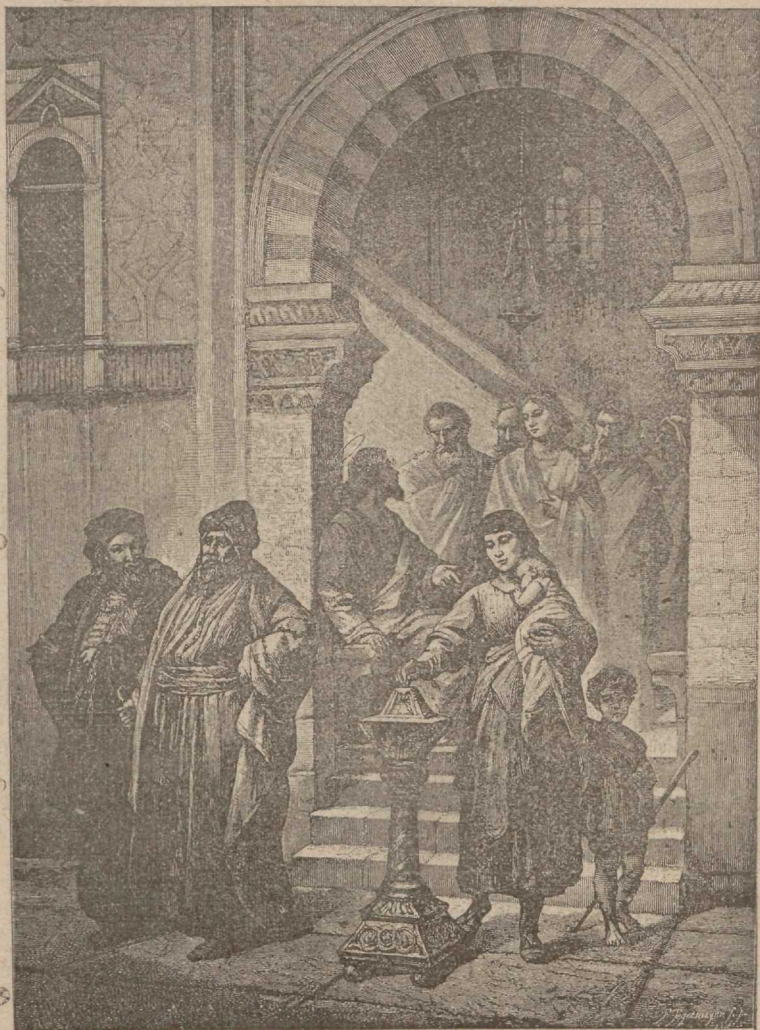
Matt. 22. 24. Mark. 12. Luuk. 21.

1. Ja üks käsutundja küsias teda ja küsis: „Õpetaja, mis sugune käsusõna on suur käjus?“ Tema ütles talle: „Sinapead Issandat oma Jumalat armastama kõigest omast südamest ja kõigest omast hingest ja kõigest omast meelest. Seesama on esimene ja suur käsusõna. Aga teine on selle sarnane: Sina pead oma ligimest armastama kui iseennast. Neis kahes käsusõnas on kõik käff ja prohwetid koos.“

2. Ja kui Jeesus ohwiraha firštu kohal istus, waatas tema, kuidas rahwas ohwiraha firštu pani, ja palju rikkaid panivad palju sisse. Aga tema nägi ka ühe waese lese naese kaks weeringit sinna panewat, ja ütles: „Tõesti, mina ütlen teile, see waene lesta naene on enam kui kõik muud sinna sisse pannud. Sest need kõik on omast liiast warandusest pannud; aga see on omast waejusest kõik, mis temal oli, sisse pannud.“

3. Ja nüüd läks Jeesus pühast kojast ära. Aga üks tema jüngritest ütles temale: „Õpetaja, ennäe, mis sugused kiwid ja hooned need on!“ Jeesus wastas ja ütles: „Meist ei jäeta mitte kiwi kiwi pääle, mis ei peaks ära fiistama. — Ja kui teie nüüd näete seda hirmust ära kautamise tööd, siis põgenegu need, kes Juudamaal on, mägede pääle. Sest siis tuleb suur wiletsus, mäherdust ei ole olnud maailma algusest saadik, ega peagi mitte tulema.“

4. Ja otsegu wälf tõuseb hommiku poolt, ja pais-
Maailma ots. tab õhtu poole, nõnda peab ka inimese Poja wiimane tulemine olema. Siis peab kõik rahwa sugu maa pääl hulguma, ja peawad nägema inimese Poja tulewat taewa pilwete pääl suure wäe ja auuga. Aga sest päewast

Sejense ann.

ja tunnist ei tea ükski, ei inglidki taewas, kui aga minu Jsa ükski. Seepärast walwate ja paluge, et teid wäärt armatakse seisma inimese Poja ees."

Siis on armastus käsutäitmine. Room. 13, 10. **See-
sinane Jeesus, kes teilt on üles wõetud taewa, see peab
tulema jelsamal kombel, kui teie teda olete näinud taewa
ära minewat.** Ap. t. 1, 11.

Katel.: Rästude fiksejuhatus. 2. õpetus: „Jäält tema tuleb lohut
mõistna."

Saul nr. 491 (613). Omal viisil. 202.

See aeg on tõesti uufe ees, Et Kristus tulla jõuab Säält taewast fuure auu sees, Ja rahwast aru nõuab. Siis naer küll peab lõppema, Kui tulest peab minema Kõik maa ja taewas huffa.

§ 37. Kümnest neitsist. Lammaste ja sikkude lahutamine ehk wiimsest otsast.

Matt. 25, 1—13; 31—46.

II. järk

1. Jeesus ütles: „Taewariik on kümne neitsi sarnane, kes omad lambid wõtsiwad, ja läksiwad wälja peigmehe wasta. Aga wiis nende seast oliwad mõistlikud ja wiis rumalad. Kes rumalad oliwad, need wõtsiwad omad lambid, aga nemad ei wõtnud mitte õli enestega. Aga mõistlikud wõtsiwad lambid ja õli astjate sisse. Aga kui peigmees wiibis, sawad nemad kõik uniseks ja uinustiwad magama. Aga kesst õõsi kuuldi häält: Waata, peigmees tuleb, minge wälja tema wasta!”

Meie 38-
sanda tule-
mist oota-
wad 10
neitsit.

2. Siis tõusiwad kõik neitsid üles, ja walmistasiwad oma lampisid. Aga rumalad ütlesiwad mõistlikudele: „Andke meile oma õlist, sest meie lambid kustuwad ära.” Aga mõistlikud kostsiwad: „Ei mitte, et meil ei tule puudu nagu teil; minge ennemini kaupmeeste juure, ja ostke enestele.” Kui nema ära läksiwad ostma, tuli peigmees; ja kes walmis oliwad, läksiwad temaga pulma ja uks pandi lukku.

Ta wõtab
targad
wasta.

3. Wiimaks tuliwad ka tõised neitsid, ja ütlesiwad: „Jssand, Jssand, tee meile lahti!” Aga tema kostis: „Tõesti, mina ütlen teile, mina ei tunne teid mitte!” Seepärast walwake! sest teie ei tea päewa ega tundi, millal inimese Poeg tuleb.”

Rumalad
heidab ta
wälja.

4. Aga kui inimese Poeg tuleb auu sees, ja kõik pühad inglid temaga, siis istub tema oma auujärje pääl, ja kõik rahwas kogutakse tema ette. Ja tema lahutab neid ära, nõnda kui karjane lambad sikkudest ära lahutab. Ja tema paneb lambad oma paremale kaele, aga sikkud pahemale kaele seisma.

Ta tuleb
kohut
pidama.

5. Siis ütles kuningas neile, kes tema paremal kaelon: „Tulge siia minu Jsa õnnistatud, pärige kuningriik, mis teile on walmistatud maailma asutamisest saadik. Sest mul on nälg olnud, ja teie olete mulle süüa annud, mul on janu olnud, ja teie olete mind jootnud; mina olen wõeras olnud, ja teie olete mind wasta wõtnud; mina

Wagab
laseb ta
elusse.

olen alasti olnud, ja teie olete mind katnud; mina olen haige olnud, ja teie olete mind vaatama tulnud; mina olen wangis olnud, ja teie olete mu juure tulnud." Siis wastawad temale õiged: "Jssand, millal oleme näinud sul nälga ehk jänu ehk sind muidu hädas olewat — ja oleme sind teeninud?" Ja kuningas saab neile wastama: "Mis teie iial ühele nende mu vähemate wendade seast olete teinud, seda olete teie minule teinud!"

6. Siis ütleb tema ka neile, kes pahemal kääel: "Minge ära minust, teie äraneetud, igawesesse tulesse, mis kuradile ja tema inglitele on walmistatud. Sest mul on nälga olnud, ja teie ei ole mulle süüa annud; mul on jänu olnud, ja teie ei ole mind jootnud; mina olen wõeras olnud, ja teie ei ole mind wasta wõtnud; mina olen alasti olnud, ja teie ei ole mind katnud; mina olen haige ja wang olnud ja teie ei ole mind katsuma tulnud." Siis ütlewad ka need temale: "Jssand, millal oleme meie näinud sul nälga ehk jänu olewat, ehk sind wõera ehk alasti, ehk haige ehk wangis olewat, ja ei ole sind mitte teeninud?" Siis wastab tema neile ja ütleb: "Õesti, mina ütlen teile: Mis teie iial ühele nende vähemate seast ei ole teinud, seda ei ole teie minulegi teinud!" — "Ja need lähewad igawesesse walusse, aga õiged igawesesse elusse."

Sõelab
jaabab ta
walusse.

Rõudke eneste õnnistust taga kartuse ja wäristusega.

Wilipp. 2, 12. **Walwake ja paluge, et teie kiusatuse siisse ei saa; waim on küll walmis, aga liha on nõder.** Matt. 26, 51.

Seletus: Põlewad lambid = elaw usk; õli = Püha Waim ja tema anded.

Skatef, 2. õpetus: „Jäält tema tuleb..." 3 õp: „Mina usun igawest elu."

Laul nr. 483 (615), 1. Omal wiisil. 366.

Argake, nii wahid hüüdwad, Ja linna kõrgest tornist laulwad: „Jeruusaleml, oh ärka ja!" Süda õõ on fätte jõudnud Ja wahimehed on ju nõudnud: „Oh targad neitsid, tõuske ka! Ja wõtke lambid nüüd, Sest peigmees ootab teid! Hallelujal Nüüd rutake, Et olete Rõõl walmis Talle pulmale!"

§ 37. Surma nõuu Jssanda wasta, paasjatalle jõõmine ja jalgade pesemine. (§ 39.)

Matt. 26. Mark. 14. Luuf. 22. Joh. 13.

1. Aga kui Jeesus kõif need kõned sai lõpetanud, ütles tema oma jüingrite wasta: "Teie teate, et kahe päewa pärast paasapüha on, ja inimese Poeg antakse ära risti puua!" Siis tuliwad ülemad preestrid ja rahwa wanemad ülesna preestri Kaiwa

Ülemprees-
ter on
walmis
surma
minema.

lotta ja pidašivad iſeſeksis nõuu, kuidas Jeesuſt kawaluſega wõiks finni wõtta ja ära tappa. Ja nemad ütlesiwad: „Ei mitte pühade ajal, et mäsſamist rahwa seas ei tõuse!“ Aga Juudas Iskariot läts ülemate preestrite juure, ja ütles: „Mis teie lubate mulle anda? Mina tahan teda teie kätte ära anda!“ Nemad pakkusiwad temale kolmkümmend hõbetükki. Sest ajast otſis tema parast aega teda ära anda.

Wiimast paafatalle laſeb ta enne walmistada.

2. Hapnemata leibade eſimesel päewal tuliwad jüngrid Jeesuse juure, ja küſisiwad: „Kus ja tahad, et meie sulle paafatalle peame walmistama?“ Ja tema läkitas Peetruse ja Johanneſe, ja ütles: „Minge linna, ſiis tuleb teie wasta inimene, ſee kannab weekruuſi. Minge tema järel ſinna kotta, kuhu tema ſiſſe läheb, ja ütelge ſelle kotta iſandale: Kus on wõerastetuba, kus ma paafatalle oma jüngritega wõin ſüüa? Siis näitab tema teile juure toa ülewal. Sinna walmistage!“ Ja jüngrid leidſiwad nõnda, ja walmistasiwad paafatalle.

Jüngrid riidlemad oma juuruse üle.

3. Ja kui tund tuli, iſtus tema maha, ja tema 12 jüngrit temaga. Ja tema ütles: „Mina olen ſüdamest igatsenud ſeda paafatalle teiega ſüüa, enne kui ma kannatan.“ — Aga nende ſekka tõuſis riidlemine, ſeda neist pidi suuremaks armatama. Aga tema ütles neile: „Paganate kuningad walitſewad. Aga ſuurem teie ſeaſt olgu kui noorem, ja ülem kui ſee, kes teenib.“

Jſſand alandab ennast jüngrite jalgu peſedes.

4. Ja Jeesus tõuſis õhtuſöömaajalt üles, wõttis rätiku, ja ſidus enese ümber, walaſ wett waagnasse, hakkas jüngrite jalgu peſema ja rätikuga kuiwatama. Siis tuli tema Siimona Peetruse juure, aga ſee ütles: „Jſſand, kas ſina mu jalgu peſed?“ Jeesus waſtas: „Mis mina teen, ſeda ei tea ſina nüüd, aga pärast pead ſina teada ſaama. Kui mina ſind ei peſe, ei ole ſul oſa minuga.“ — Siis ütles Siimon Peetrus jälle: „Jſſand, ei mitte üſſi jalgu, waid ka käſi ja pään!“ Aga Jſſand peſi tema jalgu. Siis iſtus ta jälle maha, ja ütles: „Kas teie teate, mis mina teile olen teinud? Kui nüüd mina, teie Jſſand ja õpetaja, teie jalgu olen peſnud, ſiis peate teie ka ükſtõiſe jalgu peſema: ühe õpetuſe-märgi olen ma teile annud, et ka teie nõnda teete, kui mina teile olen teinud.“

Ses oleme meie Jumala armastuſe ära tunnud, et tema oma elu meie eest on jätnud; ja meie peame ka oma elu wendade eest jätma. 1. Joh. 3. 16.

Ratſk.: 8. käſt: „teda mitte ära ei anna“ 5. käſt: „hääb teeme kõiges ihu hädas.“

Saul nr. 56, 1. Wiſit: Armas Jeesus awita. 169.

Jeesus, ilmaſüüta tall, Meie eest on ſurma ſaanud, Ja meid raſke risti all Täieſte on lunastanud: Kes nüüd pattu kahtſewad, Jeesu ſurmast rõõmu ſaawad.

§ 38. Araandja saab awalikuks. Püha õhtusöömaag. Issanda lahkimise kõned. (§ 40.)

Joh. 13, 21—32. Mark. 14, 19—25. Matt. 26, 21—29.

Luu. 22, 19. 20. 1. Kor. 11, 23—25.

1. Kui Jeesus seda oli ütelnud, sai tema koguni kurwaks, ja ütles: „Tõesti, mina ütlen teile, üks teie seast annab mind ära!“ Siis waatasivad jüngrid üks-tõise filmi ja olivad kahe wahel, kellest tema pidi rääkima, ja nad küsijwad järjestikku: „Kas mina see olen?“ Jeesus wastas Johannesele: „See on see, kellele mina palufese sisse lastan ja annan.“ Ja tema lastis palufese sisse, ja andis seda Juudale Iskariotile, ja ütles: „Mis sa teed, seda tee usinasti!“ Ja Juudas läks sedamaid wälja; aga õo oli. — Ja kui ta oli wälja läinud, ütles Jeesus: „Nüüd on inimese Poeg auustatud, ja Jumal on temas auustatud. Ühe uue käsufõna annan mina teile, et teie ükskõik peate armastama, nõnda kui mina teid olen armastanud. Sest samast tunnewad kõik, et teie minu jüngrid olete, kui teil armastust on isekeskis.“

2. Uga kui nemad söiwad, wöttis Jeesus leima, tänas, murdis ja andis oma jüngritele ja ütles: „Wõtke, sööge, see on minu ihu, mis teie eest antakse; seda tehke minu mälestuseks.“ Sest samal kombel wöttis tema ka karika pärast õhtusöömaaga, tänas ja andis oma jüngritele, ja ütles: „Wõtke, jooge kõik säält seest, seesinane Parikas on uus seadus minu were sees, mis teie ja paljude eest ära walatakse pattude andeksandmiseks; seda tehke, nii mitu korda, kui teie sest joote, minu mälestuseks.“

3. Ja kui nemad kiituselaulu saiwad laulnud, ütles Jeesus oma jüngritele: „Teie süda argu ehmatagu mitte. Minu isamajas on mitu eluaset. Ja mina lähen teile aset walmistama. Ja siis tahan mina jälle tulla, et teie olete, kus mina olen. Mina olen tee ja tõde ja elu, ükski ei saa Issa juure, kui minu läbi. Sest rõõmustaja, Püha Waim, keda minu Issa tahab läkitada minu nimel, seesama peab teid õpetama kõik, mis mina teile olen ütelnud. Mina olen wiinapuu, teie wiinapuu oksjad; kes minu sisse jääb, ja mina tema sisse, see kannab palju wilja, sest minuta ei wõi teie ühtegi teha. — Tõesti, tõesti, mina ütlen teile, mis teie iial Säält palute minu nimel, seda an-

Suba peab
Issand
äraandja
awaldama.

Pühas
õhtusööma-
ajas annab
Issand
omaste
wiinise
armu-
sada-
mise.

Tema
peab oma
wiinise
lahkimise
tõne.

väita armust.

nab tema teile. Maailmas on teil ahastust, aga olge julg
ged, mina olen maailma ära võitnud."

Tema
peab
võitma
äärm-
prees-
terliku
palve.

4. Siis tõstis Jeesus omad filmad taema poole, ja ütles: "Jsa, tund on tulnud, auusta oma Poega, et ka Poeg sind auustaks. Püha Jsa, hoia ka neid, keda ja mulle oled annud, omas nimes, et nemad üks oleksivad, nõnda kui meie. Pühitse neid oma s tões, sinu sõna on tõde. Aga mina ei palu mitte üfspäinis nende pärast, vaid ka nende pärast, kes nende sõna läbi minu sisse usuvad. Jsa, ma tahan, et kus mina olen, ka nemad minu juures on, keda ja mulle oled annud, et nemad näewad minu auu."

Õnnistatud karikas, mis meie õnnistame, eks see ei ole Kristuse were ofasaamine? Leib, mis meie murrame, eks see ei ole Kristuse ihu ofasaamine. 1. Kor. 10, 16.

Katek.: 5. päättükl.

Saul nr. 230 (234), 3. Wtisiil: Oh Jeesus, ülem abimees. 204.

Sa mesinagus leibl Oh anna mulle armust, kui patt mu hinge pääle käib, Et pääsen tema hirmust. Su õigus, see nüüd katt mind, Et mul ei ole karta sind, kui isun sinu lauas.

§ 39. Jshanda wõitlemine Ketsemane aias (§ 41.)

Matt. 23. Mark. 14. Luuk. 22. Joh. 18.

Kätt
Ketsemane
poole.

1. Pärast seda läks Jeesus oma jüingritega üle Riidroni jõe wälja Olimäele. Ja tema ütles neile: "Sel ööl wõtate teie kõik endid minust pahandada." Beetrus wastas: "Eh! ka kõik peakswad endid sinust pahandama, ei taha mina ualgi pahandada!" Aga Jeesus ütles temale: "Tõesti, mina ütlen sulle: sel ööl, enne kui tuff saab kaks korda laulnud, salgad sina mind kolm korda ära." Beetrus ütles jälle: "Kui ma sinuga peaksin surema, ei taha mina sind mitte ära salata!" Nõndajamuti ütlesivad ka kõik teised jüingrid.

Jshand
lähel
tannatama.

2. Siis tuli Jeesus nendega ühte mõisa, mis Ketsemaneks hüütakse. Ja tema ütles nende wasta: "Jstuge siia maha, kunni ma sinna lähen ja palun." Ja tema wõttis enesega Beetruse, Jakobuse ja Johanne, hakkas kurwaks saama, ja hirmust ahastust tundma. Ja ta ütles: "Minu hing on kurb surmani; jääge siia ja walwake minuga!" Ja siis lahkus tema neist nii kaugele, kui kiswa wõib wijata, heitis filmili maha, palus ja ütles: "Minu Jsa, kui see wõib olla, siis minu see karikas mi-

Isanda hingemõitietne Ketsfemanes.

nust mõõda; ometi mitte nõnda, kui mina tahan, waid kui sina tahad "

Isand
wõidab
paludes,
tuna jüng-
rib uinu-
wad.

3. Siis tuli tema jüngrite juure tagasi ja leidis neid magawat. Ja ta ütles Peetrusele: „Kas teie ei suuda ühte tundigi minuga walwata? Walwake ja paluge, et teie kiusatuse sisse ei saa! Waim on küll walmis, aga liha on nõder.“

Siis läks tema tõist korda ära ja palus: „Minu Isa, kui see karikas ei wõi minust mõõda minna, siis sündigu sinu tahtmine!“ Ja tema tuli ja leidis neid jälle magawat. Ja tema

jättis neid sinna, läks ja palus kolmat korda neidsamu sõnu. Ja ingel ilmus taewast ja kinnitas teda. Kui ta surmaga mõtlemas oli, palus tema Jumalat kängemini. Aga tema higi oli kui werepisarad, need langesiwad maa pääle. — Ja tema tuli kolmat puhku, ja ütles jüngeritele: „Mis teie magate! Tõuske üles, läki ära. Waata, see, kes mind ära annab, on ligi tulnud!“

Waata, see on Jumala tall, kes maailma patud kannab. Joh. 1, 26. **Olge kasiwad, waltwate, sest teie waenlane, kurat, käib ümber, kui mõraja Hulfoer ja otsib, keda ta mõiks ära neelda.** 1. Peetr. 5, 8.

Katek.: Meie Issa palwe esimesed sõnad. 3. palwe.

Laul nr. 552, Armas Jeesus armastaja. Omal wiisil: 294.

Arm, kes sina oled nutnud, Oimäel werd higistan'd, Waewa sisse oled tõtnud, Mind nii väga rõõmustand; Oled mõtnud kannatada Issa wiha meelega, Mis ei mõidud waigistada Wõtsid surses lõpeta.

§ 40. Jeesus mõetasse finni ja wiiaffe Hanna ette. Peetrus salgab teda ära. (§ 42.)

Matt. 26. Mark. 14. Luuk. 22. Joh. 18.

1. Ja kui Jeesus alles rääkis, siis tuli palju rahwast, keda ülemad preestrid ja rahwa wanemad läkitanud, mõõklade ja nuiadega, tulelontide ja lampidega; ja Juudas käis nende eel. Aga tema oli neile tähe annud ja ütelnud: „Kellele ma suud annan, tema see on, teda mõtke finni!“ Ja warsti tuli tema Jeesuse juure ja ütles: „Tere, õpetaja!“ ja andis temale suud. Aga Jeesus küsis: „Sõber, mispärast oled sina siin? Juudas, annad sina suuandmisega inimese Poja ära?“ Ja Jeesus läks wälja, ja ütles nende wasta: „Keda teie otsite?“ Ja nemad wastasiwad: „Jeesust Naatsaretist!“ Tema ütles: „Mina olen see!“ Siis läksiwad nemad tagasi ja langesiwad maha. Siis küsis tema neilt jälle: „Keda teie otsite?“ Nemad ütlesiwad: „Jeesust Naatsaretist!“ Jeesus kostis: „Mina olen teile ütelnud, et mina see olen. Kui teie nüüd mind otsite, siis laske need ära minna!“ Ja nemad pistiwad omad käed tema külge ja mõtsiwad ta finni.

2. Siimon Peetrusel aga oli mõõk. Ja kui nad nägiwad, mis pidi sündima, tõmbas tema selle wälja, lõi ülema preestri julast, ja raius tema parema kõrwa ära. Selle julase nimi oli Malkus. Siis ütles Jeesus Peetrusele: „Pista oma mõõk tuppe! Mõi mõtled sina, et mina praegu ei mõiks oma Issa paluda, et ta mulle jaa-daks enam kui kakskõikümmeend legioni inglid? Aga kuidas peafsiwad kirjad tõeks jaama?“ Ja tema puutus julase kõrwa, ja

Kui Juudas
õpetaja
ära annab.

Kui Peetrus
teha
tallsta
püüab.

tegi selle terweks. Aga neile, kes tema pääle oliwad tulnud, ütles tema: "Teie olete wälja läinud otsegu rõõwli pääle mõõkade ja nuiadega. Ma olen igapäew teie juures pühas kofas olnud, ja teie ei ole minu külge käsi pistnud. Aga see on teie tund ja pimeduse wõimus." — Siis jätsiwad teda kōif jüngrid maha ja põgenesiwad ära.

Kuis Zsband Donna este miika.
3. Aga wäehulk ja Juuda rahwa sulased sidusiwad teda ja wiisiwad teda *Harna*, *dise* ülemapreestri juure. See oli *Kaiwa* ai, kes sel aastal ülemapreester oli. Aga *Hannas* küsis *Jeesuselt* tema jüngrite ja tema õpetuse pärast. *Jeesus* kostis temale: "Mina olen awalikult maailma ees rääkinud ja salaja ei ole minu ühtigi rääkinud. Mis sa mult küsid? Küsi neilt, kes on kuulnud, mis ma olen rääkinud." Kui ta nõnda ütles, löi üks ülemapreestri teener *Jeesust* kepiga ja ütles: "Kas sa nii ülemapreestrile wastad?" *Jeesus* kostis temale: "Kui ma kurjasti olen rääkinud, siis tõenda seda, aga kui ma hästi olen rääkinud, mis sa mind lööd!" — Siis läkitas *Hannas* teda finni seutult ülemapreestri *Kaiwa* juure.

Kuis Peetrus salgaialis Jaab estimeis korda.
4. *Siimon Peetrus* aga oli kaugeilt *Jeesuse* järele läinud, ja *Johannes* temaga. See oli ülemapreestri rahwaga tuttaw, ja läks *Jeesusega* ülemapreestri kotta. Aga *Peetrus* seisib wäljas ufje ees. Siis läks *Johannes*, rääkis ufsehoidjaga, ja wiis *Peetruse* sisse. Nüüd ütles ufsehoidja tüdruk *Peetruse* wasta: "Eks sinagi ei ole selle inimese jüngritest?" Tema ütles: "Si ma mõista, mis sa räägid!" Ja tema läks wälja õue, ja kuff laulis.

Kuis ta tõist ja kolmat korda Zsbanda ära salgab.
5. Aga sulased ja teenrid seisiwad õues, ja oliwad süte tuld teinud, et külm oli, ja soojendasiwad endid; aga *Peetrus* seisib nende juures ja soojendas ennast. Siis läks tema ufje poole, aga juba nägi teda üks tõine tüdruk, ja ütles neile, kes sääl oliwad: "See oli *Naatsareti Jeesusega!*" Aga tema salgas tõist korda wandega finnitades: "Mina ei tunne seda inimest mitte!" Aga üürifeje aja pärast nägi teda üks ülemapreestri sulane, selle sugulane, kelle kōrwa *Peetrus* oli ära raiunud, ja finnitask: "Kas ma sind temaga aias ei näinud?" Ja sinna tuliwad kōif, kes sääl seisiwad, ja ütlesiwad: "Tõesti, sinagi oled nende seltsist, sinu keel tunnistab sind üles. Sina oled *Kalilea mees!*" Siis hakkas ta ennast wäga ära needma ja wanduma: "Si ma ei tunne seda inimest!" Ja kuff laulis tõist korda. — Ja *Zsband* pööras ennast ümber ja waatas *Peetruse* pääle. Ja *Peetruse* meele tuli *Zsbanda* sõna: "Enne kui kuff kaks kord laulnud, salgab sina mind kolm korda ära!" Ja *Peetrus* läks wälja, ja nuttis libedasti.

Ütski ei wōta minu elu minu käest, waid mina jätan seda iseenesest. Joh. 10, 18. Sest kurwastus Jumala pärast

saadab meelega parandust õnnistuseks, mis ei kahetseta; aga maailma kurvastus saadab surma. 2. Kor. 7, 10.

Kat.: 8. käsk. 6. palve. 3 õpetus: „oma annetega walgustanud.“

Saul nr. 73 (178), 1. Wiisil: Oh Jeesus, ülem abimees. 204.

Oh Jeesus, sinu ahastus, Su waew ja sinu walu Mul seisku ifka ilma ees Mii laua, kui mul elu, Et hoian kõige patu eest, Ja püüan sinu surma mäest Siin uues elus käia.

§ 41. Jeesus ülemapreestri Kairwa ja juure kohtu ees. Juuda ots. (43.)

Matt. 26. Mark. 14. Luuk. 22.

Juuda waimulik tohus otsib wale tunnistusi Jeesuse wasta.

1. Hanna juurest wiidi Jeesus finni seutult ülema preestri Kairwa juure, kuhu kirjatundjad ja wanemad olivad kokku tulnud. Aga ülemad preestrid ja kõik juur kohus otsisiwad wale tunnistusi Jeesuse wasta, et teda saaks surmata, aga nad ei leidnud ühtigi. Ja mis nad ka tunnistasiwad, siiski ei olnud nende tunnistused ühejulgused. Wiimaks tuliwad kaks wale tunnistusmest ette, ja ütlesiwad: „Tema on ütelnud: Mina wõin Jumala templi maha kiskuda, ja kolme päewaga seda üles ehitada.“ Ja ülempreester tõusis üles ja ütles tema wasta: „Kas ja midagi selle pääle ei wasta, mis need sinu wastu tunnistawad?“ Aga Jeesus ei wastanud midagi.

Kairwa küsimus, Iskanda juur wastus.

2. Siis tõusis ülempreester üles, ja ütles Jeesuse wasta: „Mina wannutan sind elawa Jumala juures, et sina meile ütled, kas ja oled Kristus, Jumala Poeg?“ Jeesus ütles temale: „*Sab*, mina olen! Ometi ütlen mina teile: sest ajast näete teie inimese Poja istumat Jumala wäeparemal pool ja tulewat taewa pilwede pääl.“

Elu Iskand mõistatasse surma.

3. Siis käristas ülempreester omad riided lõhki, ja ütles: „Tema on Jumalat teutanud, mis meile enam tunnistusmehi tarwis on? Waata, nüüd olete teie tema Jumala teutamist kuulnud. Mis teie arwate?“ Ja nemad kõik wastasiwad: „Tema on surma wäärt!“ Ja nemad sülitasiwad tema filmi, peksiwad teda, löiwad teda leppidega, ja ütlesiwad: „Kuuluta meile kui prohwet, Kristus, kes sind löi?“ Ja wara hommiku pidasiwad kõik ülemad preestrid ja rahwa wanemad nõuu Jeesuse wasta, kuidas teda surma saata. Ja nemad sidusiwad ta finni, ja saatsiwad teda maa walitseja Pontsiuse Pilatuse kätte.

4. Aga kui Juudaž nägi, et ta oli hukka mõistetud, kahetses tema seda, tõi oma kolmfümmend hõbetükki jälle ülemapreestri ja wanemate kätte, ja ütles: „Mina olen pattu teinud, et ma waga were olen ära walanud!“ Aga nemad ütlesiwad: „Mis meil seega tegemist? latsujina ise!“ Ja tema wiskas hõbetükid maha templisse, läks kõrwale, ja pook ennast ülesse. Aga ülemad preestrid wõtsiwad hõbetükid, ja ütlesiwad: „Neid ei sünni mitte ohwirikstu panna sest see on were hind!“ Ja nad ostiwad nende eest potisepa põllu matmisepaigaks mõerastele. Seepärast hüüti seda põldu werepõlluks.

Kes ei ole pattu teinud, ja selle suust pole pettust leitud; kes ei sõimanud wasta, kui teda sõimati, kes ei ahwardanud, kui ta kannatas; waid andis selle hoolets, kes dieh kohae mõistab. 1. Peetr. 2, 21. 22.

Katel.: 8. käst. 2. õpetus: „Jumala ainusündinud Poeg,“ „tõsine Jumal.“ 6. ja 7. palwe seletus.

11. Ir. nr. 188, 1. Wiisk: Oh waga Jumal kes. 230.

Sa wägew walumees, Sa rändad surma rada, Sind, Jeesus, täname Et kannad meie häda; Suur sinu kurwastus, Si: ahastus ja hirm, Su wermes werised, Ränk sinu risti surm!

§ 42. Jeesus Bilatuse ja Herodeese ees.

(§ 44.)

Matt. 27. Mari. 15. Luuk. 23. Joh. 18.

1. Siis wiiswad nemad Jeesuse Raima juurest Bilatuse kohtukotta. Ja see oli hommiku wara. Aga nemad ei läinud mitte ise kohtukotta, et nemad roojaseks ei saaks. Siis läks Bilatus nende juure wälja ja küsis: „Mis teil on kaebtust selle inimese pääle?“ Nemad kostiwad: „Kui tema mitte kurjategija ei oleks, siis ei oleks meie teda sinu kätte ära annud.“ Bilatus ütles: „Wõtte teie teda, ja mõistke oma käsu järele tema üle kohut.“ Nemad ütlesiwad: „Meil ei ole luba kedagi surmata.“ Ja nemad hakkasiwad tema pääle kaebama ja ütlesiwad: „Meie oleme leidnud, et ta rahwast ära pöörab, ja keelab keisrile kohturaha andmast, ja ütleb ennast Kristuse, ühe kuningaga olewat.“

2. Siis läks Bilatus jälle kohtukotta, kutsus Jeesuse ja küsis: „Oled sina Juuda rahwa kuningas?“ Jeesus kostis: „Minu kuningriik ei ole mitte sest maailmast; oleks minu kuningriik siit, küll mu teenrid oleksiwad wõidelnud, et mind Juuda rahwa kätte ei oleks ära antud.“ Siis küsis Bilatus: „Oled

Juudalaste
kaebtus
Bilatuse
ees.

Bilatuse
ülestuula-
mine.

„sina ommeti kuningas?“ Jeesus kostis: „Jah, mina olen kuningas! Ma olen jeks sündinud, et ma tõele pean tunnistust andma; ja igaüks, kes tõest on, kuuleb minu häält.“ Pilatus ütles temale: „Mis on tõde?“ Siis läks ta wälja Juuda rahwa juure, ja ütles: „Mina ei leia temast ühtegi süüd!“ Aga nemad ajasiwad tema pääle ja ütlesiwad: „Tema annab rahwale paha nõuu, õpetab Juudamaad mööda ja on alganud Kalileamaalt siit saadil.“ Aga kui Pilatus Kalileamaad kuulis ja teada sai, et Jeesus Heroodese walitsuse all oli, läkitas tema teda Heroodese juure, kes neil päwil ka Jeeruusalemas oli.

3. Aga Herodeses sai wäga rõõmsaks, kui ta Jeesust näha sai; sest ta oleks teda hää meelega ju ammugi näinud, seepärast, et ta palju temast oli kuulnud, ja lootis temalt imetähte näha saada. Küll ta küsis nüüd temalt mitme sõnaga; aga Jeesus ei wastanud temale ühtegi. Aga kui Herodeses oma sõjameestega teda oli naernud, pani ta walge riide tema ümber ja läkitas teda jälle Pilatuse juure. Sel päewal saiwad Pilatus ja Herodeses tõine tõisega sõbraks; enne oliwad nemad tõine tõise pääle wihased olnud.

Kes teie seast wõib pattu minu pääle tunnistada?
Joh. 7, 46. **Kes teie ei tea, et maailma sõprus on waen Jumala wasta?** Mat. 4, 4.

Katek.: 2. õpetuse seletus. 2. palwe.

U. Ir. nr. 183, 2. Wiisil: Oh waga Jumal, kes. 280.

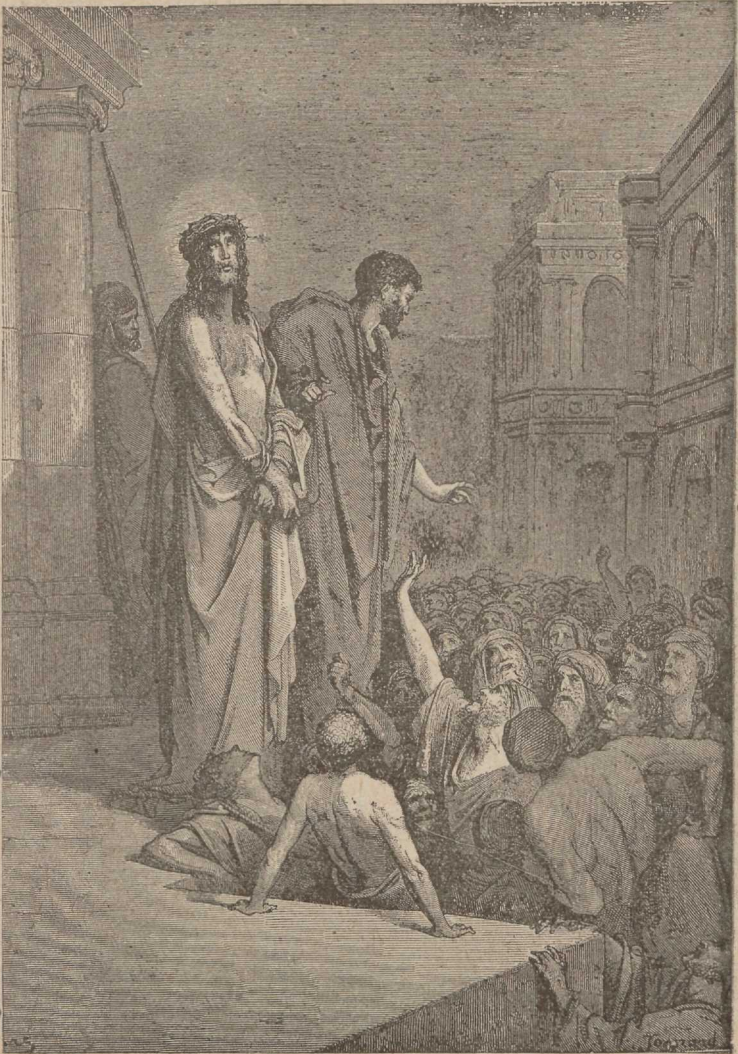
See kõik on meie süü, Mis sina, Issand, kannad, Sa meie asemel End armust ohwriks annad. Sa ristijambale Lääd meie loormaga; Sest sina süüta tall, Mis kurja tegid ja?

§ 43. Pilatus mõistab Jeesuse surma. (§ 45.)

Matt. 27. Mark. 15. Luuk. 23. Joh. 19.

1. Pilatus kutsus ülemad preestrid ja rahwa ülemad kofku ja ütles nende wasta: „Ma olen seda inimest teie ees üle kuulunud, ja pole temast ühtegi süüd leidnud, ega Herodeski.“ Aga nemad kiskendasiwad seda enam. — Siis oli pühiks maawalitsejal wiis rahwale ühte wangi lahti lasta, keda nemad tahtsiwad. Aga nüüd oli neil üks kuulus wang, keda hüüti Barrabaks, kes oli mässamise ja tapmise pärast finni pandud. Pilatus ütles nende wasta: „Kumba teie tahate, et ma teile lahti lasen, Barraba wõi Jeesuse, keda hüütakse Kristuseks?“ — Aga ülemad preestrid ja wanemad meelitasiwad rahwast, et nemad Barraba lahti paluksiwad. „Ja nemad ütlesiwad: „Barrabas!“ Siis küsis Pilatus: „Mis pean mina siis Jeesusega tegema?“ Nemad karjusi-

Jeesus
ja Barrabas
— liisu-
heitmine
aralunasta-
mise pärast.

Ennäe timesti

wad: „Löö teda risti, löö teda risti!“ Pilatus ütles kolmat puhku nende wastä: „Mis siis tema on kurja teinud?“ Aga nemad karjusiwad weel enam: „Löö teda risti!“

Ennäe timesti — eht: meie auu tuintinga äratuutamine. 2. Kui Pilatus nägi, et weel enam käre sündis, wöttis tema wett, pefi läsi rahwa nähes, ja ütles: „Ma olen ilmasüüta sellesinase õige werest!“ Siis wastas terve rahwas: „Tema weri tulgu meie pääle, ja meie laste pääle!“ Siis lastis tema

Barraba lahti; aga Jeesust lastis tema piitsaga peksta ja tahtis teda siis lahti lasta. — Ja sõjamehed kogusivad Jeesuse ümber kofku, panivad tema ümber purpurimantli, punusivad krooni kibuwitsust, ja panivad selle tema pähe; nad andsivad pilliroo kapi tema paremasse kätte, heitsivad tema ette põlwili maha ja ütlesivad naerdes: „Tere, Juuda rahwa kuningas!“ Ja nad sühtasivad tema pääle, wõtsivad pilliroo ja löiwad seega tema pähe. — Siis lastis Pilatus Jeesuse wälja wiia, kibuwitsa kroon pääs ja purpuri mantel seljas, ja Pilatus ütles nende wasta: „Gunnäe inimeft!“

Pilatus
terab
tirikest,
kinnitab
Suudaltöte
otfufe.

3. Aga ülemad preestrid ja nende sulased karjusivad: „Poo risti! poo risti!“ Pilatus ütles nende wasta: „Wõtke teie teda ja pooge ta risti, sest mina ei leia temast süüd!“ Aga Juuda rahwas kostis: „Meie käsu järele peab tema surema, sest ta on iseennast Jumala pojats teinud. Kui ja selle lahti lasjed, siis ei ole sina mitte keisri sõber; sest kes iseennast kuningaks teeb, on keisri wastane!“ Kui nüüd Pilatus seda sõna kuulis, istus ta kohtujärjese, ja tegi otfufe, et nende palwe järele pidi jündima. Ja ta andis Jeesuse nende kätte risti lüüa.

Tõesti, meie haigusjed on tema eneje pääle wõtnud ja kōid meie walu kannud; aga meie arwasime teda tema eneje süü pärast wigaseks tehtud, Jumalast pekstud, ja waewatud olewat. Aga tema on meie ülekõhtu pärast ära rõhutud; karistus oli tema pääl, et meil pidi rahu olema, ja tema muhkude läbi on meile terwis tulnud. Jēf. 53, 4. 5.

Kat.: 2. õpetus: „kannatanud Pontsiuse Bilatuse all.“

Wittil: Oh Jeesus, sinu walu. 37 b.

Oh pää, täis werd ja jooni, Täis haawu, walu ka, Kuis kannad ofas-krooni Nüüd häbits, naeruks ja. Oh pää, su taewa ilu Ma muidu imes-tan, Nüüd kannad teutust, walu: Sind mina terwitän.

§ 44. Jeesuse ristilöömine. (§ 46.)

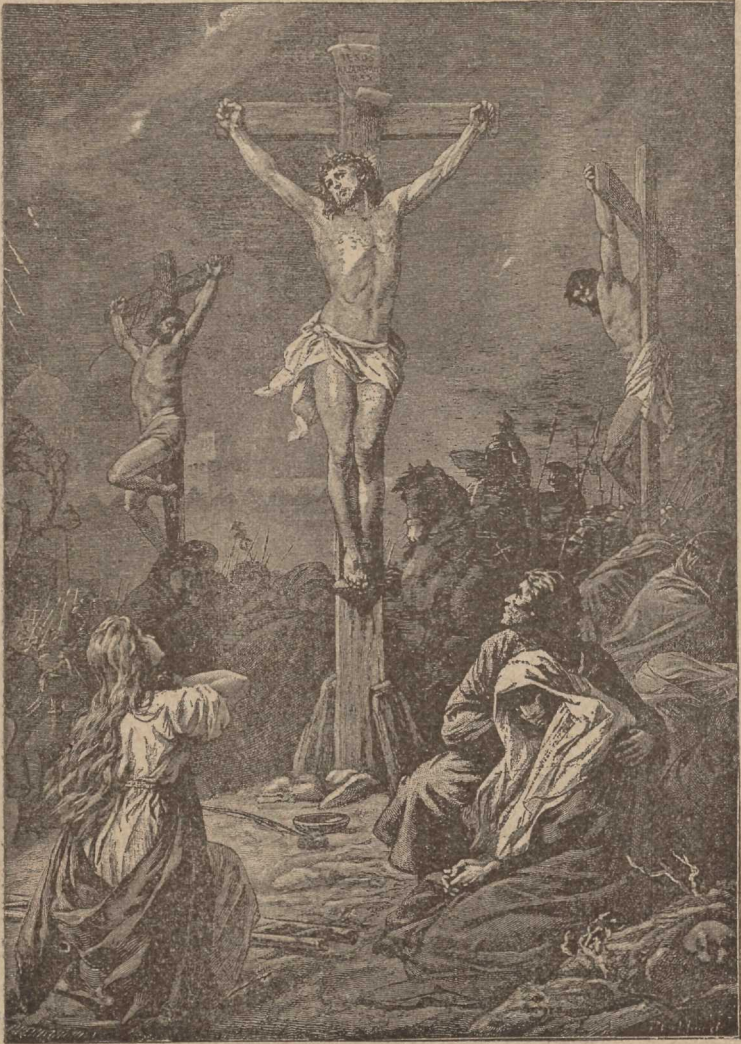
Mat. 27. Mark. 15. Luuk. 23. Joh. 19.

1. Kui sõjamehed teda olivad naernud, wõtsivad nemad purpuri-mantli tema seljast ära, ja panivad tema oma riided tema selga, ja wiisivad teda wälja, et teda risti lüüa. Ja tema kandis oma risti. Aga kui nemad läksivad, leidsivad nemad ühe Kūreeni linna mehe, Siin on nimi, kes wäljalt tuli. Teda sundisivad nemad tema risti kandma.

Jesand
waluteel
— kannab
risti.

Jesand
kõjutab
nutraib.

2. Ja suur hull rahwast käis tema järel ja naissi, kes kaebasivad ja nutsivad. Aga Jeesus pööras ennast ümber nende poole, ja ütles: „Jee-

Seejuse ristilöömine.

ruusalema tütreid, ärge nutke mind, vaid nutke iseendid ja oma lapsi. Sest waata, päewad tulewad, millal mägede wasta waldakse: langege meie pääle! ja mäekindudele: katke meid! Sest kui jeda toorele puule tehakse, mis siis kuivale peab sündima?" —

33sand
vuuatse
häbi-sam-
basfe.

3. Temaga wiidi ka faks kurjategijat wälja ära hukata. Ja kui nad sinna paika saiwad, mis Kolkataks ehk päälaeasemeks hüütakse, sääl

Iõivad nemad ta risti ja kurjategijad, tõise paremale, tõise pahemale poole. Aga see oli kolmas tund, kui nemad teda risti lõivad.

4. Pilatus kirjutas päälkirja ja pani selle risti külge, Kreeka, Ladina ja Hebreä keeli: „Jeesus Naatsaretist, Juuda rahva kuningas!“
 Siis ütlesivad ülemad preestrid Pilatusesele: „Ära kirjuta mitte: „Juuda rahva kuningas!“ Pilatus kostis: „Mis ma olen kirjutanud, olen ma kirjutanud!“

5. Kui sõjamehed Jeesuse olivad risti lõõnud, mõtlesivad nemad tema riided ja jagasivad neid eneste keskel. Aga et kuub õmblemata oli, terwelt kootud, siis ütlesivad nemad: „Ärgem kiskugem seda mitte lõhki, vaid heitkem liisku, selle pärast ta peab olema. See jündis, et kiri tõeks saaks, mis ütleb: „Nemad on minu riided kiskeski jaganud ja minu kuue pärast liisku heitnud.“
 Laam. 1. 22. Ja sõjamehed istusivad ja hoidesivad teda jäl.

Waata see on Jumala Tall, kes maailma patud ära kannab. Joh. 1, 29.

Selet.: 3. tund hommiku on kell 9 meie aja järele.

Katol.: 2. õpetus: „risti lõõdud.“

Laul nr. 83 (184), Omal viisil: 287.

See, kes ristisambas ripub, Jeesus, on mu armastus, Tema poole jüda kipub, Kadugu muu rõõmustus! Saadan, ilm ja liha lust Saatwad surma hutatust; Tõst elu olen saanud, Sest et Jeesus kannatanud.

§ 45. Jeesuse wiimsed sõnad ja surm. (§ 47.)

Matt. 27, 39—54. Mark. 15, 29—41. Luuk. 23, 34—49.
 Joh. 19, 25—30.

1. Aga kui nad teda olivad risti lõõnud, hüüdis Jeesus ja ütles: / „Ja, anna neile andeks, sest nemad ei tea, mis nad teewad!“ (1.) Aga mõõdaminijad teutasivad teda, wangutasivad pääd ja ütlesivad: „Kes sa templi maha kiskus ja kolme päewaga üles ehitad, aita iseennast; oled sina Jumala Poeg, siis astu risti päält maha!“ Mõndasamuti naersivad teda ka ülemad preestrid, kirjatanud ja wanemad, ja ütlesivad: „Muid on tema aidanud, iseennast ei wõi tema mitte aidata! Kui tema Israeli kuningas on, siis astugu tema risti päält maha, siis tahame meie teda uskuda.“ Nii teutasivad teda ka sõjamehed.

2. Aga ka tõine kurjategija teutas teda ja ütles: „Kui sa Kristus oled, siis aita iseennast ja meid!“ Aga tõine sõitles teda ja ütles: „Kas sina Jumalat ei kardad, kes sa jessamas hukatuses oled? Ja meie küll õiguse poolest, sest meie saame kätte, mis meie töö väärt on, aga see ei ole ühtigi paha teinud!“ Ja tema ütles Jeesuse vastu: „Jätsand, mötle minu pääle, kui sa oma kuningriiki tuled!“ Ja Jeesus ütles temale: „Tõesti, mina ütlen sulle, täna pead sa minuga paradisis olema!“ (2.) — Aga ristijuuress seisis ka Jeesuse ema, ja tema ema õde Maria, Kleopa naene, ja Maria Mahdaleena. Ja kui Jeesus oma ema nägi, ja jüngri sääli juures seisvat, keda tema armastas, ütles ta oma ema vastu: „Naene, waata, see on sinu poeg!“ Ja jüngri vastu ütles ta: „Waata, see on sinu ema!“ (3.) Sestsamast tunnist saadik mõttis jünger ta oma lotta.

3. Kui kuues tund (kellu 12) oli, läks päike pimeks, ja pimedus kestis üle terve maa üheksa tunni. Ja Jeesus kirjendas juure häälega ja ütles: „Mu Jumal, mu Jumal, miks sa mind oled maha jätnud?“ (4.) Pärast seda ütles tema: „Mul on jänud!“ Ja nemad täitsivad kätina ääditaga, ja panivad selle tema suu ette

4. Ja kui Jeesus äädikat oli mõtnud, ütles tema: „Õpetatud!“ (6.) Ja siis kirjendas tema juure häälega: „Mina, sinu kätte annan ma oma waimu!“ (7.) Ja kui ta seda oli öelnud, nõrgutas tema pääd ja heitis hinge.

5. Ja waata, templi wahetekk kärises lõhti kahets, ülewalt alla. Maa wärises, ja kalgud lõhkesiwad, hauad läksiwad lahti, ja palju pühade ihusid tõusiwad üles. Aga päälit ja tema julased, kes Jeesust hoidsiwad, ehmatafiwad wäga ja ütlesiwad: „Tõesti, see on Jumala Poeg!“ Aga kõik rahwas, kes sääli oli, löi oma wastu rindu ja läks tagasi.

Meie tõid effisime kui lambad, meie waatasime igaüks oma tee pääle; aga Jehowa on meie tõidide üleskohtu lastnud tema pääle tulla. Jes. 53, 6.

Katel: 2. õpetus. „Mina usun, et Jeesus Kristus mind on päästnud... oma püha kalli werega ja oma ilmasüüta lammatamise ja surmaga.“

U. Ir. nr. 172, 1. Wikk: See aeg on tõesti uufe ees. 208.

Ma tänan sind, oh Jeesuse, Et ennast surma andsid, Ja minu eest nii heldeste Suurt walu, waewa kandsid. Oh anna, et su raske piin Mu hinge trööstiks oleks siin, Kui kustuwad mu filmad.

§ 46. Jeesuse matmine. (§ 48.)

Matt. 27, 57—61. Mark. 15, 42—47. Luuk. 23, 50—56.
Joh. 19, 31—42.

1. Aga et walmistamise-päew ehk pühade laupäew oli, palusiwad Juuda rahwas Pilatust, et lehad hingamise-päewaks mitte risti pääle ei jääks, et nende jääreluid pidi murtama ja neid maha wõetama. Siis murdsiwad sõjamehed esimese ja teise rööwli jääreluud. Aga kui nemad Jeesuse juure tuliwad, nägiwad nad teda juba surnud olewat, ja nad ei mardnud tema jääreluid mitte; wad üks sõjamees pistis odaga tema külge ja sedamaid tuli weri ja wesi nälja.

2. Aga kui õhtu kätte sai, tuli üks rikas mees ^{Sauks panemine} Armatia linnast, Joosep nimi, üks suuretehtu liige ja auus mees, kes Jumala riiki wotas ja nende tööd mitte hääks ei kiitnud. See läks Pilatuse juure ja ^{pari} enesele Jeesuse ihu. Ja kui Pilatus kuulnud oli, et Jeesus ^{ju} teesti juba surnud, pani ta seda imeks, ja käskis tema ihu temale anda. Ja ka Nikodeemus, kes enne õõsi Jeesuse juures oli käinud, tuli sinna ja tõi kallid rohtusid kaasa. Siis wõtsiwad nemad Jeesuse ihu ja mähkisiwad teda linaste riiete sisse nende rohtudega. Aga Joosepil oli aed, ja aias uus haud kalju sisse raiutud, kuhu weel ükski ei olnud pandud. Sinna paniwad nemad Jeesuse ihu, ja weeretasiwad suure kivi haua ukse ette. — Aga naesed, kes temaga tulnud, käisiwad ka järel ja waatasiwad hauda, ja kuidas tema ihu sinna pandi. Siis läksiwad nad tagasi ja walmistasiwad kallid rohtusid ja salwi. Aga hingamise-päewal seisiwad nad rahul kâsu järele.

1. Teisel päewal tuliwad üleamad preestrid ja Wari- ^{Saua hoidmine.} feerid Pilatuse juure ja ütlesiwad: „Issand, see petis ütles, kui ta alles elus oli: Mina tõusen kolme päewa pärast üles! Seepärast käsi hauda h ä s t i h o i d a kolmanda päewani, et tema jüngrid õõsi ei tule ja teda ära ei warasta ja rahwale ei ütle: Tema on surnuist üles tõusnud! Siis on wiimne pettus pahem kui esimene!“ Pilatus ütles: „Hoidjad on teil, minge ja hoidke teda hästi!“ Ja nemad läksiwad ära, hoidsiwad hauda hoidjatega ja paniwad kivi pitsariga finni.

**Ses waimus on tema ka ära läinud, ja armu kuul-
tenud waimudele, kes wangis on; kes ennemuiste ei us-
kunud, kui Jumala pikkmeel wotas Noa päiwil.** 1. Peetr. 3, 19. 20.

Katek.: 2. õpetus: „surnud ja maha maetud.“

U. l. nr. 194, 5. Witsil: Müüd olen mina põhja leldnud. 141.

Rõõl lõpetud! Müüd tahan minna Ma waimus Jeesu hauasse: Nae, mgliwäed on tulnud sinna, Sää! õnnis minna rahule, Sää! taewas ennast awanud, — Oh elusõna: „Lõpetud!“

IV. Issanda auurikas ülestõusmine ja taewaminemine.

§ 47. Jeesuse ülestõusmine. (§ 49.)

Matt. 28 Mark. 16. Luuk. 24. Joh. 20.

1. Aga esimesel nädala päeval väga vara sündis Issand tõuseb üles, põngu ta rasta naenlaste wale. suur maavarisemine; sest Issanda ingel tuli taewast maha ja weeretas kivi haua-ukse eest ära, ja istus sinna pääle. Ja tema nägu oli otsegu wälf, ja tema riided walged nagu lumi. Aga hoidjad warisesiwad hirmu pärast ja jäiwad otsegu furnuks. Ja nemad põgenesiwad linna ja kuulutasiwad ülemaile preestritele kõik, mis oli sündinud. Need tuliwad wanematega kokku ja pidasiwad isekeskis nõuu, andsiwad sõjameestele raha, ja ütlesiwad: „Ütelge, et tema jüngrid bösi tulnud ja teda ära warastanud, kui meie magasime. Ja kui maawalitseja seda kuulda saab, tahame meie teda meelitada, et teie ilma mureta peate olema.“ Ja nemad wõtsiwad raha ja tegiwad nõnda, kui neid õpetati.

2. Selsamal päeval vara, kui alles pime oli, wõtsiwad Maria Mahdaleena ja Maria, Jakobuse ema, ja Saloome kallid rohtusid, läksiwad Jeesuse haua juure, et teda wõida, ja ütlesiwad isekeskis: „Kes weeretab meile kivi haua ukse eest ära?“ Sest tema oli väga suur. Aga Maria Mahdaleena ruttas tõiste eel haua juure, ja nägi, et kivi ära oli weeretatud. Siis jooksis tema linna Simon Peetruse ja Johannese juure, ja ütles neile: „Nemad on Issanda hauast ära wõtnud, ja meie ei tea, kuhu nad teda on pannud.“

3. Siis tuliwad ka tõised naesed haua juure, ja nägiwad, et kivi oli ära weeretatud. Nemad läksiwad haua sisse, ja ei leidnud mitte Issanda ihu. Ja kui nemad sellepärast kahewahel oliwad, siis nägiwad nemad kahte meest hiilgawas riidis, kes ütlesiwad: „Urge ehmatage! Teie otsite Jeesust Maatsaretist, kes risti poodud. Mis teie elawat furnute juurest otsite? Teda ei ole siin; ta on üles tõusnud! Tulge siia, waadake aset, kus Issand on hinganud. Ja siis minge ja ütelge seda tema jüngritele.“ Ja nemad läksiwad rutusti haua juurest ära kartuse ja suure rõõmuga, ja jooksiwad seda jüngritele kuulutama.

4. Aga Peetrus ja Johannes, kui nad Maria Mahdaleena sõnumet oliwad kuulnud, jooksiwad ka wiibimata haua juure. Johannes aga jooksis usinamini eele kui Peetrus, ja jõudis enne haua juure. Ja tema

nägi kummarfile waadates furnulinad jääl olemat; aga jisse ei läinud tema mitte. Siis tuli Siimon Peetrus tema järele ja läks hauda, ja nägi furnulinad maas, ja higrätifu, mis tema pääs olnud, isepäinis mäsitud tõises paigas olemat. Siis läks ka Johannes jisse, nägi ja uskus. Ja pääle selle läfjivad jüngerid jälle omaste juure.

Surm, kus on sinu astel? Põrguhaud, kus on sinu wõimus? Aga tänu olgu Jumalale, kes meile wõimust annab meie Issanda Jeesuse Kristuse läbi. 1. Kor. 55, 57.

Katel.: 2. õpetus: „kolmandal päewal jälle üles tõusnud furnuist.“

Wiisil: Oh Jeesus Kristus, tule sa. 31.

Nüüd Jumal Boeg, wõit sinu käes, Et surmast tõusid elu wäes Sa juure auu ja iluga, Sest peab hing sind tänama.

§ 48. Jeesuse esimesed ilmumised. (§ 50.)

Joh. 20. Matt. 28. Luuk. 24.

1. Kui Peetrus ja Johannes olivad ära läinud, jäi Maria Mahdaleena üffi haura ääre ja nuttis; ja kui ta nuttis, waatas tema kummarfile hauda ja nägi kaks inglit walgete riietega istumat, tõise päätsis, tõise jalutsis, kus Jeesuse ihu oli hinganud. Nemad ütlemad temale: „Maene, mis sa nutad?“ Tema ütleb neile: „Nemad on minu Issanda ära wiinud, ja mina ei tea, kuhu nemad teda on pannud.“

2. Kui ta seda oli ütelnud, pööras tema ennast ümber, ja nägi Jeesuse seiswat; aga ta ei teadnud, et see Issand oli. Jeesus ütles temale: „Maene, mis sa nutad? Keda sa otsid?“ Tema mõtles, et see aednik on, ja ütles temale: „Issand, kui sa teda oled ära kannud, siis ütle mulle, kuhu sa teda oled pannud, ja ma tahan teda ära tuua!“ Jeesus ütles temale: „Maria!“ Tema pööras ennast ümber ja ütles temale: „Rabbuumi!“ (see on: „õpetaja!“) Jeesus ütles temale: „Ära puudu minusse, sest ma pole weel üles läinud oma Issa juure; aga mine mu wendade juure ja ütle neile: Mina lähen üles oma Issa ja teie Issa juure, oma Jumala ja teie Jumala juure.“ — Ja Maria Mahdaleena tuli ja kuulutas jüngeritele, et ta oli Issandat näinud, ja et ta temale seda oli ütelnud.

3. Aga kui tõised naesed haura juurest ära läfjivad, tuli Jeesus neile wasta ja ütles: „Tere!“ Ja nemad kummardasiwad teda. Jeesus ütles neile: „Arge kartke mitte! Minge kuulutage minu wendadele, et nemad Kalileamaale lähewad. Säääl jaawad nemad mind

Maria Mahdaleena nutab Issanda järele.

Issand kutwab ta pisarad.

Issand äratib ta jüngerid ülestõusemise usule.

Jeesus ja Maria Mahhaleena.

näha." — Ja nemad kuulutasivad seda kõik jüngeritele. Aga nende kõne oli jüngerite meelest otsegu tühi jutt, ja nemad ei uskunud neid mitte. — Pärast seda on Jssand weel selsamal päeval ennast Keewale näidanud.

Südsad need, kes kurwad on, sest nemad peawad saama rõõmustatud. Matt. 5, 4.

Katef.: 2. õpetuse seletus

Laul nr. 105 (239). Jeesus rõõmustaja, omal müürl. 224.

Mine, kurvastaja, Seft mu rõõmustaja, Jeesus, on ju siin. Kes siin armastavad Jumalat nad saavad Rõemu, kui on piin. Tehaks küll siin häbi mull', Jeesus mu rõõmusaja, Hinge jahutaja.

§ 49. Emmause jüngrid. (§ 51.)

Luul. 24, 13—25. Mark. 16, 12, 13.

1. Kaks nende seast olivad jelsamal päewal ühte alewisse minemas, mis Jeruusalema ligi oli; selle nimi oli Emmaus. Ja nemad rääkiswad iheseksis neist asjust, mis oli sündinud. Siis tuli ka Jeesus ise nende juure, ja käis nendega. Aga nende silmad peeti, et nemad teda mitte ei tunnud. Ja tema ütles nende wasta: „Mis kõned need on, mis teie iheseksis kõnelete ja olete kurwanäulised?“

Mures lä-
herwad jün-
gid wälja,
aga Jeesus
tuleb nende
juure.

2. Aga üks, Kleopas nimi, wastas: „Kas sina üksi kui wõõras oled Jeruusalemas ja ei ole teada jäänud, mis neil päewil jääl on sündinud?“ Tema ütles: „Mis siis?“ Nemad ütlesiwad: „Kõik, mis Naatjareti Jeesusega sündinud, kes prohwet oli, wägew tegudest ja sõnast Jumala ja kõige rahwa ees; kuidas meie ülemad preestrid ja wanemad teda surmatohtu alla on ära annud, ja teda risti löönud. Aga meie lootjime, et tema see pidi olemas, kes Jsraeli rahwa ära lunastab. Kõigest jest on täna kolmas päew, kui see on sündinud. Aga mõned naesjed meie seast on meid päälegi ära ehmatanud, kes wara hommikul haua juures olivad ja säält tema ihu ei leidnud. Need tuliwad ja ütlesiwad, et nad inglite nägemist näinud, kes ütelnud, teda elawat. Ja mõned meie seast läksiwad haua juure ja leidsiwad nõnda, kui naesjed ütelnud; aga teda ennaft ei näinud nemad mitte.“

Onas kõnes
tunnistawad
nemad ennaft
Jeesanda poole.

3. Jeesus ütles neile: „Oh teie rumalad ja südamest pikaldased seda kõik uskuma, mis prohwetid on rääkinud. Eks Kristus seda pidanud kannatama ja oma auu sisse minema?“ Ja tema hakkas Mooseseft pääle ja seletas neile ära kõigi kirjade seest seda, mis temast oli kirjutatud. Nii saiwad nemad alewil ligi, luhu nemad läksiwad, ja tema tegi, nagu lähels ta eemale. Aga nemad palusiwad teda wägisi ja ütlesiwad: „Jää meie juure, sest õhtu jõuab ja päew weereb!“

Jeesand ka-
ristab ja
tööstib
omatpid.

4. Ja tema läks ja jäi nende juure. Ja kui ta säält nendega lauas istus, wöttis tema leiba, õnnistas ja murdis ja andis neile. Siis pääsiwad nende silmad lahti, ja nemad tundsiwad teda ära. Aga tema kadus nende eest ära. — Ja

Onnis ära-
tundmine
ühendab
neid jälle
Jeesandaga

nemad ütlesivad tõine tõise wasta: „Eks meie süda meie sees ei põlenud, kui ta meiega tee pääl rääkis ja kui ta meile kirju ära seletas?“ Ja nemad tõusiwad üles, läkijwad tagasi Jeruusalemma, ja leidiswad jüngrid koos olewat, kes ütlesiwad: „Issand on tõesti üles tõusnud, ja ennast Siimonale näidanud!“ Ja nemad jälle rääkisiwad seda üles, mis tee pääl oli sündinud, ja kuidas nemad teda leima murdmisest oliwad ära tunnud.

Seft kus kaks ehk kolm minu nimel koos on, sääl olen mina kesk nende seas. Matt. 18, 20.

Ratel.: 3. käff. 3. õpetus: „oma annetega walguštab.“

Wiisi: See päew nüüd meie kätte sai. 85 ehk 86.

Ju päew on jõudnud õhtule Ja käes on pea pime õõ, Seft püha walgus, Jeesus, ja Meilt ära mõta lahkuda. Galleluuja.

§ 50. Jeesus näitab ennast weel Jeruusalemas jüngritele ja Toomale. (§ 52.)

Luul. 24, 36—43. Joh. 20, 19—29.

1. Esimese nädalapäewa õhtul, kui uksed lukus oliwad kartuse pärast Suuda rahwa eest, tuli Jeesus kesk jüngrite sekka ja ütles „Rahu olgu teile!“ Aga nemad kohkusiwad, ja mõtleiswad endid waimu nägemat. Aga tema ütles neile: „Miks olete teie nii wäga ära ehmatanud? Et waadake mu käsi ja jalgu, mina olen. Ratsuge mind kätega ja waadake, seft waimul ei ole liha ega luud, nõnda kui teie mul näete olewat.“ Ja ta näitas neile oma käsi ja jalgu. Aga kui nemad weel ei uskunud, siis ütles tema: „Kas teil on midagi süüa?“ Nemad paniswad tema ette tüki küpjetatud kala ja kärjemett. Ja tema söi nende ees. Siis saiwad jüngrid rõõmsaks, et nad Issandat nägiwad.

2. Siis ütles Jeesus neile jälle: „Rahu olgu teile! Nõnda kui Isa mind on läkitanud, nõnda läkitan mina teid ka!“ Ja ta puhus nende pääle, ja ütles neile: „Wõtke Püha Waimu! Kellele teie patud andeks annate, neile on need andeks antud; kellele teie patud kinnitate, neile on nad kinnitatud.“

3. Aga Toomas ei olnud mitte nendega, kui Jeesus oli tulnud. Siis ütlesiwad tõised jüngrid temale: „Meie oleme Issandat näinud.“ Aga tema ütles: „Ei ma usu mitte, kui mina ei näe tema käte sees naelte aset, ja ei pane oma sõrme naelte aseme sisse, ja kätt tema külje sisse.“ — Rahetsa päewa pärast oliwad jüngr-

Jüngritele
toob Issand
oma rahu.

Nende sõna
pühendab
Issand oma
Waimuga.

Tooma awi-
tab ta usu
walgele.

vid jälle säälsamas, ja Toomas nendega. Siis tuli Jeesus, kui usked lufus olivad, ja seisis kesk nende seas, ja ütles: „Rahu olgu teile!“ Pärast ütleb tema Toomale: „Pista oma sõrm siia, ja waata minu käsi; ja anna oma käsi, ja pane minu külje sisse; ja ära ole uskumata, waid usklik!“ Toomas wastas ja ütles: „Minu Jssand, ja minu Jumal!“ Jeesus ütles temale: „Toomas, ja oled uskunud, et ja mind oled näinud; õndjad on need, kes ei näe, ja siiski usuvad.“

Uga usk on kindel lootus nende asjade pääle, mis weel oodatakse, ja nende asjade märguandmine, mis ei nähta. Hebr. 11, 1.

Katek.: 3. õpetus: „Mina usun pattude andeksandmist.“ Jumala riigi wõtmete meelewäld.

Wistil: Armas Jeesus, awita. 169.

Minu Jssand elab weel, sest ma jaan ta elu näha, Temaga käin rahu teel, Surm ei wõi mull' hirmu teha. Jeesus, minu pää, ei taha Oma liiget jätta maha.

§ 51. Jeesus ilmub jüingritele Kalileamaal. (§ 53.)

Joh. 21. Matt. 18, 16—20. Marf. 16, 15—18. II. järk.

1. Pärast jeda näitas ennast Jeesus jälle Tibeeria järwe ääres nõnda: Siimon Peetrus ja mõned teised jüingrid olivad sääl koos, ja läkšiwad kalu püüdma, aga sel böel ei saanud nemad ühtigi. Kui siis walgeks läks, seisis Jeesus järwe ääres; aga jüingrid ei teadnud, et see Jeesus oli. Jssand ütles neile: „Lapsukesed, kas teil leiwa kõrwaast poole?“ Nemad kostšiwad: „Pole mitte!“ Siis ütles tema: „Heitke noot wälja paremale poole laewa, siis saate!“ Nemad tegiwad jeda ja ei suutnud müüd noota wedada kalade hulga pärast. —

2. Siis ütles Johannes Peetrusele: „See on Jssand!“ Kui Peetrus jeda kuulis, heitis ta ennast järwe ja ujus randa. Uga teised jüingrid wedašiwad noota kaladega. Kui nad mäele tuliwad, nägiwad nad sütetule sääl maas, kalufesti pääle pandud olewat ja leiba. Jeesus ütles neile: „Tulge, wõtke leiba!“ Ja Jeesus wöttis leiba ja andis neile; niisama ka kalufestist selsamal kombel. Uga ükski jüingrest ei julgenud temalt küsida: „Kes sina oled?“ Sest nemad teadšiwad teda Jssanda olewat.

3. Kui nemad olivad sõonud, ütles Jeesus Peetruse wasta: „Siimon, Joona poeg, armastad sina mind enam kui need?“ Tema wastas: „Jah, Jssand, sina tead, et ma find armastan.“

Smeline kala-
loomus Ti-
beeria järwel.

Ennistatud
sõmmaaeg
järwe kalad.

Peetruse
uuesti
ametiäse
kutsumine.

Jeesus ütles temale: „Ole mu tallekeste karjane!“ Ta ütles talle jälle tõist korda: „Siimon, Soona poeg, armastad fina mind?“ Tema vastas temale: „Jssand, fina tead, et ma find armastan.“ Jeesus ütles temale: „Soia mu lam baid kui karjane!“ — Kolmat korda küsib Jeesus temalt: „Siimon, Soona poeg, armastad fina mind?“ Siis sai Peetrus kurwaks, et ta kolmat korda nõnda küsis, ja ütles: „Jssand, ja tead kõik; ja tead, et ma find armastan!“ Jeesus ütles temale: „Ole mu lam maste karjane!“

4. Aga jüngrid läksiwad Kalileamaal mäe pääle, fuhu Jeesus neid oli minna käskinud. Sinna fogu-^{Jeesanda ristimise- ja missiooni-täht.} siwad ta pääle nende weel enam kui 500 wenda.

1. Kor. 15, 6. Ja kui nad teda nägiwad, kummarda-
siwad nemad teda. Siis tuli Jeesus nende juure ja ütles:
„Minule on antud kõik meelewald taewas ja
maa pääl. Seepärast minge ja tehke jüngriks
kõik rahwad, neid ristides Jsa, Poja ja Püha
Waimu nime sisse, ja neid õpetades pidama kõik,
mis mina teid olen käskinud. Kes usub ja keda
ristitakse, peab õndsaks saama, aga kes ei usu,
jeda peab hukka mõistetama. — Ja waata, mina
olen iga päew teie juures maailma otsani.“

**Kus kaks ehk kolm minu nimel koos on, jääb olen mina
kest nende seas.** Matt. 18, 20.

Katel.: 1. õpetus: „kõik ihu elu tarwitust.“ 4 palwe. 4. päätükk.

Eaul nr. 54 (166), 1. Müüd paistab meile kaunisti. 342.

Sa koidutäht, ja minu kroon, Mu kuningas ja armu troon, Kes olid
Jsa heldust Ra paganale näitnud jääb. Et rõõmsast tunneb iga meel Su
armastuse selgust. Tõest, täiest! Elu abi sinu läbi need kõik saamad, Kes find
usuf kummardawad.

§ 52. Jeesuse taewaminemine. (§ 54.)

Marf. 16. Luuf. 24. Ap. t. 1.

<sup>Jssanda
wiimised
õne.</sup> 1. Nõnda näitas ennast Jeesus pärast oma kann-
tamist mitu korda neljakümne päewa jookful, ja
rääkis Jumala riigist. Siis fogus ta omad jüngrid
wiimast korda O l i m ä e le koku ja käskis neid, et nemad
Jeruusalemast ei pidanud ära minema, waid Jsa tõutust ootama.
Aga nemad küsijiwad temalt: „Jssand, kas sa sel ajal Is-
raeli kuningriigi jälle üles ehitad?“ Ja tema ütles: „Teil ei
jünni aega ega tundisid teada, mis Jsa oma mee-
walda on pannud, waid peate Püha Waimu wäge
saama, kes teie pääle saab tulema, ja peate minu

Issanda taevaminemine

tunnistajad olema, nii hästi Jeruusalemas, kui ka kõigil Juuda- ja Samaariamaal, ja maailma otsani."

2. Kui ta seda oli ütelnud, wiis ta nad wälja ^{Taeva-} ^{minemine} Betaania poole, tõstis omad käed üles ja õnnistas neid. Ja kui ta neid õnnistas, tõsteti teda nende nähes üles, ja pilw wõttis teda üles nende silma eest ära. Ja kui nad üksikilmi taewa poole waatafiwad, waata, siis seisfiwad nende juures kaks meest walges riides, ja ütlesfiwad: „Kalile a-

maa mehed, mis teie seisate ja waatate üles taewa poole? See Jeesus, kes teilt on üles wõetud taewa, peab tulema jelsamal kombel, kui teie teda olete näinud taewa ära minemat." Ja kui nad teda olivad kummardanud, tulivad nemad Olimäelt tagast Jeruusalemma suure rõõmuga.

Kümme päewa ootamise aega ja Mattia ametisse panemine.

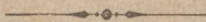
3. Ja nemad olivad ühel meelel alati koos palwes ja palumises, ja seadsiwad, kui nad palwes Issanda nõuu küsinud, liisku heites Mattia apostlikis Juudas Iskarioti asemele.

Seepärast on ka Jumal teda väga ülendanud, ja on temale annud ühe nime, mis üle iga nime on, et Jeesuse nimel kõik nende põlwed peawad endid nõtkutama, kes taewas ja maa pääl ja maa all on. Ja kõikide keel peab tunnistama, et Jeesus Kristus on Issand, Jumala Isa auuks. Wilip. 2, 9—11.

Katel.: 2. õpetus: „Üles läinud taewa.“

Saul nr. 110 (221) 4. 5. Wiisil: Oh armu juur. 108.

Oh Jeesuse, Su järele Meid tõmba, jaada taewa, Siis pääseme Ja tialgi ei tunne enam waewa.

Tõine piir.

Issanda kirik ehk ülendatud kuninga kogudus kui Püha Waimu tööwäli.

I. Ewangeliumi kuulutatakse Juudamaa piirides. Apostel Peetrus.

erimene

§ 53. Püha Waimu wäljawalamine. (§ 55.)

Ap. 1. 2.

Nelipühi imetegu.

1. Kui Nelipühi päew kätte tuli, siis olivad nemad kõik ühel meel koos. Ja taewast sündis äkitselt kohisemine, otsegu kange tuul oleks puhunud, ja täitis kõik, kus nemad istusiwad. Ja neile ilmusiwad lõhutud keeled, otsegu

tulest, ja igaihe pääl nende seast seists üks. Ja nemad said kõik täis Püha Waimu ja hakkaswad töiji keeli rääkima, nõnda kui Waim neile andis rääkida. Aga Jeruusalemas oli elamas jumalafartlikka mehi kõigesuguse rahwa seast, mis taewa all on. Kui nüüd see hääl sündis, siis tuli rahwa hull loffu, ja ehmatas ära, sest igauks kuulis neid oma keelemurret rääkimat. Ja nemad panivad seda imeks, ja ütlesiwad: „Eks need kõik, kes räägiwad, Kalileamaa mehed ei ole? Kuidas siis meie igauks kuuleme oma keelemurret, mis sees meie oleme sündinud? Kuis kuuleme meie neid rääkimat meie oma keeli Jumala suuri asju?“ Ja nemad olivad kahe wahel ja ütlesiwad üksteisele wasta: „Mis see küll peaks olema?“ Aga muud panivad seda naeruks, ja ütlesiwad: „Nemad on täis magusat wiina!“

2. Aga Peetrus tõusis üles, ja ütles: „Suunda mehed, needstnased ei ole mitte joobnud, nõnda kui teie armate, waid see on, mis prohwet Joeli läbi on öeldud: Wiimsil päwil tahan ma oma Waimu wälja walada kõige liha pääle, ja teie pojad ja tütreid peawad prohwetit wiimsil rääkima. Seepärast, Israeli mehed, kuulge neid sõnu: Jeesuse Naatsaretist, keda Jumal wäe ja imetähtega teile awalikuks teinud, olete teie ülekohutusse läte läbi ära tapnud. Aga Jumal on teda üles äratanud, kui ta teda päästis surma walust. Selle asja tunnistajad oleme meie kõik. Ja et ta nüüd Jumala parema läbi ühendatud on, siis on tema tõutatud Waimu wälja walatud, nagu teie näete ja kuulete. Seepärast olgu nüüd kõige Israeli soole teada: Jumal on Issandaks ja Kristuseks teinud selle Jeesuse, keda teie olete risti lõõnud!“

3. Aga kui nemad seda kuulsiwad, läks see neil läbi südame, ja nad ütlesiwad Peetruse ja teiste apostlite wasta: „Mehed, wennad, mis peame meie tegema?“ Aga Peetrus wastas: „Parandage meelt ja laske ennast ristida Jeesuse Kristuse nime sisse pattude andeksandmiseks, siis saate teie Püha Waimu anni!“ Kes nüüd hääl meel el tema sõna wasta mõttsiwad, neid ristiti, ja sel päewal koguti nende juure ligi 3000 hinge.

4. Aga nemad jäiwad alati apostlite õpetuse ja ofasaamise ja leiba murdmise ja palwete sisse. Ja kõik usklikud olivad ühes koos, ja kõik, mis neil oli, oli neil ühes. Oma wara müüsiwad nemad ära, ja jagasiwad igaihele seda mööda, kui kellelgi tarwis läks. Nad olivad iga päew ühel meel pühas fojas, ja murdsiwad leiba kodusid mööda. Nad kiitsiwad Jumalat, ja neil oli arm kõige rahwa juures. Aga Issand pani igapäew koguduse juure neid, keda ära päästeti.

Reliigij
juttus.

Reliigij
kogudus.

Koguduse
nemine elu.

Aga kui trööstija saab tulnud, keda ma teile tahan läkitada Jhast (tõe waim, kes Jhast wälja läheb), seesama peab minust tunnistama. Ja teie peate ka tunnistama, sest teie olete algusest minuga olnud. Joh. 15, 26. 27.

Katol. : 3. õpetus: „Mina usun Püha Waimu fiske.“

Laul nr. 120 (276) 1. Wiisil: Müüd palstab melle kaunisti. 342.

Oh Püha Waim, meil' tule ja Müüd jüdamesse elama, Oh tule walgustaja! Su walguš paifiku wägewašt, Meid tehtu targats nobedašt! Oh dige röömustaja. Kui ja Nõnda Meile tuled, palwid kuuled, fiis saab meile Maa pääl taewa elu jälle.

§ 54. Peetrus ja Johannes teewad jalutama terweks. (§ 56 ja 58.)

Ap. t. 3. 4.

1. Peetrus ja Johannes läkšiwad ühtlasi üles püha fotta palwe tunnil. Ja üks mees, kes emahust jaluta oli, kanti iga päew sinna püha foja ufse ette, andid paluma. Kui ta Peetrust ja Johannest nägi, palus ta ka neilt enesele annet. Aga Peetrus ütles: „Hõbedat ja kulda ei ole mul mitte; aga mis mul on, seda annan mina sulle: Jeesuse Kristuse nimel, tõuse üles ja kõnni!“ Ja ta hakkas tema paremasse kätte kinni ja aitas teda üles; ja sedamaid saiwad tema jalad tugewašs. Ta kargas üles, seisis ja kõndis, ja läks nendega püha fotta ja kiitis Jumalat. Aga rahwas pani seda imeks, ja jookšis nende juure kofku

2. Kui Peetrus seda nägi, ütles tema rahwale: „Išraeli mehed, mišs teie seda imeks panete ehk mišs teie üksifilmi meie pääle waa-tate, otsegu olešime meie oma wõe läbi seda teinud? Elu ülema saatja olete teie ära tapnud. Teda on Jumal surmastaš üles äratanud; selle ašja tunnistajad oleme meie. Ja mina tean, et teie seda rumaluse pärašt olete teinud, nõnda kui teie ülemadki. Seepärašt parandage meelt ja pöörake ümber, et teie patud wõikšiwad ära kustutatud ja adad.“ Aga palju neiš, kes seda kuulšiwad, uskufiwad. Ja nende meešte arm oli ligi wiis tuhat.

3. Aga preestritel, püha foja päälifil ja Saduseeridel oli nende pärašt paha meel, nad piššiwad oma käd nende külge ja paniwad nad wangi. Tõifil päewal tuliwad ülemad kofku, ja küšiwad: „Miššjuguse wäega ehk selle nimel olete teie seda teinud?“ Siis ütles Peetrus täiš Püha Waimu nende wašta: „Jeesuse Kristuse nimel, keda teie olete

Apoflitte imetegu.

Apoflitte tunnistus ja jutlus.

Apoflitte ülekuulamine ja uus kartuseta tunnistus.

risti lõõnud, kelle aga Jumal furnuist on üles äratanud. See Jeesus on see kiwi, kes teist kaja ehitajatest on ära põlatud, ja nurgakiwiks saanud. Ja ühegi muu sees ei ole õnnistust; sest ühtegi muud nime ei ole taewa all inimestele antud, kelle läbi meie peame õndsaks saama." Kui nemad Peetruse ja Johannesi julgust nägivad ja teada saivad, et nemad õppimata mehed olivad, panivad nemad seda imeks. Ja nemad käsksivad neid, et nemad paigastki ei räägiks ja õpetaks Jeesuse nimel. Aga Peetrus ja Johannes kostsivad: „Kas on õige Jumala ees teid enam kuulda, kui Jumalat, mõistke ise. Sest meie ei wõi seda mitte rääkimata jätta, mis meie oleme näinud ja kuulnud." Aga nemad ähwardasivad neid ja lasksivad neid lahti, ja ei julgenud mitte rahwa pärast neid nuhelda. Aga nemad tulivad omaste juure, ja kiitsivad ja tänasivad Jumalat.

4. Aga palju imetähti ja tegusid sündisivad rahwa seas apostlite läte läbi. Haigeid kanti mööda uulitsaid woodite ja raamide pääl apostlite juure. Ja need kõik saivad terveks. Aga ülempreester sai wiha täis, heitis Saduseeride seltsiga kokku, ja nad panivad apostlid wangitorni.

Apostlid
pannastse
wangi.

5. Aga Jssanda ingel tegi õõsi wangitorni ukssed lahti, ja wiis neid wälja. Ja nemad läksivad ko:duajal püha kotta ja õpetasivad. Säääl tõi püha:loja päälik nad ära ja pani nad juure koftu ette. Ja ülempreester ütles apostlite wasta: „Eks meie ei ole teid kõwasti käsksinud, et teie ei pea mitte õpetama sel nimel?" Aga Peetrus ja tõised apostlid ütlesivad: „Jumala sõna peab enam kuuldama, kui inimeste sõna!" Aga nemad pekksivad apostlid, keelasivad neid Jeesuse nimel rääkimast, ja lasksivad nad siis lahti. Ja nemad läksivad rõõmuga suurest koftust ära, et neid oli wäärt arwatud Jeesuse nime pärast teutust kannatama.

Jssand
päästab
neid ja ära:
tab uuele
tunnistusele.

Tõesti, tõesti mina ütlen teile: Mis teie iial Jssalt palute minu nimel, seda annab teile. Joh. 16, 23. Sõnsad need, keda taga kinsatakse õiguse pärast, sest nende pärast on taewariik. Matt. 5, 10. Jehowa ingel lõõb leeri üles nende ümber, kes teda kardawad ja päästab neid lahti. Laaw. 1. 34, 8.

Raték.: 3. käs. 2. käju seletus. 4. käs. 1. õpetus: „Õõige häda ja kurja eest hoiab." 3. palwe.

Saul nr. 271 (410), 3. Wiisil: Ma tahan jätta maha. 245.

Ja selle usu põhi On Kristus ja ta arm. Ei ma siis karta tohi. Ei effita mind hirm. Ma ise küll, mu elu, Ei kõlba kuhugi. Mis Kristus annab mulle, See maksab alati.

§ 55. Tehwanus 34 a. p. Kr. (§ 59.)

Ap. t. 6, 1—8, 2.

Opetuse
ameti kõrva
asutatataise
hoolekandja
amet.

1. Aga neil päivil, kui jügrid palju sai, panivad nemad seitse meest, kellel hää tunnistus, Püha Waimu ja tarkust oli, hoolekandmise ameti pääle, kes maeste eest hoolt kannastivad. Nende hulgas olivad Tehwanus, Wilippus ja miis tõist.

Hoolekandja
Tehwanus
langeb
maenlaste
wiha alla.

2. Aga Tehwanus, täis usku ja väge, tegi ime-
teguisid ja suuri imetähti rahwa seas. Siis tõusivad mõned üles ja waidlesivad temaga; aga nad ei wõinud mitte tema tarkuse ja waimu wasta seissta. Siis kihutastivad nemad rahwast, kiskustivad teda suure kohutu ette, seadstivad sinna wale tunnistusmehi, ja ütlesivad: "See inimene rääkis teutamise jõnu püha kaja ja käsu-
õpetuse wasta." Siis küsis ülempreester: "On see lugu siis nõnda?"

Tema
kõnne-tõne.

3. Tehwanus ütles: "Mehed, wennad, wanemad, kuulge!" Ja ta hakkas neile seletama, kuis Jumal ime wiisil oma rahwast saatnud, aga kuis see ükka talle wasta hafanud, ja ütles: "Teie kangekaelsed, teie panete ükka Püha Waimu wasta, kui teie wanemad, nõnda teiegi! Keda prohwetite seast ei ole teie wanemad taga kiusanud, ja tapnud neid, kes ette kuulustastivad selle Dige tulemist, kelle äraandjais ja tapjais teie nüüd olete saanud?" Aga kui nad seda kuulstivad, lõikas see nende südamest läbi, ja nemad kiristastivad hambaid tema pääle.

Tema kannatamine
on palwe,
tema surmine
wõit.

4. Aga Tehwanus, täis Püha Waimu, waatas taewa poole, ja ütles: "Ennäe, ma näen taewa lahti olewat, ja inimese Poja Jumala paremal pool seistwat!" Siis kistendastivad nemad suure häälega, pidastivad omad kõrwad kinni, kargastivad kõik ühel meelel tema pääle, lükkastivad teda linnast wälja ja wiskastivad teda kiwidega. Ja tunnistusmehed panivad omad riided maha ühe nooremehe jalgade ette, keda hüüti Sauluseks. Aga Tehwanus palus: "Jssand Jeesus, wõta minu waim wasta!" Siis sattus ta maha, ja hüüdis suure häälega: "Jssand, ära arwa seda pattu neile mitte süüks!" Ja kui ta seda sai ütelnud, uinus ta magama. Aga Saulusel oli hää meel tema surmast.

Ole ustaw surmani, siis tahan ma sulle elukrooni anda. Joh. ilm. 2, 10.

Katel. : 5. käfl. 7. palwe.

Wittil : Oh Jeesus, sinu walu. 237 b.

Kui lahkumine ligi, Muult ära lahku ja, Kui palgel surma higi, Mind wõta toeta; Kui lõhkeb minn süda Siin kange risti käes, Siis lõpeta mu häda Sa oma surma wäes.

§ 56. Samaaria rahwas ja Mooramaa suur isand saavad usklikuks. (§ 60.)

Ap. t. 8.

Samaaria
rahwa uskli-
kust saamine.

1. Aga neil päivil sündis suur tagasiamine Jeruusalema foguduse wasta. Ja neid pillati ära Suuda- ja Samaariamaaale. Aga hoolekandja Wilippus tuli ühte Samaaria linna, ja kuulutas neile Kristust.

Mooramaa
suur isand
nõuab õnnis-
tust, mis
Israele
ilmunud.

2. Ja Issanda ingel ütles Wilippuse wasta: „Mine lõuna poole seda teed, mis Jeruusalemast läheb, Raatsja poole.“ Ja tema läks. Ja waata, üks Moora mees, Moora kuninga emanda Kandake suur isand, kõige tema waranduse walitseja, see oli Jeruusalemma tulnud Jumalat kummardama. See istus tagasi sõites oma tõllas ja luges. Ja Waim ütles Wilippusele: „Mine ja astu selle tõlla ligi!“ Kui Wilippus sinna ligi sai, kuulis ta teda prohwetit Jესaja raamatut lugemat. Ja ta ütles: „Kas sa ka mõistad, mis sa loed?“ Aga tema ütles: „Kuidas ma woin mõista, kui teegi mind ei juhata?“ Ja ta palus Wilippust üles astuda ja enese juure istuda. Kirjatükk aga, mis ta luges, oli see: „Tema on kui lammas wiidud tappa, ja otsegu tall wait oma niitja ees; nõnda ei ole tema oma suud mitte lahki teinud.“

Tema usub
ja teda
ristitakse.

3. Isand küsis nüüd: „Kellest ütleb prohwet seda, enesest wõi ühest teisest?“ Aga Wilippus kuulutas tema le armuõpetust Jeesusest. Teed käies sawad nemad siis ühe wee juure, ja isand ütles: „Ennæ wett! mis keelab, et mind ei ristitaks?“ Ja Wilippus ütles: „Kui sa usud kõigest südamest, siis wõib see sündida.“ Aga tema ütles: „Mina usun, et Jeesus Kristus on Jumala Poeg!“ Ja Wilippus ristis teda. — Aga kui nemad weest wälja tuliwad, wõttis Waim Wilippuse ära, ja isand ei näinud teda mitte enam. Aga ta läks koju oma teed rõõmuga.

Rahwas, mis käis pimeduses, on suurt walgust näinud; nende üle, kes elasiwad surma warju maal, on suur walgus paistnud. Jეს. 9, 1.

Katek.: 2. palwe.

Paul nr. 187 (428), 1. Wiisil: Oh anna tuhat keelt sa mulle. 141.

Nüüd olen mina põhja leidnud, Mis minu ankrut kinnitab, Mu Jeesu haamus! Armu heitnud on see kes, ifka halastab; See põhi ifka kindlaks jääb, Kui maa ja taewas hufka läab.

§ 57. Sauluse ümberpöörmine. Umbes 35 a. pr. Kr. j. (§ 61.)

Ap. t. 9.

Saul kui
täsumäratseja.
hirmsama
efstuse
wangis.

1. Aga Saulus turtjus ähwardamise ja tap-
misega Jssanda jüngrite wasta, läks ülema preestri
juure, ja palus temalt kirju Tamaskuse linna fogu-
duse kätte, et ta neid, keda ta usutee pääl leiaks ole-
wat, wõiks finni siduda ja Jeruusalemma wiia.

Jssand ise
oma armuga
tuleb teda
walgustama
ja päästma.

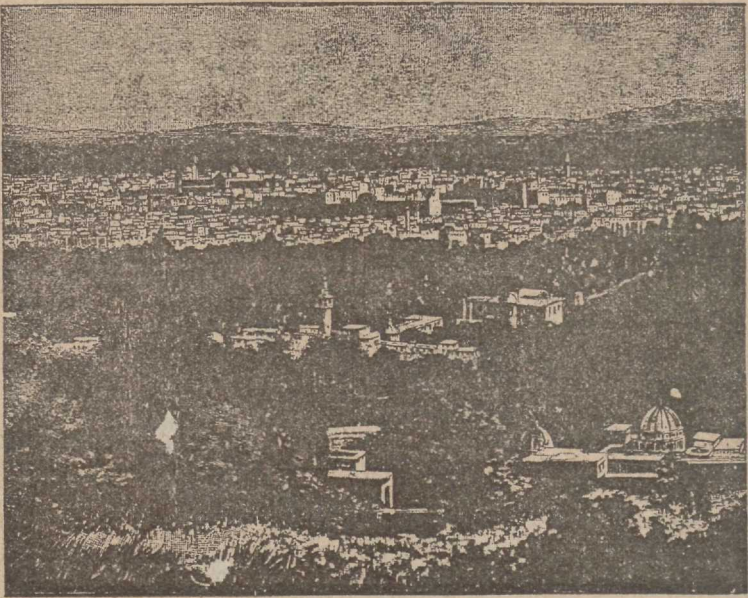
2. Aga kui ta Tamaskuse ligi sai, paistis
äkitselt tema ümber walgust aewast. Tema
langes maa pääle maha, ja kuulis hääle, mis temale
ütles: „Saul, Saul, miks sa mind taga kiusad?“ Aga
tema ütles: „Jssand, kes sa oled.“ Jssand ütles:
„Mina olen Jeesus, keda sa taga kiusad; see tuleb sulle raskeks
astla wasta takka üles lüüa.“ — Saulus ütles wärisedes ja eh-
matades: „Jssand, mis sa tahad, et ma pean tegema?“ Jssand
kostis: „Tõuse üles ja mine linna, sääl peab sulle öeldama, mis
sa pead tegema.“ Saulus tõusis maast üles, ja ei näinud kedagi;
aga nemad talutasiwad teda käsipidi Tamaskuse linna. Ja tema
ei näinud kolm päewa, ja ei sõõnud ega joonud.

Jssanda
täjul wõtab.
Ananias
teda fogudu-
sesse wasta.

3. Aga Tamaskuses oli üks jünger, nimega Ana-
nias. Jssand ütles tema wasta: „Mine, kuula
Juuda kofas mehe järele, nimega Saulus, sest waata,
tema palub Jumalat!“ Ananias wastas: „Jss-
sand, ma olen kuulnud, kui palju kurja tema sinu
pühadele Jeruusalemas teinud; ja temal on siin luba kõift siduda,
kes sinu nime appi hüüawad.“ Aga Jssand ütles: „Mine, tema
on mulle üks ära walitsetud tööriist, et ta minu nime paga-
nate ja kuningate ja Issraeli laste ette peab
kandma. Ja ma tahan talle näidata, kui palju tema minu
nime pärast peab kannatama.“ Siis läks Ananias sinna kotta,
pani käe tema pääle, ja ütles: „Saul, wend, Jssand Jeesus on
mind läkitanud, et sa jälle pead nägema ja Püha Waimu saama!“
Ja sedamaid pudenesiwad tema filmade päält otsegu soomuffsed
maha. Tema nägi jälle, tõusis üles, ja teda ristiti. Siis wõttis
tema leiba ja kofus jälle.

Saulus on
Pauluseks
saanud ja
algab oma
suuri armu-
kuulutaja
ametit.

4. Ja Saulus oli mõned päewad jüngrite juures
Tamaskuses, ja warsti kuulutas tema fogudu se-
kodades Kristust, et ta Jumala Poeg on. Aga
Juuda rahwas pidasiwad nõuu, teda ära tappa. Ja
nemad wahtisiwad päewa ja öö wärawais, et teda
finni wõtta. Aga jüngrid lasksiwad teda öösi üle müüri
korniga maha. Siis tuli Saulus Jeruusalemma, jäi apostlite
juure, ja kuulutas julgesti armuõpetust Jssanda Jeesuse nimel.

Tamastus.

Alga Jumala armuist olen mina, kes mina olen, ja tema arm minu wasta ei ole mitte tühine oluud, 1. Kor. 15, 10.

Katel.: 3. õpetus: „Mina usun, et Püha Waim mind ewangeliumi läbi on kutsunud, oma annetega walgustanud.“

Laul nr. 430, 7 (352, 6). Wiisk: Nüüd ristirahwas lautage. 208.

Sa, armas Issand, muretse, Et tundwad sõgedadki. Et on su ille lebb-juke, Ja magus patustele, Kes tundwad oma patu süüd Ja nõudwad sinu armu nüüd Su Poja surma pärast.

§ 58. Waepäälil Korneelius. (§ 62.)

Ap. t. 10.

Sagana
Korneeliuse
igatsemine
ja palwe
peab täide
minema.

1. Reifarea linnas oli üks Rooma waepäälil, Korneelius nimi. See oli waga ja kartis Jumalat kõige oma perega, jagas rahwale palju andid, ja palus alati Jumalat. See nägi nägemises Jumala ingli enese juure tulewat, ja ütlemat: „Korneelius! Sinu palwed ja annid on ülles Jumala ette tõusnud. Siis läkita nüüd mehi Joppe linna ja lasse Siimonat Beetrust kutsuda. See peab sulle ütlemä, mis sa pead tegema. Ja Korneelius tegi nõnda.

Peetruse
nägemine
— ehk:
wähel Jumal
da ja pagana
mehe
wahel et
ole enam.

2. Aga tõisel päewal, kui nemad tee pääl olivad, läks Peetrus üles katuse pääle paluma. Ja kui temale nälg kätte tuli, nägi tema taewa lahti olewat, ja ühe astja enese juure maha tulewat. Säälses oli kõiksugusid neljajalgseid maaelajaid, metsaliji, roomajaid ja lindusid. Ja hääls ütles temale: „Tõuse üles, Peetrus, tapa ja söö!“ Aga Peetrus ütles: „Ei mitte, Issand, sest ma pole veel elades seda jõonud, mis keelatud ehk roojane.“ Aga hääls ütles jälle: „Mis Jumal puhastanud, seda ära arma ja mitte roojase olewat.“ See sündis kolm lorda, ja astja mõeti jälle üles taewa. — Kui Peetrus alles järele mõtles, mis see nägemine küll pidi olema, seisiwad mehed, keda Korneelius oli läkitanud, warawa taga, ja küsisiwad, kas Siimon Peetrus sääl pidi olema. Ja Waim ütles temale: „Mina nendega, ja ära mõtle mitte kaskipidi, mina olen neid läkitanud!“

Peetruse
juttus Kor-
neeliuse tojas
ja inime
paganliku
perefonna
ristimine

3. Siis läks Peetrus nendega Reifarea linna, ja kui ta Korneeliuse kotta jõudis, heitis see tema jalgade ette maha ja kummardas. Aga Peetrus tõstis teda üles ja ütles: „Tõuse üles, mina olen ise ka inimene!“ Siis rääkis Korneelius temale, mispärast ta teda oli kutsunud. Aga Peetrus tegi oma suu lahti ja ütles: „Nüüd mõistan mina tõesti, et Jumal ei pea lugu, mis sugusest soost inimene on, waid kõige rahwas east on see, kes teda kardab ja õigust teeb, armas tema meelest.“ Ja tema kuulutas siis neile kõikidele armuõpetust Jeesusest Kristusest, kes ristis löödud ja üles tõusnud. Aga kui Peetrus alles rääkis, langes Püha Waim kõikide pääle, kes seda sõna kuulsiwad. Ja usklikud, kes Peetrusega tlnud, ehmatasiwad ära, et ka paganate pääle Püha Waimu and ja walatud. Siis ütles Peetrus: „Kas keegi võib wett feelha, et neid ei peaks ristitama, kes Püha Waimu on saanud, nõnda kui meiegi?“ Ja tema käskis neid ristida Issanda nimel.

Ep ole Jumala meest, ega Kreeka meest, ep ole sulast ega waba, ep ole meest ega uaißt, sest teie olete üks Kristuse Jeesuse sees. Gal. 3, 28.

Katel: 2. palwe. 3. õpetus.

Wihil: Nüüd ristirahwas laulage. 208 ehk 202.

Oh Jeesus, kes ja paganaid Mii mõttsid walgustada, Su sõna jõuab sedamaid wa meid veel liigutada, Et sinu riik saaks kosuda, õit rahwas üle ilma maa Su omaksteks mõiks saada.

II. Ewangeliumi jõnum tungib üle Jundamaa piiride. Paulus, paganate apostel.

§ 59. Antiohchia kogudus. Jakobuse surm. Peetrus pääseb wangitornist. (§ 63.)

Ap. t. 11, 19—12, 24.

Antiohchia — 1. Aga need, kes olivad laiali pillatud wiletsuse
 esimene to- läbi, mis Tehwanuse pärast sündis, käiswad maa läbi
 gubus paga- Antiokhia linnast saadid. Ja nad kuulutasiwad armu-
 nate festel. õpetust Juuda rahwale. Aga mõningad nende hulgast kuulu-
 tasiwad ka Kreeka pagana rahwale Issandat Jee-
 sust. Ja Issanda käsi oli nendega, ja suur hull uskus ja pöö-
 ris Issanda poole. Barnabas ja Saulus jäiwad terve aasta
 sinna ja õpetasiwad palju rahwast. Ja Antiohchias hüüti
 jüngrid kõige esiti ristiiinimesteks.

Herodes 2. Sel ajal pistis Herodes Agrippa Je-
 ripub Issan- ruusalemas oma käe jüngrite külge. Tema tappis
 da laaditute mõõgaga Jakobuse, Johannese wenna ära. Ja
 kallale, aga kui ta nägi, et see Juuda rahwa meele pärast oli,
 tema tuu- lastis tema ka Peetruse wangitorni heita ja
 leb omalste palwet. tahtis pärast paasapüha teda rahwa ette tuua. Aga
 kogudus tegi lõpmata palwet tema eest. Ja kui Herodes teda
 tahtis wälja tuua, magas Peetrus sel ööl kahe sõjamehe wahel,
 kaheš raud-ahelas kinni, ja hoidjad olivad ukse ees. Ja waata,
 Issanda ingel lõi Peetruse külge, ja ütles: „Tõuse ufinasti üles!“
 Ja tema ahelad langesiwad tema käte päält maha. Ja ingel
 ütles temale: „Pane wöö wööle ja kingad jalga, ja käi minu jä-
 rel!“ Ja ta tuli wälja, ja käis tema järel. Ja ta ei teadnud
 mitte, et see pidi tõsi olema.

3. Esimesest ja teisest wahist läksiwad nad läbi ja
 Peetrus, saiwad raudwärawa juure; see läks iseenesest neile
 kes imewit- lahti. Nemad käiswad uulitsat mööda edasi, ja ingel
 sil pääs- lahkus temast ära. Kui Peetrus jälle aru saama hakkas,
 tetud, lahkus ütles tema: „Nüüd tean mina tõesti, et Issand
 Seruusa- oma ingli on läkitanud, ja mind Hero-
 demast. dese käest ära päästnud.“ Siis jõudis tema Maria, Mar-
 kuse ema maja juure, kuhu mitu olivad kokku tulnud, ja palusi-
 wad. Kui Peetrus jalgwärawa pääle koputas, tuli tüdruk wälja
 kuulama. Kui ta Peetruse hääle ära tundis, ei teinud ta wära-
 wat lahti röömu pärast, waid jooksis sisse ja kuulutas, et Peetrus
 wärawa taga seisab. Aga nemad ütlesiwad temale: „Sa jampsid!“
 Aga Peetrus koputas edasi. Siis tegiwad nad wärawa lahti ja ehma-

tasivad ära teda nähes. Nüüd rääkis Peetrus neile, kuidas Jē-
sand teda oli wangitornist wälja saatnud. — Aga kui Herodes
teda tõisel päewal otsis ja ei leidnud, lastis ta hoidjate pääle
kohut mõista.

Herodesese
surm eht:
Jēsand de-
late kohu-
mõistja ja
wagade abi.

4. Ja Herodeses pani ühel päewal kuninglikud
riided selga, istus auujärje pääle ja kõneles rahwa
wasta. Ja rahwas kisendas: „See on Jumala ja ei
mitte inimese hääl!“ Aga sedamaid lõi teda Jēsand
ingel, et ta mitte Jumalale auu ei annud; ja teda
jöödi ussidest ära, ja ta heitis hinge. Aga Jumala
sõna kaswas ja wõjus.

**Jehowwa ingel lööb leeri üles nende ümber, kes teda
wardawad, ja päästab neid lahti.** Laam. I. 34, 8.

Katel: 1 õp.: „Kõige häda ja kurja eest hoiab.“ Käskude lõpp.

Paul nr. 468 (481) Wiisil: Jeesus tule minule. 69.

Jēsand, teda taewas jääl Riidab ingli laulu hääl, Ole maa pääl
armuga Oma rahwa kaitseja.

Käsi inglid tulla ta Meile appi armuga, Et neid ära teelaksid, Kes
meid muudu neelaksid.

§ 60. Pauluse esimene ja teine missioni- teekond. Liidia, Wilippi linna wangihoidja. (§ 64 ja 65.)

Ap. t. 13—18.

Paulus pa-
ganate
apostel.

1. Antiohchia kogudus saatis Barnaba ja Sau-
luse, kes ennast pääle oma ümberpöörmise Paulu-
seks nimetas, wälja Jumala sõna kuulutama. Üksi
Jumala arm on Sauluse päästnud, sellepärast kuulutab Paulus
igal pool kõige suurema rõõmuga: Meie saame armust õi-
gets usu läbi (Room. 5, 1. Gewes. 2, 8. Kal. 3, 24). Ta
pööras ennast ikka selle sõnumega kõige päält Juudlaste poole.
Aga et Juudlased igal pool wasta paniwad, pööras ta ennast
fiis paganate poole. Nii on Paulus otse paganate apostliks
jaanud ja Antiohchiast kolm suurt missioni-reisi ette wõtnud.

Esimene ja
teine tee-
kont.

2. Esimene missioni-reis algas a. 45 p.
Kr. s. Siin käis Paulus Barnaba seltsis Küpruse
saare ja suure osa Wäikse Aasia maast läbi. Teise
reisi (pääl a. 51—54) jõudis Paulus Troa linna
mere ääres wasta Euroopamaad.

Wilippi
linna wan-
gihoidja.

3. Säälnägi ta unes nägemist: Üks Makedoonia-
maa mees seisis, palus teda ja ütles: „Tule alla
ja aitameid!“ Siis tuliwad Paulus ja ta seltsi-

lised Siilas ja Luukas Euroopamaale ja jäiwad Wilippi linna, mis Makedooniamaa päälinn on.

Säääl läkfiwad nemad hingamise-päewal linnast wälja jõe ääre, kus nende wiis oli Jumalat paluda, ja rääkfiwad naestele, kes sinna kofku tuliwad. Aga üks jumalakartlik naene, Liddia nimi, üks purpuri-müüja, kuulis päält. Ja Issand tegi tema südame lahti, et ta seda tähele pani, mis Paulus ütles. Ja tema ja ta pere ristiti.

4. Aga säääl oli üks tüdruk, kel lausuja waim oli. See saatis oma isandatele palju kasu lausumise-ga. ^{Wilippi mangihoibja.} Paulus aga ajas temast lausuja waimu wälja. Aga kui isandad nägiwad, et nende kasu lootus lõpnu oli, kihutasiwad nemad rahwa apostlite wasta üles. Ja nemad wedasiwad Paulust ja Siilast ülemate ette. Need käskfiwad nende riided seljast maha kiskuda, neid wiststega peksta, mangitorni heita, ja nende jalad paku panna.

Kesf ööse palusiwad Paulus ja Siilas, ja kiitfiwad lauldes Jumalat. Siis sündis äkitselt suur maawärisemine, et mangihoone alused wabisesiwad; uksed läkfiwad lahti, ja kõikide löidifud pääfiwad wallale. Aga kui w a n g i h o i d j a unest ärkas, ja nägi mangitorni uksed lahti olewat, tõmbas tema mõõga wälja, ja tahtis ennast surmata; sest ta mõtles, et ta wangid oliwad ära põgenenud. Aga Paulus hüüdis: „Ära tee iseenele kurja, sest meie oleme kõik siin!“ Aga tema küsis tuld, kargas sisse, wärises, heitis Pauluse ja Siila ette maha, ja ütles: „Issandad, mis pean mina tegema, et ma õndsaks saan?“ Aga nemad ütlesiwad: „Uju Issanda Jeesuse sisse, siis saad sina ja sinu pere õndsaks!“ Ja tema wöttis neid sel õd tunnil enese juure, pesti nende haawu; ja teda ristiti sedamaid ja kõik tema pere. Ja tema pani rooga lauale ja oli wäga rõõmus, et ta kõige oma perega oli usklikuks saanud. — Aga kui walge kätte sai, siis läkifiwad päälikud ja palusiwad neid, et nad linnast pidiwad ära minema.

Ja Jumal tahab, et kõik inimesed peawad õndsaks saama, ja tõe tundmisele tulema. 1. Timot. 2, 4.

Kattek.: 3. õpetus: „õige ja ainu usu sees hoiab.“

Wittit: Jeesus, tute minule. 59.

Täht on tõusnud Jaakobist, Walgus särab Siionist Rimeduse orusse kõige ilma rahwale.

§ 61. Pauluse kolmas misjioni-teekond, wangipõlw ja wiimne tegewus. (§ 66—68.)

Ap. t. 19—28.

Kolmas misjioni-teekond.

1. Kui Paulus mõne aja Antiohhas oli wiibinud, läkts ta kolmandat puukü teele armuõpetust kuul-

tama Luukase, Timoteuse ja Tiituse seltsis (a. 54—58). Ja tema tuli Gewesuse ilma. Sinna jäi tema kaks aastat ja kolm kuud. Ja Sumal tegi wägewaid imetegusid Pauluse kae läbi, ja Issanda sõna kaswas wägewasti.

Uga üks kullasepp, Temeetrius nimi, tegi Diaana templi kujudid hõbedast, ja saatis seega enesele palju kasu. Uga kui ta nägi, et ebajumala kujudid enam ei ostetud, kihutas ta rahwa Pauluse wasta üles, ja Paulus pidi Gewesusest lahkuma. Tema tuli nüüd Korintuse linna, kust ta Jeruusalemma tahtis minna, et sinna koguduse armuandeid wiia. Tee pääl peatas ta Mileetuse linnas. Sinna oli tema ka Gewesuse koguduse wanemad kutsunud, et neid wiimast forda finnitada. Silma-weega jätab tema neid Sumalaga, sest ta teab, et teda ahelad ja ahastus ootawad.

2. Nii see ka tuli. Jeruusalemas ärkas uuesti ^{Wangipölm.} Pauluse wasta Juudalaste wiha, kes teda ära tahtsiwad tappa. Sellest päästis ta üksi seeläbi, et Rooma päälit teda wangi wõttis. Wangina wiibis nüüd apostel kaks aastat (a. 59—61) Keisarea linnas, maawalitseja Weeliksi all. Ka maawalitseja Westus ei lastnud teda lahti. Uga Paulus oli täis Rooma kodanik ja ta nõudis sellepärast keisri kohut: tehtagu tema üle otsus Rooma keisri ees!

3. Seda nõudmist pidi täidetama; ja nõnda algas ^{Reis Rooma ja wõitmine tegewus jääl.} piff meretee, kus laewa rahwas Melite ehk Malta saare juures merehädasse sai. Ja otse siin hädajal wõis Paulus argu finnitada ja nõtru toetada, Sumala sõna kuulutades ja armu abi wälja jagades.

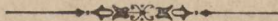
Kolme kuu pärast läksiwad nad kõise laewaga minema ja saiwad Rooma linna. Sääli tuliwad wennad neile wasta, ja kui Paulus neid nägi, tänas tema Sumalat ja sai julgust. Ja Paulusele anti luba isepäinis jääda ühe sõjamehega, kes teda hoidis. Uga Paulus jäi kaks terwet aastat oma palgatud hoonesse, wõttis wasta kõik, kes tema juure tuliwad, kuulutas Sumala riiki, ja õpetas Issandast Seesusest Kristusest kõige julgusega ilma keelmata.

Ole ustaw surmani, siis tahan ma sulle elukrooni anda. Joh. ilm. 2, 10. Mina olen hääd wõitlemist wõidelnud, ma olen oma elukorra lõpetanud; ma olen rasku finni pidanud. Mis muud weel, õiguse kroon on mulle tallele pandud, mis mulle Issand, õige kohtumõistja, tulemise päewal tahab anda, aga mitite ükspäinis mulle, waid ka kõikidele, kes tema tulemist armastawad. 1. Tim. 4, 7. 8.

Katol.: 2. palwe.

II. kr. nr. 619. Wiiskil: Minu süda rõõmustele. 288.

Kui Jehoowa Sionisse Saadab rahwa tagasi Pääle pifa õhtamise, Rõõm siis wõidab koguni. Küll siis suu meil naeratab, Sing siis üpris rõõmustab, Seda tänab üksi süda, Kes on pöörnud meie häda.

III. A.

I. Püha maa.

Nii nimetame seda maad, kus meie õnnistuse lugu on sündinud. Kanaanimaa on ta nimi Hammi poja Kanaani järele, kelle järeltulijad selle maa esimesed asunikud olivad. Tõutatud maaks nimetame teda, et Jumal selle maa Abrahami soole oli tõutanud. Palästiina nime sai see maa Wilisti rahwa järele, kes selle maafese lääne sõrwal elas.

Palästiinamaa on tõistest maadest lahutatud, nagu ei keegi muu: läänes lohaw meri, põhjas kõrged mäed, ja idas ja lõunas põlewad kõrbed. Ta on nõnda kui suur jaar tõiste maade keskel — neist nagu wägewate wallide läbi lahutatud — ja seisab siiski wana tuttawa maailma, Aasia, Aafrika ja Euroopa keskkohal. Otsse sellepärast on Jumal selle maa, ehk ta küll üks wähematest maailma maadest, umbes 500 ruutpenikoormat suur, — umbes nii suur kui Kuramaa meie kodumaal — seks wälja walitsenud, et selle maa warjatud ja õnnistatud pinnal õnnistust walmistada kõige ilma rahwastele. Sest wähefest ruumist hoolimata oli püha maa siiski wäga rahwarikas: kuninga Daaweti ajal asusiwad siin 5 miljoni, ja meie Issanda Jeesuse ajal weel 2 miljoni inimest.

Palästiinamaa põhja piiril on Liibanoni ehk walge mägi, kelle tipult lumi aasta otsa ei kau. Säälskaswasiwad kuulsad seedrid, seda Saalomon oma templi ehituseks tarwitas. Seal sõrwal on Antiliibanon Hermoni mäega, kelle lõuna rajal Jordani jõe hallikad on.

Jordani jõgi jautab terwe Palästiinamaa kahets jauks: Lääne- ja Idajordanimaaks, ja jookseb läbi Meeromi järwe Keneetsareti järwe ehk Kalilea meresse. See järw on kalarikas ja ta tema ümbrus silmanähtawa õnnistuse ase. Eiin õitsis elu maal, elu linnades, nagu: Kapernaum, Petsaida, Mahdala ja Tibeerias. Läbi õitswate luh-tade, kus Jeeriko linn oma palmipuudega lääne poole jääb, jõuab Jordan Soola- ehk Surnumerde.

Surnumeri on seda, mis ta nimi ütleb, jurma ja wande ase, soolane umbjärw suures sügawuses, mille ümber kaljud, mis lõunapäitese kiirte all leegiwad, taewa poole tõusewad. Tema soolases wete woos, tema kuumawa kihwtiõhu sees lõpeb kõik elu.

Sel ajal, kui meie Issand elas, jautati Palästiinamaa 5 maakonda: Perämaa Jordani ida pool, Juuda, Samaaria

ja Kalilea lääne pool. Põhja pool Bereat on Jturea ehl Meliwürsti Wilippusemaa Keisarea Wilippuse linnaga.

Wiljarikkal Kalileamaal on Taabori mägi, Kapernauma, Naatsareti, Tibeeria, Petsaida, Naini ja Kaana linn.

Siit lõuna pool on Samaariamaa, Karmeli ja Silboa mägestiku Gebali ja Kariitšimi mäega, mille viimaste wahel Seefem ja Siifar tutwa Jaakobi kaemuga on. Sest maafonnaft woolab Riijoni jõgi läbi Jesreeli wälja meresse. Maafonna päälinn kannab ka nime Samaaria.

Juuda ehl Juudamaa on tõutatud maa lõunapoolsem maafond. Sääal on Juuda mägil maal Jeruusaleem, terve tõutatud maa päälinn, kelle kõrwa wähemad linnad ja alewid: Betwage, Betaania, Emmaus, Hebron, Betlem, Jeeriko ja tõi sed astuwad. Jeruusaleem on mitme mäe pääle ehitatud. Nende hulgaft on Siioni ja Mooria mägi tuttawamad. Siioni mäel oli Taaweti kants ja Mooria mäel tempel ehl püha koda. Hommiku pool Jeruusalemma on Joosawati org, kust Riidroni oja alla Surnumere poole woolab. Üle Riidroni oru wiib tee Ketsemane aeda ja sääalt Olimäele. Öhtu pool Jeruusalema, Olimäe wasta, on Kolgata mägi, kus meie Önnistegija Jeesus Kristus selle önnistuse täitnud, mida Jumal oma ime teedel pühal maal ette walmistanud.

„See on Jeruusaleem,“ ütleb Jssand prohwetii suu läbi (Hesekiel 5, 5), „mis ma olen paganate keskele pannud, et mitu maad tema ümber on.“ Jah, Jeruusaleem on nõnda rahwaste keskel olnud ja rahwad tema ümber, et tema kui küünal terwele ilmaile pidi paistma. See on jündinud. Siionist on Jssanda walgus tõusnud kõigele ilmaile.

Küll on praegu see maa, kus see küünal seisnud, pimedada warju all. Ta kannab umbuslikku Türgi rõhuwat ja rauaast ifet. See on püha Jumala karistus oma jónakuulmata laste üle. Ka see maa ise, millest enne ütelda wõidi, et ta piima ja mett jookseb (4. Moos. 13, 28), on selle walitsuse all oma önnistuse kautanud. Ta on lagedaks laaneks saanud, kus nüüd enam ei asu, kui umbes pool miljoni inimesi.

Siiski saab Jumal täitma, mis ta tõutanud. Ka selle maa ja rahwa pääle, kelle läbi tema oma suuremat armu on ilmutanud, saab ta uuesti halastama. Kui paganate aru täis saanud, peab ka Jssrael, kes praegu iseäraliku ihaga oma wanemate maa poole waatab, öndsaks jaama. Room. 11, 25. 26. Siis saab olema üks kari ja üks karjane. Joh. 10, 16. Ja selle Jssanda järje ees, kes risti löödud ja ülendatud, saame kõiit tunnistama:

Oh seda Jumala rikkuse ja tarkuse ja tundmise sügawust! Kuis äraarwomata on tema kohtumõistmised, ja ära mõistmata tema wiisid! Room. 11, 33.

II. Piibli raamatud.

Piiblitugu jutustab lühidelt meie õnnistuse Lugu piibli raamatu järele. Piibel ise tähendab raamat, raamatute raamat. See raamat on püha kiri; ta on püha, see on: ära lahutatud — kõigest patust ja efsitusest, ja kirja pandud Püha Waimu juhatusel — wana ja uue seaduse ajal. Oma sisu poolest on piibli raamatud: 1) ajaloolised, 2) õpetuse raamatud ja 3) prohveti raamatud.

A. Wana seaduse raamatud on:

1. 17 sündinud lugude ehk ajaloo raamatud: Moosese raamat, Joosua raamat, Kohtumõistjate raamat, Ruti raamat, 2 Saamueli raamat, 2 Kuningate raamatut, 2 Uja raamatut, Esra raamat, Nehemia raamat ja Estri raamat.
2. 5 õpetuse raamatut: Hiobi raamat, Taaweti lauluraamat, Saalomoni õpetuse sõnad, Saalomoni Roguja raamat, Saalomoni Ülem laul.
3. 16 prohveti raamatut: a) 4 suuremat prohwetit: Jesajas, Jeremias oma nutulauluga, Hesekiel, Taaniel; b) 12 vähemat prohwetit: Hosea, Joel, Amos, Obadja, Joonas, Miika, Nahum, Habakuk, Sewanja, Haggai, Sakaria ja Malatia.

B. Uue seaduse raamatud:

1. 5 ajaloo raamatut: Matteuse, Markuse, Luuka ja Johanneese ewangelium ja Apostlite tegude raamat.
2. 21 õpetuse raamatut: a) Pauluse 13 epistlit ehk kirja, mis tema kirjutatud: 1 Rooma rahwale, 2 Korintuse, 1 Galatia, 1 Gewesuse, 1 Wilippi, 1 Koloosjuse, 2 Tessaloonika rahwale, 2 Timoteusele, 1 Tiitusele ja 1 Wileemonile; b) 2 Peetruse, 3 Johanneese raamatut, Hebreja rahwa raamat, Jakobuse ja Juuda raamat.
3. 1 prohveti raamat: Johanneese ilmutamise raamat.

Pääle selle on weel wana seaduse aja lõpul Apokriwa raamatud kirjutatud, mis mitte püha kirja wääriliseks ei tule arwata, muidu aga kasulikud on lugeda.

Wana seaduse raamatud on Hebreja keeli, uue seaduse raamatud Kreeka keeli kirjutatud. Uue seaduse raamatud pani Eesti keelde ümber — Tartu murdesse Puhja

õpetaja, *Adrian Virginius* (†1706), mis 1686 ilmuftwad, Tallinna murdesse Karula õpetaja *Johann Hornung* (†1715), mis tema surma aastal, a. 1715, esimest korda trükiti. Wana seaduse raamatud pani *Ceesti keelde* ümber ja andis terve piibli a. 1739 wälja *Jüri koguduse* õpetaja *Anton Thor Selle* (†1743).

Kõik püha kiri saadab kaju õpetuseks, noomimiseks, parandamiseks, juhatamiseks, mis õiguses on: et Jumala inimene wõiks täiesti kõlbuline ja kõige häa tööle valmistatud olla. 2. Tim. 3, 16, 17,

III. Meie ristiusu õpetuse ~~õigis~~ päätükki.

Esimene päätükk. 80

Jumala kümme käsü.

Esimene käsü.

~~Minu olen Issand, sinu Jumal. Sul ei pea mitte~~
~~õisi jumalaid olema minu kõrvas.~~

Mis see on?

Meie peame Jumalat üle kõigi asjade kartma, armastama ja tema pääle lootma.

Teine käsü.

~~Sina ei pea Issanda oma Jumala nime mitte~~
~~ilma asjata suhu võtma: sest Issand ei jäta seda nuht-~~
~~lemata, kes tema nime kurjasti pruugib.~~

Mis see on?

Meie peame Jumalat kartma ja armastama, et meie tema nime juures mitte ei nea, ei wannu, ei lausu, ei waleta ega peta; waid et meie seda kõige häda sees appi hüüame, palume, kiidame ja täname.

Kolmas käsü.

Sina pead pühapäewa pühitsema.

Mis see on?

Meie peame Jumalat kartma ja armastama, et meie jutlust ja Jumala sõna ei põlga; waid et meie seda pühaks peame, hääl meelel kuuleme ja õpime.

Neljäs käsü.

Sina pead oma isa ja oma ema auustama, et sinu käsü hästi käib ja sina kaua elad maa pääl.

Mis see on?

Meie peame Jumalat kartma ja armastama, et meie oma wanemaid ja isandaid ei põlga ega wihašta; waid et meie neid auu sees peame, neid teenime, nende sõna kuuleme, neid armsaks ja kalliks peame.

Wies käst.

Sina ei pea mitte tapma.

Mis see on?

Meie peame Jumalat kartma ja armastama, et meie oma ligimese ihule ühtegi kahju ega kurja ei tee; waid et meie teda aitame ja temale hääd teeme kõiges ihu hädas.

Kuues käst.

Sina ei pea mitte abielu ära rikkuma.

Mis see on?

Meie peame Jumalat kartma ja armastama, et meie lastnasti ja puhtasti elame tõeses ja tegudes; ja et igauks peab oma abikaasat armastama ja auustama.

Seitsmes käst.

Sina ei pea mitte warastama.

Mis see on?

Meie peame Jumalat kartma ja armastama, et meie oma ligimese raha ehk wara ei mõta, ei kawala kauba ega petise tööga eneste poole ei kisu; waid et meie tema wara ja päätoidust aitame kaswatada ja hoida.

Rahetsas käst.

Sina ei pea mitte ülekohut tunnistama oma ligimese wastu.

Mis see on?

Meie peame Jumalat kartma ja armastama, et meie oma ligimese pääle mitte kawalasti ei waleta, teda mitte ära ei anna, teelt ei pekka ega kurje kõnesid tema pääle ei tõsta; waid et meie tema eest kostame, kõik hääd temast kõneleme, ja kõik asjad hääts kääname.

Üheksas käst.

Sina ei pea mitte himustama oma ligimese koda.

Mis see on?

Meie peame Jumalat kartma ja armastama, et meie oma ligimese pärandust ehk koda kawaluslega ei püüa ega õiguse nimel eneste poole ei kisu; waid et meie teda aitame, et tema seda enesel mõiks pidada.

Kümnnes käst.

Sina ei pea mitte himustama oma ligimese naist, sulast, ümmardajat, weisid ega muud, mis tema päralt on.

Mis see on?

Meie peame Jumalat kartma ja armastama, et meie oma ligimese naist, peret ega weisid ära ei awatele ega wägisi ei wõta; waid et meie neid manitseme, et nemad paigale jääwad ja teewad, mis nende kohus on.

Mis ütleb nüüd Jumal kõigist neistsinajist käskudest?

Tema ütleb nõnda: Mina Issand, sinu Jumal, olen püha wihaga Jumal, kes wanemate patu nuhtleb laste kätte kolmandast ja neljandast põlwest jaadik, nende kätte, kes mind wihkawad; aga neile, kes mind armastawad ja minu käsud peawad, teen mina hääd tuhandest põlwest jaadik.

Mis see on?

Jumal ahwardab nuhelda kõiki, kes neistsinajist käskudest üle astuwad; seepärast peame meie tema wiha kartma ja ei mitte nendefinaste käskude vastu tegema; aga tema tõutab armu ja kõik hääd kõigile, kes need käsud peawad; seepärast peame meie teda ka armastama, tema pääle lootma ja hää meelega tema käsku mööda tegema.

Üdine päätükk.

Büha ristiusk.

Esimene õpetus.

Loomisest.

Mina usun Jumala Isa, Kõigewägewama, taewa ja maa Looja sisse.

Mis see on?

Mina usun, et Jumal mind ja kõik loomad on loonud, mulle ihu ja hinge, filmad, kõrwad ja kõik liikmed, mõistuse ja kõik meele on annud, ja weel hoiab; pääle selle riided ja kingad, söömise ja joomise, koha ja maja, naese ja lapse, põllu, weised ja kõik wara, kõik ihu ja elu tarwitust rohkesti ja igapäew annab; ja kõige häda ja kurja eest hoiab ja kaitseb; ja seda kõik teeb tema

isalikust jumalikust armust ja helbusest, ja ei mitte seepärast, ei mina seda väärt ehk teeninud olen. Selle eest on minu kohus teda kiita, tänada teenida ja tema sõna kuulda. See on tõesti tõsi.

Lõine õpetus.

Lunastamiseft.

Mina usun Jeesuse Kristuse, Jumala ainusündinud Poja, meie Issanda sisse, kes on saadud Pühast Waimust, ilmale toodud neitsist Mariast, kannatanud Pontsiuse Pilatuse all, risti löödud, surunud ja maha maetud, alla läinud põrgu hauda, kolmandal päeval jälle üles tõusnud surnuist, üles läinud taewa, istub Jumala, oma kõigewägewama Isa paremal käel, jäätt tema tuleb kohut mõistma elawate ja surnute pääle.

Mis see on?

Mina usun, et Jeesus Kristus, tõsine Jumal, omast Isast igawesti sündinud, ja ka tõsine inimene, neitsist Mariast ilmale toodud, minu Issand on, kes mind, ärakadunud ja hullamõistetud inimest, on päästnud ja lunastanud kõigest patust, surmast ja kuradi wäest, ei mitte kulla ega hõbedaga, waid oma püha kalliwerega ja oma ilma süüta kannatamise ja surmaga; et mina tema oma pidin olema, tema riigis tema all elama ja teda teenima igaweses õiguses, wagaduses ja õndsuses, nõnda kui tema on üles tõusnud surnuist, elab ja walitseb igawesti. See on tõesti tõsi.

Kolmas õpetus.

Pühitsemiseft.

Mina usun Püha Waimu sisse, üht püha ristifogudust, pühade osajamist, pattude andeksandmist, liha ülestõusmist ja igawest elu. Amen.

Mis see on?

Mina usun, et mina oma meelest ja wäest mitte ei wõi Jeesuse Kristuse, oma Issanda, sisse uskuda ega tema juure saada; waid Püha Waim on mind ewangeliumi läbi kutsunud, oma annetega walgustanud, õige usu sees pühitسنud ja hoidnud; nõnda kui tema kõik püha ristifogudust maa pääl kutsub, fogub, walgustab, pühitseb ja Jeesuse Kristuse juure õige ja ainu usu sees hoiab; seßamas ristifoguduses tema minule ja kõigile uskilkudele igapäew kõik patud rohkesti andeks annab, ja wiimsel päewal mind ja kõik surnud üles äratab, ja minule, kõigi uskilkudega Kristuses, igawese elu annab. See on tõesti tõsi.

Kolmas päätuksk.

Püha Meie Jsa palwe.

Meie Jsa, kes sa oled taewas, pühitsetud saagu sinu nimi, sinu riik tulgu, sinu tahtmine sündigu, kui taewas, nõnda ka maa pääl, meie igapäewast leiba anna meile tänapäew, ja anna meile andeks meie wõlad, kui meie andeks anname oma wõlglastele, ja ära saada meid mitte kiusatuse sisse, waid päästa meid kurbusest ära; sest sinu pärast on riik ja wägi ja auu igawesti. Amen.

Esimesed palwe sõnad.

Meie Jsa, kes sa oled taewas.

Mis see on?

Jumal tahab meid seeläbi armulikult kutsuda, et meie peame uskuma teda meie õige Jsa ja meid tema õiged lapsed olewat; et meie julgesti ja kindla lootusega teda peame paluma, nõnda kui armsad lapsed oma armast isa paluwad.

Esimene palwe.

Pühitsetud saagu sinu nimi.

Mis see on?

Jumala nimi on küll iseenesest püha; aga meie palume seeläbi palwes, et ta ka meie juures saaks pühitsetud.

Kuidas sünnib see?

Kui Jumala sõna selgesti ja puhtasti õpetatakse ja meie ka puhtasti kui Jumala lapsed seda mööda elame; siis aita meid, armas taewane Jsa! Aga kes tõist wiisi õpetab ja elab, kui Jumala sõna õpetab, see ei pühitse meie seas mitte Jumala nime; selle eest hoia meid, armas taewane Jsa!

Teine palwe.

Sinu riik tulgu.

Mis see on?

Jumala riik tuleb küll ilma meie palweta iseenesest; aga meie palume seeläbi palwes, et ta ka meie juure tuleks.

Kuidas sünnib see?

Kui taewane Jsa oma Püha Waimu meile annab, et meie tema püha sõna tema armu läbi usume ja Jumala meele pärast elame siin ajalikult ja jääm igawesti.

*Õigus, rõõm ja rahu walitsewad
Jumalaringis*

X Kolmas palwe.

Sinu tahtmine sündigu, kui taewas, nõnda aſ
maa pääl.

Mis see on ?

Sumala hää ja armuline tahtmine sünnib küll ilma meie
palweta; aga meie palume seſſinaſes palweſ, et ta ka meie juu-
res sünniks.

Kuidas sünnib see ?

Kui Sumal kõik kurja nõuu ja tahtmist rifub ja keelab neid,
kes meid ei taha laſta Sumala nime pühitseda ega tema riiki
meie juure tulla, kui on kuradi, maailma ja meie liha tahtmine;
waid finnitab ja hoiab meid kindlaſti omas ſõnas ja uſus meie
otſani; see on tema armuline ja hää tahtmine.

XI Neljas palwe.

Meie igapäewast leiba anna meile tänapäew.

Mis see on ?

Sumal annab igapäewase leiba küll ilma meie palweta kõi-
gile kurjele inimeſtele; aga meie palume seſſinaſes palweſ, et
tema meile annaks ſeda mõiſta ja tänuga waſtu wõtta meie
igapäewast leiba.

Mis on igapäewane leib ?

Kõik, mis meie ihu toidufeſ ja üleſpidamiſeſs tarwis lähed:
ſöömine, joomine, riided, kingad, koda, maja, põld, weifeid, raha,
wara, waga abikaasa, waga lapsed, waga pere, waga ja truuid
ülemad, hää walitſus, hää ilm, rahu, terwis, auus elu, hääd
ſõbrad, truud naabrid ja muud niisugused aſjad.

XII Viies palwe.

Ja anna meile andeks meie wõlad, kui meie andeks
anname oma wõlglaſtele.

Mis see on ?

Meie palume ſeſſinaſes palweſ, et taewane Jſa mitte ei
tahaks waadata meie pattude pääle ega nende pärast meile ſeda
leelda, mis meie palume; ſest meie ep ole ſeda mitte wäärt, mis
meie palume, ega pole ſeda ka mitte teeninud; waid tema tahaks
meile ſeda kõik armuſt anda, ſest et meie igapäew palju pattu
teeme ja küll ſelget nuhtluſt teenime; ſiis tahame meie ka ſüda-
meſt andeks anda ja hääl meelel hääd teha neile, kes meie waſtu
ekſiwad.

Kuues palve.

Ja ära saada meid mitte kuusatusse sisse.

Mis see on?

Jumal ei kutsa küll kedagi, aga meie palume sessinases palmes, et Jumal meid tahaks hoida ja üles pidada, et kurat, maailm ja meie liha meid ei peta ega saada ebausku, meelegaheitmise ja mõne muu juure patu ja häbi sisse; ja kui meid seega peaks kirjatama, et meie kummatagi wiimselt ära wõidame ja wõimust saame.

Seitsmes palve.

Waid päästa meid kurjast ära.

Mis see on?

Meie palume sessinases palmes kui ühel hoobil, et taewane Jsa meid tahaks päästa kõrgesugusest ihu ja hinge, waranduse ja auu kahjust; ja wiimaks, kui meie surmatunnike tuleb, õndsas otsa meile anda ja armuga sessinasest hädaorust enese juure taewa wõtta.

Wiimsed palve lõnäd.

Seft sinu päralt on riik ja wägi ja au igawesti. Amen.

Mis on Amen?

See on, et mina pean kindlasti uskuma, et taewane Jsa meie palwed heldesti on wastu wõtnud ja kuulnud, seft et tema ise meid on käskinud nõnda paluda ja tõutanud, et tema meid tahab kuulda. Amen, aamen, see on: jah, jah, see peab tõesti nõnda sündima.

Ueljas päättükk.

Püha ristimise sakrament.

I. Mis on ristimine?

Ristimine ei ole mitte paljas wesi, waid niisugune wesi, mis Jumala käsus on seatud ja Jumala sõnaga ühte pandud.

Mis Jumala sõna see on?

Kui meie Jssand Jeesus Kristus ütleb Matteuse raamatu wiimjes päättügis: Minge ja tehke jüngriks kõik rahwad, neid ristides Jsa ja Poja ja Püha Waimu nime sisse.

II. Mis annab ehk saadab ristimine?

Tema saadab pattude andeksandmist, päästab ära surmast ja kuradist, ja annab igawesti õndsust kõigile, kes usuvad, nõnda kui Jumala sõnad ja tõutused kuulutawad.

Misfugused on need Jumala sõnad ja tõutused?

Kui meie Issand Jeesus Kristus ütleb Markuse raamatu wiimses päätlükis: Kes usub ja teda ristitakse, see peab õndsaks saama; aga kes ei usu, seda peab hukka mõistetama.

III. Kuidas võib wesi nii juuri asju teha?

Wesi ei tee seda tõesti mitte, waid Jumala sõna, mis weega a wee juures on, ja usk, mis sedasama Jumala sõna wee sees usub; sest ilma Jumala sõnata on wesi paljas wesi, ja ei mitte ristimine; aga Jumala sõnaga on ta ristimine, see on: üks elu- wesi täis armu ja uuesündimise pesemine Püha Waimu sees, kuidas püha Paulus ütleb Tiituse raamatu kolmandas päätlükis: Jumal on meid õndsaks teinud uuesündimise pesemise ja Püha Waimu uuendamise läbi, teda tema on wälja walanud meie pääle rohkesti Jeesuse Kristuse, meie Õnnistegija läbi, et meie, tema armu läbi õigeks tehtud, igawese elu pärijaks pidime saama lootuse järele; see on ustaw sõna.

IV. Mis tähendab niisugune weeristimine?

See tähendab, et wana Adam meie sees igapäewase kahetsemise ja patustpöörmise läbi peab ära uputatud saama ja surema, kõigi pattude ja kurjade himudega, ja igapäew jälle ette tulema ja üles tõusma uus inimene, kes õiguses ja puhtuses Jumala ees peab igawesti elama.

Kus see on kirjutatud?

Püha Paulus ütleb oma raamatus, Rooma rahwale kirjutatud, kuendas päätlükis: Meie oleme Kristusega maha maetud ristimise läbi surma sisse, et otsegu Kristus on üles äratatud surmuisest ja auu sisse, meie ka nõnda peame uues elus täima.

Viies päätükk.

Püha altari sakrament.

1. Mis on altari sakrament?

See on meie Issanda Jeesuse Kristuse tõsine ihu ja veri, leiva ja wiina all meile ristirahwale süüa ja juua, Kristuse enese seatud.

Kus see on kirjutatud?

Nõnda kirjutawad pühad ewangelistid Matteus, Markus, Luukas ja püha Paulus:

Meie Issand Jeesus Kristus sel ööl, kui teda ära anti, wöttis leiva, tänas, murdis ja andis oma jüngritele ja ütles: „Wõtke, sööge, see on minu ihu, mis teie eest antakse; seda tehke minu mälestuseks!”

Sellamal kombel wöttis tema ka karika pärast õhtusööma- aega, tänas ja andis oma jüngritele ja ütles: Wõtke ja jooge kõik jäält seest; seesinane karikas on uus seadus minu weres, mis teie eest ära walatakse pattude andeksandmiseks; seda tehke nii mitu korda, kui teie sest joote, minu mälestuseks!”

II. Mis kasu on meil seesugusest söömisest ja joomisest?

Seda näitawad meile need sõnad: „Mis teie eest antakse ja ära walatakse pattude andeksandmiseks“; see on, et meile sakramendis pattude andeksandmist, elu ja õndsust nende sõnade läbi antakse; sest kus pattude andeksandmist on, jääb on elu ja õndsust.

III. Kuidas võib ihulik söömine ja joomine niisugusid suuri asju teha?

Söömine ja joomine ei tee seda tõesti mitte, waid need sõnad: „Mis teie eest antakse ja ära walatakse pattude andeksandmiseks“; need sõnad on ihuliku söömise ja joomisega ühes ülem asi sakramendis; ja kes neidsamu sõnu usub, sel on, mis nemad tunnistawad: pattude andeksandmine.

IV. Kes wõtab auufasti seesinase sakramendi wastu?

Paastuda ja ihu poolest ennast walmistada, on küll üks kaunis wäljaspidine kombel; aga see on dieti ja hästi walmistatud, kes neid sõnu usub: „Mis teie eest antakse ja ära walatakse pattude andeksandmiseks“; aga kes neid sõnu ei usu, ehk kassipidi mõtleb, see ep ole mitte wäärt ega hästi walmistatud, sest see sõna: „Teie eest!“ nõuab selgeid usklikka südameid.

6150
1092/1085

